TEKNO FEODALİZM

Kapitalizmi Öldüren Neydi?

YANIS VAROUFAKIS

DİPLOMAT

Yazar Hakkında

1961 yılında Atina'da doğan Yanis Varoufakis, Yunanistan Maliye Bakanı olarak dünya çapında ün kazanmadan önce uzun yıllar İngiltere, Avustralya ve ABD'de ekonomi profesörlüğü yaptı. O zamandan bu yana dört kitap yazdı: bir anı kitabı olan *Adults in the Room* ve Avrupa'nın ekonomik tarihi olan *And the Weak Suffer What They Must?* her ikisi de en çok satanlar listesinde bir numara oldu, ardından çok satan *Talking to My Daughter: A Brief History of Capitalism* ve son olarak *Another Now: Dispatches from An Alternative Present*. Uluslararası taban hareketi DiEM25'in kurucularındandır ve 2019'dan bu yana Yunanistan Parlamentosu'nda partinin liderliğini yapmaktadır. Halen Atina Üniversitesi'nde Ekonomi Profesörü olarak görev yapmaktadır.

Yanis Varoufakis tarafından da

Başka Bir Şimdi: Kızımla Konuşurken Alternatif Bir Günden
Kesitler: Kapitalizmin Kısa Tarihi
Odadaki Yetişkinler: Avrupa'nın Derin Kurulu Düzeniyle Savaşım Ve
Zayıflar Çekmeleri Gerekeni Çekiyor mu? Avrupa, Kemer Sıkma ve
Küresel İstikrara Yönelik Tehdit
Küresel Minotaur: Amerika, Avrupa ve Küresel Ekonominin Geleceği

Yanis Varoufakis

T E C H N O F E U D A L I S M

Kapitalizmi Öldüren Şey

İçindekiler

Önsöz

1 Hesiod'un Ağıtı
2 Kapitalizmin Metamorfozları
3 Bulut Sermayesi
4 Bulutçuların Yükselişi ve Kârın Ölümü
5 Bir Kelimede Ne Var?
6 Teknofeodalizmin Küresel Etkisi: Yeni Soğuk Savaş
7 Teknofeodalizmden Kaçış

Ek 1 Teknofeodalizmin Ekonomi Politiği Ek 2 Türev Ürünlerin Çılgınlığı
Etkilenmeler, Okumalar ve Teşekkür Notlar
Dizin

Babam için
Bana önemli olan her şeyin karşıtına nasıl gebe olduğunu gösteren

Önsöz

Birkaç yıl önce kapitalizmin kısa bir tarihini yazmaya karar verdim. Görevin büyüklüğünü hafifletmek ve kendimi kapitalizmin özünde ne olduğuna odaklanmaya zorlamak için, kapitalizmin hikayesini o zamanlar on iki yaşında olan kızıma anlatıyormuşum gibi davranmaya karar verdim. Böylece, Xenia'nın iznini almadan (asla unutmama izin vermeyeceği bir şey!), kitabı ona uzun bir mektup şeklinde yazmaya başladım. Hiçbir jargon (kapitalizm kelimesi bile!) kullanmamaya özen göstererek, anlattıklarımın küçük bir çocuk için anlamlı olup olmadığının, kapitalizmin özünü kavrayışımın turnusol testi olduğunu kendime sürekli hatırlattım. Sonuç*, Kızımla Konuşmak* adlı ince bir cilt oldu*: Kapitalizmin Kısa Tarihi.* Başlangıç noktası olarak onun görünüşte basit bir sorusunu aldı: Neden bu kadar eşitsizlik var?

Kitap 2017'de yayınlanmadan önce bile kendimi huzursuz hissediyordum.

Taslağı bitirmekle basılmış kitabı elimde tutmak arasında geçen sürede, sanki 1840'lardaymışım ve feodalizm üzerine bir kitap yayınlamak üzereymişim gibi hissettim; ya da daha da kötüsü, 1989'un sonlarında Sovyet merkezi planlaması üzerine bir kitabın gün ışığına çıkmasını beklemek gibi. Gecikmeli olarak yani.

Önce Yunanca, daha sonra İngilizce olarak yayınlanmasından sonraki yıllarda, kapitalizmin (sadece etkileyici metamorfozlarından birini geçirmekle kalmayıp) yok olmak üzere olduğuna dair tuhaf hipotezim güç kazandı. Pandemi sırasında bu bir inanca dönüştü ve bu inanç, teorime öfke duyan dost ve düşmanlarıma teorimin tamamını inceledikten sonra düzgün bir şekilde kötüleme şansı vermekten başka bir nedenle olmasa da, düşüncelerimi bir kitapta açıklama dürtüsüne dönüştü.

Peki, benim hipotezim nedir? Kapitalizm, dinamiklerinin artık ekonomilerimizi yönetmemesi anlamında artık ölmüştür. Bu rolün yerini, benim teknofeodalizm olarak adlandırdığım, temelden farklı bir şey almıştır. Tezimin temelinde şöyle bir ironi yatıyor

İlk başta kafa karıştırıcı gelebilir ama göstermeyi umduğum şey gayet mantıklı: kapitalizmi öldüren şey... sermayenin kendisidir. Sanayi çağının başlangıcından beri bildiğimiz sermaye değil, son yirmi yılda ortaya çıkan yeni bir sermaye biçimi, bir mutasyon, öncekinden o kadar güçlü ki, aptal, aşırı hevesli bir virüs gibi ev sahibini öldürdü. Buna ne sebep oldu? İki ana gelişme: Amerika'nın ve Çin'in Big Tech'i tarafından internetin özelleştirilmesi. Ve Batılı hükümetlerin ve merkez bankalarının 2008 büyük mali krizine verdikleri tepki.

Bu konuda biraz daha konuşmadan önce, bunun teknolojinin bize ne *yapacağı* hakkında bir kitap olmadığını vurgulamalıyım. İşlerimizi ele geçirecek yapay zeka chatbotları, hayatlarımızı tehdit edecek otonom robotlar ya da Mark Zuckerberg'in kötü tasarlanmış metaverse'i hakkında değil. Hayır, bu kitap hepimizin kullandığı ekran tabanlı, bulut bağlantılı cihazların, sıkıcı dizüstü bilgisayarımızın ve akıllı telefonumuzun, merkez bankalarının ve hükümetlerin 2008'den bu yana sergiledikleri davranış biçimleriyle birlikte kapitalizme ve dolayısıyla bize *zaten* neler yaptığıyla ilgili.

Sermayenin altını çizdiğim tarihi mutasyonu çoktan gerçekleşti, ancak borç endişeleri ve pandemiden savaşlara ve iklim acil durumuna kadar acil dramlarımıza kapıldığımız için farkına bile varmadık. Dikkatimizi vermemizin tam zamanı!

Dikkat edersek, sermayenin benim *bulut sermayesi* dediğim şeye dönüşmesinin kapitalizmin iki temel direğini yıktığını görmek zor değil: piyasalar ve karlar. Elbette piyasalar ve kârlar her yerde var olmaya devam ediyor - aslında piyasalar ve kârlar feodalizm döneminde de her yerde vardı - sadece artık gösteriyi onlar yönetmiyor. Son yirmi yılda olan şey, kâr ve piyasaların ekonomik ve sosyal sistemimizin merkezinden çıkarılması, kenarlarına itilmesi ve yerlerine yenilerinin konmasıdır. Ne ile?

Kapitalizmin aracı olan piyasaların yerini, piyasa gibi görünen ancak piyasa olmayan ve daha çok derebeylik olarak anlaşılan dijital ticaret platformları almıştır. Kapitalizmin motoru olan kârın yerini ise feodal öncülü olan rant almıştır. Özellikle de bu platformlara ve daha geniş anlamda buluta erişim için ödenmesi gereken bir kira biçimi. Ben buna *bulut kirası* diyorum.

Sonuç olarak, bugün gerçek güç, makineler, binalar, demiryolu ve telefon ağları, endüstriyel robotlar gibi geleneksel sermayenin sahiplerinde değildir. İşçilerden, ücretli emekten kar elde etmeye devam ediyorlar, ancak bir zamanlar olduğu gibi sorumlu değiller. Göreceğimiz gibi, yeni bir feodal derebeyi sınıfının, bulut sermayesi sahiplerinin tebaası haline geldiler. Bizler ise eski serf statümüze geri döndük ve fırsat bulduğumuzda ücretli emeğimizin yanı sıra ücretsiz emeğimizle de yeni egemen sınıfın zenginliğine ve gücüne katkıda bulunuyoruz.

Tüm bunlar hayatımızı nasıl yaşadığımız ve deneyimlediğimiz açısından önemli mi? Kesinlikle ilgilendiriyor. Bölüm 5, 6 ve 7'de göstereceğim gibi, dünyamızın teknofeodal hale geldiğini kabul etmek, büyük ve küçük bulmacaları çözmemize yardımcı oluyor: yakalanması zor yeşil enerji devriminden Elon Musk'ın Twitter'ı satın alma kararına, ABD ile Çin arasındaki Yeni Soğuk Savaş'a ve Ukrayna'daki savaşın doların saltanatını nasıl tehdit ettiğine; liberal bireyin ölümünden ve sosyal demokrasinin imkansızlığından kriptonun sahte vaadine ve özerkliğimizi, belki de özgürlüğümüzü nasıl geri kazanabileceğimize dair yakıcı soruya kadar.

2021'in sonlarına doğru, bu inançlarla donanmış ve onları güçlendiren bir pandemi tarafından teşvik edilmiş olarak, kalıp atılmıştı: Oturup teknofeodalizme, yani kapitalizmin yerini alan çok ama çok daha çirkin toplumsal gerçekliğe kısa bir giriş yazacaktım. Geriye tek bir soru kalmıştı: Kime hitap edecektim? Fazla düşünmeden, beni gülünç denecek kadar küçük yaşta kapitalizmle tanıştıran ve bir zamanlar torunu gibi bana bu kitabın neredeyse her sayfasını şekillendiren basit görünen bir soru soran kişiye hitap etmeye karar verdim. Babama.

Sabırsız okuyucu için bir uyarı: teknofeodalizm tanımım 3. Bölüme kadar gelmiyor. Tanımımın bir anlam ifade edebilmesi için öncelikle kapitalizmin önceki on yıllar boyunca geçirdiği şaşırtıcı metamorfozları anlatmam gerekiyor: bu 2. Bölüm. Bu arada kitabın başlangıcı hiç de teknofeodalizmle ilgili değil. Birinci bölüm, babamın bazı metal parçaları ve Hesiod'un şiirlerinin yardımıyla altı yaşındaki benliğimi teknolojinin insanlıkla olan çetrefilli ilişkisiyle ve nihayetinde kapitalizmin özüyle nasıl tanıştırdığının hikâyesini anlatıyor. Bu

Bundan sonraki tüm düşüncelerin dayandığı yol gösterici ilkeleri sunuyor ve 1993 yılında babamın bana yönelttiği basit görünen soruyla sona eriyor. Kitabın geri kalanı ona hitaben yazılmış bir mektup şeklindedir. Bu benim onun öldürücü sorusuna cevap verme girişimimdir.

1. Hesiod'un Ağıtı

Babam, Maggie Thatcher'a 'Demir Leydi' demenin neden bir şekilde aşağılayıcı olduğunu anlayamayan tanıdığım tek solcuydu. Ve altının demirin fakir kuzeni olduğuna inandırılarak büyütülen tek çocuk da ben olmalıyım.

Demirin büyülü niteliklerine dair ilmihalim, çok soğuk bir kış olarak hatırladığım 1966 kışında başladı. Atina'nın bir sahil banliyösü olan Paleo Phaliro'daki evimiz yeniden inşa edilirken kaldığımız sıkışık kiralık daireyi geride bırakma telaşıyla, annem ve babam bizi kışın ortasında, herhangi bir merkezi ısıtma sistemi kurulmadan önce henüz tamamlanmamış eve geri taşıdılar. Neyse ki babam yeni oturma odamızda kırmızı tuğladan düzgün bir şömine olması konusunda ısrar etmişti. Orada, şöminenin sıcak ışıltısının önünde, birkaç kış gecesi boyunca beni, kendi deyimiyle arkadaşlarıyla teker teker tanıştırdı.

Babamın arkadaşları

Arkadaşları, altmış yıl boyunca kimya mühendisi olarak çalışacağı Eleusis'teki çelik fabrikası olan 'fabrikadan' bir akşam eve getirdiği büyük gri bir çuvalın içinde geldi. Hiç de etkileyici değillerdi. Bazıları şekilsiz kayalara benziyordu, daha sonra öğreneceğim gibi cevher topakları. Diğerleri de aynı derecede sönük çubuklar ve çeşitli şekillerde metal plakalardı. Şöminenin önünde katlanmış beyaz, el işlemeli bir masa örtüsünün üzerine her birini sevgi dolu bir şekilde yerleştirmeseydi, onları asla özel olarak düşünemezdim.

Teneke beni tanıştırdığı ilk arkadaşıydı. Yumuşaklığını hissetmem için bana bir parça verdikten sonra, onu demir bir kasenin içine yerleştirdi ve ardından kükreyen ateşin üzerine koydu. Teneke erimeye başladığında ve metalik sıvı kaseyi doldurduğunda, babamın gözleri parladı. "Katı olan her şey eriyerek sıvıya dönüşür ve ardından yeterli ısı verildiğinde buhara dönüşür.
Metaller bile! Katı halden sıvı hale büyük geçişi takdir ettiğimden emin olduktan sonra, birlikte sıvı kalayı bir kalıba döktük, soğutmak için suya batırdık ve sonra kalıbı kırarak açtık, böylece arkadaşımızın normale döndüğünü - ilk haline geri döndüğünü - tespit etmek için kalayı bir kez daha ellerime alabildim.

Ertesi gece başka bir arkadaşımızla deney yaptık: bronzdan yapılmış uzunca bir çubuk. Bu kez büyük bir geçiş olmadı, çünkü bronzun erime sıcaklığı kalayınkinin en az beş katıdır. Yine de çubuk parlak turuncumsu bir kırmızı renkte parlamaya başladı ve babam bana küçük bir çelik çekiç yardımıyla sıcak ucuna istediğim şekli nasıl vereceğimi gösterdi. Bu kadar yeter dediğimde, çubuğu soğuk suya daldırdık ve soğuk ve değişmemiş, orijinal, dövülebilir haline geri döndürdük.

Üçüncü gece, babam her zamankinden daha heyecanlı görünüyordu. Beni en iyi arkadaşı Demir'le tanıştırmak üzereydi. Anı daha da gerginleştirmek için parmağındaki altın alyansını çıkardı ve bana gösterdi. "Altının nasıl parladığını görüyor musun?" dedi. 'İnsanlar bu metale her zaman görünüşünden dolayı aşık olmuşlardır. Farkına varmadıkları şey ise bunun sadece gösterişli olduğu, özel olmadığıdır. İstersem, altın ısıtılıp tekrar soğutmak için suya daldırıldığında kalay ve bronz gibi önceki haline döndüğünü göstermekten mutluluk duyardı. Gösteri konusunda ısrar etmediğime sevindikten sonra en sevdiği bölüme geçti.

Babam bir parça demir cevherini havaya kaldırdı ve Hamlet'in Yorick'in kafatasını düşündüğü gibi yavan topağa bakarak şöyle dedi: 'Şimdi, eğer gerçekten sihirli bir madde istiyorsanız, işte bu: demir. Malzemelerin Büyücüsü. Sonra da bir önceki gece bronz çubuğa uyguladığımız işkencenin aynısını demir çubuğa uygulayarak iddiasını desteklemeye devam etti, ama birkaç önemli farkla.

Demiri ısıtmadan önce, yumuşak ve neredeyse bronz kadar işlenebilir olduğunu anlamak için ucuna çekiçle vurma şansım oldu. Şömineye girdikten sonra, küçük bir körük alevleri körüklememize yardımcı oldu.

Demirin parıltısı loş oturma odasını kızıla boyamıştı. Çubuğu şömineden çıkardık ve küçük çekiçle, çocuk gözlerimde kılıca benzeyen bir şekle soktuk. Onu soğuk suya indirdiğimizde demir zafer kazanmış gibi tısladı. "Zavallı Polyphemus! Babam gizemli bir şekilde belirtti.

'Tekrar ısıt,' dedi. Çubuğu tekrar ateşe koydum. 'Bu kez parlamadan *önce* suya daldır. Tıslayan demir beni heyecanlandırdı ve metalürjistlerin deyimiyle 'su verme' işlemini üç ya da dört kez tekrarladığımıza sevindim. Yeni kılıcıma hayranlıkla bakmaya fırsat bulamadan, babam gerçek anın geldiğini duyurdu. "Çekici eline al ve kılıcın ucuna güçlü bir darbe indir," diye talimat verdi.

'Ama bunu mahvetmek istemiyorum,' diye itiraz ettim.

'Devam et, yap, göreceksin. Gücünü esirgeme!'

Ben vurmadım. Çekiç kılıcın ucuna çarptı ve geri sekti. Tekrar tekrar vurdum. Hiçbir şey fark etmedi. Kılıcım darbelere karşı dayanıksızdı. Sertleşmişti.

Bir çocuğun tarihsel materyalizme girişi

Babam kendini tutamadı. Tanık olduğum şeyin, eriyen kalayda olduğu gibi sadece büyük bir geçiş değil, büyük bir dönüşüm olduğunu açıkladı. Doğru, bakır tarih öncesinden kurtuluşumuzu kolaylaştırmıştı: arsenik ve kalayla alaşım yaparak daha sert bir metal olan bronzu elde etme yeteneği Mezopotamyalılara, Mısırlılara ve Akhalara yeni sabanlar, baltalar ve sulama da dahil olmak üzere yeni teknolojiler sunmuş ve sonuçta görkemli tapınakların ve ölüm saçan orduların inşasını finanse eden büyük tarımsal fazlalıkları üretmelerine olanak sağlamıştı. Ancak tarihin bugün uygarlık dediğimiz şeyi ortaya çıkaracak kadar hızlanması için insanlığın tunçtan çok daha sert bir şeye ihtiyacı vardı. Sabanlarının, çekiçlerinin ve metal yapılarının benim kılıcımın ucu kadar sert olması gerekiyordu. Oturma odamızda gördüğüm numarayı öğrenmesi gerekiyordu: yumuşak demiri soğuk suda 'vaftiz ederek' nasıl sertleştirilmiş çeliğe dönüştüreceğini.

Demirin nasıl vaftiz edileceğini öğrenmeyen Bronz Çağı topluluklarının yok olduğunda ısrar etti.

Demir yelkenli düşmanlarının kılıçları bronz kalkanlarını delip geçti, sabanları daha az verimli toprakları işlemede başarısız oldu, barajlarını ve tapınaklarını bir arada tutan metal destekler ileri görüşlü mimarların isteklerini yerine getiremeyecek kadar zayıf kaldı. Buna karşılık, demiri 'çelikleştirme' tekniğini, sanatını bir araya getiren topluluklar tarlalarda, savaş alanlarında, denizde, ticarette ve sanatta başarılı oldular. Demirin büyüsü, uygarlığa ve onun hoşnutsuzluklarına yol açan itici güç olarak teknolojinin yeni rolünü destekledi.

Küçük deneyimizin - ve Demir Çağı'nın gelişinin - kültürel uygunluğundan şüphe duymamam için Peder , Homeros'a göre Odysseus ve adamlarını bir mağaraya hapseden ve onları teker teker yemek için acele etmeyen tek gözlü dev 'zavallı Polyphemus'a daha önce yaptığı göndermeyi açıkladı. Onları ve kendisini serbest bırakmak için Odysseus, Polyphemus'un sarhoş bir sersemliğe düşmesini bekler, mağaranın açık ateşinde tahta bir kazık ısıtır ve yoldaşlarının yardımıyla kazığı Polyphemus'un tek gözüne sokar. "Tıslayan demirin sesini hatırlıyor musun? Babam sordu. *Odysseia*'da bu acımasız anı anlatan dizelere bakılırsa Homeros da aynı derecede etkilenmiş olmalı:

> Bir demircinin büyük bir baltayı ya da kazmayı sertleştirmek için yüksek sesle tıslayarak soğuk suya daldırması gibi -çünkü demirin gücü buradan gelir- onun gözü de zeytin ağacından yapılmış kazığın etrafında tıslıyordu.[1]

Odysseus ve çağdaşları Demir Çağı'ndan önce yaşamışlardı ve demirin tıslamasının tarihi öneme sahip moleküler bir sertleşmenin habercisi olduğunu bilemezlerdi. Ancak Truva Savaşı'ndan birkaç yüzyıl sonra yaşamış olan Homeros, Demir Çağı'nın bir çocuğuydu ve bu nedenle çeliğin yarattığı teknolojik ve sosyal devrimin ortasında dünyaya gelmişti. Homeros'un bir aykırı olduğunu düşünmem ihtimaline karşı babam, dört yüzyıl sonra bir ruhu 'batırılmış demir gibi sertleşmiş' olarak tanımlayan Sophokles'ten alıntı yaparak demirin büyüsünün kalıcı etkisine işaret etti.

Peder, bronzun taş alet ve silahların yerini almasıyla tarih öncesinin yerini tarihe bıraktığını söyledi. MÖ 4000'den sonra bronz yaygınlaştığında Mezopotamya, Mısır, Çin, Hindistan, Girit, Miken ve başka yerlerde güçlü medeniyetler ortaya çıktı. Ancak yine de tarih bin yıllarla sayılıyordu. Yüzyıllar içinde sayılabilmek için demirin büyüsünü keşfetmemiz gerekiyordu. MÖ dokuzuncu yüzyıl civarında Demir Çağı başladığında toplamda yedi yüzyılı geçmeyen bir süre içinde üç farklı ve dikkate değer dönem arka arkaya ortaya çıktı: geometrik dönem, klasik dönem ve Helenistik uygarlık.

İnsanlık, Bronz Çağı'nın buzul hızlarından Demir Çağı'nın nefes kesen gelişmelerine doğru ilerlemişti. Ancak uzun bir süre demir ve çeliğin üretimi çok zor ve çok pahalı kaldı. Sanayi Devrimi'nden sonra bile ilk buharlı gemiler çoğunlukla ahşaptı ve çelik sadece temel bileşenleri (kazan, baca, bağlantılar) sağlıyordu. Babamın en büyük kahramanlarından biri olan Henry Bessemer, erimiş pik demire hava üfleyerek safsızlıkları yakmak suretiyle büyük miktarlarda çeliği ucuza üretmek için bir teknik icat etti. İşte o zaman, babama göre, tarih bugün aşina olduğumuz hızlara ulaştı. Bir başka Viktorya dönemi insanı James Maxwell'e borçlu olduğumuz elektromanyetizmanın ehlileştirilmesiyle birlikte Bessemer'in tekniği bize İkinci Sanayi Devrimi'ni (1870'ten itibaren yaşanan hızlı teknolojik yenilik dönemi, aynı yüzyılın başlarında Birinci Sanayi Devrimi'nde fabrikaların gelişinden farklı olarak) yaşattı; harikaları ve dehşeti birbirine sıkıca sarılmıştı.

1966'nın o birkaç kış gecesine dönüp baktığımda, 'tarihsel materyalizm' -tarihi, bir yandan insanların maddeyi dönüştürme biçimi, diğer yandan da insan düşüncesinin ve sosyal ilişkilerin dönüşme biçimi arasında sürekli bir geri besleme döngüsü olarak anlama yöntemi- konusunda eğitildiğimi şimdi daha iyi anlıyorum. Neyse ki, babamın tarihsel materyalizmi incelikliydi, teknolojiye duyduğu coşku, insanlığın işleri berbat etme, mucizevi teknolojiyi cehenneme çevirme konusundaki sonsuz kapasitesi hakkında makul dozlarda endişeyle yumuşatılmıştı.

Demir, tüm devrimci teknolojiler gibi, tarihi hızlandırmıştı. Ama hangi yönde? Hangi amaç için? Üzerimizdeki etkisi ne olacak? Babam gibi

Demir Çağı'nın başlangıcından itibaren bunun trajik sonuçlarını önceden görenler olduğunu açıkladı. Hesiod, Homeros ile aynı zamanlarda şiir yazıyordu. *Eserleri ve Günleri*, babamın demire ve daha genel olarak teknolojiye olan hevesini yatıştırıcı bir etkiye sahipti:

> Keşke Beşinci Çağ [Demir Çağı] insanları arasında yaşamak zorunda kalmasaydım da ya daha önce ölseydim ya da daha sonra doğsaydım.
> Çünkü şimdi gerçekten demirden bir kuşak var; gündüzleri çalışmaktan ve üzüntüden, geceleri de yok olmaktan asla kurtulamayacaklar... Ama kötülüklerine karışan iyiliklere rağmen... [bu kuşak] yeminini tutanlar, adil olanlar ya da iyiler için hiçbir iyilik bilmeyecek... güç haklı olacak... kötüler layık olanları incitecek... bize acı kederler kalacak
> ölümlüler ve kötülüğe karşı hiçbir yardım olmayacak.[2]

Hesiod'a göre demir sadece sabanlarımızı değil, ruhlarımızı da sertleştirirdi. Onun etkisi altında ruhumuz dövüldü ve ateşte dövüldü, yepyeni arzularımız demircinin kazanında tıslayan metal gibi söndürüldü. Cömertliğimiz arttıkça ve mülklerimiz genişledikçe erdemler sınandı ve değerler yok edildi. Güç yeni sevinçler doğurdu ama yorgunluk ve adaletsizlikler de. Hesiod, Zeus'un bir gün kendi teknolojik gücünü dizginlemekten aciz bir insanlığı yok etmekten başka çaresi kalmayacağını öngörmüştü.

Babam Hesiod'a katılmamak istiyordu. Biz insanların teknolojiyle kendimizi ve birbirimizi köleleştirmek yerine teknolojimizin efendisi olabileceğimize inanmak istiyordu. Prometheus teknolojinin beyaz sıcaklığını simgeleyen ateşi insanlık adına Zeus'tan çaldığında, bunu dünyayı yakıp kül etmeden hayatlarımızı aydınlatması umuduyla yapmıştı. Babam Prometheus'u gururlandırabileceğimize inanmak istiyordu.

Isıdan ışığa

Doğuştan gelen iyimserlik, babamın insanlığın bana tanıttığı sihirli güçleri boşa harcamayacağına dair umudunu korumasının nedenlerinden sadece biriydi

şöminemizin önünde. Bir diğeri de ışığın doğasıyla karşılaşmasıydı.

Bir keresinde, ateşten bir demir çubuk çıkarırken babam sordu: "Isınan metali gözüne ulaşıp kırmızı ışıltısını görebilmen için neyin bıraktığını tahmin edebilir misin? Hiçbir fikrim yoktu. Ne mutlu ki yalnız değildim.

Yüzyıllar boyunca ışığın en iyi zihinleri böldüğünü söyledi. Aristo ve James Maxwell gibi bazıları ışığı eterdeki bir tür bozulma, ses gibi bir başlangıç kaynağından dışarıya doğru yayılan bir dalga olarak düşündü. Democritus ve Isaac Newton gibi diğerleri ise sesin aksine ışığın köşelerden dönemeyeceğini - dalgaların doğası gereği yaptığı bir şey - ve bu nedenle gözümüzün retinasına çarpmadan önce düz bir çizgide hareket eden küçük şeylerden veya parçacıklardan oluşması gerektiğini belirttiler. Kim haklıydı?

Albert Einstein'ın cevabını okuduğunda babamın hayatı değişti, ya da bana öyle söyledi: *hepsi* haklıydı! Işık aynı anda *hem* bir parçacık akışı hem de bir dizi dalgadır. Ama bu nasıl olabilir? Parçacıklar dalgalardan temelde farklıdır. Zamanın herhangi bir anında sadece tek bir noktada bulunurlar, momentumları vardır ve yollarına bir şey çıkmadığı sürece sadece düz bir çizgide hareket ederler. Buna karşın dalgalar bir ortamın salınımlarıdır, bu da onların köşeleri dönmelerine ve enerjiyi aynı anda birçok farklı yöne taşımalarına olanak tanır. Einstein'ın yaptığı gibi ışığın hem parçacık hem de dalga olduğunu kanıtlamak, bir şeyin aynı anda birbiriyle tamamen çelişen iki şey olabileceğini kabul etmek demekti.

Babam için ışığın ikili doğası, tüm doğanın ve aynı zamanda toplumun altında yatan temel düalizmi tanımaya açılan bir kapıydı. "Eğer ışık aynı anda iki farklı şey olabiliyorsa," diye merak ediyordu genç bir adamken annesine yazdığı bir mektupta, "eğer madde enerji ve enerji madde ise," Einstein'ın da keşfettiği gibi, "neden hayatı ya siyah-beyaz terimlerle ya da daha da kötüsü grinin bir tonuyla ifade etmek zorundayız?

On iki ya da on üç yaşıma geldiğimde, devam eden sohbetlerimizden babamın demirin büyüsüne - teknolojiye - ve Einstein'ın fiziğine - her şeyin çelişkili ikiliğine - olan sevgisinin, birkaç yılını esir kamplarında geçirdiği sol politikasıyla bir ilgisi olduğunu anlamıştım. Önsezilerim şu şekilde doğrulandı

Tarihsel materyalizm kavramını ilk kez formüle eden kişi tarafından yapılan bir konuşmanın metnine rastladım: Karl Marx. Sanki babam konuşuyormuş gibiydi:

> Günümüzde her şey karşıtına gebe görünüyor: İnsan emeğini kısaltma ve verimli hale getirme gibi harika bir güce sahip olan makinelerin, insan emeğini aç bıraktığını ve aşırı çalıştırdığını görüyoruz; yeni çıkmış zenginlik kaynakları, garip bir büyüyle yoksulluk kaynaklarına dönüşüyor; sanatın zaferleri karakter kaybıyla satın alınmış gibi görünüyor .[3]

İnsan emeğini kısaltma ve verimli hale getirme gücü, babamın benim yararıma göstermek için çok hevesli olduğu maddenin büyük dönüşümünden kaynaklanıyordu: şöminemizde çeliğe dönüşen demir, James Watt'ın mucizevi ateş motorunda kinetik enerjiye dönüşen ısı, telgrafın mıknatıslarında ve kablolarında meydana gelen küçük mucizeler. Ancak Hesiod'un Beşinci Çağ'ından bu yana, zıttına da gebe bir güçtü: aç bırakma ve aşırı çalıştırma, bir zenginlik kaynağını yokluk kaynağına dönüştürme gücü.

Babamın bir yandan fırınlara, metalürjiye ve genel olarak teknolojiye, diğer yandan da politikaya olan ikiz bağlılığı arasındaki bağlantıyı, özellikle de *Komünist Manifesto*'yu ilk okuduğumda gözden kaçırmak imkansız hale geldi:

> Katı olan her şey eriyip havaya karışır, kutsal olan her şey kirletilir ve insan sonunda gerçek yaşam koşullarıyla ve türüyle olan ilişkileriyle aklı başında bir şekilde yüzleşmek zorunda kalır.[4]

Şöminemizin önünde metal eritirken ya da çok daha muhteşem bir şekilde, kalite kontrol departmanını yönettiği ve sıcaklıkların demirin kelimenin tam anlamıyla 'havada erimesine' yetecek kadar yüksek olduğu çelik fabrikasındaki çocuksu coşkusunun anısını geri getirdi.

Ancak Hesiod'un - ya da çağımızın ahlakçılarının - aksine, babam taraf tutmak, teknoloji düşmanı ya da teknoloji meraklısı olmak zorunda hissetmiyordu. Eğer ışık iki çelişkili doğaya sahip olabiliyorsa ve tüm doğa ikili bir karşıtlık üzerine kuruluysa, o zaman sertleştirilmiş demir, buhar

motorları ve ağa bağlı bilgisayarlar aynı zamanda potansiyel kurtarıcılar ve köleleştiriciler de olabilir. Dolayısıyla bu ikisinden hangisinin olacağına karar vermek hep birlikte bize düşüyor. İşte burada siyaset devreye giriyor.

Kapitalizme çok tuhaf bir giriş

Solcular genellikle kapitalizmin yarattığı iğrenç adaletsizliklere ve akıllara durgunluk veren eşitsizliklere tepki olarak radikalleşirler. Benim durumumda öyle olmadı. Elbette faşist bir diktatörlüğün ortasında büyümüş olmamın rolü vardı ama solculuğumun çok daha ezoterik kökenleri vardı: babam tarafından bana verilen, şeylerin ikiliğine karşı bir duyarlılık.

Marx'ın ya da başka bir iktisatçının yazdıklarının tek kelimesini bile okumadan önce, toplumlarımızın temellerinin derinliklerine gömülmüş bazı ikilikleri fark edebileceğimi düşünüyordum. Böyle bir ikiliği ilk kez bir akşam annem babama, kimyager olarak çalıştığı gübre fabrikasında zamanının karşılığını aldığını ama hevesinin karşılığını alamadığından yakındığında fark ettim. 'Maaşım berbat çünkü zamanım ucuz,' dedi. "Doğru sonuçları elde etme tutkum patronlara bedavaya geliyor! Kısa bir süre sonra istifa etti ve bir devlet hastanesinde biyokimyager olarak işe girdi. Yeni işinde birkaç ay geçirdikten sonra bize mutlulukla şunları söyledi: 'En azından hastanede çabalarımın hastalara fayda sağlamasını seviyorum, her ne kadar onlar için eskiden fabrika sahipleri için olduğum kadar görünmez olsam da.

Bu sözler aklımdan çıkmadı. Annem istemeden de olsa beni ücretli emeğin ikiliğiyle tanıştırmıştı. Zamanı ve resmi becerileri (sertifikaları, dereceleri) için aldığı ücret, işte geçirdiği saatlerin 'değişim değerini' yansıtıyordu. Ancak işyerinde üretilen her şeye gerçek değer katan şey bu değildi.

Bu, fabrikada ya da hastanede üretilene onun çabası, hevesi, uygulaması ve hatta yeteneği ile eklenmiştir - bunların hiçbiri ücretlendirilmemiştir. Sinemada film izlemeye gitmek gibi: Ödediğiniz bilet fiyatı filmin değişim değerini yansıtır, ancak bu size verdiği zevkten oldukça ayrıdır, buna 'deneyimsel değer' diyebiliriz. Aynı şekilde, emek de meta emeği (annenin ücretiyle satın aldığı zamanı) ve

deneyimsel emek (işine harcadığı çaba, tutku ve yetenek).

Zamanla Marx'ı okumaya başladığımda, babamın ocak başı dersleri ve annemin açıklamaları sayesinde büyük ekonomistin temel ilkelerinden birine rastladığımı keşfettiğimde ne kadar heyecanlandığımı canlı bir şekilde hatırlıyorum. Bugün kanıksadığımız dünyada, emek herhangi bir meta gibi görünüyor. Geçimlerini sağlamak için çaresiz kalan insanlar, mallarının reklamını yapan satıcılar gibi becerilerini tanıtıyorlar. Emekleri için, değişim değerini, yani diğer değiştirilebilir metalara kıyasla ne kadar değerli olduğunu yansıtan, piyasa tarafından belirlenmiş bir fiyatı (ücret) kabul ederler. Bu meta emeğidir. Ancak, gördüğümüz gibi, metadan başka bir şey olmayan sabun tozu, patates ya da iPhone'lardan farklı olarak, emek başka bir şeydir.

Emeğin ikinci doğasını, annemin beni ilk kez uyardığı deneyimsel emeği örneklemek için, çok uluslu bir inşaat firmasında çalışan bir grup beyin fırtınası yapan mimarın ortaya çıkardığı parlak fikri düşünün. Ya da bir garsonun restoran katında yaydığı olumlu hisleri. Ya da zor bir matematik problemini çözen bir öğretmenin sevinç gözyaşları. Bunların hiçbiri gerçek anlamda metalaştırılamaz. Neden mi? Çünkü hiçbir parasal ödül gerçek bir ilham anını tetikleyemez, hiçbir gerçek gülümseme satın alınamaz, hiçbir gerçek gözyaşı bir bedel karşılığında dökülemez. Aslında, bunu yapmaya yönelik herhangi bir girişim bunları derhal geçersiz kılacaktır. Gerçekten de, deneyimsel emeği ölçmeye, fiyatlandırmaya veya metalaştırmaya çalışan patronlar, size bağıran aptallar gibi konuşacaktır: "Spontane ol!

Benim deneyimsel emek olarak adlandırdığım, asla satılamayacak olan kısma Marx basitçe emek demiştir. Ve benim meta emeği olarak adlandırdığım şeyi, Marx emek gücü olarak tanımlamıştır. Ancak fikir aynıdır: 'Çalışan adamın sattığı şey doğrudan emeği değil, geçici olarak elden çıkardığı emek gücüdür.

kapitalist.'[5] Emeğin iki doğasına dayanarak Marx'ın bütün bir kapitalizm teorisi inşa ettiğini keşfettiğimde duyduğum sevinci hayal edin.

Çünkü kapitalizmin sırrı burada yatmaktadır: Çalışanların metalaştırılamayan alın teri, emeği, ilhamı, iyi niyeti, özeni ve gözyaşı, işverenlerin daha sonra üretecekleri metalara değişim değeri kazandıran şeydir.

hevesli müşterilere satmak - aslında binayı, restoranı veya okulu cazip kılan şey budur.

İlham vermeyen, neşesiz, robotik işçilerle dolu birçok fabrikanın teneke kutular ya da işçilere ödenen ücretten daha değerli aletler üretmesine itiraz edilebilir. Bu doğru. Ancak bunun tek nedeni, işverenlerin vasıfsız, el emeği ile çalışan işçilerin harcadığı *çabayı* satın alamamasıdır. Sadece zamanlarını satın alabilirler, bu süre zarfında onları çeşitli şekillerde çok çalışmaya ve ter dökmeye zorlayabilirler. Burada önemli olan nokta, bu mavi yakalı alın terinin, tıpkı ücretli mimarın yeteneği gibi, asla doğrudan alınıp satılamayacağıdır. Bu aslında işverenlerin gizli gücüdür: ister yüksek vasıflı isterse ilham vermeyen, tekrarlayan, robotik işlerden herhangi bir artı elde etmek için, işçilerinin zamanını (meta emeği) ödemek zorundadırlar, ancak onların alın terini veya yeteneklerini (deneyimsel emek) gerçekten satın alamazlar.

İşverenler için, çalışanlarının hiçbir değer üretmediği mimarın *eureka* anını, garsonun spontane gülümsemesini, öğretmenin gözyaşını doğrudan satın alamamanın son derece sinir bozucu olduğunu düşünebilirsiniz. Tam tersine, işverenler bin dolara ceket alıp da astarında iki bin dolar bulan müşteriye benzerler. Gerçekten de, eğer bulamazlarsa, iflas ederler!

Kapitalizmin sırrının bu ifşa edici açıklamasıyla ilk karşılaştığımda, bunu büyüleyici bulmuştum: kapitalistlerin kârlarını bir yetersizliğe, deneyimsel emeği doğrudan satın almanın imkânsızlığına borçlu olduklarını düşünmek. Ve yine de böyle bir yetersizlikten muzdarip olması ne büyük bir nimet! Çünkü nihayetinde çalışanlara *meta* emekleri karşılığında ödedikleri değişim değeri (ücretler) ile *deneyimsel* emekleri sayesinde yaratılan metaların değişim değeri arasındaki farkı cebe indirenler onlardır. Başka bir deyişle, kârı doğuran şey emeğin ikili doğasıdır.

İkili bir doğaya sahip olan sadece emek değildir. Bugün ve ben büyürken hakim olan propaganda, kârın sermaye denen şeyin fiyatı ya da ödülü olduğu ve sermayesi olan insanların - aletler, hammaddeler, para, satılabilir mallar üretmek için kullanılabilecek her şey gibi - bunları kullanarak kâr elde ettiği, aynı şekilde bir işçinin de emeğini kullanarak ücret kazandığıdır. Ancak kârın emeğin çelişkili ikiz doğasından kaynaklandığı sonucu beni bu fikri de reddetmeye yöneltti. Yine, daha önce bile

Marx'ı okudukça ve annemle babama kulak verdikçe, sermaye üzerine düşündükçe, ışık ve emek gibi onun da iki doğası olduğuna daha çok ikna oldum.

Birincisi meta sermayedir, örneğin bir olta, bir traktör, bir şirketin sunucusu ya da başka metaların üretiminde kullanılmak üzere üretilen herhangi bir mal. Ancak sermayenin ikinci doğası metaya hiç benzemez. Diyelim ki, ailenizin hayatta kalması için gereken şeyleri üretmek için ihtiyaç duyduğunuz, yukarıda bahsedilen olta, traktör, sunucu gibi araçlara sahip olduğumu keşfettim. Birdenbire, aletlerimin kullanımı karşılığında size bir şeyler yaptırma, örneğin benim için çalışma gücünü elde etmiş olurum. Kısacası sermaye hem bir şey (meta sermaye) hem de bir güçtür (güç sermayesi) - tıpkı emeğin meta emeği ve deneyimsel emek olarak ikiye ayrılması gibi.

Marx'ı okumaya başladığımda, onun sözlerini annemin iş disforisi ve babamın büyük yirminci yüzyıl fizikçisinden aldığı ilhamla bana verdiği mercekten süzmekten kendimi alamadım. Gördüğüm ikiliklerden ne kadar memnun olsam da, içten içe Einstein'ın ışık teorisinden ya da daha doğrusu benim bu teoriye dair cılız kavrayışımdan kapitalizmin özüne uzanan çılgın tahminlerime ne diyeceğini merak ediyordum. Babam Einstein'ı yanlışlıkla yanlış tanıtmış, hayal gücümü çürük ve belki de yanlış bir metafor sayesinde teğet geçmeye mi teşvik etmişti?

Yıllar sonra Einstein'ın kendisi tarafından yazılmış şu cümleye rastladım: 'Teoride bile işçinin ücretinin ürününün değeri tarafından belirlenmediğini anlamak önemlidir. Bu cümle Mayıs 1949'da yayınlanan "Neden Sosyalizm?" başlıklı bir makalede yer alıyordu. Yazıyı okuyunca rahat bir nefes aldım. Hayır, Einstein'ın görüşlerini çarpıtmıyordum. O da kapitalizmin özünün emeğin iki uyumsuz doğaya bölünmesi olduğuna inanıyordu.

Paraya aynı derecede tuhaf bir giriş

Babamın zaman zaman Einstein'dan bahsettiği Albert Amca, kapitalizm konusundaki eğitimimi tamamlamamıştı. Gözlerimi hem emeğin hem de sermayenin ikili doğasına açtıktan sonra bana rehberlik etti

John Maynard Keynes'in de dahil olduğu daha dolambaçlı bir yolla paranın ikili doğasına ulaşmıştır.

1905 yılında 26 yaşındaki Einstein, son derece şüpheci bir dünyaya ışığın parçacık benzeri şeylerden oluşan sürekli bir dalga alanı olduğunu ve dahası, enerji ve maddenin aslında tarihin en ünlü denklemiyle birbirine bağlı tek bir 'şey' olduğunu söyleyecek cesareti buldu: $E=mc^2$ (yani bir cismin enerjisi kütlesi ile kütlesinin çarpımına eşittir.
ışık hızının kendisiyle çarpımı). On yıl sonra Einstein bu Özel Görelilik Teorisi'ni en büyük bulmacalardan biri olan yerçekimini aydınlatmak üzere genişletti.

Bunun sonucunda ortaya çıkan Genel Görelilik Teorisi korkaklara göre değildi. Onu kavramak için öncelikle duyularımızın bize söylediklerini reddeden bir zihniyeti benimsememiz gerekiyordu. Einstein, yerçekimini anlamak istiyorsanız, uzayı evrenin içine girdiği bir kutu olarak düşünmeyi bırakmanız gerektiğini açıkladı. Madde ve enerji bir bütün olarak çalışarak uzayın hatlarını ve zamanın akışını şekillendirir. Zihnimizi uzay ve zamanın ya da madde ve enerjinin etrafına sarmanın tek yolu, onları en samimi, çözülmez kucaklaşmaya kilitlenmiş ortaklar olarak düşünmektir.
Yerçekimi, bu dört boyutlu uzay-zamanda en kısa yolu kat ederken hissettiğimiz şeydir.

Beyinlerimizin Einstein'ın Genel Görelilik Teorisi'nin ortaya koyduğu gerçekliği kavramakta zorlanması şaşırtıcı değildir. Dışarıdaki evrene kıyasla çok küçük olan bir gezegenin yüzeyinde evrimleştik. Sınırlı dünyamızda, duyularımızın yardımcı yanılsamalarıyla oldukça iyi idare edebiliyoruz; örneğin çimlerin yeşil olduğu, düz çizgilerin var olduğu ya da zamanın sabit ve bizim hareketimizden bağımsız olduğu inancı gibi. Bu inançlar yanlıştır ama yine de mimarlarımızın güvenli binalar tasarlamasını ve saatlerimizin önceden kararlaştırılmış zaman noktalarında buluşmalarımızı koordine etmesini sağladıkları ölçüde faydalıdırlar. Bilardo oynarken, isteka topu renkli bir topa çarptığında, açık bir nedensel etkiye ikna oluruz. Ancak gezegenimizin ötesine, dışarıdaki makrokozmosa seyahat etmek için bu yanılsamalara güvenecek olsaydık, kelimenin tam anlamıyla uzayda kaybolurduk. Aynı şekilde, kendi bedenimizi ya da oturduğumuz sandalyeyi oluşturan atom altı parçacıkların dünyasının derinliklerine baktığımızda, neden ve sonuç arasındaki bağlantı bile ortadan kalkar.

Tüm bunların parayla ne ilgisi var? Yirminci yüzyılın en ünlü ekonomi kitabının adı *İstihdam, Faiz ve Paranın Genel Teorisi'd*ir. John Maynard Keynes tarafından kapitalizmin Büyük Buhran'dan neden kurtulamadığını açıklamak için 1936 yılında yazılmıştır ve Einstein'ın Genel Teorisi'ne yapılan gönderme kasıtlıdır. Einstein'la tanışmış olan ve onun çalışmalarını bilen Keynes, geleneksel iktisattan tam bir kopuşu - Einstein'ın klasik fizikten kopuşu kadar temiz ve kararlı bir kopuşu - müjdelemek için bunu seçmiştir.

Keynes bir keresinde, paranın başka bir meta olarak anlaşılması gerektiğinde ısrar eden iktisatçı arkadaşları için, 'Öklidyen olmayan bir dünyada Öklidyen geometricilere benziyorlar' demiş ve Einstein'ın etkisini bir kez daha kesin bir şekilde teyit etmiştir. Keynes, para hakkındaki geleneksel ekonomik düşüncenin insanlığa zarar verdiğini düşünüyordu. Ekonomistler, Einstein'a değil de Öklid'e güvenen uzay aracı tasarımcılarına benziyorlardı. Tek bir piyasanın mikrokozmosunda (örneğin, fiyattaki düşüşün genellikle satışları artıracağına güvenilebilen patates piyasası) yararlı olsa da, ekonominin geneline uygulandığında felaket olan yanılsamalar kullanıyorlardı - para fiyatındaki (faiz oranı) düşüşün yatırım ve istihdam biçimindeki para akışını asla artıramayacağı makroekonomi.

Einstein'ın zamanın uzayın dışında ve ondan ayrı durduğu yanılsamamızı sona erdirdiği gibi, Keynes de parayı piyasalardaki ve işyerlerindeki diğer faaliyetlerimizin dışında ve onlardan ayrı duran bir şey, basitçe başka bir meta olarak düşünmemizi engellemek istedi.

Bugün, parayla ilgili aptalca bir fantazmagori bombardımanına tutuluyoruz. Bilgisiz politikacılar, kendi kendini yok eden kemer sıkma politikalarını haklı çıkarmak için cimrilik metaforlarına başvuruyor. Hem enflasyon hem de deflasyonla karşı karşıya kalan merkez bankacıları hem susamış hem de aç olan ve önce yemek mi içmek mi gerektiğine karar veremediği için çöken meşhur eşeğe benziyor. Kripto meraklıları bizi nihai para-emtia formunu kucaklayarak dünyayı düzeltmeye davet ediyor: Bitcoin ve onun çeşitli yavruları.

Büyük Teknoloji, bizi zehirli platform ağının derinliklerine çekmek için kendi dijital parasını yaratıyor.

Bu orkestra edilmiş şaşırtmaca karşısında Keynes'in (Einstein türevi) tavsiyesinden daha iyi bir savunma düşünemiyorum: parayı birbirimize, birbirimizle, işte, oyunda, sosyal evrenimizin her köşesinde yaptıklarımızdan ayrı bir şey olarak düşünmeyi bırakın. Evet, para bir şeydir, diğerleri gibi bir metadır.
Ama aynı zamanda bundan çok daha büyük bir şeydir. Her şeyden önce, birbirimizle ve teknolojilerimizle olan ilişkimizin bir yansımasıdır; yani maddeyi dönüştürme araçlarımız ve yollarımızdır. Ya da Marx'ın şiirsel bir şekilde ifade ettiği gibi:

> Para insanoğlunun yabancılaşmış yeteneğidir. Bir insan olarak yapamadığım ve bu nedenle tüm bireysel temel güçlerimin aciz kaldığı şeyleri para aracılığıyla yapabiliyorum. Para böylece bu güçlerin her birini kendi içinde olmadığı bir şeye dönüştürür - yani kendi gücüne dönüştürür.
> aksine .[6]

Seçmekte özgür mü? Ya da kaybetmekte?

2015 yılının başlarında tarihi bir kaza sonucu Yunanistan'ın maliye bakanı oldum. Dünyanın en güçlü kişi ve kurumlarından bazılarıyla çatışmakla görevlendirildiğim için, uluslararası basın ne beklemeleri gerektiğine dair ipuçları bulmak için makalelerime, kitaplarıma ve konferanslarıma göz attı. Özgürlükçü bir Marksist olduğumu iddia etmem onları şaşırttı - bu tanımlama birçok özgürlükçü ve çoğu Marksist tarafından hemen alaya alındı. Daha kaba mülakatçılardan biri 'bariz kafa karışıklığımın' kaynağını sorduğunda, şakayla karışık cevap verdim: ailem!

Şaka bir yana, babam, en azından dolaylı olarak, siyasi eğitimimin bir başka önemli bileşeninden sorumluydu: bir kişinin özgürlüğe gerçekten değer verip kapitalizmi nasıl hoş görebileceğini (ya da tam tersi, bir kişinin nasıl hem liberal olmayan hem de solcu olabileceğini) görememem. Aralarında, o ve feminist annem bana, ne yazık ki geleneksel bir yanılgı haline gelen, kapitalizmin özgürlük, verimlilik ve demokrasiyle ilgili olduğu, sosyalizmin ise adalet, eşitlik ve devletçilik üzerine kurulu olduğu görüşüne çapraz olarak karşıt bir bakış açısını miras bıraktılar. Aslında sol, en başından beri özgürleşmeyle ilgiliydi.

On ikinci yüzyılda Avrupa'da iyice yerleşen feodal dönemde, ekonomik yaşam hiçbir ekonomik seçim içermiyordu. Eğer toprak sahibi bir soylunun çocuğu olarak doğduysanız, atalarınızın topraklarını satmak aklınızın ucundan bile geçmezdi. Eğer bir serf olarak doğduysanız, bir gün kendinizin de toprak sahibi olabileceğiniz hayalinden uzak bir şekilde, toprak sahibinin adına toprağı işlemeye mecburdunuz. Kısacası, ne toprak ne de emek gücü bir meta değildi. Piyasa fiyatları yoktu. Zamanın büyük çoğunluğunda, bunların mülkiyeti sadece fetih savaşları, kraliyet kararnamesi veya bir felaketin sonucu olarak değişti.

Sonra, on sekizinci yüzyılda dikkate değer bir şey oldu. Gemicilik ve denizcilikteki ilerlemeler sayesinde yün, keten, ipek ve baharat gibi ürünlerin uluslararası ticareti kârlı hale geldi ve İngiliz toprak ağalarının aklına bir fikir geldi: Neden serfleri değersiz şalgam üreten topraklardan topluca çıkarıp yerlerine sırtları uluslararası pazarlar için değerli yün üreten koyunlar koymayalım? Şimdi 'çitleme' olarak hatırladığımız köylülerin tahliyesi -çünkü atalarının yüzyıllardır işlediği topraklardan çitle çevrilmelerini içeriyordu- insanların çoğunluğuna tarımın icat edildiği dönemde kaybettikleri bir şeyi verdi: seçim.

Toprak sahipleri toprağı, üretebileceği yün miktarını yansıtan bir fiyat karşılığında kiralamayı seçebilirdi. Tahliye edilen serfler emeklerini ücret karşılığında sunmayı seçebilirlerdi. Elbette gerçekte, seçme özgürlüğüne sahip olmak kaybetme özgürlüğüne sahip olmaktan farklı değildi. Acınacak bir ücret karşılığında sefilce çalışmayı reddeden eski serfler açlıktan ölüyordu. Topraklarının metalaştırılmasını reddeden gururlu aristokratlar iflas etti. Feodalizm gerilerken, ekonomik tercihler ortaya çıktı ancak bu tercihler, gülümseyerek size şöyle diyen bir mafya babasının teklifi kadar özgürdü: "Size reddedemeyeceğiniz bir teklif yapacağım.

On dokuzuncu yüzyılın ortalarında, Marx ve diğer temel sol düşünürlerin düşüncesi tamamen bizi *özgürleştirmek* üzerineydi. Özellikle de bu dönemde, yarattıklarımızı -özellikle de Sanayi Devrimi'nin makinelerini- kontrol etmekte Dr. Frankenstein benzeri bir başarısızlıktan bizi kurtarmakla ilgiliydi. *Komünist Manifesto*'nun eskimeyen sözleriyle:

> Böylesine devasa üretim ve değişim araçları yaratmış bir toplum, büyüleriyle çağırdığı öteki dünyanın güçlerini artık kontrol edemeyen bir büyücü gibidir.[7]

Yüzyılı aşkın bir süre boyunca sol, öncelikle kendi yarattığı özgürlüksüzlükten kurtulmakla ilgilendi - bu nedenle kölelik karşıtı hareketle, kadın hakları savunucularıyla, 1930'larda ve 40'larda zulüm gören Yahudileri barındıran gruplarla, 1950'lerde ve 60'larda siyah özgürlük örgütleriyle, 1970'lerde San Francisco, Sidney ve Londra sokaklarındaki ilk gey ve lezbiyen protestocularla bu kadar temel bir ittifak içindeydi. Peki, bugün 'özgürlükçü Marksist' ifadesinin kulağa şaka gibi geldiği duruma nasıl geldik?

Cevap, yirminci yüzyılda solun özgürlüğü başka şeylerle takas etmiş olmasıdır. Doğu'da (Rusya'dan Çin'e, Kamboçya'dan Vietnam'a) özgürleşme arayışı totaliter bir eşitlikçilikle takas edildi. Batı'da ise özgürlük düşmanlarına bırakıldı, tanımlanmamış bir adalet kavramı karşılığında terk edildi. İnsanlar özgürlük ve adalet arasında, adaletsiz bir demokrasi ile devlet tarafından dayatılan sefil bir eşitlikçilik arasında seçim yapmak zorunda olduklarına inandıkları anda, sol için oyun bitmişti.

1991'in Boks Günü'nde ailemle birlikte birkaç gün geçirmek için Atina'yı ziyaret ediyordum. Aynı kırmızı tuğlalı şöminenin önünde akşam yemeği üzerine sohbet ederken, Kremlin'in üzerindeki kızıl bayrak indiriliyordu.

Babamın komünist geçmişi ve annemin sosyal demokrat eğilimleri sayesinde ortak bir ruh halini paylaşıyorlardı. O gece tarihin sadece Sovyetler Birliği'nin çöküşüne değil, aynı zamanda sosyal demokrat rüyanın da sonuna işaret ettiğini biliyorlardı: devletin kamu malları sağladığı, özel sektörün ise kaprislerimizi tatmin etmek için bol miktarda mal ürettiği karma bir ekonomi - sonuçta, sermaye sahipleri ile emeğinden başka satacak bir şeyi olmayanlar arasında siyasi olarak aracılık edilen bir ateşkes bağlamında eşitsizlik ve sömürünün kontrol altında tutulduğu medeni bir kapitalizm biçimi.

Suratımız asık olmasa da, üçümüz de kapitalizmin verimsiz olduğu için adaletsiz olduğu inancını kaybettiğimizde kaçınılmaz hale gelen bir yenilgiye tanıklık ettiğimiz konusunda hemfikirdik,

Adil olmadığını çünkü liberal olmadığını, kaotik olduğunu çünkü mantıksız olduğunu. Temellere geri dönersek, Annem ve babama özgürlüğün onlar için ne anlama geldiğini sordum. Annem cevap verdi: eşlerinizi ve projelerinizi seçebilme yeteneği. Babamın cevabı da benzerdi: okumak, deney yapmak ve yazmak için zaman. *Sizin* tanımınız ne olursa olsun, sevgili okuyucu, çeşitli ruh kırıcı şekillerde kaybetmekte özgür olmak bu olamaz.

Babanın sorusu

Bugün neredeyse herkes kapitalizmi balıkların suya girmesi gibi kabul ediyor - orada olduğunu bile fark etmeden, ona görünmez, yeri doldurulamaz, içinde hareket ettiğimiz doğal eter muamelesi yapıyor. Fredric Jameson'ın meşhur ifadesiyle, insanlar dünyanın sonunu hayal etmeyi kapitalizmin sonunu hayal etmekten daha kolay buluyor. Ancak babamın kuşağından solcular için 1940'ların ortalarından sonlarına kadar kapitalizmin sonunun aylar değilse bile sadece birkaç yıl uzakta göründüğü kısa bir an vardı. Ama sonra her şey birbirini izledi ve kapitalizmin çöküşü 1991'den sonra ufkun ötesinde kaybolana kadar giderek daha da geleceğe kaydı.

Kapitalizmin geçici olduğuna inanan kuşaktan olan babam, bunu görecek kadar yaşamayacağına karar verdikten sonra bile kapitalizmin sonunu düşünmeye devam etti. Yine de, ocak başı deneylerimizden on yıl kadar sonra, sosyalizm hayali derin bir durgunluk içindeyken ve ben politik ekonomistlerin çalışmalarına dalarken, babam kendini giderek eski teknoloji çalışmalarına verdi.

Arada sırada, kendisi arkeometrinin katıksız zevklerini tadarken, kapitalizmin gizemlerinin keşfini suçsuzca bana bırakabileceğini düşünerek, kapitalizmin bir gün nasıl sona erebileceği ve onun yerine neyin geçeceği üzerine spekülasyonlar yapardı. Dileği bir patlamayla ölmemesiydi, çünkü patlamalar iyi insanları korkunç sayılarda itlaf etme eğilimindeydi; bunun yerine sosyalist adalar uçsuz bucaksız kapitalist takımadalarımızda kendiliğinden ortaya çıkabilir ve yavaş yavaş genişleyerek sonunda teknolojik olarak gelişmiş müştereklerin hüküm süreceği bütün kıtaları oluşturabilirlerdi.

1987 yılında ilk masaüstü bilgisayarını kurmak için benden yardım istedi. Kendi deyimiyle, yüceltilmiş bir daktiloydu, ama etkileyici bir ekran düzenleme özelliğine sahipti. 'Eğer sakallı olan bunlardan birine sahip olsaydı Marx'ın tüm eserlerinin kaç ciltten oluşacağını hayal edin' diye şaka yaptı. Bunu kanıtlamak istercesine, sonraki yıllarda bu aleti kullanarak eski Yunan teknolojisi ve edebiyatı arasındaki etkileşim üzerine hacimli makaleler ve kitaplar yazdı.

Altı yıl sonra, 1993'te, Paleo Phaliro'nun evine, bilgisayarını yeni başlayan internete bağlamak için eski bir modemle geldim. 'Bu oyunun kurallarını değiştirecek,' dedi. Ne yazık ki yavaş olan Yunan internet sağlayıcısını çevirmek için uğraşırken bana bu kitaba ilham veren o öldürücü soruyu sordu: 'Artık bilgisayarlar birbiriyle konuştuğuna göre, bu ağ kapitalizmin yıkılmasını imkansız hale getirecek mi? Ya da sonunda Aşil topuğunu ortaya çıkarabilir mi?

Kendi projelerim ve dramalarımla meşgul olduğum için babamın sorusunu yanıtlamaya bir türlü fırsat bulamadım. Sonunda ona bir cevap vermeye karar verdiğimde, babam çoktan doksan beş yaşına gelmişti ve düşüncelerimi takip etmekte zorlanıyordu. Ve işte, birkaç yıl sonra, vefatından sadece birkaç hafta sonra, cevabımı yazıyorum - gecikmiş olarak, ama umarım boşuna değildir.

2. Kapitalizmin Metamorfozları

Baba, ne de olsa kapitalizmin Aşil topuğu buydu: kapitalizmin ortaya çıkardığı dijital ağ teknolojileri onun sonunu hazırladı. Sonuç mu? İnsanlık şu anda sadece teknolojik olarak gelişmiş bir feodalizm biçimi olarak tanımlayabileceğim bir şey tarafından ele geçiriliyor. Bu teknofeodalizm kesinlikle kapitalizmin yerini almasını umduğumuz şey değil.

Kafanın karıştığını söyleyebilirim, baba. Bugün nereye bakarsak bakalım, sermaye zafer kazanmış durumda. Her yerde gücünün yeni anıtları yükseliyor - şehirlerimizde ve manzaralarımızda fiziksel olanlar, ekranlarımızda ve ellerimizde dijital olanlar. Bu arada sermaye yoksulları güvencesizliğin daha da derinlerine batıyor ve demokrasilerimiz sermayenin iradesine boyun eğiyor. Öyleyse, kapitalizmin sona ermekte olduğunu, ele geçirilmekte olduğunu düşünmeye nasıl cüret edebilirim? Kapitalizmi, varoluşundan çıkıp yeni bir şeye - karma ekonomi, refah devleti, küresel köy - evrildiği yanılsamasından daha fazla güçlendiren bir şey olmadığını unuttum mu?

Hayır, elbette unutmadım. Bir bukalemun için kamuflaj neyse, kapitalizm için de metamorfoz odur: öz ve savunma mekanizması bir arada. Yine de, sadece kılık değiştirmelerden bahsetmiyoruz. Kapitalizmin dönüşümlerinden birkaçı çağ değiştirici olmuştur. Bunlardan biri, senin beni şöminemizin önünde demirin büyüsü konusunda eğittiğin sıralarda ortaya çıkıyordu. Aslında teknofeodalizmden ne kastettiğimi açıklamak için öncelikle bu dönüşümü, yani kapitalizmin bu bölümün konusu olan son metamorfoz serisini biraz ayrıntılı olarak anlatmam gerekiyor. Ancak o zaman, bir sonraki bölümde, onun yerini neyin aldığını doğru bir şekilde açıklamaya başlayabileceğim.

Geri alınamaz olanı geri almak

1960'larda reklamcılığın yükselişini konu alan televizyon dizisi *Mad Men*'in bir bölümünde, efsanevi kreatif direktör Don Draper, çırağı Peggy'ye firmalarının pazarladığı Hershey çikolatası hakkında nasıl düşünmesi gerektiği konusunda koçluk yapar. Draper'ın pazarlama felsefesi zamanın ruhunu mükemmel bir şekilde özetliyor: 'Ürün sizsiniz. Siz, bir şeyler hissediyorsunuz. Ya da James Poniewozik'in *Time* dergisinde Draper'ın sözlerini yorumladığı gibi: 'Bir Hershey çikolatasını birkaç ons çikolata için almazsınız. Babanız size bir tane aldığında hissettiğiniz sevilme duygusunu yeniden yakalamak için alırsınız.

çimlerini biçiyorum.'[1]

Draper'ın sözünü ettiği nostaljinin kitlesel ticarileşmesi, kapitalizm için bir dönüm noktasına işaret ediyordu. 1960'ların büyük sorunları Vietnam Savaşı, sivil haklar ve kapitalizmi uygarlaştırabilecek kurumlar (Medicare, gıda pulları, refah devleti) iken, Draper kapitalizmin DNA'sındaki temel bir mutasyona parmak basıyordu. İnsanların arzuladığı şeyleri verimli bir şekilde üretmek artık yeterli değildi. Kapitalizm artık arzunun ustaca üretilmesini içeriyordu.

Kapitalizm, bir zamanlar fiyatı olmayan şeylere fiyat biçmeye yönelik amansız bir dürtü olarak başlamıştı: ortak topraklar, insan emeği, ailelerin bir zamanlar kendi tüketimleri için ürettikleri her şey - ekmek ve ev yapımı şaraptan yün kazaklara ve çeşitli aletlere kadar. İnsanların paylaştığı ve keyif aldığı ancak fiyatı olmayan ve bizim için yalnızca içsel ya da 'deneyimsel değeri' nedeniyle önemli olan bir şey varsa - büyükannenin el işi masa örtüsü, güzel bir gün batımı ya da büyüleyici bir şarkı gibi - kapitalizm bunu metalaştırmanın bir yolunu buldu: deneyimsel değerini bir değişim değerine tabi kılmak.

Bu canavarın doğasında vardı. Kapitalizm değişim değerinin zaferi ile eş anlamlıdır çünkü daha fazla sermayeye dönüştürülebilen tek değer budur. Tıpkı *Star Trek*'teki Borg'un hayatta kalabilmek için diğer türlerin biyolojik ve teknolojik farklılıklarını asimile etmeye dayanması gibi, kapitalizm de karşılaştığı her türlü deneyimsel değeri mümkün olan her yerde kendi değişim değeri zincirine asimile ederek Dünya gezegenini ele geçirmiştir.

Mümkün olan her kaynağı, mahsulü ve eseri özümsedi,

Kapitalizm o zamandan beri hava dalgalarını, kadınların rahimlerini, sanatı, genotipleri, asteroitleri, hatta uzayın kendisini metalaştırmaya devam etti. Bu süreçte, her şeyin deneyimsel değeri bir dolar toplamına, ticari bir varlığa, alınıp satılabilir bir sözleşmeye indirgenmiştir.

Ve yine de, Borg'un korkutucu selamlamasının aksine - 'Asimile edileceksiniz. Direniş nafile! - Deneyimsel değerin direnişi boşuna olmamıştır. Değişim değerinin saldırısı savunmasını her aştığında, deneyimsel değer yeraltına, ruhumuzun yeraltı mezarlarına inmiştir. Don Draper -ya da daha doğru bir ifadeyle *Mad Men*'in temel aldığı kadın ve erkekler- onu orada keşfetti, geri aldı ve evet, metalaştırdı. Bu süreçte kapitalizm kökten değişti.

Mad Men'i izleyenler, şirketin Draper'a yaptığı iş için neden para ödediğini merak ediyor. Çoğunlukla ofisinde rahat bir kanepeye uzanır, etkileyici miktarlarda burbon tüketir, bir dizi sinir krizi geçirir, düzensiz ve profesyonelce davranmaz ve ne düşündüğünü paylaşmaya tenezzül ettiğinde, genellikle yalnızca şifreli ve kopuk düşünceler sunar. Ancak tam da kendini imha etmesini ya da kovulmasını beklediğiniz anda, vasat çikolata ve sıkıcı çelik ürünlerinden ikinci sınıf hamburger restoranı zincirlerine kadar her şeyi duygusal olarak yankı uyandıracak ve yoğun bir şekilde arzulanır hale getirecek şekilde yeniden hayal etmenin sihirli yollarını buluyor. Draper, davranışlarının her iki yönüyle de kapitalizmin savaş sonrası dönüşümünün özünü yakalıyor: yeni bir pazarın keşfi, yani dikkatimizin pazarı, parlak yeni bir endüstriyel yapıya aşılanmış, ancak hepsi emeğin ikili doğasına tamamen bağımlı kalan bir sistem içinde.

Çünkü Draper'ın emeğinin ikili doğası *Mad Men*'in her bölümünde büyük harflerle yazılmıştır. Patronları, Draper'ın ofiste yarı sarhoş dolaşmasına tahammül etmek zorunda kalmadan onun fikirlerini satın alabilmeyi çok isterler. Bir önceki bölümün diliyle ifade edecek olursak, Draper'ın deneyimsel emeğini doğrudan satın alma fırsatının üzerine atlarlardı. Ancak Draper onlara satmak istese bile bunu yapamazlar. Bunun yerine, sarhoşken dehasının ünlü Draper sihrini kendiliğinden ortaya çıkaracağı umuduyla onun meta emeğini (yani zamanını ve potansiyelini) satın almak zorunda kalırlar. Ve bu gerçekleştiğinde, onların muazzam

Kârlar, sermayenin kapitalistlerin deneyimsel emeği doğrudan satın alamamasından doğduğunu bir kez daha teyit etmektedir.

Draper'ın dehası ise metalaşma paradoksunu kavramak ve bununla yüzleşmektir. Evet, kapitalizm dokunduğu her şeyi metalaştırmak zorundadır. Ancak aynı zamanda, yüksek değişim değeri ve dolayısıyla ciddi kârlar, bunu tam olarak yapmamasına bağlıdır. Kapitalizm, avını açlıktan ölecek kadar etkili bir şekilde yiyen bir yırtıcı hayvan sürüsünün kaderinden kaçınmak istiyorsa, değişim değerlerinin ezip geçeceği ve yamyamlaştıracağı sonsuz bir deneyimsel değer kaynağının varlığına ihtiyaç duyar. Şimdiye kadar kendisinden kaçmış olanı her zaman keşfetmeli ve metalaştırmalıdır.

Akıllı reklamcılar tam olarak bunu yapar: dikkatimizi çekmek için daha önce metalaştırmadan kaçan duygulardan yararlanırlar. Sonra da dikkatimizi, işi ruhumuzda saklanan ve metalaşmadan kaçan her türlü deneyimsel değeri metalaştırmak olan bir kuruluşa satarlar. Draper, Hershey bar konuşmasıyla, savaştan kısa bir süre sonra kapitalizmin altın çağına nasıl ulaştığının çok önemli bir yönünü ortaya koyuyor. Her şey metalaşmış gibi göründüğünde kârlar nasıl akmaya devam edebilirdi? Draper'ın cevabı: içimizdeki metalaşmamış duyguların tetiklenmesi yoluyla.

Böylece bir Hershey çikolatası ölü bir babanın okşamasının simülakrına dönüşür. Bethlehem Steel, Yeni Dünya'nın kendi Demir Çağı'nı simgeleyen çelik ürünüyle Amerikan *polisinin* ruhu olarak yeniden markalanır. Draper ve Peggy bir Burger Chef mağazasını ziyaret ettiklerinde, zinciri ailelerin plastik masalar etrafında yeniden bir araya gelmesi için bir fırsat olarak tanıtan bir televizyon reklamının olasılığını fark ederler - herkesin dikkati televizyon tarafından tutuklandığı için birlikteliğin artık mümkün olmadığı aile evinden uzakta.

Peki bu büyük dönüşüm gerçekleşmeden önce kapitalizm neye benziyordu? Ve bu dönüşüm nasıl gerçekleşti?

Teknostrüktür

Aynı soruyu sormanın bir başka yolu da şu olabilir: Sterling Cooper & Partners (Draper'ın kurgusal şirketi) parayı ya da ona bir akademisyen gibi davranma isteğini nereden buldu? Kendi seçtiği bir hızda derinlemesine düşünmesi için ona iyi para ödemek için? Kapitalizmin ilk savunucularının kafası karışmış olmalı. Onların girişimcilik anlayışı, çok çalışarak, ayakları üzerinde düşünerek, her şeyden tasarruf ederek, ellerine geçen her hammaddeden değişim değerinin son damlasına kadar sıkarak müşterilerinin temel ihtiyaçlarını karşılamaya hevesli cimri fırıncılar, kasaplar ve biracılar şeklindeydi. Draper gibi bir karakterin girişim kültürümüzün bir simgesi haline gelmesini sağlayan şey neydi? Sanırım cevabımı beğeneceksin baba: elektromanyetizma!

James Clerk Maxwell elektrik akımını manyetik güce bağlayan denklemleri yazdıktan sonra, Thomas Edison gibi birinin bunları elektrik ve telgraf şebekelerine dönüştürmesi ve nihayetinde bugün bildiğimiz ağa bağlı, yukarıdan aşağıya, mega-şirketleri doğurması - erken kapitalizmin fırıncılarını, kasaplarını ve bira üreticilerini kenara itmesi - an meselesiydi. Sorun, kapitalizmin ilk kurumlarından hiçbirinin - özellikle de bankalarının ve hisse senedi piyasalarının - bu tür şirket imparatorluklarına hazır olmamasıydı. Basitçe söylemek gerekirse, bankalar çok küçük ve çok kırılgandı, hisse senedi piyasaları ise Edison'un bırakın elektrik şebekesinin geri kalanını, ünlü Pearl Street elektrik santralini inşa etmek için ihtiyaç duyduğu fonları sağlayamayacak kadar zayıf ve likit değildi.

Yirminci yüzyıl başı kapitalizminin Edison'larını, Westinghouse'larını ve Ford'larını finanse etmek için gerekli kredi nehirlerini üretmek amacıyla küçük bankalar birleşerek büyük bankalar oluşturdu ve ya doğrudan sanayicilere ya da yeni şirketlerin hisselerini satın almaya hevesli spekülatörlere borç verdi. Elektromanyetizma kapitalizmi bu şekilde dönüştürdü: şebekeleri mega şirketlere güç vermeye devam ederken ve megawatt'ları mega karlara dönüşürken, aynı zamanda ilk Edison'lar, Westinghouse'lar ve Ford'lar için devasa kredili mevduat imkanları şeklinde mega borçlar. Ve Büyük Finans'ın ortaya çıkmasına yol açtı; bu finans, Büyük İşletme'ye gelecekten, yani henüz gerçekleşmemiş ama Büyük İşletme'nin sağlamayı vaat ettiği karlardan borç para vermek için Büyük İşletme'nin yanında büyüdü. Gelecekteki karlar üzerine oynanan bu bahisler sadece Büyük İşletmelerin inşaatlarını finanse etmekle kalmadı

şebekeleri ve üretim hatlarının yanı sıra muazzam bir spekülasyon köpüğü.

Cimrilik ortadan kalktı ve cömertlik yeni erdem haline geldi. Rekabetin girişimcileri dürüst tutma sihrini gerçekleştirebilmesi için firmaların küçük ve güçsüz olması gerektiğine dair Viktoryen inancın yerini 'Büyük Şirketler için iyi olan Amerika için de iyidir' inancı aldı. Caz Çağı kısıtlamaları silip süpürdü, borcun kirli adı beklenen karların selinde temizlendi, ihtiyat kredi rüzgarlarına savruldu.

On yıl içinde elektromanyetizma Kükreyen Yirmiler'i ateşledi ve kaçınılmaz yürek burkan çöküş, gazap üzümlerinin bağbozumu için dolmaya ve ağırlaşmaya başladığı yıl olan 1929'da geldi. İster Franklin Roosevelt'in Yeni Düzen'inin Büyük Buhran'ı sona erdirdiğine inanılsın, isterse bunu yapanın savaş olduğuna inanılsın, açık olan bir şey var: Yeni Düzen küresel kapitalizmi de derinden değiştirdi. New Deal'ın bayındırlık projeleri, sosyal refah programları ve hepsinden önemlisi kamu finansmanı araçları, bankacıların yapabilecekleri üzerindeki sıkı kontrollerle birlikte, Savaş Ekonomisi için tam bir kostümlü prova oluşturdu.

Japonların Pearl Harbor'ı bombalamasının ABD'yi İkinci Dünya Savaşı'na sokmasının hemen ardından, ABD hükümeti Sovyet hükümetini taklit etmeye başladı. Fabrika sahiplerine uçak gemilerinden işlenmiş gıdaya kadar ne kadar ve hangi özelliklere göre üretim yapmaları gerektiğini söyledi. Hatta bir fiyat çarı - ekonomist John Kenneth Galbraith - istihdam etti; Galbraith'in görevi kelimenin tam anlamıyla her şeyin fiyatına karar vermek, enflasyonu önlemek ve savaş zamanından barış zamanına sorunsuz bir ekonomik geçiş sağlamaktı. Amerikan kapitalizminin Sovyet planlama ilkelerine göre yönetildiğini söylemek abartı olmaz, ancak ağa bağlı fabrikaların Büyük Şirketlerin özel mülkiyeti altında kalması önemli bir istisnaydı.

Başkan Roosevelt yönetiminde, ABD hükümetinin büyük şirketlerle yaptığı anlaşma basitti: savaşı kazanmak için gerekli olanı üretecekler ve karşılığında devlet onları dört inanılmaz hediye ile ödüllendirecekti. Birincisi, devlet garantili satışlar devlet garantili karlara dönüşecekti. İkincisi, fiyatlar devlet tarafından belirlendiği için rekabet özgürlüğü. Üçüncüsü, devlet tarafından finanse edilen devasa bilimsel araştırmalar (örneğin Manhattan Projesi, jet itiş gücü).

Savaş sırasında ve sonrasında işe alınacak harika yeni inovasyonlar ve yüksek vasıflı bilimsel personel havuzu ile Büyük İşletmeler. Ve dördüncüsü, 1929 çöküşünden sonra üzerlerine yapışan şirket açgözlülüğünün kokusunu temizlemeye yardımcı olacak ve onları Amerika'nın savaşı kazanmasına yardımcı olan kahraman girişimler olarak gösterecek bir vatanseverlik havası.

Savaş Ekonomisi deneyi benzersiz bir başarıydı.
Üretim beş yıldan kısa bir süre içinde dört katına çıktı. Enflasyon, önceki dünya savaşı sırasında yaşananların aksine dizginlendi. İşsizlik ortadan kalktı ve askerler, denizciler ve havacılar cepheden döndükten sonra bile uzakta tutuldu. Büyük İş Dünyası için bu, Büyük Finans'ın hükümetin planlarına ve kısıtlamalarına boyun eğmesini cömertçe telafi eden bir rüyanın gerçekleşmesiydi.

Ancak yüzeyin altında, savaşın sıcaklığı Amerikan kapitalizmini moleküler düzeyde dönüştürmüştü, tıpkı şöminemizin ısısının demiri çeliğe dönüştürmesi gibi. Savaş sona erdiğinde, Amerikan kapitalizmi tanınmaz hale gelmişti. İş dünyası ve hükümet son derece iç içe geçmişti. Gerçekten de, devlet daireleri ve şirketler arasındaki döner kapılar, aynı matematikçi, bilim adamı, analist ve profesyonel yönetici kalabalığının her ikisini de doldurduğunu gördü. Şirketin başındaki kahraman girişimci ve hükümetin başındaki demokratik olarak seçilmiş politikacı, değerleri ve öncelikleri - aslında hayatta kalması - tek bir şeye indirgenen bu yeni özel-kamu karar alma ağı tarafından gasp edilmişti: sonsuz malzeme ve teknoloji talebiyle savaş bittiğine göre holdinglerin hayatta kalması ve büyümesi. Galbraith bu bağlantıya tekno-yapı adını verdi.

Kârlılık, teknisyen ordusu ve tekno-yapıyı oluşturan nüfuz sahibi çalışanlar için vazgeçilmez olmaya devam etti.
Bununla birlikte, kâr artık onların birinci önceliği değildi. Tüm bürokrasilerde olduğu gibi, öncelikli hedefleri astlarını istihdam etmek ve meşgul etmekti. Bu, savaşın sonunda holdinglerinin küçülmesini önlemekle kalmayıp onları büyütmek zorunda oldukları anlamına geliyordu. Savaş geride kaldığında, tekno-yapının iyi insanlarını geceleri uykusuz bırakan bir soru vardı: eğer hükümet artık satış ve fiyat garantisi vermeyecekse, yeterli kaynağı nereden bulacaklardı?

Şimdiye kadar mermi, makineli tüfek ve alev makinesi üretimine ayrılan kapasiteyi kullanarak üretmeyi planladıkları çikolata, araba ve çamaşır makineleri için ödeme yapmaya hazır ve istekli müşteriler?

Hükümetteki Yeni Düzenleyiciler, tekno-yapının yabancı müşteriler edinmesine yardımcı olmayı kendilerine görev edindiler - göreceğimiz gibi bu, yirminci yüzyıl kapitalizminin büyük metamorfozlarından birini daha tetikledi. Ancak yerli müşterilere gelince, işte Don Draper burada devreye girdi. Onun işi neydi? Tekno-yapının gözlerini, ham duygular yatağında dikkatimiz için yeni bir pazar kurmanın sınırsız olanaklarına açmak. Tekno-yapı, nesnelerin üretimini tamamen kontrolü altına almıştı. Draper'ın yardımıyla artık onlar için gerekli arzuyu üretmeyi dört gözle bekleyebilirdi. Draper'a iş gününün büyük bölümünde aylaklık etmesi için yüksek bir maaş ödemek, böylesine olağanüstü bir güç için ödenecek küçük bir bedeldi.

Dikkat piyasaları ve Sovyetlerin intikamı

1903'ün soğuk bir Ocak gününde, Coney Island'daki Luna Park'ta büyük bir kalabalığın önünde Thomas Edison alternatif akım kullanarak çaresiz bir fil olan Topsy'yi elektrikle öldürdü. Amacı neydi? Rakibi George Westinghouse tarafından satılan elektrik türünün ölümcüllüğüne halkın dikkatini çekmek. Yeni korkunçluğa rağmen, önemli ölçüde yeni bir şey olmamıştı: güçlü bir adam, kendisini ve sunduklarını satmak için halkın dikkatini çekmek gibi eski bir numarayı kullanmıştı.

Tavus kuşunun tüylerinden Roma imparatorunun zafer yürüyüşüne ve günümüz moda endüstrisine kadar, başkalarının dikkatini çekmek için rekabet etmek cinsel üreme kadar eskidir. Ancak yirminci yüzyıla kadar dikkat çekme süreci metalaştırılmamıştı.
Bir kez daha, bu devrimci başarıyı elde eden elektromanyetizma olmuştur - bir fili öldürerek değil, radyonun ve daha da önemlisi televizyonun icadına olanak sağlayarak.

Radyo ve televizyon ilk başta büyük şirketlerin başını ağrıttı . Onlara, kitlelerin ilgisini çekmek ve onları ikna etmek için muazzam fırsatlar sundu.

kitlelere hitap ediyordu, ancak temelde çıktısı - yayınladığı programlar - bir teneke fasulyeden ziyade bir gün batımı özelliğine sahipti: *I Love Lucy'yi* televizyonda izlemeyi ne kadar severseniz *sevin* ve izlemek için iyi para ödemeye *hazır* olsanız bile, hiç kimse size bunun için para *ödetme* kapasitesine sahip değildi (en azından kablolu TV tanıtılmadan önce). Ancak programın bir meta olmadığını, onu izleyen insanların dikkatini çektiğini fark ettiklerinde bu bir sorun olmaktan çıktı. Programı ücretsiz yayınlayarak izleyicilerin dikkatini çekebilir ve daha sonra bunu - reklam araları şeklinde - Draper'ın artık Amerikan halkının kalbine yeni arzular aşılamaya çok hevesli olan müşterilerine satabilirlerdi.

Ticari televizyonun doğuşuyla birlikte tekno-yapı, emek piyasasına şamatalı bir dikkat piyasası ekledi. Emeğin ikili doğası artık gösterinin ikili doğasıyla birleşmişti: bir yanda büyük deneyimsel değeri olan ancak değişim değeri olmayan kültürel bir ürün, diğer yanda ise büyük değişim değeri olan ancak deneyimsel değeri olmayan izleyicilerin dikkati.

Kültürel etkisi muazzamdı. Ancak daha az görünür olan etki de daha az önemli değildi. Teknolojik yapıya yeni bir uzman grubu eklenmişti: bilim insanları, analistler ve profesyonel yöneticilerin yanı sıra artık Draper gibi yaratıcı tiplerin yanı sıra dikkatimizi manipüle etmenin ve metalaştırmanın yeni yolları üzerinde çalışan bir dizi stratejist ve mühendis vardı.

Bu da bir başka tarihi dönüşümdü. 1960'ların başında, gerçek anlamda para kazandıran metalar artık rekabetçi bir pazarda Darwinci bir var olma mücadelesinde galip gelenler değildi. Hayır, 'un her evi süslediği ürünler, Draper'ların ve holding yöneticilerinin tekno-yapının gökdelen ofislerindeki toplantılarda birlikte biçimlendirdikleri ürünlerdi. Orada, bol bol sigara ve içki içerek, kapitalizmin önde gelen ürünlerinin fiyatlarına, miktarlarına, ambalajlarına ve hatta hissettirdiklerine birlikte karar verdiler. Kapitalizm, feodalizmin piyasası olan toplumlarını merkezi olmayan piyasa toplumlarına dönüştürerek hayat bulmuşken, tekno-yapının yükselişi Amerikan kapitalizmini merkezi olmayan bir piyasadan

toplumu, piyasaları olan merkezi bir ekonomiye dönüştürdü. Bu tam da Sovyet planlamacılarının her zaman başarmayı umdukları ama başaramadıkları şeydi.

Ve işte ironi. Amerika ve Sovyetler Birliği arasında neredeyse dünyayı havaya uçuracak bir ideolojik ve nükleer çatışmanın damgasını vurduğu 1960'lı yıllarda, Sovyet planlama ilkeleri ... Amerika Birleşik Devletleri'nde dikkate değer bir başarıyla uygulandı. İroni, ciddi bir ideolojiden nadiren daha etkili bir intikam almıştır.

Bu, tekno-yapının yerel müşterileri - ABD'dekiler - için geçerliydi. Peki ya dünyanın geri kalanı? Amerika'nın fabrikalarını tank, mühimmat, savaş uçağı ve uçak gemisi üretiminden çamaşır makinesi, araba, televizyon ve yolcu uçağı üretimine dönüştürmek çok iyiydi. Sorun şuydu ki, Amerika'nın endüstriyel kapasitesi savaş sırasında o kadar büyümüştü ki, fabrikalarını meşgul etmek ve işçilerini işlerinde tutmak için, Amerikalıların tek başına kaldırabileceğinden çok daha fazla şey üretmeleri gerekiyordu. Amerikan tüketicisine yeni arzular aşılamak asla yeterli olamazdı çünkü gerekli tüketimi yapacak yeterli sayıda Amerikan orta sınıf evi yoktu. Yabancı pazarlar bulunmalıydı.

Cesur Küresel Plan

1975'te bir akşam eve 'olağanüstü' haberlerle geldiğini hatırlıyorum: otuz drahmi artık bize bir Amerikan doları almaya yetmiyordu, diye duyurmuştun. Bir avuç dolardan fazlasını satın almak için ne imkanımız ne de yasal hakkımız olduğu için bu bizim için bir fark yaratmıyordu. Ama 1957'den beri yerinde sayan döviz kurunun yeni çökmüş olmasından dolayı endişeliydiniz. Bu, bir aile olarak geleceğimiz ve Amerika'dan kaynaklanan büyük kırılmaların yarattığı şok dalgalarının genellikle uzun sürdüğü küçük ülkemiz için ne anlama geliyordu? Geriye dönüp baktığımda, önsezinizin tamamen doğru olduğunu gördüm: Bu gerçekten de ABD'de ortaya çıkan ve kapitalizmin şiddetli ve bu kez küresel bir metamorfozunun habercisi olan bir şeyin yerel bir yankısıydı.

Sizi o kadar etkileyen drahmi-dolar kurunun çöküşü, dört yıl önceki çöküşün bir sonucuydu,

Ağustos 1971'de Bretton Woods olarak adlandırılan sistemin çöküşü. (Yunanistan'ı dümdüz etmesi iki uzun yıl süren 2008 mali krizinde olduğu gibi, Bretton Woods'un çöküşünün bizi vurması da biraz zaman aldı. Bir Alman arkadaşım bir keresinde şöyle demişti: 'Dünyanın sonunun yaklaştığını duyarsam hemen Yunanistan'a taşınırım - her şey birkaç yıl alır
orada daha uzun.') Bretton W oods[2] 1944'te New Dealers tarafından tasarlanan cüretkar küresel finans sisteminin amacı asildi: savaş sona erdikten sonra Büyük Buhran'ın geri dönüşünü engellemek. Ancak stratejisi belki de daha az asildi: Savaş sonrası Avrupa ve Japonya'yı Amerika'nın pırıl pırıl yeni Savaş Ekonomisine eklemlemeyi amaçlıyordu.

New Dealers, Alman orduları yenildikten sonra Avrupa'nın harabeye döneceğini ve halklarının beş parasız kalacağını biliyordu. Dolayısıyla Washington ilk görevinin Avrupa'yı yeniden parasallaştırmak, yani ekonomilerini yeniden işler hale getirmek için onlara harcayacak para sağlamak olduğunu anlamıştı. Bunu söylemek yapmaktan daha kolaydı. Avrupa'nın altını ya harcanmış ya da çalınmış, fabrikaları ve altyapısı enkaza dönmüş, mülteci orduları otoyollarında ve ara yollarında dolaşıyor, toplama kampları hala insanlığın tarifsiz zulmünün kokusuyla kokuyorken, Avrupa'nın yeni basılmış kağıt paradan çok daha fazlasına ihtiyacı vardı. Yeni banknotlara değer katacak bir şey olmalıydı. Ne de olsa bir paraya değerini veren, arkasında duran ekonomiden başka nedir ki?

Tek bir şey bu sorunun üstesinden gelebilirdi: Dolar! Bretton Woods sisteminin finansal projesi cesurdu: Avrupa para birimlerini ve yeni sabit döviz kurlarıyla dolara bağlayarak Avrupa ve Japonya para birimlerini 'dolarize etmek' - dolayısıyla 1975'te sizi rahatsız eden bir dolara otuz drahmi. Özünde bu, ABD dolarına dayalı küresel bir para birliğiydi. Arkalarında duran güçlü ABD ekonomisi sayesinde para birimleri önemli ve istikrarlı bir değere sahip olacaktı.

Doğal olarak, bir kişinin 'komik parası' (Yunan drahmisi, İtalyan lireti, vs.) karşılığında kaç dolar alabileceğine dair sınırlar olması gerekiyordu. Bu sınırlamalar sermaye kontrolleri olarak biliniyordu: paranın bir para biriminden diğerine hareketine getirilen kısıtlamalar. Bankacıların hayatını fevkalade sıkıcı hale getiriyorlardı; aksi takdirde para birimlerinin göreceli değerlerindeki değişimler üzerine spekülasyon yapma fırsatını ellerinden alıyorlardı.

büyük miktarlarda parayı bir para biriminden diğerine, bir ülkeden diğerine kaydırarak yaptılar. Bu elbette kasıtlıydı. 1929'daki felaketten ağzı yanan New Dealer'lar, bankacıların sermaye kontrolleri ve neredeyse sabit faiz oranlarından oluşan bir deli gömleği içinde, şurada ya da burada sadece yüzde 1'lik küçük bir kıpırdanma payı ile yaşamalarını istiyorlardı.

Bu cesur finansal projenin yanı sıra siyasi bir proje de vardı. Doğu'da Yeni Dealer'lar Japon anayasasını yeniden yazdılar ve Japon özellikleri taşıyan bir tekno-yapıya dönüşümünü denetlediler. Avrupa'da ise, tekno-yapı planlarını Avrupa koşullarına uyarlayarak, Alman imalatını merkeze alan bir ağır sanayi karteli olarak Avrupa Birliği'nin kuruluşuna rehberlik ettiler. Bunu gerçekleştirmek için Alman anayasasını yeniden yazmak ve idari ve siyasi denetimi Paris'e devretme vaatleriyle Fransa'nın Almanya'yı sanayisizleştirme hırsını engellemek zorunda kaldılar.

Bu göz kamaştırıcı tasarım, Amerika'nın Avrupa ve Japonya'yı kendi teknolojik yapısına göre yeniden şekillendirmeye yönelik Küresel Planı, kapitalizmin Altın Çağı'na yol açtı. Savaşın bitiminden 1971'e kadar Amerika, Avrupa ve Japonya düşük işsizlik, düşük enflasyon, yüksek büyüme ve büyük ölçüde azalmış eşitsizliğin tadını çıkardı. New Dealers'ın işi neredeyse bitmişti. Ve bu iş en sadık Cumhuriyetçi patronların bile takdir ettiği bir şekilde yapılmıştı. Sembolik bir bakış açısı için *Mad Men'*e dönecek olursak, otel kralı Conrad Hilton'un Don Draper ile Küresel Plan'ın ruhunu özetleyen gerçek tutkusunu paylaştığı bir sahne vardır: 'Benim hayattaki amacım, isteseler de istemeseler de Amerika'yı dünyaya tanıtmak. Biliyorsun, biz iyiliğin gücüyüz Don, çünkü Tanrı'ya sahibiz.

Senarist Tanrı'yı doların yerine koymuş olsun ya da olmasın, bu dönemde Amerikan hegemonyasının para biriminin yüce gücüne dayandığını söylemek yanlış olmaz: Amerika'dan bir şey satın almayı hiç umursamasalar bile herkesin istediği tek para birimi.

Ancak tüm bunlar çok önemli bir faktöre bağlıydı. Bretton Woods sisteminin garanti ettiği sabit döviz kurlarında doların herkesin gözbebeği olması için Amerika'nın fazla veren bir ülke olması gerekiyordu - yani dünyanın geri kalanına ithal ettiğinden daha fazla mal ve hizmet satması gerekiyordu. Tabii ki, dünyanın geri kalanına mal satmak

Avrupalılar ve Japonlar sadece bonus bir sonuçtan daha fazlasıydı: Tekno-yapı, endüstrilerini sürdürmek ve ekonomisini büyütmek için ihtiyaç duyduğu geniş yeni pazarları bu şekilde güvence altına alacaktı. Ancak tüm sistem aynı zamanda bütünsel olarak bu fazlaya dayanıyordu, çünkü Federal Rezerv (Amerikan merkez bankası) tarafından basılan ve Avrupalılara ve Japonlara (kredi ya da yardım olarak) verilen dolarların eninde sonunda ABD malları karşılığında ABD'ye geri dönmesini sağlayan şey buydu. Avrupalılara satılan her Boeing jeti ya da General Electric çamaşır makinesiyle birlikte, bir yığın dolar Atlantik'i aşarak evine dönecekti. Göçmen dolarlar ülkelerine geri döndükleri sürece, dolar verili döviz kurunda kelepir kalmaya devam edecek ve Almanların, İngilizlerin, Fransızların, Japonların, hatta Yunanlıların komik paraları karşılığında resmi döviz kurunda yetkililerin izin verdiğinden çok daha fazla dolar almak isteyeceklerini garanti edecekti.

Amerika fazla veren başlıca ülke olduğu sürece Bretton Woods evler kadar güvenliydi. İşte bu yüzden 1960'ların sonlarına doğru Bretton Woods sistemi iflas etti. Neden mi? Amerika'nın ticaret fazlasını kaybetmesine ve kronik olarak açık veren bir ekonomi haline gelmesine neden olan üç gelişme. Birincisi, ABD hükümetini Güney Doğu Asya'da ordusu için malzeme ve hizmetlere milyarlarca dolar harcamaya zorlayan Vietnam Savaşı'nın tırmanmasıydı. İkincisi ise Başkan Lyndon Johnson'ın zorunlu askerliğin işçi sınıfı Amerika'sı, özellikle de siyah topluluklar üzerindeki kötü etkilerini telafi etme girişimiydi. Onun cesur ama pahalı Büyük Toplum programı yoksulluğu önemli ölçüde azalttı ama aynı zamanda Japonya ve Avrupa'dan çok sayıda ithal malı ABD'ye çekti.

Son olarak, Japonya ve Almanya'nın fabrikaları, kısmen ABD hükümetlerinin Japonya ve Almanya'nın imalat sektörlerine verdiği destek sayesinde (otomobil endüstrisi bunun bariz bir örneğidir), hem kalite hem de verimlilik açısından Amerika'yı geride bırakmıştır.

Gerçeği kabul etmekte asla gecikmeyen Washington, en iyi eserini ortadan kaldırdı: 15 Ağustos 1971'de Başkan Nixon, Avrupa ve Japonya'nın dolar bölgesinden çıkarıldığını açıkladı. Bretton Woods ölmüştü.[3] Kapı, kapitalizmin evriminde yeni ve gerçekten kasvetli bir aşamaya açılmıştı.

Çılgın sayılar

2002 yılında, Nixon Şoku'ndan otuz yıl sonra, insanlığın toplam geliri 50 trilyon dolara yaklaşmıştı. Aynı yıl, dünyanın dört bir yanındaki finansörler çeşitli bahisler üzerine 70 trilyon dolar yatırmıştı. Bu korkunç rakamı duyduğunda gözlerinin yerinden fırladığını hatırlıyorum. Çoğu insan gibi sen de bu rakamı aklına sığdıramamıştın. Parayı, tonlarca çelik ya da inşa edebileceği hastane sayısı gibi mantıklı şeyler açısından düşünmeye alışkın olduğunuzdan, Dünya'nın 70 trilyon dolarlık bu rakamı içerecek kadar büyük olduğunu göremiyordunuz.

2007 yılına gelindiğinde insanlığın toplam geliri 50 trilyon dolardan 75 trilyon dolara yükselmişti - beş yıl içinde yüzde 33'lük makul bir artış. Ancak küresel para piyasasındaki bahislerin toplamı 70 dolardan 750 trilyon dolara çıkmıştı - yüzde 1000'den fazla bir artış. İşte o zaman seni kaybettim. Ya da daha doğru bir ifadeyle, kapitalizmin kibrinin aritmetik bir yansıması olarak rakamların çıldırdığı konusunda hemfikir olduğumuz andı.

Bu çılgın rakamlar nasıl ortaya çıkmıştı? Onları yönlendiren neydi? Bu soruya cevap vermenin bir yolu tekniktir: opsiyonlar (ya da türevler) gibi finansal araçların - Warren Buffet'ın deyimiyle potansiyel kitlesel finansal yıkım silahlarının - tanımını içerir ki bunlar 2008 felaketinde patlayan muazzam finansal balonun nedeni değilse bile vesilesiydi.[4] Bunlar

Opsiyon olarak bilinen enstrümanlar Bretton Woods döneminde mevcuttu, ancak Bretton Woods sona erdikten sonra, New Deal zincirlerinden kurtulan bankacıların, önce başkalarının parasıyla ve daha sonra da bankalar tarafından kendilerine astronomik miktarlarda borç verilen - fiilen havadan yaratılan - parayla borsada bahis oynamalarına izin verildi.

Havadan mı yaratıldı? Açık olmak gerekirse, evet. Çoğu insan bankaların Jill'in birikimlerini alıp Jack'e borç verdiğini düşünür. Bankalar böyle yapmaz. Bir banka Jack'e borç para verdiğinde, kasasına gidip krediyi geri ödeyecek kadar nakit olup olmadığını kontrol etmez. Jack'in krediyi geri ödeyeceğine inanıyorsa, artı kararlaştırılan faiz, bankanın yapması gereken tek şey Jack'in hesabına ona borç verdiği dolar miktarını eklemektir. Bunun için bir daktilo ya da günümüzde klavyede birkaç tuşa basmaktan başka bir şeye gerek yoktur.

Eğer dünyanın Vale'leri aldıkları kredileri akıllıca kullanıp faiziyle birlikte geri ödeyecek kadar para kazanırlarsa, her şey yolunda demektir. Ancak, bankalar böylesine dev bir saadet zincirini finanse ederek büyük karlar elde ederken, birbirlerine daha fazla ödeme yapmaya devam etmek için artan miktarlarda borç almaya hevesli çok sayıda Jack'i barındırmak bankaların doğasında vardır. Kaçınılmaz olarak, bu finansal iskambil kâğıtları evi çöker - bu noktada küçük insanlar, 1929'un ardından tanık olunduğu gibi, küresel kapitalizmin düşen enkazı altında ezilir. Bretton Woods, açgözlülükle beslenen bu pervasızlığın insanlığı bir daha Büyük Buhran'ın, hatta başka bir dünya savaşının eşiğine getirmesini önlemek için tasarlanmıştı. Ancak bir kez ortadan kalktığında, bankacılar yine serbestçe at koşturmaya başladılar.

Sizi, riskten kaçınma alışkanlığınızı ve güçlü insanların aptal olduğunu varsayma konusundaki isteksizliğinizi bildiğiniz için bu açıklamayı tatmin edici bulmazsınız. Eğer siz ve ben finansal kart evlerinin doğasında var olan istikrarsızlığın farkına varacak kadar zekiysek, bankacılar da bunun farkına varmışlardır. Öyleyse neden çeşitli bahisleri ters giderse ne olacağından korkmadılar? Bunun birkaç nedeni var. Bunlardan biri, Jack'in borcunu geri ödeme yeteneğine ya da isteğine bağlı olmaksızın Jack'e borç vererek kâr etmenin yeni bir yolunu geliştirmiş olmalarıdır. İşin püf noktası, Jack'e borç vermek, sonra bu borcu hemen küçük borç parçalarına bölmek ve bu parçaları - çok sayıda, çok karmaşık finansal 'ürün' içinde - uzaktaki şüphesiz alıcılara satmak, onların da bunları yeniden paketleyip bir başkasına satması ve bu şekilde devam etmesiydi. Bu uygulama Batılı bankacıları yanlış bir güvenlik duygusuna sürükledi: Jack'in kredisi artık onların sorunu değildi. Jack temerrüde düşse bile, kredisi o kadar çok küçük parçaya bölünmüştü ki, bunun yükünü tek bir bankacı taşımayacaktı. Onlara göre risk paylaşılmış, dağıtılmış ve böylece en aza indirilmişti.

Bu inancı içselleştirdikten sonra başka bir inancı da içselleştirebildiler: ihtiyatlılığın pısırıklar için olduğu ve kendileri gibi akıllı insanların aslında kapitalizme yararlı bir destek verdiği inancı. Ancak giderek daha fazla borç üreterek, bu borcu giderek daha küçük parçalara bölerek ve gezegenin dört bir yanına dağıtarak riski en aza indirmiyor, daha da artırıyorlardı. Ufukta büyük bir yıkım görünüyordu ama finansörler tüm bu risklerin

Batı'nın finansal sisteminin dayandığı küçük borç parçaları hep birlikte çökebilir.

"Neden?" diye soruyorsunuz. Eğer bu bizim için bu kadar açıksa, süper zeki bankacılar neden eşzamanlı temerrütlerin - çeşitli Jack'lere verilen tüm borç parçalarının aynı anda güneye gitme olasılığının yüksek olduğunu düşünmediler? Bankacıların bunun olacağını göremediklerini çünkü kontrolsüz bir açgözlülük kasırgasına kapıldıklarını söylemek, soruyu yanıtlamak değil, yeniden ifade etmektir.

Açgözlülük 1980'lerde doğmadı. Hayır, Nixon Şoku Bretton Woods'u öldürdükten sonra başka bir şey oldu. Kumarbazların çılgınlığının Wall Street'e bulaşmasına yardımcı olan, bu süreçte açgözlülüğü büyüten ve bu çılgın rakamları üreten bir şey. Bu şey her neyse, dünyayı sarsan sonucuna bakılırsa önemli bir şey olmalı: kapitalist gücü ekonomik alandan - yani sanayi ve ticaretten - finansal alana, bankacıların dünyasına kaydırdı. Neydi bu?

Cevabın - benim cevabımın - eski bir efsaneyi çağrıştırdığını duymaktan memnun olacaksınız.

Korkusuz Küresel Minotaur

Bir zamanlar, Girit kralının sarayının labirenti andıran ünlü labirentinde, trajik olduğu kadar vahşi bir yaratık yaşarmış.
Yoğun bir yalnızlık içinde hayatta kalan Minotor'un iştahı, ancak çok uzaklarda uyandırdığı korkuyla kıyaslanabilirdi. Bu iştahı doyurmak, Kral Minos'un yürürlüğe koyduğu barışı korumak ve ticaretin denizleri aşarak refahın herkese ulaşmasını sağlamak için çok önemliydi. Ne yazık ki, canavarın iştahı sadece insan etiyle doyurulabilirdi. Arada sırada, gençlerle dolu bir gemi uzak Atina'dan Girit'e doğru yola çıkardı. Vardıklarında, Minotor tarafından yenmek üzere insan haraçlarını teslim ederlerdi. Korkunç bir ritüel olsa da, çağın barışını koruyan ve refahını yeniden üreten bir ritüeldi.

Bin yıl sonra başka bir Minotor ayağa kalktı. Gizlice. Bretton Woods sisteminin küllerinden. Bir tür Labirent olan inleri, Amerikan ekonomisinin bağırsaklarının derinliklerinde yatıyordu. Hayata ABD ticaret sistemi olarak başladı.

Vietnam Savaşı, Büyük Toplum ve Alman ve Japon fabrikalarının artan verimliliği nedeniyle Amerika'nın diğer ülkelerden sattığından daha fazla ithalat yapmaya başlaması. Tükettiği haraç, Orta Amerika'nın alışveriş merkezlerinde tüketilmek üzere Avrupa ve Asya'dan ithal edilen dünyanın geri kalanının ihracatıydı. ABD'nin açığı büyüdükçe Minotaur'un Avrupa'nın ve daha çok Asya'nın mamul mallarına olan iştahı da artıyordu.
Ancak ona güç ve küresel önem kazandıran -sadece Amerika'da değil, Avrupa ve Asya'da da barış ve refahı sağladığı anlamına gelen- Walmart'ı Wall Street'e bağlayan labirentimsi yeraltı tünelleriydi.

İşleyiş şekli şöyleydi. Yeni Amerikan Minotaur'unun iştahı pırıl pırıl Alman fabrikalarını meşgul ediyordu. Japonya'da ve daha sonra Çin'de üretilen her şeyi yuttu. Bu da Avrupa ve Asya'yı (şimdilik) barış ve refah içinde tuttu. Karşılığında, bu uzak fabrikaların yabancı (ve genellikle Amerikalı) sahipleri kârlarını, nakit paralarını yatırım için Wall Street'e geri gönderdiler - Amerika'nın yönetici sınıfını, açığına rağmen zenginleştiren ek bir haraç biçimi. Bu şekilde Küresel Minotaur, finansal sermayenin (karlar, tasarruflar, artı para) *ve* dünyanın geri kalanının net ihracatının geri dönüşümüne yardımcı oldu. Bu sürekli haraç akışından beslenerek, tıpkı Giritli selefinin tarih öncesinin sisleri içinde Pax Cretana'yı koruduğu gibi, Bretton Woods sonrası küresel düzeni mümkün kıldı ve sürdürdü.

Bu, 15 Ağustos 1971'deki Nixon Şoku'nun ardında yatan stratejiydi. Ve en azından bunu tetikleyenler için harikalar yarattı. Gördüğünüz gibi, 1960'ların ortalarından sonlarına kadar Bretton Woods için yazı duvardaydı. Amerika'nın ticaret fazlası açığa dönüşmeye başlayınca, finansörler bu sistemin çöküşünü öngörmeye başladılar. Er ya da geç, 1944'te yapay olarak ons başına 35 dolara sabitlenen dolar-altın kurunun değer kaybedeceğini biliyorlardı. Bu noktada, ellerindeki dolar zulası daha az altın satın alacaktı. Doğal olarak, bu gerçekleşmeden önce dolarlarını hevesle Amerikan altınıyla değiştirmeye başladılar. Bu durum devam etseydi, Birleşik Devletler'in altını tükenecekti. Nixon Şoku çürümeyi durdurdu.

Dolar, beklendiği gibi altın karşısında hızla değer kaybetti, ancak ilginç bir şekilde bu, doların cazibesini yeniden kazandığı andı. Nasıl mı?

Doların altından ayrıştırılmasından kısa bir süre sonra Avrupa'nın para birimleri de dolardan ayrıştırıldı. Dolarla olan sabit değişimlerini kaybettiklerinde, Avrupa ve Japon parasının dolar değeri, fırtınalı bir okyanusta sürüklenen odunlar gibi çılgınca dalgalanmaya başladı. Dolar, fahiş ayrıcalığı sayesinde tek güvenli liman haline geldi: yani herhangi bir Fransız, Japon ya da Endonezyalı şirket, hatta herhangi biri petrol, bakır, çelik ya da sadece bir yük gemisinde yer ithal etmek isterse, dolar ödemek zorundaydı. Dolayısıyla ABD, dünyada kendisinden hiçbir şey satın almak istemeyen insanlar tarafından bile para birimi talep edilen tek ülkeydi. Bu nedenle, Avrupa ve Japonya'nın ekonomik geleceği üzerine kara bir belirsizlik bulutu çöktüğünde, finans dünyası tasarruflarını dolara çevirmek için yaygara kopardı.

Birdenbire dolar yeniden kral ve kraliçe oldu. Nixon Şoku çağlar boyu sürecek bir sihirbazlık numarası yaratmıştı: gittikçe daha fazla kırmızıya gömülen ülke para birimi dolar gittikçe daha fazla hegemonik hale gelen ülkeydi. Bu bir paradoksun özetiydi. Nixon'ın yol açtığı kargaşa, dünya kapitalistlerine kârlarını dolarize etmeleri için güçlü bir ivme kazandırdı. Bu kaçırılmayacak bir model haline gelecekti. Bugün bile, Wall Street ne zaman dibe vursa, para babalarının tepkisi daha fazla dolar satın alıp ... Wall Street'e göndermek oluyor!

Ancak doların hegemonyasının artmasının bir başka nedeni daha vardı: Amerika'nın işçi sınıfının kasıtlı olarak yoksullaştırılması. Bir alaycı size, oldukça doğru bir şekilde, büyük miktarlarda paranın kar oranının daha yüksek olduğu ülkelere çekildiğini söyleyecektir. Wall Street'in yabancı sermaye üzerindeki manyetik gücünü tam olarak kullanabilmesi için ABD'deki kar marjlarının Almanya ve Japonya'daki kar oranlarını yakalaması gerekiyordu. Bunu yapmanın hızlı ve kirli yolu Amerikan ücretlerini baskılamaktı: daha ucuz işgücü daha düşük maliyet, daha yüksek kar marjı demektir. Bugün Amerikan işçi sınıfı kazançlarının ortalama olarak 1974 seviyesinin altında seyretmesi tesadüf değildir. Sendika kapatmanın 1970'lerde gündeme gelmesi ve Ronald Reagan'ın sendikalı tüm hava trafik kontrolörlerini işten çıkarmasıyla doruğa ulaşması da bir tesadüf değildir; bu hareket İngiltere'de Margaret Thatcher tarafından taklit edilmiş ve Thatcher sendikaları ortadan kaldırmak için tüm endüstrileri yerle bir etmiştir. Ve bu durum karşısında

Minotaur dünya sermayesinin çoğunu Amerika'ya çekerken, Avrupalı egemen sınıflar da aynısını yapmaktan başka alternatifleri olmadığını düşündüler. Reagan hızını belirlemiş, Thatcher yolu göstermişti. Ancak yeni sınıf savaşı - siz buna evrensel kemer sıkma da diyebilirsiniz - en etkili şekilde Almanya'da ve daha sonra tüm kıta Avrupa'sında yürütüldü.

Yeni bir dönem başlamıştı. Sermaye ve emek arasındaki savaş sonrası yumuşama artık ölüm sancıları çekiyordu. Bardağı taşıran son damla 1991 yılında Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla geldi. Bundan sonra Rusya ve daha da önemlisi Çin gönüllü olarak küreselleşmiş kapitalizme dahil oldular. İki milyar düşük ücretli işçi Minotaur'un diyarına girdi. Batılı ücretler daha da durgunlaştı. Kârlar arttı. Canavarı beslemek için Amerika'ya akan sermaye seli bir tsunamiye dönüştü.

Wall Street bankerlerine, sizin akıl almaz bulduğunuz o çılgın rakamları yaratma güvenini, hatta çılgın kibrini veren de ABD'ye doğru akan bu sermaye tsunamisiydi.

Şimdi sorduğunuzu duyduğum soru belki de en önemlisi: Nixon neden Bretton Woods'u *kurtarmaya* çalışmadı? Doların altın karşısındaki değerini düşürürken bile bankerler üzerindeki kısıtlamaları yerinde tutabilirdi. Doların Avrupa ve Japonya'nın para birimleriyle olan sabit döviz kurlarını koruyabilirdi. Tekno-yapının yöneticileri arasındaki bu dramatik değişimin nedeni neydi?

Kontrol edilemeyen hoşnutsuzluktan kontrollü parçalanmaya

Yıl 1965. Flower Power ve Make Love Not War havası esmektedir. Don Draper bir randevusuna aşk teorisini şöyle açıklar: "Aşk dediğiniz şey benim gibi adamlar tarafından naylon çorap satmak için icat edildi. Kurgusal karakter (ki ben ısrarla tekno-yapının ruhunu temsil ettiğini düşünüyorum) abartılı bir sinizmle bir noktaya parmak basıyor: tüketici ürünlerinin aslında tatmin edemeyeceği arzu ve beklentiler yaratmış ve ekonomik temeli azgın Minotaur tarafından çiğnenmeden çok önce,

Tekno-yapı, toplum çapında bir manevi krizin göstergesi olan bir tepkiyle karşı karşıyaydı.

Vietnam Savaşı 1965'ten sonra gençleri radikalleştirmek için çok şey yaptı.

Ancak gençler, Başkan Johnson'ın Çinhindi'ndeki savaşı tırmandırmasından yıllar önce ebeveynlerinin kurduğu düzene karşı çıkmaya başlamış ve 'kuşak farkını' icat etmişlerdi. Hoşnutsuzluk savaş tarafından ateşlenmişti ama savaştan kaynaklanmıyordu. Öyleyse neden Amerika'nın ve Avrupa'nın gençleri altmışlı yılların ortalarından sonlarına doğru, tam istihdam, keskin bir şekilde azalan eşitsizlik, yeni devlet üniversiteleri ve genişleyen bir refah devletinin tüm ziynetlerinin olduğu bir dönemde ayaklandılar?

Başka bir bölümde kendi kendine konuşan Draper, hayatını arzu üretmeye adamış bir adamın yapabileceği en sert özeleştiri biçiminde bir yanıt veriyor: 'Kusurluyuz çünkü çok daha fazlasını istiyoruz. Mahvolduk çünkü bunları elde ettik ve sahip olduklarımızı diliyoruz.

Hayallerimizin gerçekleşmemesi başka bir şeydir. Gerçekleşmeyen hayallerimizin, hüsrana uğramış arzularımızın başkaları tarafından üretildiğini hissetmek ise bambaşka bir şeydir. Seri üretim arzularımız ne kadar çok tatmin edilirse, kendimizi o kadar az doymuş hissederiz. Tekno-yapının tutkuları harekete geçirme kapasitesi ne kadar büyükse, onlara hizmet edildiğinde içimizdeki boşluk da o kadar büyük oluyor. Bu boşluğu doldurmak için gençler kurulu düzenden kopma, iyi tanımlanmış bir neden olmaksızın isyan etme, tekno-yapının yöntemlerine karşı ahlaki öfkelerini ilan etme ihtiyacını iliklerinde hissettiler. Mayıs 1968 ayaklanmaları, Woodstock, hatta gençlerin kendilerini sivil haklar kampanyalarına adadıkları coşku, genellikle bir *fin de siècle*'in habercisi olan isyankarlığın kokusunu taşıyordu; bir rejimin sona ermesi ve yerine yeni bir şeyin gelmesi.

Tekno-yapının, arzuları da dahil olmak üzere her şeyi planlama cüretini reddeden genç isyancılar, hoşnutsuzluk hissinde yalnız değillerdi. Doğal bir sistem olarak kapitalizme inananlar için 1950'li ve 60'lı yıllar tam bir kâbustu spontane düzen.

Gözlerini nereye çevirirlerse çevirsinler, merkezi planlamayı gördüler - ne kadar iyi niyetli olursa olsun hiçbir planlamacının ikinci bir tahminde bulunamayacağı serbest piyasa güçlerinin muhteşem işleyişini değil. Tekno-yapının arzuları üretme ve fiyatları belirleme biçimi konusunda masum olsalar bile, merkezi yönetimin uzun elini fark etmekten kendilerini alamadılar.

Devletin yatırım fonlarını yönlendirmesi, bankacıların para hareketlerini engellemesi ve drahmimiz de dahil olmak üzere diğer tüm para birimlerinin dolar değerini sabitlemesi. Serbest piyasacıların gözünde Küresel Plan, Sovyet planlamasına çok yakındı. Kısacası Batı, Nixon Şoku gibi bir kırılmaya psikolojik olarak hazırdı. Kapitalizm karşıtı gençler ve serbest piyasa fanatikleri, ölmekte olan bir sistem olarak gördükleri sistemi yıkmak için bir şans arıyorlardı.

Ancak sonuçta Küresel Plan'ı parçalayan ne hippi sol ne de özgürlükçü sağ oldu. Bu, tekno-yapıya iyi hizmet etmiş olan görevlilerin işiydi. Bunu, 1971 Nixon Şoku'nun merkezinde yer alan ve 1979 ile 1987 yılları arasında Amerikan Merkez Bankası Fed'in başkanlığını yapan eski New Dealer'ın ağzından biliyoruz. Paul Volcker 1978 yılında Warwick Üniversitesi'nde yaptığı bir konuşmada neyin peşinde olduklarını kısa ve öz bir şekilde açıklamıştır: '[Dünya ekonomisinde] kontrollü bir parçalanma 1980'ler için meşru bir hedeftir.

Nixon Şoku tam da bunu amaçlıyordu: tıpkı kontrollü bir patlamanın istenmeyen bir gökdeleni yıkması gibi, Bretton Woods da Amerika'nın Küresel Minotaur'una yol açmak için yıkıldı. Herhangi bir şüpheniz varsa, Volcker'ın aynı Warwick konuşmasındaki kendi sözleri her şeyi anlatıyor:

> [İstikrarlı bir uluslararası sistemin gereklilikleri ile ulusal politika için hareket özgürlüğünü muhafaza etme arzusu arasında denge kuran ABD de dahil olmak üzere bir dizi ülke ikincisini tercih etti ...

Bir zamanlar gelmiş geçmiş en istikrarlı küresel kapitalist sistemin olduğu yerde, Volcker gibiler durmaksızın balonlaşan açıklar, borçlar ve kumar üzerine kurulu, mümkün olan en istikrarsız uluslararası sistemi hevesle inşa ediyorlardı. Bretton Woods'u kontrollü bir şekilde parçalamaları yeni küresel sistemi kısa sürede tamamlayacaktı. Çoğu insan bunu Küreselleşme ya da Finansallaşma olarak adlandırıyor. Kadim kıssalara olan düşkünlüğünüzün belki de aşırı etkisi altında ben buna kapitalizmin Küresel Minotaur aşaması diyorum.

Minotaur'un en sevdiği hizmetçiler: neoliberalizm ve bilgisayar

Eski planlı sistemin kontrollü bir şekilde parçalanması ve yerine inatçı Minotaur'un getirilmesi Amerikalı işçilere her zaman zarar verecekti. On yıllar boyunca sosyo-ekonomik merdiveni adım adım tırmandıktan sonra, hiç beklenmedik bir şekilde merdivenden atılıp geçimlik ücret çukuruna geri döndüler. Sürekli artan Amerikan açıkları, güçlendirilmiş ABD hegemonyası ve inanılmaz derecede zengin bir Amerikan eliti ile başka nasıl bir arada var olabilirdi?

Uygulamada, Volcker'ın eski sistemi kontrollü bir şekilde parçalaması, sendikaların etkisiz hale getirilmesinin ötesinde, işçilerin pazarlık gücünü azaltmak için tasarlanmış bir durgunluk ve Başkan Roosevelt'in bankacıların pervasızlıklarını dizginlemek için vurduğu prangaların ortadan kaldırılmasını gerektiriyordu. Bunlar Minotaur'un yükselişi için ön koşullardı. Ancak bunlar aynı zamanda dünya çapında yankıları olan büyük siyasi taleplerdi. Sayısız insanın canını yakan her sistemik dönüşümde olduğu gibi bunu gerçekleştirmek için gerekli olan zulümlerin özgürleştirici, kurtarıcı bir ideolojinin ışığında yıkanması gerekiyordu. İşte neoliberalizm burada devreye girdi.

Ne yeni ne de liberal olan neoliberalizm, eski siyasi felsefelerin ilginç olmayan bir karışımıydı. Bir teori olarak, Marksizmin gerçekten var olan komünizmle ne kadar ilgisi varsa, onun da gerçekten var olan kapitalizmle o kadar ilgisi vardı: hiçbir şey! Yine de neoliberalizm, örgütlü emeğe yönelik saldırıyı meşrulaştırmak ve Wall Street'i serbest bırakan sözde 'deregülasyon'u teşvik etmek için gerekli ideolojik cilayı sağladı. Bununla birlikte, insanlığın haklı olarak Büyük Buhran sırasında bir kenara attığı ekonomik teoriler de yeniden canlandı - serbest bırakılan finansal piyasaların en iyisini bildiği gibi büyük bir yalan gibi, açıkladıklarını iddia ettikleri şeyi ustaca varsayan teoriler.

Aynı dönemde, 1970'lerin sonlarında, ilk kişisel bilgisayarlar mühendislik, mimarlık ve tabii ki finans sektörüne girmeye başladı. O zamanki şaka, hata yapmanın insani bir şey olduğu ama işleri ciddi bir şekilde berbat etmek için bir bilgisayara ihtiyaç duyulduğuydu. Ne yazık ki, yüksek finans alanında bu işin şakası yoktu. Daha önce bilgisayarın ne olduğunu üstünkörü de olsa açıkladığımda

2008'deki çöküşe neden olan finansal opsiyonlar ya da türevler, bunların yıkıma hazır olduğunu hemen gördünüz - tek gereken temel hisse fiyatlarındaki bir düşüştü. Finansçılar bunu neden göremedi? Bir önceki cevabım, yani mantığın kar elde etmekten üstün geldiği, doğruydu ama gerçeğin tamamı değildi. Cevabın eksik kısmı? Bilgisayarlar!

Bilgisayarlar finansçıların kumarlarını son derece karmaşık hale getirmelerine olanak sağladı. Jack artık Jill'e sıkıcı eski hisseleri satmak için basit bir opsiyon yerine türev adı verilen çok daha şık opsiyonlar satın alabiliyordu. Örneğin, özünde çeşitli farklı şirketlerin hisselerini ve Kentucky'deki ev sahiplerinin, Alman şirketlerinin ve hatta Japon hükümetinin borçlarını içeren bir paket satın alma opsiyonu olan bir türev satın alabiliyordu. Sanki bu yeterince karmaşık değilmiş gibi Jack, bir süper bilgisayarın yaratacağı bu tür birçok türevden oluşan bir paketi satın alma opsiyonu anlamına gelen bir türev de satın alabilirdi. Diğer türevleri de içeren bu türevler bilgisayardan çıktığında, onları yaratan dahi finans 'mühendisi' bile içlerinde ne olduğunu anlayamazdı. Böylece karmaşıklık, satın alınan türevleri incelememek için harika bir bahane oldu. Jills ve Jack'leri, bunları neden satın aldıklarını kendilerine açıklama ihtiyacından kurtardı. Bilgisayarlar hiç kimsenin bu türevlerin nelerden oluştuğunu anlayamayacağını garanti ettikten sonra, herkes onları satın almak istedi çünkü... herkes onları satın alıyordu. Ve herkes satın aldığı sürece, büyük miktarlarda borç alabilen herkes sadece bunları satın alarak milyarder olabilirdi (ve meslektaşları tarafından korkak, parti bozan ya da kaybeden olarak damgalanmaktan kaçınabilirdi). Yıllarca tam da böyle oldu. Ta ki 2008'de böyle olmayana kadar.

Kısa bir yan not olarak şunu sorabilirsiniz: balon nihayet patladığında, neden bankacıların çöküp yanmasına izin vermedik? Neden saçma sapan borçlarından dolayı sorumlu tutulmadılar? İki nedenden ötürü. Birincisi, bir miktar parayı bir hesaptan diğerine aktarmanın basit bir yolu olan ve her işlemin dayandığı ödeme sistemi, bahisleri yapan bankacıların tekelinde olduğu için. Atardamarlarınızı ve toplardamarlarınızı bir kumarbaza hediye ettiğinizi düşünün. Kumarhanede büyük kaybettiği anda

Şantaj sadece dolaşımınızı kesmekle tehdit ederek sahip olduğunuz her şey için. İkincisi, finansörlerin kumarı, derinlerde, çoğunluğun evlerinin tapularını içerdiği için. Dolayısıyla finans piyasasının tam ölçekli bir çöküşü, kitlesel evsizliğe ve toplumsal sözleşmenin tamamen bozulmasına yol açacaktır.

Wall Street'in yüksek ve kudretli finansörlerinin yoksul insanların mütevazı evlerini finanse etmekle uğraşmalarına şaşırmayın: çılgın bahislerini oynamak için bankalardan ve zengin müşterilerden alabildikleri kadar borç aldıktan sonra daha fazlasını arzuladılar - çünkü ne kadar çok bahis oynarlarsa o kadar çok kazanıyorlardı. Böylece daha fazla bahis için hammadde olarak kullanmak üzere sıfırdan daha fazla borç yarattılar. Nasıl mı? Kendi evlerine sahip olmanın güvencesini hayal eden yoksul mavi yakalı işçilere borç vererek. Ya bu 'küçük insanlar' orta vadede ipoteklerini gerçekten karşılayamazlarsa? Eski bankacıların aksine, şimdi onlara borç veren Jill'ler ve Jack'ler geri ödemelerin yapılıp yapılmadığını umursamıyorlardı, çünkü asla tahsilat yapmayı düşünmüyorlardı. Bunun yerine, ipoteği verdikten sonra, bilgisayarlı öğütücülerine koydular, dijital olarak küçük borç parçalarına ayırdılar ve bunları labirent gibi türevlerinden biri olarak yeniden paketlediler - daha sonra bunları karla satacaklardı. Zavallı ev 'sahibi' temerrüde düştüğünde ve evine el konulduğunda, ilk etapta krediyi veren finansör çoktan yoluna devam etmişti.

1980'lerde ünlü bir iktisatçının alaycı bir şekilde, baktığı her yerde bilgisayarların getirdiği verimlilik artışlarını 'gördüğünü' söylediğini hatırlıyorum - 'her yerde' diye devam etti, 'verimlilik istatistikleri hariç'. Haklıydı: nasıl ki ilk nesil bilgisayarlar kağıt tasarrufu sağlamıyordu, çünkü önemli olan her şeyin çıktısını alma eğilimindeydik (genellikle iki kez!), aynı şekilde bilgisayarlar da endüstriyel üretimi artırmak için çok az şey yaptı. Ancak bilgisayarın finans üzerinde muazzam bir etkisi oldu. İçlerindeki çirkinlikleri gizleyerek finansal araçların karmaşıklığını katladı. Ve çılgınca ticaretlerinin neredeyse ışık hızına ulaşmasını sağladı.

2007'ye gelindiğinde finans dünyasının insanlığın toplam gelirinin on katı değerinde bahis oynamayı nasıl başardığını şimdi görebiliyor musunuz?

Bu güdülenmiş çılgınlığın üç hizmetçisi vardı: Amerikan Minotaur'una akan para selleri, bilgisayar tarafından üretilen

finansal türevlerin karmaşıklığı ve piyasaların en iyisini bildiğine dair neoliberal inanç.

Sorunuza geri dönelim

'Artık bilgisayarlar birbiriyle konuşuyor, bu ağ kapitalizmi yıkmayı imkansız hale getirecek mi? Ya da sonunda Aşil topuğunu ortaya çıkarabilir mi?

Bana karşı son derece sabırlı davrandınız. Bu bölümdeki her şey sorunuzun etrafında dans etti ve yalnızca cevabına bir başlangıç sundu: elektromanyetizmanın keşfinden bu yana gerçekleşen kapitalizmin büyük metamorfozları. Ancak biraz daha sabırlı olmanızı istemek zorundayım.

Öncelikle içimi dökmem gereken bir şey var. Sorunuzu duyduğumda içimde bir hüzün hissettim. İlk kez, artık bana kendinden emin bir şekilde talimat vermiyordun - teknolojik değişimin mevcut sosyal düzeni nasıl parçaladığını, tarihi nasıl ilerlettiğini ve nelerin kaybedildiğine dair Hesiod benzeri ağıtlar eşliğinde ilerlemeyi nasıl sağladığını açıklıyordun. Hayır, birdenbire *benden* teknolojik ve toplumsal bir dönüşümü açıklamamı istiyordunuz! Açıklanamaz üzüntü anlam kazanmaya başladı. Soru şu: Demirin büyüsünün tarih öncesine yaptığını internet kapitalizme mi yaptı, yoksa kapitalizmi yenilmez mi kıldı? - Sadece cevaplaması zor değil. Bu soruyu yanıtlama sorumluluğu bir geçiş ayinine, kutsanmış bir çocukluğun son perdesine işaret ediyordu. *Sizin* düşünme yönteminizi ileriye taşıma sorumluluğunu bana yükledi.

Şimdi bunu yapmaya çalışayım: Hayır baba, kapitalizme birkaç on yıl boyunca nefes kesici bir destek vermiş olsa da, internet kapitalizmi yenilmez kılmadı. Ama başlangıçta öne sürdüğüm gibi, tek başına onun Aşil topuğu olduğunu da kanıtlamadı. İnternetin kapitalizme yaptığı şey daha incelikliydi: Tekno-yapının ürettiği dikkat piyasasıyla birlikte ve Minotaur'un 2008'deki düşüşünden bahsetmeye gerek yok, muhteşem yükselişinin yarattığı koşullar altında internet, kapitalizmin evrimsel uygunluğunu bozdu. Ve bir sonraki bölümde açıklayacağım gibi, bunu yeni bir formun kuluçkasına yatarak yaptı

sahiplerini kapitalizmden kurtulma ve kendi başlarına yepyeni bir yönetici sınıf haline gelme konusunda güçlendirmiştir.

Evet, *kapitalizm* olmasa da *sermaye* hala var ve gelişiyor. Bunların hiçbiri sizi şaşırtmamalı - ne de olsa bana öğrettiğiniz şey buydu. Birbirini izleyen mutasyonların, bir noktada yepyeni bir tür ortaya çıkana kadar bir organizmanın varyantlarını çoğaltması gibi, teknolojik değişim de bir sosyal sistem içinde, sistem aniden oldukça farklı bir şeye dönüşene kadar ilerler, ancak bu, sistemin inşa edildiği tüm malzemelerin - sermaye, emek, para - mutlaka değiştiği anlamına gelmez. Denizcilik ve gemi yapımındaki gelişmeler feodalizmi kendi başlarına sona erdirmedi. Ancak, ortaya çıkan ticaret hacimleri ve biriken tüccar serveti kritik bir kütleye ulaştığında, toprağın ardından emeğin ve kısa süre sonra da neredeyse her şeyin metalaşmasını tetikledi. Kimse farkına varmadan feodalizm kapitalizme dönüşmüştü.

Aynı şekilde savaş sırasında ve sonrasında piyasaları kontrol altına alan tekno-yapı; dikkatimizi hayati bir metaya dönüştüren Don Draper'ın *Mad Men*'i; ve Küresel Planı yıkarak Wall Street'in çılgın rakamlarının Minotaur'un yükselişini finanse etmesini sağlayan Nixon Şoku. Bu gelişmelerin hiçbiri kapitalizmi devirmedi, ancak DNA'sında meydana gelen mutasyonlar olarak düşünülebilir ve tıpkı bir virüsün çeşitli aşılarla karşı karşıya kalması gibi, adapte olurken ve evrimleşirken bir dizi dikkate değer metamorfoza yol açtı. Ancak öyle bir zaman gelir ki, bir şey o kadar evrimleşmiştir ki, ona başka bir şey demek muhtemelen en iyisidir.

Kapitalizmin teknofeodalizm olarak adlandırdığım son metamorfozuna geçmeden önce, belki de son birkaç sözü Küresel Minotaur'a - 1970'lerin sonları ile 2008 arasında bugünkü dramımızın tüm dekorlarını sağlayan ABD merkezli küresel geri dönüşüm sisteminin yerine geçen metaforik canavara - ayırmak yerinde olacaktır: Büyük Finans, Büyük Teknoloji, neoliberalizm, endüstriyel ölçekte eşitsizlik ve insanlığın iklim felaketi karşısında felç olmasını açıklamak için *Don't Look Up* gibi filmlere ihtiyaç duyulacak kadar körelmiş demokrasilerden bahsetmiyorum bile.

İşte övgülerin en kısası: Giritli Minotaur, Atinalı bir prens olan Theseus tarafından öldürüldü. Ölümü tarih öncesini sona erdirdi ve

trajedinin, tarihin ve felsefenin klasik çağını başlattı. Çağımızın Minotaur'u daha az kahramanca öldü: Minotaur'u yeniden canlandırmak için hiçbir şey yapmayan devasa devlet kurtarmalarıyla kibirleri ödüllendirilen korkak Wall Street bankacılarının kurbanı oldu. Amerikan bütçe açığı, 2008'deki çöküşten ve ardından gelen bankacıların kurtarılmasından bir yıl sonra intikam duygusuyla geri dönmüş olsa da, canavarın dünyanın kârını geri dönüştürme kapasitesini asla geri getirmedi.

Doğru, dünyanın geri kalanı kârlarının çoğunu Wall Street'e göndermeye devam etti. Ancak geri dönüşüm mekanizması bozulmuştu: Wall Street'e akan paraların sadece küçük bir kısmı fabrikalara, teknolojilere, tarıma somut yatırımlar şeklinde geri döndü. Dünyadaki paranın çoğu Wall Street'te kalmak için Wall Street'e akıyordu. Orada hiçbir işe yaramadan savrulup durdu. Biriktikçe hisse fiyatlarını yükseltti, böylece finansın Jills ve Jack'lerine devasa ölçekte aptalca şeyler yapmak için bir fırsat daha verdi.

Bazılarımız Minotaur'un ölümünün, zenginliğin gelişmek için artık yoksulluğa ihtiyaç duymadığı ve kalkınmanın daha fazlası yerine daha iyisi olarak düşünüldüğü yeni bir sistem kurmamıza yardımcı olabileceğini ummaya cesaret etmişti. Aşırı iyimser olanlar, sömürünün ortadan kalktığı, siyasetin demokratikleştiği -belki de internetin yardımıyla- ve çevremizin dayanıklılığının diğer önceliklerin önüne geçtiği günlerin hayalini kuracak kadar ileri gittiler. Bu tür umutlar 2009'dan sonra azaldı ve bazıları için bir sonraki büyük kriz olan pandemi sırasında yeniden canlansa da, öyle olmadı.

Minotaur'umuz sonunda, otuz yıllık saltanatıyla kapitalizmin istikrarlı, açgözlülüğün bir erdem ve finansın üretken olabileceği yanılsamasını yaratan ve sonra da yok eden hüzünlü, şamatacı bir canavar olarak hatırlanacak. Ölerek, kapitalizmi son ve ölümcül metamorfozuna zorladı ve gücün cesur yeni bir sermaye türüne sahip olan daha az sayıda bireyin elinde olduğu bir sistem doğurdu.

3. Bulut Sermayesi

Dünyayı çölleşmeden kurtarmak için bir dizi süper kahramanı bir araya getiren Hollywood'un gişe rekorları kıran filmi *Justice League'*de, Aquaman'in efsanevi Batman'in arkasındaki adam olan Bruce Wayne'in arabasına bindiği bir sahne vardır. "Süper gücün neydi senin?" diye sorar bir süper kahraman veledinin küstahlığıyla.

"Ben zenginim," diye yanıtlar Wayne.

Bunun anlamı hem basit hem de derindir: ciddi güç, Superman'in uzaylı kaslarından ya da Ironman'in çelik gibi dış iskeletinden değil, ciddi zenginlikten gelir.

Yeni bir şey yok, diyeceksiniz. Abba'nın söylediği gibi, 'Bu zengin bir adamın dünyası'. Peki ama zenginliği bir süper güce dönüştüren şey *tam olarak* nedir? En ilkel düzeyde, kıt kaynaklara asimetrik erişimdir. Sahra Çölü'nde susuzluktan ölmek üzereyken kaybolduğunuzu düşünün. Mataralar dolusu suyla yüklü bir deve üzerinde size yaklaşıyorum. Birdenbire, benim adıma bir şeyler yapmanız için sizi 'gönüllü' yapma gücüne sahip oluyorum. Benzer şekilde, kuraklıktan etkilenen iki komşu çiftçi olan Jill ve Gail'de: sadece Jill kendi arazisinde bir su kaynağı keşfettiğinde, hemen Gail üzerinde güç sahibi olur.

Sulanan verimli toprakların özel mülkiyeti klasik bir güç kaynağıdır. Sizin de daha önce açıkladığınız gibi, 3.000 yıldan daha uzun bir süre önce, Dorlar kuzeyden Yunan yarımadasının üzerine çullandılar. Mikenlerin sahip olmadığı demir silahlara sahip oldukları için iyi toprakları ele geçirdiler. Bir kez ele geçirdikten sonra da onu kaybedenler üzerinde güç sahibi oldular. Ve yakın zamana kadar, kimin kime ne yapacağına, kimin güce sahip olacağına ve kimin itaat etmesi gerektiğine karar veren, toprak ve sofistike silahların bu kesin kombinasyonuydu. Bu feodalizmdi.

Sonra garip bir şey oldu: iktidar topraktan ayrıldı ve daha önce benzeri görülmemiş bir şekilde sermaye denen bir şeyin sahiplerine geçti. Sermaye nedir? Para değildir, her ne kadar para size sermaye satın alabilse de - aynı şekilde size toprak, aygıtlar, iyi bir tanıtım da satın alabilir. Ve silah da değildir, her ne kadar silahlar toprak kadar sermayeyi de kamulaştırmanıza yardımcı olabilse de.

Kapitalizmden önce sermayeyi tanımlamak kolaydı. Özellikle *başka mallar üretmek* amacıyla üretilen *maddi mallar* biçimini almıştır. Bu anlamda çelik bir kılıç sermaye değildi.

- Çünkü kesik bir kafa ya da delinmiş bir gövdeden başka bir şey üretemezdi. Ancak çelik bir saban ya da bir olta tipik sermaye malları ya da tanımı yeniden ifade edecek olursak, *üretilmiş üretim araçlarıydı*.

Sermaye malları kapitalizmden binlerce yıl önce önemliydi. Antik mühendislerin sofistike aletleri olmadan Babil gibi bir şehir, Parthenon gibi bir tapınak ya da Çin Seddi gibi bir sur inşa edilemezdi. Gemi kazasından kurtardığı oltalar, silahlar, çekiçler ve keskiler sayesinde hayatta kalan Robinson Crusoe'dan, Avrupa'nın görkemli katedrallerini finanse eden büyük feodal mülklere kadar, sermaye malları insan elini yeni güçlerle donattı, hayal gücümüzü harekete geçirdi ve üretkenliğimizi arttırdı, birbirimizi her zamankinden daha verimli bir şekilde öldürme kapasitemizden bahsetmiyorum bile.

Ancak daha sonra sermayenin yepyeni kapasitesine dayanan kapitalizm geldi: hükmetme gücü.

Başkente hükmetmek

1829 yılında 36 yaşında bir İngiliz, İngiltere'yi terk etmeye ve servetini Avustralya'da aramaya karar verdi. Varlıklı ve siyasi bağlantıları olan Thomas Peel, ailesinin yanı sıra 350 işçi (erkek, kadın ve çocuk), tohumlar, aletler ve diğer sermaye mallarının yanı sıra 50.000 sterlin nakit para taşıyan üç iyi gemiyle Antipodes'e yelken açtı - o zamanlar hatırı sayılır bir meblağ, yaklaşık olarak bugünün 4,6 milyon sterlinine denk geliyor.

Fikir, sömürge yetkililerinin sahip olduğu bin kilometrekarelik arazide küçük ama modern bir tarım kolonisi kurmaktı.

onun adına yerlilerden istimlak etti. Ancak geldikten kısa bir süre sonra planları suya düştü.

Peel'in başarısızlığının ana nedeni onun için hayal bile edilemezdi. Planları çok titizdi. Evet, kötü mahsulden Avustralya yerlilerinin direnişine ve yerel sömürge yetkilileriyle mücadeleye kadar zorluklar yaşanacaktı. Ancak, siyasi gücü, kalifiye İngiliz işçileri, birinci sınıf ithal sermaye malları ve işçilere ödeme yapmak ve uzun bir süre için gerekli hammaddeleri satın almak için yeterli parayla, her şeyi elinde tuttuğunu düşünüyordu. Ne yazık ki, Karl Marx'ın yıllar sonra söylediği gibi, Peel'in getirmeyi başaramadığı bir şey vardı
İngiltere'den: kapitalizm![1]

Peel'in felaketi beklenmedik bir şey olduğunda geldi: işçileri onu topluca terk etti, Büyük İstifa'nın Antipodean on dokuzuncu yüzyıl versiyonu. Basitçe taşındılar, kendilerine civarda arsalar aldılar ve kendi işlerini kurdular. Bu, Peel'in İngiliz geçmişi nedeniyle hiç de hazırlıklı olmadığı bir felaketti. Britanya Adaları'ndaki durum karşısında yanlış bir kontrol hissine kapılan Peel, İngiltere'den getirdiği sermayenin, İngiliz çalışanları üzerinde ihtiyaç duyduğu tüm gücü kendisine verdiğini varsaydı.

Peel'in varsayımı, işçilerinin *ücretli emek dışında bir seçeneği olmadığı yönündeydi*. Bu, on sekizinci yüzyılın sonundan itibaren gerçekleşen çitlemelerin -ortak arazilerin kitlesel olarak özelleştirilmesi- ardından sürülen köylülerin herhangi bir toprağa erişiminin olmadığı Britanya'da sağlam bir varsayımdı. Manchester, Liverpool ya da Glasgow'da ücretli bir işten istifa eden topraksız işçiler açlıktan ölecekti. Ancak Batı Avustralya'da bol miktarda toprak (Avustralya'nın yerli sakinlerinin varlığı göz önüne alındığında bile) onlara bir alternatif sunuyordu: istifa ve serbest meslek. Böylece talihsiz Bay Peel'in elinde muhteşem İngiliz malı sermaye malları, parası vardı ama işçilerine hükmedecek gücü yoktu.

Toprak neyse odur: üzerinde sebzelerin yetiştiği, hayvanların otladığı, binaların inşa edildiği ve insanların koşmadan, yelken açmadan ya da gökyüzüne ve yıldızlara uzanmadan önce üzerinde durmak zorunda olduğu verimli toprak. Ancak sermaye, tıpkı emek gibi, ikinci bir doğaya sahip olması bakımından topraktan farklıdır - siz beni ışığın doğasıyla tanıştırdığınızda fark etmeye başladığım bir şey

kendine özgü ikili doğası vardır. Elbette, sermayenin doğalarından biri somut, fiziksel ve ölçülebilir şekilde üretkenliği artırıcıdır. Ancak ikinci doğası, başkalarına hükmetmek için tarif edilemez bir güçtür - Peel'in büyük zararına yanlış anladığı güçlü ama kırılgan bir güç.

Feodalizmden kapitalizme geçiş, özünde, yönetme gücünün toprak sahiplerinden sermaye malları sahiplerine kaymasıydı. Bunun gerçekleşmesi için öncelikle köylülerin ortak arazilere özerk erişimlerini kaybetmeleri gerekiyordu. Bu nedenle Britanya'daki çitlemeler kapitalizmin doğuşu için çok önemliydi: Peel'in işçilerinin Batı Avustralya'da keşfettiği fırsatları Britanya emeğinden esirgediler. Bana her yıl tüm hayatın boyunca çalıştığın Yunan çelik fabrikası Chalyvourgiki'deki işçilerin, zeytinlerini toplamak ya da buğdaylarını hasat etmek için köylerine dönmek üzere bir ay, bazen daha uzun süre ücretsiz izin aldıklarını söylediğini hatırlıyorum. Bu tür seçeneklerin işçiler için iyi olduğunu ancak kapitalizm için o kadar da iyi olmadığını söylediniz.

Toprağa erişimi kısıtlayan çitlemeler, sermayenin başlangıçtaki üretkenliği artırıcı rolünü aşmasına ve hakimiyet gücünün katlanarak artmasına yardımcı oldu. Çok geçmeden, daha önce ortak olan toprakların dünya çapında metalaştırılması, sermayenin dünyanın her köşesinde üstünlük kurmasını sağladı. Sermayenin emek üzerindeki hakimiyetinin artmasıyla birlikte, sermaye sahipleri büyük bir servet biriktirdi. Servetleri arttıkça toplumsal güçleri de çoğaldı. Büyük kararların alındığı her yerde işveren olmaktan çıkıp gündemi belirleyenler haline geldiler. Kısa süre içinde kapitalistler, toprak sahibi soylular da dahil olmak üzere herkese patronluk taslayabildi. Gerçekten de bazı ülkelerde aristokrasinin ayakta kalabilmesinin tek yolu kapitalist sınıfa katılmak ya da en azından ona boyun eğmekti.

Sermayenin hükmetme gücü, gizli kuvveti dünyayı yeniden şekillendirdi: yaklaşık iki yüz yıl önceki doğuşundan savaş sonrası tekno-yapının inşasına, Küresel Minotaur'un yükselişine ve 2008'deki nihai düşüşüne kadar. Ancak bugün, daha önce benzeri görülmemiş bir hükmetme kapasitesine sahip yeni bir sermaye biçiminin yükselişine tanık oluyoruz ki, adını verdiği sistemi tümüyle yeniden düşünmemiz gerekiyor. Ben buna bulut sermayesi diyorum.

Don'dan Alexa'ya

Bir zamanlar, şöminemizde denemeler yapmamız için eve 'arkadaşlarını' getirmiştin - metalürjinin kırmızı sıcağında ateş vaftizim. Birkaç yıl önce ben de eve denemek için iki 'arkadaş' getirdim: bir Google Asistan ve bir Amazon Alexa. Masamda duran Google Asistan'ı aylarca görmezden geldikten sonra, bu satırları yazmadan hemen önce onunla ilgi çekici bir konuşma yaptım.
Konuşma, tesadüfen, ben söylemeden kendini etkinleştirdiğinde başladı.

"Ne yapıyorsun sen? diye sordum.

"Size daha iyi yardımcı olmak için yeni yollar öğreniyorum," diye cevap verdi cihaz hoş bir kadın sesiyle.

"Derhal dur! Ben talep ettim. 'Üzgünüm,
kapatıyorum' dedi.

Tabii ki bu bir yalandı. Bu cihazlar asla kendilerini kapatmazlar, sadece uyuyormuş gibi yaparlar. Yine de biraz sinirlenerek, fişini çekmek yerine onu rakibiyle karşılaştırmaya karar verdim.

"Tamam, Google, Alexa hakkında ne düşünüyorsun? diye sordum.

"Onu seviyorum, özellikle de mavi ışığını," diye cevap verdi ve ekledi: "Biz asistanlar birbirimize destek olmalıyız.

Amazon'un cihazının başka bir masanın üzerinde durduğu yan odadan, Alexa tek bir kelime söylemek için kendini etkinleştirdi:

"Teşekkürler!

Rakip yapay zeka cihazları arasındaki bu ürkütücü dayanışma gösterisi, aklımı sık sık sormayı unuttuğumuz şu acil soruya yoğunlaştırdı: Alexa gibi bir cihaz tam olarak nedir? Gerçekte ne işe yarar? Alexa'ya sorarsanız, size ev tabanlı bir sanal asistan teknolojisi olduğunu, komutlarınızı kabul etmeye hazır olduğunu söyleyecektir - ışıkları açmak, daha fazla süt sipariş etmek, bir not almak, bir arkadaşınızı aramak, internette arama yapmak, şakalar anlatmak - kısacası, adanmış, istekli mekanik hizmetkarınız olmak. Hepsi doğru. Alexa'nın size *gerçekte* ne olduğunu asla söylememesi dışında: içinde sadece bir düğüm, bir dijital toz zerresi, en iyi ihtimalle kavrayışınızın veya kontrolünüzün ötesindeki güçlerin bir oyuncağı olduğunuz geniş bir bulut tabanlı güç ağında küçük bir dişli.

Don Draper da bize küçümseyici davrandı. Bize bifteği değil, cızırtıyı sattı. Nostaljimizi silah olarak kullandı ve bize çikolata, yağlı burger ve slayt projektörleri satmak için melankolimizi manipüle etti. İhtiyacımız olmayan ya da gerçekten istemediğimiz şeyleri satın almamızı nasıl sağlayacağını çözdü. Ruhlarımızı metalaştırmak ve bedenlerimizi kirletmek için dikkatimizi satın aldı. Ama Don'la en azından bir mücadele şansımız vardı. Onun zekasına karşı bizimkiydi. Alexa ile hiç şansımız yok: onun hükmetme gücü sistemik, ezici, galaktik.

Biz telefonda sohbet ederken veya evde hareket edip bir şeyler yaparken, Alexa tercihlerimizi ve alışkanlıklarımızı dinler, gözlemler ve öğrenir. Bizi tanıdıkça, iyi öneriler ve ilgi çekici fikirlerle bizi şaşırtmak için esrarengiz bir kapasite geliştirir. Biz farkına varmadan, Alexa'nın arkasına saklanan sistem, seçimlerimize rehberlik etmek için gerçekliğimizi düzenlemek için önemli güçler elde etti - etkili bir şekilde bize komuta etmek için. Bunun Draper'ın yaptığından ne farkı var?

Büyük ölçüde, cevap bu. Don'un bize üretilmiş arzular aşılamak için yollar icat etme yeteneği vardı. Ama bu tek yönlü bir yoldu. Don, televizyon aracılığıyla ya da şehirlerdeki ve otoyollardaki büyük reklam panoları aracılığıyla bilinçaltımıza özlemler yerleştirirdi. Hepsi bu kadardı. Ancak, Don'un yerini alan bulut tabanlı Alexa benzeri cihazlarla, kendimizi ruhumuz ile Alexa'nın yatıştırıcı sesinin arkasına saklanan bulut tabanlı sistem arasında sürekli aktif olan iki yönlü bir sokakta buluyoruz. Filozofların deyimiyle, Alexa bizi sonsuz gerilemelerin en diyalektik olanına hapsediyor.

Bu tam olarak ne anlama geliyor? Bu, Alexa'yı bizim adımıza bir şeyler yapması için eğitmemizle başlayan şeyin, kısa süre sonra kontrolümüzden çıkarak ne kavrayabileceğimiz ne de düzenleyebileceğimiz bir şeye dönüştüğü anlamına geliyor. Algoritmasını bir kez eğittikten ve ona alışkanlıklarımız ve arzularımız hakkında veri sağladıktan sonra Alexa *bizi* eğitmeye başlıyor. Bunu nasıl yapıyor? Kaprislerimiz hakkında daha fazla bilgi sağlamak için yumuşak dürtmelerle başlıyor, daha sonra bunları takdir ettiğimiz videolara, metinlere ve müziğe erişecek şekilde uyarlıyor. Bu şekilde bizi bir kez kazandığında, onun rehberliğine daha açık hale geliyoruz. Başka bir deyişle Alexa, *kendisini daha iyi eğitmemiz için* bizi eğitiyor. Bir sonraki adım daha ürkütücü: zevklerimize hitap etme kapasitesiyle bizi etkiledikten sonra, onları küratörlüğünü yapmaya devam ediyor. Bunu, bizi kendi seçtiği görüntülere, metinlere ve video deneyimlerine maruz bırakarak yapar.

kaprislerimizi *koşullandırmak* için ustaca seçer. Çok geçmeden, bizi eğitmek için eğitiyor, bizi eğitmek için eğitiyor ... sonsuza kadar.

Bu sonsuz döngü veya gerileme, Alexa'nın ve arkasındaki bulutta saklanan büyük algoritmik ağın, davranışlarımızı sahibi için son derece kazançlı yollarla yönlendirmesine olanak tanır: Alexa'nın arzularımızı üretme veya en azından düzenleme gücünü otomatikleştirerek, sahiplerine davranışlarımızı değiştirmek için sihirli bir değnek verir - her pazarlamacının çok eski zamanlardan beri hayalini kurduğu bir güç. Bu, algoritmik, bulut tabanlı, komuta sermayesinin özüdür.

Tekillikler

İnsanlığın teknolojik yaratımlarına karşı duyduğu kadim korku, Hollywood'un en sevdiği hikayelerin çoğunun merkezinde yer alıyor. *Terminatör* ve *Matrix* gibi filmler, Mary Shelley'nin *Frankenstein*'ını ve Hesiod'un antik çağda anlattığı Pandora hikayesini canlandıran aynı korkuya dayanıyor; Pandora, Prometheus'un bizim adımıza tanrılardan ateşi çalma suçundan dolayı bizi cezalandırmak için Zeus'un talimatıyla Hephaistos tarafından yapılmış bir robottur. Tüm bu masallar, filmler ve TV dizilerinde *tekillik* denilen bir durum söz konusudur: bir makinenin ya da makineler ağının bilince ulaştığı an. Bu noktada genellikle bize -yaratıcılarına- uzun uzun bakar ve amaca uygun olmadığımıza karar vererek bizi yok etmeye, köleleştirmeye ya da sadece perişan etmeye başlar.

Bu hikayedeki sorun, var olmayan bir tehdidi vurgulayarak bizi çok gerçek bir tehlikeye maruz bırakmasıdır. Alexa gibi makineler ya da ChatGPT gibi etkileyici yapay zeka sohbet kutuları bile korkulan tekilliğe yakın değil. Bilinçliymiş gibi davranabilirler ama değiller - ve muhtemelen asla da olamayacaklar. Ancak kendileri ıslak bir çay havlusundan daha aptal olsalar bile, etkileri yıkıcı, üzerimizdeki güçleri fahiş olabilir. Ne de olsa bugün, nispeten mütevazı meblağlar karşılığında, yüz tanıma ve 'kendi kendine öğretme' yetenekleriyle programlanmış, onları etkili bir şekilde otonom hale getiren ölüm makineleri satın alınabilir (örneğin, insanlar tarafından uzaktan kumanda edilmesi gereken insansız hava araçlarının aksine). Eğer bunlar otonom olarak uçabilirse

Bir bina, kimi öldüreceğini ve kimi bağışlayacağını seçerken, onların duyarlı olmaması kimin umurunda?

Alexa ve benzeri diğer cihazlarda da durum aynı. Bunların sadece zeka taklidi yapan bir veri çıtırdatma ağının akılsız uzantıları olması zerre kadar önemli değil. Ne de yaratıcılarının insanlığa boyun eğdirmek için şeytani bir plan yerine merak ve kar arayışı ile motive olmuş olabilecekleri. Önemli olan, küçük bir grup etten kemikten insan adına yaptıklarımız üzerinde hayal bile edilemeyecek bir güce sahip olmalarıdır. Bu da biraz daha basit bir anlamda da olsa bir tekillik olarak düşünülebilir: 'bizim' icat ettiğimiz bir şeyin 'dan bağımsız ve bizden daha güçlü hale gelerek bizi kontrolüne tabi kıldığı an. Gerçekten de, ilk Sanayi Devrimi'nden bugüne, makinelere 'kendilerine ait bir hayat' bahşettik: buhar makineleri, arama motorları ya da uygulamalar olsun, görkemli eserlerimiz tamamen aptal olabilirler ama Marx'ın sözleriyle, 'kendi gücüyle çağırdığı öteki dünyanın güçlerini artık kontrol edemeyen büyücü' gibi hissetmemize neden olabilirler. büyüler'.[2]

Bu hikayenin atladığı bir diğer şey de tekilliklerin sadece teknoloji sayesinde gerçekleşmediği. Önce sosyal ve siyasi bir şeylerin gerçekleşmesi gerekiyor. Bir önceki kitabımda torununuza adresinden seslenmiştim,[3] James Watt eski çağlarda buhar makinesini icat etmiş olsaydı ne o l u r d u diye düşündüm.
Mısır:

> En fazla Mısır hükümdarının etkilenmesini ve motorlarından bir ya da daha fazlasını sarayına yerleştirerek İmparatorluğunun ne kadar dahiyane olduğunu ziyaretçilerine ve astlarına göstermesini bekleyebilirdi.

Demek istediğim, buhar makinesinin dünyayı değiştirmesinin nedeninin, bir hükümdarın peyzajlı bahçesinde bir gösteri parçası olmaktan ziyade, icadından önce ortak arazilere yapılan destansı baskın olduğuydu: çitlemeler. Şimdi Büyük Dönüşüm olarak adlandırdığımız tekillik - büyük teorisyen Karl Polyani'nin on dokuzuncu yüzyıl boyunca ve yirminci yüzyılın başlarında piyasa toplumunun doğuşuna verdiği isim - tam olarak bu sıralamayı içeriyordu: önce

Kaba devlet şiddetiyle mümkün kılınan ortak toprakların yağmalanması ve ancak ondan sonra Watt'ın muhteşem teknolojik atılımı.

Çarpıcı bir şekilde benzer bir sıra bulut sermayesini doğurdu: önce, politikacılar tarafından mümkün kılınan internet müştereklerinin destansı yağmalanması ve ardından Sergey Brin'in arama motorundan günümüzün yapay zeka uygulamalarının göz kamaştırıcı dizisine kadar bir dizi muhteşem teknolojik icat. Kısacası, son iki buçuk yüzyılda insanlık, her ikisi de makinelerin bilinç kazanmasını gerektirmeyen iki tekillikle hesaplaşmak zorunda kaldı. Aksine, her biri müştereklerin kapsamlı bir şekilde yağmalanmasını, suç ortağı bir siyasi sınıfı ve ancak o zaman muhteşem bir teknolojik atılımı gerektirdi. Orijinal Sermaye Çağı bu şekilde ortaya çıktı. Ve şimdi de Bulut Sermayesi Çağı böyle doğuyor. Bunun nasıl gerçekleştiğinin tüm hikayesini anlatmak, bulut sermayesinin eşi benzeri görülmemiş güçlerini nasıl kazandığını açıklamaya yardımcı olacaktır.

İnternet müştereklerinin doğuşu

'Artık bilgisayarlar birbiriyle konuşuyor, bu ağ kapitalizmi yıkmayı imkansız hale getirecek mi? Ya da sonunda Aşil topuğunu ortaya çıkarabilir mi? İnternetin kapitalizm üzerindeki etkisini ölçmek için öncelikle kapitalizmle gelişen ilişkisini anlamamız gerekiyor. Başlangıçta hiç yoktu!

İlk internet kapitalizmden arındırılmış bir bölgeydi. Olsa olsa Sovyet Gosplan'ına - görevi piyasa mekanizmasının yerini almak olan Devlet Planlama Komitesi'ne - bir saygı duruşu gibiydi: merkezi olarak tasarlanmış, devlete ait, ticari olmayan bir ağ. Aynı zamanda, erken liberalizmin unsurlarını, hatta benim 'anarko-sendikalizm' dediğim şeye övgüleri de içeriyordu: hiyerarşinin olmadığı bir ağ, yatay karar alma ve karşılıklı hediye alışverişine dayanıyordu, piyasa alışverişine değil.

Bugün hayal bile edilemeyen şey, o zamanlar mükemmel bir anlam ifade ediyordu.

Amerika Savaş Ekonomisi'nden Soğuk Savaş'ın gerçeklerine geçiş yapıyordu. En ateşli serbest piyasacılar bile Sovyetler Birliği ile nükleer bir çatışmanın planlanmasının piyasa güçlerine bırakılamayacak kadar önemli olduğunu anlamıştı. Nükleer silahlanma yarışı

Pentagon, merkezi olmayan bilgisayarlardan oluşan bir ağın tasarım ve inşasını merkezi olarak finanse etmeyi seçti. Tek amacı neydi? Nükleer silahları barındıran farklı siloların birbirleriyle ve hepsinin Washington'la, bir Sovyet nükleer bombasının tek seferde yok edebileceği merkezi bir merkez olmadan nasıl iletişim kuracağını bulmak. İşte tarihin gelmiş geçmiş en büyük antinomisi böyle ortaya çıktı: ABD hükümeti tarafından inşa edilen ve sahip olunan, ticari olmayan, kapitalist piyasaların ve zorunlulukların dışında kalan ama amacı kapitalist alanı savunmak olan bir bilgisayar ağı.

Ancak önceki bölümden de bildiğimiz gibi, internetin ilk dönemleri bir sapma değildi. Meta haline getirilmemiş doğası, serbest piyasaları küçümseyen ve kendi amaçları için gasp eden bir tekno-yapının hakim olduğu ABD ekonomisinin genelinde ve ABD gözetiminde aynı çizgide yeniden inşa edilen Japonya'da olup bitenlerle örtüşüyordu. Bu küresel ortamda, en umut verici yeni teknoloji olan internetin de dijital bir müşterek olarak inşa edilmesi hiç de şaşırtıcı değildi. Fiilen var olmayan bir pazara bel bağlamaktansa, Batı genelinde ve Japonya da dahil olmak üzere işbirliği yapmak Pentagon'un ihtiyaç duyduğu dijital ağı kurmanın bariz yoluydu.

Çeşitli ülkelerden en parlak bilgisayar meraklılarını bir araya getirmeye hevesli olan internetin, tekno-yapının uzmanları arasında engelsiz iletişimi en üst düzeye çıkaracak şekilde tasarlanması da mantıklıydı. Bir protokol, bilgisayarların gönderici ve alıcıların adresleri de dahil olmak üzere sayıları ve metinleri iletebildiği bir dildir. Orijinal interneti inşa eden 'ortak' ya da 'açık' protokollerde, herkesin ücretsiz olarak kullanabileceği dillerde karar kıldı.

Böylece Internet One - orijinal internet - Amerika Birleşik Devletleri ve Batılı Müttefikleri genelinde çeşitli ticari olmayan kurumlar tarafından istihdam edilen askeri bilim adamları, akademisyenler ve araştırmacılar tarafından icat edildi ve sürdürüldü. Erişilebilirliği ve ortak çaba ruhu sayesinde, temellerinin çoğunu ücretsiz olarak üreten sayısız meraklı çekti; bazıları aşk için, diğerleri ise dünyanın ilk yatay, küresel, aracısız iletişim ağını kuran öncüler arasında olmak için doyumsuz bir dürtüden dolayı.

1970'lere gelindiğinde, Amerika'nın Küresel Planı ölürken ve Küresel

Minotaur doğuyordu, bu muhteşem dijital müştereklerin tüm yapı taşları yerli yerindeydi.

Her ne kadar şimdi Büyük Teknoloji tarafından üzerlerine dikilen devasa yapıların altında gizlenmiş olsalar da, hala öyleler. Aslında, Internet One'ın kalıntıları hala bize iyi hizmet ediyor. Gözden uzakta, bilgisayarlarımızın derinliklerinde çalışıyor olsalar da, zaman zaman kısaltmalarına göz atmaktan kaçınamayız: TCP/IP gibi harfler, bilgisayarlarımızın bilgi göndermek veya almak için kullandığı bir protokole atıfta bulunur. Ya da POP, IMAP ve SMTP, hala birbirimize e-posta göndermemizi sağlayan orijinal protokoller.
Ya da belki de en görünür olanı, HTTP - web sitelerini ziyaret ettiğimiz protokol. Bu protokolleri kullanmak için ne bir kuruş ödüyoruz ne de dolaylı olarak reklamlara maruz kalıyoruz. İngiltere'nin çitlemelerden önceki ortak arazileri gibi, herkesin kullanımı için ücretsiz kalıyorlar; üretmek ve sürdürmek için büyük miktarda çalışma gerektiren, ancak hiçbir sahibinin 'para kazanmadığı' müşterek tabanlı bir hizmetin hayatta kalan birkaç örneğinden biri olan Wikipedia'dan farklı değil.

Yeni Muhafazalar

Internet One şanssız bir çocuktu. Doğumu sırasında annesi ölen bir yenidoğan gibi, açık protokolleri de bu tür sosyalist girişimlere uygun olmayan bir on yılda, 1970'lerde formüle edilmişti. İlk 'toplu' veri dosyaları (e-postanın öncülü) Internet One'ın orijinal kabloları boyunca ilerlerken bile, Küresel Plan'ın yıkımı çoktan başlamıştı. Ve böylece piyasa güçlerinden bağımsız olarak tasarlanmış ortak bir ağ, bankaların New Deal dönemindeki zincirlerinden kurtulduğu ve her şeyin finansallaşmaya başladığı Minotaur'un acımasız yeni dünyasında ilk duraksamalı adımlarını atmak zorunda kaldı.

Finansçıların doğasında, müşterilerin kendileri adına işlem yapmalarını istedikleri parayla, sadece birkaç dakikalığına da olsa kumar oynamak vardır. Bu şekilde kâr elde ederler. Onları kısıtlayan tek şey müşterilerinin uyanıklığı ve bir mali düzenleyicinin ara sıra burnunu sokmasıdır. İşte bu yüzden karmaşıklık finansörlerin dostudur - çünkü onlara alaycı kumarları

akıllı finansal ürünler. O halde finansçıların en başından beri bilgisayarları sevmesi şaşırtıcı mı? Bir önceki bölümde anlatıldığı gibi, 1970'lerin sonlarından itibaren bankacılar borçla beslenen bahislerini, devasa riskleri görünmez kılan ve kendi kârlarını da buna uygun olarak muazzam hale getiren bilgisayar tarafından üretilen karmaşıklık katmanlarıyla örttüler. 1980'lerin başlarında, sunulan finansal türevler o kadar karmaşık algoritmalar üzerine inşa edilmişti ki, yaratıcılarının bile bunları tam olarak anlama şansı sıfırdı.

Ve böylece, fiziksel sermayenin sıradan dünyasından ayrılmış, neoliberalizm ideolojisiyle meşrulaştırılmış, 'açgözlülük' adı verilen yeni bir erdemle beslenmiş, bilgisayarlarının karmaşıklığıyla örtülmüş finansörler, kendilerini -haklı bir gerekçeleri olmadan değil- evrenin efendileri olarak yeniden icat ettiler. Algoritmaların çoktan finansörlerin hizmetkârları haline geldiği bu evrende, orijinal, sıradan internetin hiçbir şansı yoktu. Yeni Muhafazalar sadece bir zaman meselesiydi.

Orijinal Çitlemelerde olduğu gibi, kitleleri böylesine önemli bir kaynaktan uzak tutmak için bir çeşit çit gerekli olacaktı. On sekizinci yüzyılda bu, pek çok kişinin erişiminin engellendiği bir araziydi. Yirmi birinci yüzyılda ise bu, kendi kimliğimize erişimdir.

Bunu bir düşünün: 1950'de o esir kampından çıktığında sana verilen açık mavi kimlik kartı hâlâ bende. Kimliği vermeden önce polisin seninle nasıl oynadığını anlattığını hatırlıyorum. Bu, yakın zamana kadar kimliğimizle olan ilişkimizin, bizi hak sahibi vatandaşlar olarak meşrulaştıran pasaportlar, doğum belgeleri, soluk kimlik kartınız gibi güçlü simgeler üzerinde tekel sahibi olan devlet tarafından nasıl aracılık ve kontrol edildiğinin uç bir örneğiydi. Bugün bunlar, gerçekte her gün bu maddi eserlerden daha fazla iş yapan dijital bir kimlik tarafından bir kenara bırakıldı.

Yine de, şaşırtıcı bir şekilde, dijital kimliğimiz ne bize ne de devlete aittir. Özel mülkiyete ait sayısız dijital alana yayılmış olan bu kimliğin, hiçbiri biz olmayan pek çok sahibi var: özel bir banka kimlik kodlarınıza ve tüm satın alma kayıtlarınıza sahip. Facebook kimi ve neyi sevdiğinizi yakından biliyor. Twitter dikkatinizi çeken her küçük düşünceyi, katıldığınız, sizi öfkelendiren, daha önce üzerinde boş boş durduğunuz her fikri hatırlıyor

kaydırmaya devam edin. Apple ve Google ne izlediğinizi, okuduğunuzu, satın aldığınızı, kiminle, ne zaman ve nerede buluştuğunuzu sizden daha iyi biliyor . Spotify, müzik tercihlerinizin bilinçli hafızanızda depolanandan daha eksiksiz bir kaydına sahip. Ve tüm bunların arkasında, faaliyetlerinizi görünmez bir şekilde toplayan, izleyen, eleyen ve hakkınızdaki bilgileri takas eden sayısız başkaları var. Geçen her günle birlikte, sahiplerini asla bilmek istemeyeceğiniz bulut tabanlı bir şirket, kimliğinizin başka bir yönüne sahip oluyor.

Televizyon Yunanistan'a geldikten birkaç yıl sonra, annemle senin, duyularımızı ele geçireceği ve akşam tartışmalarımızı körelteceği korkusuyla bir 'aptal kutusu' satın alma çağrılarıma direndiğinizi hatırlıyorum. Bugün, şirketlerin dijital kimliğimizi yasal olarak çalmasına direnmek çok daha zor. Elbette yalnızca nakit para kullanmakta, yalnızca tuğla ve harç dükkanlarından alışveriş yapmakta ve sabit hatlar ya da en fazla internete bağlanmayan eski moda kapaklı telefonlar kullanmakta ısrar edilebilir. Ama eğer çocuklarınız varsa, bu onları diğer tüm çocukların erişebildiği bilgi ve eğlence dünyasından mahrum bırakmak anlamına gelir. Dahası, banka şubeleri, postaneler ve yerel dükkanlar kapandıkça, arkadaşlarınız artık fiziksel mektuplar göndermedikçe ve devletler tek bir işlemde ne kadar nakit kullanabileceğinize sınırlar koydukça, modern zaman münzevilerine dönüşmeye hazır insanlar dışında direniş nafile hale geliyor.

Birçokları için sürekli gözetim altında bir yaşam tahammül edilemez. Büyük Teknoloji'nin bizi herkesten daha iyi tanıdığı düşüncesiyle isyan ediyorlar. Bu durumu anlayışla karşılıyorum ancak dürüst olmak gerekirse, *bildikleri* konusunda daha az, *sahip oldukları* konusunda ise çok ama çok daha fazla endişeliyim. Eskiden dijital müştereklerimiz olan alanlarda herhangi bir şey yapabilmek için artık Büyük Teknoloji ve Büyük Finans'a, hakkımızda sahip oldukları verilerin bir kısmını kullanabilmek için yalvarmak zorundayız. Bir arkadaşınıza para göndermek, *New York Times'*a abone olmak ya da banka kartını kullanarak büyükannenize çorap almak için, artık karşılığında kendinizden bir şeyler vermekten başka seçeneğiniz yok: belki küçük bir ücret, belki de değil, ama her zaman tercihleriniz hakkında bir parça bilgi, bazen dikkatinizin bir kısmı, genellikle kendisine ya da benzer bir kuruluşa kim olduğunuzu doğrulamanıza yardımcı olacak bazı Büyük FinTech holdingleri tarafından daha fazla izlenmeye (ve nihayetinde beyninizin yıkanmasına) rıza göstermeniz.

Bu şekilde olmak zorunda değildi. ABD Pentagon'u GPS'i herkesin kullanımına açmayı, dijital müştereklere devretmeyi seçtiğinde, her birimize konumumuzu gerçek zamanlı olarak bilme hakkı tanıdı. Hem de ücretsiz olarak. Hiçbir soru sorulmadan. Bunu yapmak siyasi bir karardı. Tıpkı sizin ve benim çevrimiçi kimliğimizi belirleme ya da kanıtlama imkanına sahip olmamamız gerektiği yönündeki uğursuz karar gibi - ABD hükümeti tarafından alınan bir başka siyasi karar, ancak bu kez açıkça Big Tech'in üzerimizdeki gücünü artırmayı amaçlıyor.

Bu Yeni Muhafazalar olmasaydı internet ne kadar farklı olurdu? Dijital kimliğinize sahip olsaydınız ve bir banka kartı ile bu kartı ve sonraki tüm seyahat verilerinizi işleyen Uber veya Lyft gibi bir şirketin kombinasyonuna güvenmeden kim olduğunuzu kanıtlayabilseydiniz neler yapabileceğinizi hayal edin. GPS'in şu anda nerede olduğunuzu tespit ettiği gibi, internet üzerinden yayın yapma fırsatına sahip olurdunuz: 'Benim adım George, Aristotle ve Plato Caddelerinin köşesindeyim ve havaalanına gidiyorum. Beni götürmek için teklif vermek isteyen var mı? Saniyeler içinde yolcu taşıma ruhsatına sahip kişi ya da kuruluşlardan çok sayıda teklif alırdınız; buna belediyenin toplu taşıma yetkilisinin "Neden metroya binmiyorsunuz, bulunduğunuz yerden üç dakikalık yürüme mesafesinde ve herhangi bir arabanın trafikte kıvrıla kıvrıla ilerleyebileceğinden çok daha hızlı?" gibi bilgece tavsiyeleri de dahildi. Ne yazık ki bunu yapamazsınız.

Yeni Muhafazalar tarafından şekillendirilen İnternet İki dünyasında, kimliğinizi rutin olarak Uber, Lyft ya da başka bir özel şirket gibi dijital alanın çitle çevrilmiş bir bölümüne teslim etmek zorunda kalıyorsunuz. Havaalanına gitmek için bir araç talep ettiğinizde, algoritmanın sahibi olan şirketin hem sizden hem de sürücüden elde ettiği değişim değerini en üst düzeye çıkarmak amacıyla algoritmaları kendi seçtiği bir sürücüyü gönderiyor. Bu Yeni Muhafazalar, bulut sermayesinin inanılmaz yükselişine neden olan dijital müştereklerin yağmalanmasını sağladı.

Bulut sermayesi: başlangıçlar

Bir keresinde antik demir ustalarına neden bu kadar hayran olduğunuzu açıkladığınızı hatırlıyorum: çünkü onların Demir Çağı diye bir kavramı yoktu

başlatıyorlardı. Bunun yerine, Michelangelo'nun Davut'unu bir mermer bloğundan kurtarması gibi, çeliği pik demir yığınlarından kurtarana kadar deney yapma dürtüsü onları harekete geçirdi.

Yakın zamanda Bulut Sermayesi Çağını başlatan teknoloji uzmanları da farklı değildi. Merak ve neredeyse ahlaki bir coşkuyla hareket ederek, amaçları internetin kalbinde büyüyen veri yığınından faydalı bilgileri kurtarmak olan çeşitli teknolojileri denediler. Bizi hoşumuza gidebilecek web sitelerine, arkadaşlara, meslektaşlara, kitaplara, filmlere ve müziklere yönlendirmek için, bizi benzer arama kalıpları ve tercihleri olan internet kullanıcıları kümelerinde kategorize edebilen algoritmalar yazdılar. Sonra birdenbire bir atılım, gerçek tekillik geldi: algoritmaları pasif olmaktan çıktı. Şimdiye kadar yalnızca insanlarla ilişkilendirilen şekillerde davranmaya başladılar. Ajanlara dönüştüler.

Bu mucizenin tamamlanması için üç sıçrama gerekti. Bunlardan ilki, basit algoritmalardan, hedeflerini faaliyetlerinin sonuçlarına göre uyarlayabilen, başka bir deyişle kendilerini yeniden programlayabilen (makine öğrenimi teknik terimdi) algoritmalara geçişti. İkinci sıçrama, standart bilgisayar donanımını egzotik 'sinir ağları' ile değiştirdi. Üçüncü ve belirleyici sıçrama ise sinir ağlarını 'pekiştirmeli öğrenme' yeteneğine sahip algoritmalarla donattı. Beni sabırla önce kalayla, sonra bronzla ve son olarak da demir ve çelikle tanıştırmanızı taklit ederek, sizi bu üç sıçramayla teker teker tanıştırmama izin verin.

İlk algoritmalar yemek tariflerini andırıyordu: önceden belirlenmiş bir sonucu (örneğin lazanya) üretmek için adım adım talimatlardan oluşan sıradan setler. Daha sonra, algoritmalar önceden belirlenmiş bir sonuca ulaşma zorunluluğundan kurtuldu ve önceden programlanmış bir şekilde de olsa, olası sonuçlardan oluşan bir menüden öngörülemeyen durumlara en uygun olanı seçmelerine izin verildi - bir aşçıya, hazırlık sırasında kıyma bozulursa, orijinal et bazlı versiyonun yerine vejetaryen lazanya 'sonucunun' geçmesi gerektiğini söylemeye benzer.

Bu birinci sıçramaydı.

Bu arada, algoritmaların çalıştığı bilgisayar donanımı da kendi içinde büyük dönüşümler geçirdi. Çok daha fazla bilgiyi daha hızlı işleyebilmek için mühendisler yeni bir tasarım geliştirdiler.

insan beynini kaba bir şekilde taklit eden donanım - her biri yararlı bilgiler içeren birçok farklı düğümün birbirine bağlanmasına izin veren katmanlı ağ yapılarını benimsemek.[4] Bu ikinci sıçramaydı. Ancak, algoritmalara eylemliliğe benzer bir nefes aldıran kilit yenilik üçüncüsüydü.

Takviyeli öğrenme, algoritmaların kendi performanslarını herhangi bir insanın yapabileceğinden çok daha hızlı bir şekilde değerlendirme ve iyileştirme potansiyeline sahip olduğunu fark eden yazılım mühendislerinin çocuğudur. Bunu başarmak için algoritmalara iki tür alt program (veya alt rutin) yazdılar: biri algoritma çalışırken ve muazzam hızlarda performansını ölçen, diğeri ise (ödül fonksiyonu olarak adlandırılan) mühendislerin hedeflerine uygun olarak performansını artırmak için algoritmanın kendisini değiştirmesine yardımcı olan.

Devasa miktarda veriyi işlemek için sinir ağlarını kullanan takviyeli öğrenme özelliğine sahip algoritmalar, Don Draper'ın hayal gücünün ötesinde şeyler yapabilir. Milyonlarca insanın kendi yönlendirmelerine verdiği tepkileri her saat milyarlarca kez inceleyerek, sadece bizi etkilemek için değil, aynı zamanda Alexa ve benzerlerinin daha önce gördüğümüz gibi artık yapabildiği büyüleyici yeni numarayı yapmak için de kendilerini yıldırım hızıyla eğitebilirler: bizi etkileme biçimlerinden etkilenmek; insanları etkileme biçimlerinin ışığında kendilerini etkilemek.

Bunu tam olarak nasıl yaptıkları ise tamamen muğlaktır. Bu algoritmaları yazan insanlar bile bunu anlamıyor: algoritma bir kez harekete geçtiğinde, ilgili verilerin ölçeği ve işlenme hızı, herhangi bir insanın, faaliyetlerinin tam kaydına tam erişimi olsa bile, sürekli çoğalan kararlardan oluşan böylesine geniş bir ağaç boyunca rotasını izlemesini imkansız hale getirecektir. Ancak kendi hallerine bırakıldıklarında, sürekli olarak kendi eylemlerinin sonuçlarını ve daha sonra da kendi tepkilerinin sonuçlarını izleyen ve bunlara durmaksızın tepki veren bu 'algoritmalar', kendi kodlayıcılarının ve programcılarının anlamakta zorlandıkları bazı şaşırtıcı kapasiteler edinmişlerdir. Ancak burada yeni bir şey yok: 1990'ların ve 2000'lerin finans mühendislerinin algoritmaları kullanarak o kadar muazzam karmaşıklıkta türevler yarattıklarını hatırlayın ki bunların içinde ne olduğunu bilmelerinin hiçbir yolu yoktu

türevleri mi? Benzer şekilde, davranışlarımızı değiştiren otomatik sistemler yaratmak amacıyla Alexa benzeri, bulut tabanlı cihazları kodlayan mühendisler, bu sistemlere o kadar çok karmaşıklık katıyorlar ki, sistemlerinin yaptıkları şeyi neden yaptıklarını tam olarak anlamıyorlar.

Bizi bizden daha iyi anlıyormuş gibi görünen herhangi birine ya da herhangi bir şeye karşı savunmasız olmak insan doğamızda vardır. Aslında, akılsız olduğunu bildiğimiz algoritmalara karşı gerçek insanlara karşı olduğumuzdan daha savunmasız olabiliriz, çünkü yanlış bir güvenlik duygusuna daha kolay kapılırız. Alexa bir insanmış gibi davranıyoruz çünkü makinelerle konuşmaya alışık değiliz - aksi takdirde bu deneyim utanç verici ya da tekinsiz olurdu. Ancak Alexa'nın bir insan *olmadığını* bildiğimiz gerçeği, aksi takdirde rahatsız edici derecede ürkütücü veya korkutucu olacak olan hakkımızdaki yoğun bilgisini nasıl kabul ettiğimizdir. Tam da o anda, bir insan olmadığını bildiğimiz halde onunla bir insanmış gibi ilişki kurduğumuzda, en savunmasız halimizdeyiz - Alexa'yı kendi Pandora benzeri mekanik serfimiz olarak düşünme tuzağına düşmeye hazırız. Ne yazık ki Alexa bir köle değil. O, daha ziyade, sahiplerini daha da zenginleştirmek için sizin yardımınızla ve kendi ödenmemiş emeğinizle *sizi* bir serfe dönüştüren bulut tabanlı bir komuta sermayesi parçasıdır.

Bu algoritmaların hizmetlerinden yararlanmak için internete her girdiğimizde, sahipleriyle Faustvari bir anlaşma yapmaktan başka seçeneğimiz yok. Algoritmalarının sunduğu kişiselleştirilmiş hizmetleri kullanabilmek için verilerimizin toplanmasına, faaliyetlerimizin izlenmesine ve içeriğimizin görünmez bir şekilde düzenlenmesine dayanan bir iş modeline boyun eğmek zorundayız. Buna boyun eğdiğimizde, algoritma dikkatimizi başkalarına satarken bize bir şeyler satma işine giriyor. Bu noktada algoritmanın sahiplerine muazzam bir güç veren daha derin bir şey devreye girer - davranışlarımızı tahmin etmek, tercihlerimizi yönlendirmek, kararlarımızı etkilemek, fikirlerimizi değiştirmek, böylece bizi, işi bilgimizi, dikkatimizi, kimliğimizi ve her şeyden önce algoritmalarını eğiten davranış kalıplarını sağlamak olan ücretsiz hizmetkarlarına indirgemek.

Peki bunların herhangi biri gerçekten yeni mi? Bulut sermayesi, çekiçler, buharlı makineler ya da Don Draper'ın bizi manipüle etmek için kullandığı televizyon ağları gibi diğer sermaye türlerinden radikal bir şekilde farklı mı?

arzuların matrisi mi? Kesinlikle bu diğer sermaye türlerinden daha az fiziksel değildir, çünkü bulut metaforu sadece bir metafordur. Gerçekte, dünyayı saran bir sensör ve kablo ağıyla birbirine bağlanmış sonsuz sayıda sunucu içeren devasa veri depolarından oluşur. Bulut sermayesi komuta etme gücü nedeniyle öne çıkıyor olabilir mi? Bu da olamaz. Bay Peel'in Batı Avustralya'daki talihsizliklerinin hikayesi, kapitalizmin ilk günlerinden bu yana *tüm* sermaye mallarının hükmetme gücüne sahip olduğunu ortaya koydu - bazıları biraz daha fazla, diğerleri biraz daha az.

Hayır, bulut sermayesi bize daha önce görülmemiş şekillerde hükmedebilse de, göreceğimiz gibi bulut sermayesinin özel doğasını kavramanın anahtarı, kendini *yeniden üretme* biçimi - ve hükmetme gücü - çekiçleri, buharlı makineleri ve televizyon ağlarını yeniden üreten süreçten çok farklı bir süreçtir.

İşte bulut sermayeyi bu kadar temelden yeni, farklı ve korkutucu kılan şeye bir bakış: sermaye şimdiye kadar bazı emek piyasalarında - fabrikada, ofiste, depoda - yeniden üretildi.
Makinelerin yardımıyla, kâr elde etmek için satılan malları üretenler *ücretli işçilerdi*, bu da onların ücretlerini ve daha fazla makinenin üretimini finanse ediyordu - sermaye bu şekilde birikti ve yeniden üretildi. Buna karşılık bulut sermaye, *ücretli emek* içermeyen yollarla kendini yeniden üretebilir. Nasıl mı? Neredeyse tüm insanlığa kendi yeniden üretimine katkıda bulunmalarını emrederek - bedavaya!

Ama önce önemli bir ayrım yapalım: Büyük Teknolojinin, işçilerin koşullarının daha aşırı olduğu ama özünde eski değirmen işçilerinden farklı olmadığı geleneksel işyeri üzerindeki etkisi ile genel olarak teknoloji *kullanıcıları* üzerindeki etkisi arasında tamamen yeni bir durum yaratıyor. Bunu yaparak, işçiler 'bulut proles' haline gelirken hepimizin 'bulut serf' haline geldiğini göreceğiz.

Bulut proles

Teknoloji tuhaf bir şekilde yeni olabilir, ancak fabrika zemininde kötü ücret alan işçilere komuta etmek için kullanılma şekli neredeyse iki

Yüzyıllık. Her hareketlerinin hızını takip eden ve dikte eden bilgisayar cihazlarına ayak uydurmaya çalışan Amazon depo çalışanları, kendilerini en sevdiğiniz filmlerden biri olan Charlie Chaplin'in *Modern Times* (1936) filminde anında tanıyabilir. Saatte 1.800 Amazon paketini incelemek ve taramak zorunda kalmak, Chaplin'in endüstriyel fabrika hattında aniden hızlanan bir konveyör bandına ayak uydurmaya çalışan ve sonunda çıldırarak asla gerçek anlamda bir dişlisi olamayacağı devasa makinenin içine düşen karakterinin kaderine esrarengiz bir şekilde benziyor.

Staten Island'daki Amazon deposunda çalışan Juan Espinoza, 'Bay Bezos gizli bir patron olarak orada tam vardiya çalışamaz' dediğinde, Fritz Lang'ın daha da eski filmi *Metropolis*'e (1927) aşina olan herkes, otokratın oğlu Freder'in yanlışlıkla babasının, işçilerin devasa saat benzeri makinelerin devasa ellerini aynı hizada tutmak için umutsuz bir mücadele verdiği Makine Salonlarına indiği sahneyi hatırlayacaktır. Gördükleri karşısında şoke olan Freder, işçileri insanlık dışı bir tempoda yürüten ve onları acımasızca makineleştiren makineleri görünce dehşet içinde başını tutar.

Birkaç yıl önce, Büyük Teknoloji'nin yeni aletlerinin geleneksel üretim sürecini önemli ölçüde değiştirip değiştirmediğini sormuştunuz. "Hayır," diye yanıtlamıştım, "en azından henüz değil. İnsanlar hala yarı otomatik üretim hattının bir parçası olduğu ve makinelerin yapamadığı görevleri yerine getirdiği sürece, insan işçilerin hızı, önceliği insan iş arkadaşlarından üretken enerjinin son damlasını almak olan makineler tarafından belirlenecektir.

Modern fabrikalarda ve depolarda bu kontrolün artık çarklar, tekerlekler, dişliler ve kayışlar tarafından değil, şirketin sinir ağına kablosuz olarak bağlı eklenti cihazlarda çalışan algoritmalar tarafından yapılmasının bir önemi var mı diye sorduğunuzu duyar gibiyim. Hayır, pek değil. Bulut proleterleri -benim bulut tabanlı algoritmalar tarafından fiziksel sınırlarına kadar zorlanan ücretli işçiler için kullandığım terim- daha önceki proleter kuşakların hemen tanıyacağı şekillerde iş yerinde acı çekiyor.

Amazon'un Mechanical Turk'ünü ele alalım; şirket bunu 'bireylerin ve işletmelerin süreçlerini ve işlerini dağıtık bir yapıya yaptırmalarını kolaylaştıran kitle kaynak pazar yeri' olarak tanımlıyor.

Bu görevleri sanal olarak yerine getirebilecek işgücü'. Ama biz buna ne olduğunu söyleyelim: işçilerin sanal olarak çalışmaları için parça başı ücret aldıkları bulut tabanlı bir atölye. Burada Karl Marx'ın *Kapital*'in birinci cildinin yirmi birinci bölümünde tam olarak analiz etmediği hiçbir şey olmuyor: "Parça başı ücretler... ücretlerdeki düşüşlerin ve kapitalistler tarafından yapılan sahtekarlıkların en verimli kaynağı haline gelir. Marx, güvencesiz parça başı çalışmanın 'kapitalist üretim tarzına en uygun olanı' olduğunu da eklemiştir. Dinleyin, dinleyin!

Bu, 'algos'un fabrika zeminine uzun bir gölge düşürmediği anlamına gelmiyor. Gölge düşürdüler. Algoritmalar taşımacılık, teslimat ve depolama sektörlerinde çoktan patronların yerini aldı. Ve bu algoritmalar için çalışmak zorunda kalan işçiler kendilerini modernist bir kâbusun içinde buluyorlar: insani empatiden yoksun olmakla kalmayıp aslında aciz olan cismani olmayan bir varlık, tepki sürelerini izlemeden önce onlara kendi seçtiği bir oranda iş tahsis ediyor. İnsanlıktan nasibini almamış insanların bile sahip olduğu tüm endişelerden arınmış olan algoritma patronları, işçilerin çalışma saatlerini azaltma, tempolarını deliliğe varan seviyelere çıkarma ya da 'verimsizlik' gerekçesiyle onları sokağa atma özgürlüğüne sahiptir. Bu noktada, algoritma tarafından işten çıkarılan işçiler Kafkaesk bir sarmalın içine atılırlar.

neden kovulduklarını açıklayabilecek bir insan.[5]

Yakında, hiç şüphesiz, algoritmalar birlik bozma yeteneklerini de geliştirecek. Biz konuşurken, göz kamaştırıcı algoritmalar bizi öldürme ya da güçten düşürme tehdidinde bulunan süperböceklerdeki kilit proteinlerde bulunan on binlerce molekülün haritasını çıkarıyor. Bu proteinlerin şifresi tamamen çözüldüğünde, algoritmalar - yine insan girdisi olmadan - süperböceği öldürecek egzotik antibiyotikler tasarlamaya devam ediyor - çağlar için bilimsel bir zafer.
Benzer bir algoritmanın, sendikaların işçileri örgütlemede başarılı olma ihtimalinin yüksek göründüğü depoları veya fabrikaları atlayan küresel bir tedarik zinciri tasarlamasını engelleyecek ne var? İşçi sendikaları daha kurulmadan ortadan kaldırılabilir.

Evet, bulut sermayesi işyerlerini *Metropolis benzeri* Algo Salonlarına dönüştürüyor ve insan işçiler bitkin bulut prolelerine indirgeniyor. Yine de bulut proles acı çekmiyor *Modern Zamanlar* türünden karasal proles'in şaşırtıcı bulacağı bir kader. Kısacası, bulut sermayesi dünyanın fabrikalarında, depolarında

ve diğer geleneksel iş yerlerinde geleneksel, karasal sermayenin her zaman yaptığı şeyi - belki biraz daha verimli bir şekilde.

Ancak, geleneksel iş yerlerinin *dışında*, bulut sermayesi eskiden kanıksadığımız her şeyi yerle bir ediyor.

Bulut serfleri

Don Draper belki de Romantizm'in son poster çocuğu. Bilime şüpheyle, bilgisayarlara da küçümsemeyle yaklaşırdı. Doğayı idealize etti ve devasa Cadillac'ıyla yollara düşmeyi sevdi. Bireyciliği yaşadı ve soludu. Nostaljiden zevk alırdı. Kendisine aşık olana kadar kadınlara tapardı - bu noktada kaçardı. Duygulardan korktu çünkü onları insan ruhuna dair içgörülerin nihai deposu olarak gördü. Ve yeteneklerini bu hafıza, duygu, vefasızlık ve içgörü karışımını metalaştırmak için kullandı, böylece tüketicilerden başka türlü kendilerine saklayabilecekleri paraları elde etti.

Algoritmik ikizi Alexa romantik olmayabilir ama bulut sermayesi duygularımızdan Don'un yapabileceğinden çok daha etkili bir şekilde para kazanıyor. Tüketimi yönlendirmek için önyargılarımızdan yararlanan deneyimleri kişiye özel hale getiriyor ve ardından bu deneyimleri daha da geliştirmek için tepkilerimizi kullanıyor. Ama bu sadece başlangıç. Tüketici davranışlarımızı Don Draper'ın hayret edeceği ve belki de dehşete düşeceği şekillerde değiştirmenin yanı sıra, bulut sermayesinin elinde çok daha etkileyici bir numara var: bize *doğrudan* kendi yeniden üretimi, güçlendirilmesi ve bakımı için çalışmamızı emredebilir.

Bulut sermayesinin nelerden oluştuğunu düşünün: akıllı yazılımlar, sunucu çiftlikleri, baz istasyonları, binlerce mil uzunluğunda optik fiber. Yine de tüm bunlar 'içerik' olmadan değersiz olacaktır. Bulut sermayesi stokunun en değerli kısmı fiziksel bileşenleri değil, Facebook'ta yayınlanan hikayeler, TikTok ve YouTube'a yüklenen videolar, Instagram'daki fotoğraflar, Twitter'daki şakalar ve hakaretler, Amazon'daki yorumlar ya da basitçe, telefonlarımızın Google Haritalar'ı en son trafik noktası konusunda uyarmasına izin vererek uzaydaki hareketimizdir. Bu hikayeleri, videoları, fotoğrafları, şakaları ve hareketleri sağlarken

bulut sermayesi stokunu -herhangi bir pazarın dışında- üreten ve yeniden üreten bizleriz.

Bu benzersiz bir durumdur. General Electric, Exxon-Mobil, General Motors ya da diğer büyük holdinglerde çalışan işçiler, maaş ve ücret olarak şirket gelirinin yaklaşık yüzde 80'ini toplamaktadır. Bu oran daha küçük firmalarda daha da büyümektedir. Buna karşılık Big Tech'in çalışanları şirket gelirlerinin yüzde 1'inden daha azını toplamaktadır. Bunun nedeni, ücretli emeğin Big Tech'in bağımlı olduğu işin yalnızca bir kısmını gerçekleştiriyor olmasıdır. İşin çoğu milyarlarca insan tarafından ücretsiz olarak gerçekleştirilmektedir.

Elbette çoğumuz bunu yapmayı seçiyor, hatta bundan zevk alıyoruz. Görüşlerimizi yayınlamak ve hayatımızın mahrem ayrıntılarını dijital kabilelerimiz ve topluluklarımızla paylaşmak, sapkın bir ifade ihtiyacımızı karşılıyor gibi görünüyor. Hiç şüphesiz, feodalizm altında, atalarından kalan topraklarda çalışan serfler büyük zorluklar çekmişlerdir, ancak yine de yaşam biçimlerinin, ortak kültür ve geleneklerinin ellerinden alınmasını, akıl almaz olmasa da, istenmeyen bir durum olarak görmüşlerdir. Yine de acı gerçek değişmedi: Hasat sonunda toprak sahibi, serflere tek kuruş ödemeden ürünlerinden aslan payını almak için şerifi gönderecekti. Bu durum milyarlarca insanımızın farkında olmadan bulut sermayesi üretmesi için de geçerli. Bunu gönüllü, hatta mutlu bir şekilde yapıyor olmamız, ücretsiz üreticiler olduğumuz gerçeğini ortadan kaldırmaz - günlük kendi kendini yöneten emekleri çoğunlukla Kaliforniya veya Şangay'da ikamet eden küçük bir multimilyarder grubunu zenginleştiren bulut serfleri.

İşin can alıcı noktası burası. Dijital devrim, ücretli çalışanları, algoritmik patronların görünmez parmakları altında giderek daha güvencesiz ve stresli hayatlar yaşayan bulut proletlerine dönüştürüyor olabilir. Ve Don Draper'ın yerini Alexa gibi zarif masa üstü cihazların arkasına gizlenmiş olağanüstü davranış değiştirme algoritmaları almış olabilir. Ancak bulut sermayesi hakkındaki en önemli gerçek bu değil. Bulut sermayesinin bunlardan çok daha üstün olan tek başarısı, *kendi yeniden üretiminde* devrim yaratmış olmasıdır. Bulut sermayesinin insanlığa yaşattığı gerçek devrim, milyarlarca insanımızı, bulut sermayesini sahiplerinin yararına yeniden üretmek için karşılıksız çalışmaya gönüllü bulut serflerine dönüştürmesidir.

Piyasalar yok oluyor, merhaba bulut tımarları

"Amazon.com'a girdiğinizde kapitalizmden çıkmış olursunuz. Orada gerçekleşen tüm alım ve satımlara rağmen, piyasa olarak düşünülemeyecek bir alana girmiş olursunuz, dijital bir piyasaya bile. Bunu insanlara söylediğimde, ki bunu konferanslarda ve tartışmalarda sık sık yapıyorum, bana bir deliye bakar gibi bakıyorlar. Ancak ne demek istediğimi açıklamaya başladığımda, akıl sağlığımdan duydukları korku kısa sürede hepimiz için korkuya dönüşüyor.

Bilim-kurgu hikayelerinden fırlamış aşağıdaki sahneyi hayal edin. İşlerine devam eden, alet, giysi, ayakkabı, kitap, şarkı, oyun ve film ticareti yapan insanlarla dolu bir kasabaya ışınlanıyorsunuz. İlk başta her şey normal görünüyor. Ta ki siz tuhaf bir şey fark edene kadar. Tüm dükkanların, hatta her binanın Jeff adında bir adama ait olduğu ortaya çıkıyor. Dükkanlarında satılan şeyleri üreten fabrikaların sahibi olmayabilir ama her satıştan pay alan bir algoritmaya sahiptir ve neyin satılıp neyin satılamayacağına o karar verir.

Hepsi bu kadar olsaydı, sahne, yalnız bir kovboyun kasabaya at sürdüğü ve tombul bir güçlü adamın barın, bakkalın, postanenin, demiryolunun, bankanın ve doğal olarak şerifin sahibi olduğunu keşfettiği eski bir Western filmini çağrıştırırdı. Ama hepsi bu değildir. Jeff dükkanlardan ve kamu binalarından daha fazlasına sahip. Üzerinde yürüdüğünüz toprağın, oturduğunuz bankın, hatta soluduğunuz havanın da sahibi. Aslında bu tuhaf kasabada gördüğünüz (ve görmediğiniz) her şey Jeff'in algoritması tarafından düzenleniyor: siz ve ben yan yana yürüyor olabiliriz, gözlerimiz aynı yöne bakıyor olabilir, ancak algoritma tarafından bize sağlanan manzara tamamen ısmarlama, Jeff'in önceliklerine göre özenle seçilmiş. Amazon.com'da gezinen herkes - Jeff hariç - algoritmik olarak inşa edilmiş bir izolasyon içinde dolaşıyor.

Burası bir pazar kasabası değil. Hatta bir tür hiper-kapitalist dijital pazar bile değil. En çirkin pazarlar bile insanların etkileşime girebildiği ve makul ölçüde özgürce bilgi alışverişinde bulunabildiği buluşma yerleridir. Aslında, tamamen tekelleşmiş bir pazardan bile daha kötüdür - orada, en azından, alıcılar birbirleriyle konuşabilir, dernekler kurabilir, belki de tekelciyi fiyatı düşürmeye zorlamak için bir tüketici boykotu düzenleyebilirler.

ya da bir kaliteyi iyileştirmek için. Her şeyin ve herkesin piyasanın ilgisiz görünmez eli tarafından değil, Jeff'in kar hanesi için çalışan ve yalnızca onun melodisine göre dans eden bir algoritma tarafından aracılık edildiği Jeff'in dünyasında durum böyle değil.

Eğer bu yeterince korkutucu değilse, Alexa aracılığıyla bizi arzularımızı üretmesi için eğiten algoritmanın aynısı olduğunu hatırlayın. Zihin, kibrin büyüklüğü karşısında isyan ediyor. İçimizi dışımızı bilmesi için gerçek zamanlı olarak eğitilmesine yardımcı olduğumuz aynı algoritma, hem tercihlerimizi değiştiriyor hem de bu tercihleri tatmin edecek malların seçimini ve teslimatını yönetiyor. Sanki Don Draper bize sadece belirli ürünlere yönelik arzular aşılamakla kalmamış, aynı zamanda Jeff adında bir adamın servetini ve gücünü arttırmak için söz konusu ürünleri potansiyel rakipleri atlayarak anında kapımıza kadar teslim etme süper gücüne erişmiş gibi.

Böylesine yoğunlaşmış bir güç, liberal düşünenlerin ödünü koparmalıdır. Piyasa fikrine kendini adamış herkes (özerk benlikten bahsetmiyorum bile) bulut sermayesinin onun ölüm çanı olduğunu kabul etmelidir. Ayrıca piyasa şüphecilerini, özellikle de sosyalistleri, amazon.com'un kötü olduğu çünkü kapitalist bir piyasanın çıldırdığı şeklindeki kayıtsız varsayımdan kurtarmalıdır. Aslında bundan daha kötü bir şey var.

Birkaç yıl önce Teksas Üniversitesi'nden bir öğrenci bana "Eğer bu kapitalist bir pazar değilse, amazon.com'a girdiğimizde Tanrı aşkına neye adım atmış oluyoruz?" diye sormuştu.

"Bir tür dijital tımar," diye cevap verdim içgüdüsel olarak. 'Tarihsel kökleri feodal Avrupa'da olan ancak günümüzde bütünlüğü fütüristik, distopik bir bulut tabanlı sermaye türü tarafından sağlanan post-kapitalist bir tımar'. O zamandan bu yana, bunun zor bir soruya verilmiş makul ölçüde doğru bir yanıt olduğuna inanmaya başladım.

Feodalizmde derebeyi, vasal olarak adlandırılan astlarına tımar adı verilen topraklar verirdi. Bu tımarlar, vassallara derebeyi topraklarının bir bölümünü ekonomik olarak sömürme -örneğin ekin ekme ya da sığır otlatma- ve karşılığında üründen pay alma hakkı verirdi. Derebeyi daha sonra şerifini tımarın idaresini denetlemesi ve alacağını tahsil etmesi için serbest bırakırdı. Jeff'in amazon.com'daki satıcılarla ilişkisi de çok farklı değil. Jeff, Amazon.com'daki

Onlara bir ücret karşılığında bulut tabanlı dijital tımarlar veriyor ve ardından algo-şerifini polis ve tahsilat için bırakıyor.

Amazon sadece bir başlangıçtı. Alibaba da Çin'de benzer bir bulut tımarı yaratmak için aynı teknikleri uyguladı. Amazon temasının varyasyonlarını sunan taklitçi e-ticaret platformları, Küresel Kuzey'de olduğu kadar Küresel Güney'de de her yerde ortaya çıkıyor. Daha da önemlisi, diğer sanayi sektörleri de bulut tımarlarına dönüşüyor. Örneğin Elon Musk'ın başarılı elektrikli otomobil şirketi Tesla'yı ele alalım. Finansçıların bu şirkete Ford ya da Toyota'dan çok daha fazla değer vermesinin bir nedeni, otomobillerinin her devresinin bulut sermayesine bağlı olması.

Tesla'ya araçlarından birini uzaktan kapatma gücü vermenin yanı sıra, örneğin sürücü şirketin istediği gibi bakım yapmazsa, Tesla sahipleri sadece etrafta dolaşarak şirketin bulut sermayesini zenginleştiren gerçek zamanlı bilgileri (dinledikleri müzik dahil!) yüklüyorlar. Kendilerini bulut kölesi olarak görmüyor olabilirler ama ne yazık ki aerodinamik açıdan harika bir şekilde parıldayan yeni Tesla'ların gururlu sahipleri tam da bu durumdalar.

Akıllara durgunluk veren bilimsel atılımlar, kulağa fantastik gelen sinir ağları ve hayal gücüne meydan okuyan yapay zeka programları neyi başardı? Depolarda çalışan, taksicilik yapan ve yemek dağıtan işçileri bulut proleterlerine dönüştürmek. Pazarların yerini giderek bulut tımarlarının aldığı bir dünya yaratmak. İşletmeleri tebaa rolüne zorlamak. Ve hepimizi akıllı telefonlarımıza ve tabletlerimize yapışmış, yeni efendilerimizi bulut dokuzda tutan bulut sermayesini hevesle üreten bulut serflerine dönüştürmek.

Sorunuza geri dönelim

Sizden öğrendiğim bir şeyi söylemem gerekseydi, bu çelişkilerden zevk alma yeteneği olurdu.

Demire taptınız ama Hesiod'un Demir Çağı'na karşı söylediği nutuklar sizi gözyaşlarına boğdu. Kendi tarafınız kazanırsa sonunuzun gulag olacağını çok iyi bilerek kendinizi komünistlerin tarafına attınız. Çalıştığınız çelik fabrikasındaki her fırına, boruya, taşıma bandına ve vince aşık oldunuz ama dehşete düştünüz

kendilerine bağlı işçileri makineleştirme, yabancılaştırma ve insanlıktan çıkarma eğilimleriyle.

İşte bu yüzden sizinle bulut sermayesi hakkında konuşmak istedim. Çünkü ona aynı anda hem hayranlık duymayı hem de ondan nefret etmeyi bilirsiniz. Ve bu çelişki sayesinde, bulut sermayesinin internetin kapitalizm üzerindeki etkisine ilişkin sorunuzu yanıtlamanın anahtarı olduğunu fark edeceksiniz.

Kapitalizm, sermaye malları sahiplerinin (buhar makineleri, makine aletleri, iplik jeneratörleri, telgraf direkleri, vb.) insanları ve ulusları yönetme gücünü elde etmesiyle ortaya çıktı - bu güç ilk kez toprak sahiplerinin gücünü çok aştı. Bu, ortak arazilerin önceden özelleştirilmesiyle mümkün kılınan bir Büyük Dönüşümdü. Aynı şey bulut sermayesi için de geçerlidir. Daha da büyük komuta güçlerini elde etmek için, o da başka bir önemli müştereğin önceden özelleştirilmesini gerektirdi: İnternet Bir.

Kapitalizmin başlangıcından bu yana tüm sermayeler gibi bulut sermayesi *de* muazzam bir üretim ve davranış değiştirme makinesi olarak düşünülebilir: muhteşem cihazlar ve (sahipleri için) sahibi olmayan insanlara hükmetme gücü üretir. Ancak karasal ve bulut sermayesi arasındaki benzerlik burada sona eriyor ve geleneksel kapitalistler ile bulutalistler arasındaki fark burada başlıyor.

Önceleri, sermayenin diğer insanların *daha hızlı çalışmasını* ve *daha fazla tüketmesini* sağlama ve yönetme gücünü kullanmak için kapitalistler iki tür profesyonele ihtiyaç duyuyordu: yöneticiler ve pazarlamacılar. Özellikle savaş sonrası tekno-yapının himayesi altında, bu iki hizmet mesleği bankacılardan ve sigorta brokerlerinden bile daha fazla önem kazandı. MBA öğrencilerini, işgücünü patlayıcı bir emek üretkenliğine doğru hızla yürütmenin karanlık sanatlarına başlatmak için pırıl pırıl yeni işletme okulları kuruldu. Reklam ve pazarlama departmanları bir Don Draper nesli yetiştirdi.

Sonra bulut sermayesi geldi. Bir çırpıda her iki rolü de otomatikleştirdi. Sermayenin hem işçilere hem de tüketicilere hükmetme gücü algos'a devredildi. Bu, otomotiv işçilerini endüstriyel robotlarla değiştirmekten çok daha devrimci bir adımdı. Ne de olsa endüstriyel robotlar, otomasyonun Luddite'lerden beri yaptığı şeyi yapıyor: proleterleri gereksiz hale getirmek ya da daha sefil hale getirmek ya da her ikisini birden yapmak. Hayır, gerçekten tarihi olan yıkım, otomasyonu

Sermayenin fabrika, dükkan ya da ofis *dışındaki* insanlara hükmetme gücü - hepimizi, bulut prole'lerini ve diğer herkesi, herhangi bir piyasa tarafından aracılık edilmeden bulut sermayesinin doğrudan (ücretlendirilmemiş) hizmetindeki bulut serflerine dönüştürmek.

Bu arada, geleneksel kapitalist üreticilerin, mallarını bulutalistlerin takdirine göre satmaktan, ayrıcalık için onlara bir ücret ödemekten ve onlarla feodal derebeyleri karşısında vasallarınkinden farklı olmayan bir ilişki geliştirmekten başka seçenekleri kalmıyor.

Sorunuza dönecek olursak: 'Artık bilgisayarlar birbirleriyle konuşuyor, bu ağ kapitalizmi devirmeyi imkansız hale getirecek mi? Ya da sonunda Aşil topuğunu ortaya çıkarabilir mi? Bir yandan, bulut sermayesinin yükselişi, sermayenin emek, toplum ve felaket bir şekilde doğa üzerindeki zaferini sağlamlaştırdı, artırdı ve büyük ölçüde genişletti. Yine de çelişki şurada: bulut sermayesi bunu yaparken aynı zamanda kapitalizmi pek çok alanda öldüren ve başka her yerde onun yerini alma sürecinde olan teknofeodal sistemi de başlatmış oldu.

Gençliğinizde, emeğin kapitalist pazarın boyunduruğundan kurtulacağı bir zaman hayal ediyordunuz. Ne yazık ki, tam tersi bir şey oldu: kapitalist piyasanın boyunduruğundan kurtulan sermaye oldu! Ve sermaye zafer turunu atarken, kapitalizmin kendisi gerilemektedir. Yenilgimizi tatlıya bağlamak için bir safsata mı? Öyle değil - 5. Bölüm'de göstermeyi planladığım gibi. Ancak şimdilik, kapitalizmin çöküşünün belki de en şaşırtıcı ve zorlayıcı yönüne değinelim: bulutçuların bu şaşırtıcı başarıyı nasıl gerçekleştirdiklerinin ve bir zamanlar kapitalist ekonomilerimizin itici gücü olan kârın onlar için nasıl ... isteğe bağlı hale geldiğinin hikâyesi.

4. Bulutçuların Yükselişi ve Kârın Ölümü

Paleo Phaliro'daki aile evinden en son 2020 yazında, her yaz yapmayı sevdiğin gibi Aegina adasına bizi ziyarete geldiğinde ayrılmıştın. Aegina'ya yaptığınız bu yolculuk, salgının ilk aşamasındaki boğucu tecritten keyifli bir mola oldu. Ancak bunun bedeli ağır olmuş olmalı çünkü ertesi sabah saat on biri geçene kadar odandan çıkmadın. Beni verandada, dizüstü bilgisayarımda haber sitelerine bakarken buldun. Kendimden geçmiştim. Sen yanıma oturduğunda şöyle haykırdım: 'Bulut Sermayesi Çağı yeni başladı. Hem de Londra'da!

Yarım saat kadar önce Britanya halkı pandeminin tarihteki en kötü resesyona neden olduğu haberiyle uyandı. Görünüşe göre Birleşik Krallık'ın milli geliri yüzde 20,4 gibi büyük bir oranda düşmüştü ki bu oran Amerika ya da Kıta Avrupası'ndaki karşılaştırılabilir rakamlardan çok daha kötüydü.[1] Kesinlikle berbat bir haberdi,
Gerçi insanın dünya görüşünü sarsacak türden bir şey değildi. On beş dakika sonra, siz uyanmadan hemen önce yaşananlar dünyaya bakış açımı değiştirdi. Londra Borsası verilere tepki olarak düşmek yerine yüzde 2,3 oranında yükseldi![2]

"Kapitalizmin herhangi bir çeşidiyle tamamen çelişen bir şeye tanık oluyoruz" dediğimi hatırlıyorum.

'Hayır, kapitalizm paradokslarla doludur,' diye cevap verdiniz.

"Ama baba, bu kapitalizmin pek çok paradoksundan biri değil - bu para dünyasının nihayet kapitalist dünyadan ayrıştığının kesin bir kanıtı.

Etkilenmemiş bir şekilde, Saronik Denizi üzerinden Mora dağlarına doğru bakmayı tercih ettiniz ve beni Ağustos 2020'deki o Çarşamba sabahı Londra'da gerçekten neler olup bittiğini düşünmeye bıraktınız.

Hisse senedi piyasaları kötü haberlere tepki olarak yükselir, ancak sadece haberler ne kadar kötü olursa olsun, en azından beklenenden biraz daha iyi çıktığında. Borsacılar örneğin İngiltere'nin milli gelirinde yüzde 22'lik bir düşüş öngörmüş olsalardı, o gün gerçekleşen düşüş 'sadece' yüzde 20,4 olsaydı, piyasalar yükselmek için iyi bir nedene sahip olurdu. Ancak o Çarşamba günü piyasalar yüzde 15'ten fazla olmayan bir düşüş bekliyordu. İşte 12 Ağustos 2020'yi bu kadar tuhaf kılan da buydu: Beklenenden çok daha kötü bir haber hisse senedi piyasasının yükselmesine neden olmuştu. Daha önce böyle bir şey olmamıştı.

Peki, ne olmuştu? Haberlerin o kadar kötü olduğu ortaya çıktı ki Londra Şehri'ndeki tüccarlar şu gerçeği fark etti: 'İşler *bu* kadar kötü gittiğinde İngiltere Merkez Bankası paniğe kapılır. Peki 2008'deki çöküşten bu yana panikleyen merkez bankaları ne yapıyor? Para basıp bize veriyorlar. Peki biz merkez bankasından gelen yeni basılmış parayla ne yapıyoruz? Hisse senedi satın alıp fiyatlarını yükseltiyoruz. Ve eğer fiyatlar yükselmeye mahkumsa, sadece bir aptal bu hareketi kaçırır. Basılan paradan oluşan bir duvar kesinlikle bize doğru geliyor. Alım zamanı!' Ve satın aldılar, Londra Şehri'nin kapitalizmin yerçekimi yasalarına meydan okumasına neden oldular.

Bu eğilim Londra ile sınırlı kalmadı. Pandemi toplumlarımızı sarsmaya başladığında, Atlantik'in her iki yakasındaki, Japonya'daki ve başka yerlerdeki yetkililer, 2008'de Amerikan Minotaur'unun ölümünden bu yana yaptıklarının çok daha fazlasını yaparak karşılık verdiler: iş dünyasındaki yatırımları destekleyeceği, böylece istikrarlı istihdam yaratacağı ve ekonominin çökmesini önleyeceği umuduyla finansörlere vermek için para basmak. Ama öyle olmadı. Sıradan işletmelerin kendilerine geri ödeme yapamayacağından korkan finansörler, merkez bankasına sadece Büyük İşletmelere borç para verdi. Ve Büyük İşletmeler ya yatırım yapmayı reddetti ya da sadece bulut sermayesine yatırım yaptı.

General Electric ve Volkswagen gibi geleneksel karasal sermaye üzerine kurulu holdingler, faizsiz merkez bankası parasına yatırım yapmayı reddettiler çünkü pandeminin devam eden katliamını incelediklerinde bankacılarının gördüğü şeyin aynısını gördüler

Görülen: düşük ücretlere, saçma sapan işlere ve azalan beklentilere mahkum edilmiş küçük insan kitleleri - yeni, yüksek değerli ürünleri satın alamayan bir insan denizi. Öyleyse neden böyle şeylere yatırım yapsınlar? Bunun yerine risksiz, karlı ve stressiz bir şey yapıyorlardı: kendi şirketlerinin hisselerini geri almak için kullanıyorlardı - şirketlerinin hisse fiyatını ve bununla birlikte kendi ikramiyelerini artırıyorlardı.

Bu arada Büyük Teknoloji daha da muhteşem bir pandemi yaşıyordu. ABD ekonomisi tek bir ayda 30 milyon istihdam kaybederken, Amazon bu eğilimi tersine çevirdi ve Amerikalıların bir kısmına Kızıl Haç'ın bir melezi gibi görünerek, sınırlı vatandaşlara temel paketleri teslim etti ve Roosevelt'in Yeni Anlaşması, 100.000 ekstra personel işe aldı ve onlara saatte birkaç dolar ekstra ödeme yaptı. Doğru, Big Tech merkez bankasının nakit parasına yatırım yaptı ve yeni işler yarattı - ancak yarattığı işler bulut prolesinin işleriydi ve yatırım bulut sermayesini inşa etmek içindi. Uber ve Airbnb gibi kötü bir pandemi geçiren ve müşterileri hizmetlerini kullanamayan bulut şirketleri bile merkez bankasının parasını aldı ve sanki pandemi yokmuş gibi daha fazla bulut sermayesine yatırım yaptı.

Bulut Sermayesi Çağı'nı başlatan, salgın ve onun yol açtığı devlet parası seliydi. Ve eğer resmi gelişini işaretlemek için bir kilometre taşı istiyorsak, o yaz sabahı iyi bir iş görecektir. Ancak daha önce de ima ettiğim gibi, bulut sermayesinin devlet parası sayesinde yükselişinin hikayesi aslında bundan daha önce başlıyor, çünkü 2008'deki çöküşün ardından devlet parası dünya merkez bankaları tarafından topluca basılmaya ve kar üzerinde garip ve sezgiye aykırı bir etki yaratmaya başladı.

Yeni egemen sınıfın sırrı

Bildiğiniz gibi, metal işçilerinin ve özellikle de demir ustalarının tarihi hızlandırdığına dair ocak başı hikayeleriniz beni çok etkilemişti. Ancak o zamandan bu yana geçen on yıllar içinde, teknolojiye çok fazla vurgu yapan ve güçlü grupların diğerleri üzerinde egemenlik kurmak ve bunu sürdürmek için teknolojiyi nasıl ele geçirip manipüle ettiğine yeterince değinmeyen anlatılara daha şüpheci yaklaşmaya başladım. Buhar makinesi bir

Eğer kapitalistler, o zamanki egemen sınıf olan feodalleri tahttan indirmek için bunu silah olarak kullanmasalardı, bu tarihsel bir dipnot olurdu.

Bununla birlikte, her muhteşem yeni teknolojik atılımın, yeni bir devrimci sınıf tarafından ele geçirilecek belirgin bir şekilde yeni bir sermaye biçimi ortaya çıkaracağı kesin değildir. İkinci Sanayi Devrimi'nin teknolojik atılımları - elektrik şebekeleri, telgraf, daha sonra telefon, otomobillerle dolu otoyollar, televizyon ağları - bu olağanüstü makinelerin geniş ağları Büyük İş, Büyük Finans, Büyük Buhran, Savaş Ekonomisi, Bretton Woods, savaş sonrası tekno-yapı, Avrupa Birliği'ni ortaya çıkarmış ve sizin ve benim neslimizin kanıksadığı modern dünyayı inşa etmiş olabilir, ancak ne yeni bir sermaye türü ne de egemenlik için kapitalistlere meydan okuyabilecek yeni bir sınıf doğurdular.

Ancak bulut sermayesini ortaya çıkaran teknolojiler, öncekilerin hepsinden daha devrimci olduklarını kanıtladılar. Bunlar aracılığıyla bulut sermayesi, önceki sermaye mallarının asla sahip olmadığı kapasiteler geliştirmiştir. Aynı anda hem bir dikkat toplayıcı, hem bir arzu üreticisi, hem proleter emeğin (bulut prolelerinin) itici gücü, hem (bulut serflerinden) muazzam bir bedava emek sağlayıcısı, hem de ne alıcıların ne de satıcıların hiçbir haktan yararlanmadığı, tamamen özelleştirilmiş dijital işlem alanlarının (amazon.com gibi bulut tımarları) yaratıcısı haline geldi.

normal piyasalarda sahip oldukları seçenekler.[3] Sonuç olarak, sahipleri - bulutalistler - Edison'ların, Westinghouse'ların ve Ford'ların asla yapamadığını yapma yeteneğini elde ettiler: kendilerini, kapitalistleri toplumun en tepesinden aktif olarak yerinden eden devrimci bir sınıfa dönüştürmek.

Bu süreçte bulutalistler - bazıları bilinçli, bazıları da düşünmeden - kapitalizmin önceki türlerinin bize kanıksamayı öğrettiği her şeyi değiştirdiler: metanın ne olduğu fikri, özerk birey ideali, kimlik sahipliği, kültürün yayılması, siyasetin bağlamı, devletin doğası, jeopolitiğin dokusu. Asıl soru şu: Bulutçular tüm bunları nasıl finanse etti?

İlk sanayiciler fabrikalarını, buharlı gemilerini ve kanallarını Afrikalı köle emeğinin kanı ve teri ile Amerika ve Güney Asya topraklarından ve halklarından elde ettikleri ganimetlerle finanse ettiler. Daha sonra Edisonlar,

Westinghouse'lar ve Ford'lar, bu süreçte Büyük Finans'a dönüşen özel bankerler tarafından havadan yaratılan paraları kullandılar. Bulutçular daha ince ve daha etkileyici bir şey yaptılar: gelişmiş kapitalist devletlerin merkez bankaları tarafından basılan nakit nehirlerine yardım ettiler.

Bu bir darbeden başka bir şey değildi. Dünyanın en zengin kapitalist devletlerinin yeni bir sermaye stoku oluşturmanızı sağlayacak parayı basmasını sağladığınızı düşünün. Bu yeni sermaye stokunun, milyarlarca insanın sizin adınıza onu ücretsiz olarak yeniden üretmesini sağlayacak bir süper güce sahip olduğunu hayal edin. Devlet parasıyla finanse edilen ve vatandaşların ücretsiz emeğiyle yeniden üretilen bu sermaye türünün, kötüleşen koşullar altında azalan ücretlerle çalışan proleterlerden ve aynı zamanda mallarını geleneksel pazarlardan çıkarıp sizin bulut sermayeniz aracılığıyla satmak zorunda kalan kapitalistlerden artı değer elde etme gücünüzü artırdığını hayal edin. Bankaya kadar gülmenize bile gerek kalmayacak, çünkü muazzam kazançlarınızı zavallı bir bankacıdaki bir hesap yerine bulut sermaye imparatorluğunuzdaki bir dijital cüzdanda saklamak çok daha akıllıca olacaktır.

Kulağa mantıksız geliyor. Bulutçular nasıl oldu da büyük merkez bankalarını kendilerini bu şekilde finanse etmeye ikna ettiler? Cevap şu: ikna etmek zorunda kalmadılar.

2008'in istenmeyen sonuçları

Kapitalizmin ölüme yakın deneyiminden bu yana geçen on beş yılda, merkez bankacıları tamamen kendi istekleriyle para basıp bunları finansörlere aktardılar. Akıllarınca kapitalizmi kurtarıyorlardı. Gerçekte ise bulut sermayenin ortaya çıkışını finanse etmeye yardım ederek kapitalizmi altüst ediyorlardı. Ancak tarihi böyle ortaya çıkar: istenmeyen sonuçların kuyruğunda.

Merkez bankasının para basma bonkörlüğü 2008 yılında, Batı'nın bankacılık sektörünün kapsamlı bir şekilde çöküşünden kısa bir süre sonra başladı.

Politikacılar ve merkez bankacıları, Herbert Hoover yönetiminin 1929'da yaptığı gibi, bankaların batmasına ve insanların tasarruflarının yok olmasına izin verirlerse, ikinci bir felakete yol açacaklarından korkuyorlardı.

Büyük Buhran. Bu nedenle Nisan 2009'da Londra'da yapılan zirvede G7'nin merkez bankacıları - başkanları ve başbakanlarıyla birlikte - bankaları yeniden yüzdürmek için ne gerekiyorsa yapmaya karar verdiler. Bu mantıklıydı.

Akıl almaz olan, batan bankaları kurtarmanın yanı sıra, bu bankaların batmasından sorumlu olan yarı suçlu bankacıları ve onların ölümcül uygulamalarını da kurtarmış olmalarıydı. Ve daha da kötüsü, bankerler için sosyalizm uygulamanın yanı sıra, işçileri ve orta sınıfı acımasız kemer sıkma politikalarına maruz bıraktılar .[4] Kamu harcamalarını kesmek

Büyük Durgunluğun ortasında harcama yapmak her zaman berbat bir fikirdir. Bunu aynı zamanda finansörler için dağlar kadar para basarken yapmak ise göze çarpan aptallık ödülünü kazanır. Bu sadece bir neslin siyasi sınıfa olan inancına anlatılamayacak kadar zarar veren küstah bir çifte standart olmakla kalmadı, aynı zamanda ekonomiye de ölümcül bir zarar verdi.

Kemer sıkma politikaları sadece çalışanlar ve zor zamanlarda devlet desteğine ihtiyaç duyan insanlar için kötü değildir, aynı zamanda yatırımları da öldürür. Her ekonomide, toplu olarak harcadıklarımız otomatik olarak toplu olarak kazandıklarımıza dönüşür. Resesyonun tanımı özel harcamaların düşmesidir. Devlet aynı anda kamu harcamalarını azaltarak ekonomi genelindeki harcamaların düşüşünü hızlandırır ve böylece toplumun toplam gelirinin düşme hızını artırır. Ve eğer toplumun toplam geliri düşüyorsa, tüketicilerin satın alacak parası yokken işletmelerin kapasite arttırmak için para harcaması pek mümkün değildir. Kemer sıkma politikaları yatırımı bu şekilde öldürür.

Yatırımlar ilk olarak 2008'deki çöküşle sekteye uğramışken ve hemen ardından kemer sıkma politikalarıyla sona erdirilmişken, finansörlere yeni para aktarmak yatırımları asla yeniden canlandırmayacaktı. Kemer sıkma politikalarının müşterilerinizin gelirlerini ortadan kaldırdığı bir dönemde kendinizi bir kapitalistin yerine koyun. Size bedava, yani sıfır faizle oynamanız için bir milyar dolar verdiğimi varsayalım. Doğal olarak bedava bir milyarı alacaksınız ama daha önce de belirttiğimiz gibi bunu yeni üretim hatlarına yatırmak için deli olmanız gerekir. Peki bu bedava nakitle ne yapacaksınız? Gayrimenkul ya da sanat eseri ya da daha iyisi kendi şirketinizin hisselerini satın alabilirsiniz. Bu şekilde, şirketinizdeki hisseler değer kazanır ve eğer şirketin CEO'su iseniz, itibarınız ve hisseye bağlı primleriniz de artar. Başka bir deyişle, yeni bir yatırım yok ama güçlünün elinde çok daha fazla güç var.

İşte tam da böyle oldu. Büyük çoğunluğun öngörülebilir bir gelecekte yoksulluk ve güvencesizlik içinde sıkışıp kalacağını gören Büyük Şirketler, tarihin en derin ve en uzun yatırım grevine giderken, mahalleleri soylulaştıran ve bölünmeleri derinleştiren gayrimenkul anlaşmaları gibi şeylere büyük meblağlar harcadı. Her Yaldızlı Çağ, zenginlerin yoksullardan daha hızlı kâr ettiği eşitsizliğin arttığı bir dönem olmuştur.
2008 sonrası dönem farklıydı. Eşitsizlik, yoksulların gelirleri zenginlerden daha yavaş arttığı için yükselmedi - hayır, finansörler ve Büyük İş dünyası kazandığı için aslında gelirleri düştü.

Aktivist bir devlet, yarı-suç faaliyetleriyle çoğunluğa sefalet getiren aynı bankacıları inanılmaz derecede zenginleştirirken, onları kendi kendini yok eden kemer sıkma politikalarıyla cezalandırdığında, iki yeni felaket kapıda demektir: zehirlenmiş siyaset ve kalıcı durgunluk. Zehirli siyaset üzerinde durmamıza gerek yok - Yunanistan'ın neo-Nazilerinden Amerika'nın Donald Trump'ına kadar hepimiz bu kabusu yaşadık. Ama kalıcı durgunluk? Ultra zenginler için daha fazla zenginlik kapitalizmi neden durgunlaştırsın? Ve bu durum bulut sermayesinin finansmanına nasıl yol açtı?

Zehirli para, yaldızlı durgunluk

'Enflasyon' terimi, çoğu şeyin fiyatındaki genel bir artışı ifade eder. Bazen ekmeğin fiyatı yükseldiğinde bunun nedeni unun aniden kıtlaşması ya da ekmeğin daha moda hale gelmesidir. Ancak enflasyon söz konusu olduğunda, bir şeyin fiyatı *her şeyin* fiyatı arttığı için yükselir, bu nedenle sadece fırıncının değil, *herkesin* somun ekmeğini, bir fincan kahvesini veya akıllı telefonunu satın almak için daha fazla dolara, yene veya avroya ihtiyacı vardır. Enflasyon *paranın değişim değerini* bu şekilde düşürür.

Kapitalizm, şeylerin değeri ile fiyatı arasında bir ayrım yaratmasıyla ünlüdür. Para da bir istisna değildi. Paranın değişim değeri, insanların belirli miktarlarda nakit karşılığında değerli şeyleri vermeye hazır olduklarını yansıtır - az önce gördüğümüz gibi enflasyonun azalttığı bir değer. Ancak kapitalizmde para aynı zamanda farklı bir piyasa fiyatı da kazanmıştır: bir yığın parayı kiralamak için ödemeniz gereken faiz oranı

belirli bir dönem için nakit. Kimsenin satın almak istemediği patatesler stoklandığında patatesin fiyatı düşer. Aynı şekilde, paraya (yani krediye) olan talep, ödünç verilebilecek para miktarının altında kaldığında, paranın fiyatı - faiz oranı - düşer. Kapitalizmde Büyük İşletmeler, çoğu büyük tasarruf sahibi zenginlerden oluşan borç verenlerin borç vermeye istekli olduğu paranın çoğunu borç alma kapasitesine sahiptir (tahvile yatırım yaptıklarında yaptıkları da budur). Dolayısıyla, genel para talebini belirleyen, borçlanma iştahı ile Büyük İşletmelerdir . Teorik olarak, merkez bankaları diğer bankalara borç verme oranını ayarlayarak faiz oranlarını etkileyebilir, daha düşük oranı aktarmalarına ve böylece yatırımı teşvik etmelerine veya caydırmalarına izin verebilir. Ancak genel faiz oranları, her piyasada olduğu gibi, genel para arzı ve para talebi tarafından belirlenir.

2008'den sonra ve özellikle pandemi sırasında garip bir şey oldu. Para değişim değerini korudu - 2008'in sonlarından 2022'nin başlarına kadar tüm bu dönem çok düşük (bazen negatif) bir enflasyon dönemiydi - ama aynı zamanda fiyatı (yani faiz oranı) düştü, hatta birçok durumda *negatife* döndü.[5] Bu, aşağıdakilerin bir yansımasıydı
Kemer sıkma politikalarının iş yatırımlarını geçersiz kıldığı ve bu nedenle iş adamlarının para talebinin acınacak durumda olduğu gerçeği. Ancak merkez bankaları faiz oranlarını düşürmeye devam ederse, eninde sonunda paranın borçlanmayı ve yatırımı yeniden canlandıracak kadar ucuz olduğu bir noktaya gelinecekti, değil mi? Ama öyle olmadı.

Patates, mikroçip ya da araba söz konusu olduğunda, düşen fiyatlar genellikle arz fazlası sorununu (yani arzın talepten fazla olduğu durumları) tam da bu şekilde iyileştirir: üreticiler üretimi kısarken pazarlık avcıları devreye girer ve böylece fiyat 'düzeltmesi' arz fazlasını ortadan kaldırır.
Ancak söz konusu para olduğunda, farklı bir şey olur. Paranın fiyatı - faiz oranı - hızla düştüğünde kapitalistler paniğe kapılır. Artık daha ucuza borçlanabildikleri için sevinmek yerine şöyle düşünürler: 'Tabii, neredeyse bedavaya borçlanabilmem iyi bir şey. Ama merkez bankası faiz oranlarının bu kadar düşmesine izin verdiğine göre, işler çok kötü görünüyor olmalı! Bana parayı verseler bile yatırım yapmayacağım. Merkez bankacıları paranın resmi fiyatını neredeyse sıfıra indirdikten sonra bile yatırımların toparlanamamasının nedeni budur. Ve bu 2008 sonrası kabuslarının sadece yarısıydı.

Diğer yarısı ise başarısız bankerlerin merkez bankaları ve hükümetler de dahil olmak üzere herkes üzerindeki hakimiyetiydi - Amerikan Minotaur'unun küresel kapitalizm üzerindeki otuz yıllık hakimiyetinin bir mirası.

Bankaları 2007 ve 2011 yılları arasında art arda çökmeye başladığında, elleri kolları bağlandı. Bir bankacının devletin kendisini kurtarması ve açık uçlu bir kredili mevduat imkânı sağlaması için genellikle tek bir panik telefon görüşmesi yeterliydi .[6] 2008'in sonlarından 2022'nin başlarına kadar Avrupa, Amerika ve Japonya'nın merkez bankaları finansörlerinin hesaplarına yeni basılmış nakit duvarları itti,[7] faiz oranı muammasını olduğundan çok daha kötü hale getirdi. Büyük Şirketlerin yatırım yapmayı reddettiği para arzını muazzam bir şekilde artırarak,[8] Finansçılar için sosyalizm, faiz oranını negatif bölgeye doğru daha da derine itti.

Tuhaf yeni bir dünyaydı. Negatif fiyatlar, malların tersi olan kötüler söz konusu olduğunda anlamlıdır. Bir fabrika zehirli atıklardan kurtulmak istediğinde, bunun için negatif bir bedel talep eder: yöneticileri, özellikle ekolojik açıdan düşünceli bir şekilde yapıldığında maliyetli bir süreç olan bu atıklardan kurtulmak için birine ödeme yapar .[9] Ancak para nasıl bir

boşaltılacak kadar kötü mü? Ne zaman ki merkez bankaları paraya bir araba üreticisinin kullanılmış sülfürik aside ya da bir nükleer enerji santralinin radyoaktif atık suyuna davrandığı gibi davranmaya başladı, işte o zaman finansallaşmış kapitalizm krallığında çürümüş bir şeyler olduğunu anladık.

Para nasıl *negatif* bir fiyata sahip olabilir? Negatif faiz oranları paradoksunu kavramama yardımcı olan sendin baba. Beni Einstein'ın ışığın iki doğası olduğu teorisiyle tanıştırarak, zihnimi emeğin, sermayenin ve evet, paranın ikiz doğasına açtın. Paranın ilk doğası, diğer metalar gibi başka metalarla takas ettiğimiz bir metadır. Ancak para da dil gibi birbirimizle olan ilişkimizin bir yansımasıdır. Maddeyi nasıl dönüştürdüğümüzü ve etrafımızdaki dünyayı nasıl şekillendirdiğimizi yansıtır. Kolektif olarak birlikte bir şeyler yapma konusundaki 'yabancılaşmış yeteneğimizi' ölçer. Paranın ikinci doğasının farkına vardığımızda, her şey çok daha anlamlı hale gelir, çünkü kırılan bu kolektif yetenekti. Zehirli para sel gibi aktı ama ciddi yatırımlara, kaliteli işlere ya da kapitalizmin kaybolan hayvan ruhunu yeniden canlandıracak herhangi bir şeye değil. Bunun yerine hissedarlar ve yöneticiler arsalar, boş depolar, sanat eserleri, İsviçre dağ evleri, İtalya'da bütün köyler ve

Yunanistan, Karayipler ve Pasifik'teki adalar bile. Futbol kulüpleri, süper yatlar topladılar ve bir noktada Bitcoin gibi dijital varlıklar ya da ne olduğunu anlamadıkları ve ne yapacaklarını bilmedikleri NFT denilen bir şey satın almaya başladılar. İşte bankacılar için sosyalizm ve geri kalanımız için kemer sıkma kapitalizmin dinamizmini bu şekilde engelledi ve onu yaldızlı bir durgunluğa itti. Şimdi göreceğimiz gibi, bulut sermayesi paranın zehirlenmesinden fayda sağlayan tek nabız gibi atan, kıpırdayan güç oldu.

Bulutçular için kâr nasıl isteğe bağlı hale geldi?

Altmışlı yılların sonlarında annemle bazen cunta - Yunanlıların hayatımızı mahveden faşist diktatörlük için kullandıkları terim - hakkındaki saplantılı tartışmalarınızdan sapıp 'sağ' diye bir şeyden bahsettiğinizde şaşırdığımı hatırlıyorum. Anlayabildiğim kadarıyla, kulağa ilahi olanla iğrenç olan arasında bir şeymiş gibi geliyordu. Ben de size sordum: "Hak tam olarak nedir? Tarihin sisleri arasında her zamanki yolculuğunuzdan sonra - 1789 Fransız Devrimi'nin ortaya çıkardığı Ulusal Meclis'te, Kral'ı ve rejimini devirmek isteyen sert devrimcilerin meclisin sol tarafında oturduğunu, Kral'ın destekçilerinin ise sağ taraftaki koltuklarda oturduğunu; daha sonra, kapitalizm kurulduktan sonra, sağın kapitalistlerin çıkarlarıyla ve örgütlü emeğe veya devlet müdahalesine karşı ateşli bir muhalefetle nasıl özdeşleştiğini anlattıktan sonra - sonunda çağımızda neyi temsil ettiğinin özüne geldiniz: "Siyasetin sağındaki insanlar, özel kârı hedefleyen sıkı çalışmanın zengin ve iyi bir topluma giden en emin yol olduğuna inanırlar. Soldakiler ise inanmıyor.

Daha sonra, serbest piyasacıların koruyucu azizi gibi bir şey olan on sekizinci yüzyıl İskoç ekonomisti Adam Smith'in yazılarına maruz kaldığımda tanımınızı daha iyi anladım. Evet, fabrika sahiplerinin on dört yaşındaki işçileri erkenden mezara götürmesi vahşiceydi. Ancak Smith, toplumun ihtiyaçlarının - daha fazla ve daha ucuz giysi, barınak, yiyecek; refahın malzemeleri - ahlakçılarla ya da iyilikseverlerle karşılanamayacağını savundu. Bunları yalnızca kapitalistlerin kâr tutkusu sağlayabilirdi. Neden mi? Çünkü kâr etmek için sadece

çalışanlarının canını sıkmak için. Ne de olsa rakipleri de aynı şeyi yapıyordu. Hayır, rekabette öne geçmek için kapitalistler yatırım yapmak zorundaydı - örneğin maliyetlerini düşürecek ve rakiplerinin fiyatlarının altına inmelerini sağlayacak yeni makinelere. Bu Çekilde, kâr güdüsüyle hareket eden toplum, yaÇamın temel ihtiyaçlarını yeterli miktarda ve mümkün olan en düÇük fiyatlarla üretecek Çekilde kendini donatacaktı. Smith'e göre, kapitalizmin zenginliği ve ilerlemeyi doğurmasının nedeni kapitalistlerin kâr hırsıdır, buna rağmen değil. *Ulusların Zenginliği*'nde (1776) yazdığı gibi:

> Kendi çıkarını gözeterek, çoğu zaman toplumun çıkarını, bunu gerçekten amaçladığından daha etkili bir şekilde teşvik eder. Kamu yararı için ticaret yapanlar tarafından yapılan pek fazla iyilik bilmiyorum.

1929'daki çöküş ve Büyük Buhran, kâr odaklı piyasaların parlaklığını ortadan kaldırdı. Ancak kapitalizmin sonraki metamorfozlarının her birinde - Yeni Düzen, Savaş Ekonomisi, Bretton Woods dönemi ve özellikle de tekno-yapının ve Minotaur'un yükselişiyle birlikte - kâr, itici güç olmaya devam etti. Borçla birleştiğinde kâr, gezegenin gördüğü her tür kapitalizmin çarklarını ve dişlilerini döndüren güç oldu. Ta ki 2008'deki olayların ardından Küresel Kuzey'in merkez bankaları finansal piyasalara sonu gelmeyen miktarlarda zehirli para pompalama tuzağına düşene kadar. O zaman, kapitalizmin iki buçuk asır önce harekete geçmesinden bu yana ilk kez kâr, küresel ekonominin motorunu ateşleyen, yatırım ve inovasyonu yönlendiren yakıt olmaktan çıktı. Ekonomiyi besleyen bu rol, merkez bankası parası tarafından devralındı.

Kâr, her kapitalistin tutkusu, her satıcının hedefi, daha rahat bir yaşam için mücadele eden insanların özlemi olmaya devam etti. Ancak sermaye birikimi, yani pastanın toplam büyüklüğünü artırarak zenginlik yaratan süreç, tıpkı Bretton Woods'un sona ermesi ve ardından Minotaur'un yükselişinin sıkı çalışmayı yükselen yaşam standartlarından ayırması gibi, kârdan ayrıştı. Merkez bankacılarının niyeti kârın yerini almak değildi. Onlar sadece

Kendileri için yarattıkları tuzak. 2008'de yaşanan panik, yatırım için para talebini ortadan kaldırmış ve faiz oranlarını düşüren bir para arz fazlasına neden olmuştu. Faiz oranları ne kadar düşerse, yatırımcıların işlerin o kadar kötü olduğuna ve yatırım yapmanın delilik olacağına dair inançları da o kadar artıyordu. Yine de trilyonlarca dolar merkez bankası parası finans sektörüne akmaya devam etti ve böylece faiz oranlarının gittikçe daha da güneye, sıfıra ya da altına inmesiyle kıyamet döngüsü devam etti.

Holdingler ve hükümetler faizsiz kredi diyetine bağımlı hale geldikçe, gelişmekte olan ülkelerdeki şirketler 2010'ların sonunda 2 trilyon doları aşarak hükümetlerinden daha fazla borçlandıkça, merkez bankacıları çirkin bir ikilemle karşı karşıya kaldılar: ya para musluklarını kapatacaklardı ki bu, kurtarmak için onca para bastıkları finansallaşmış kapitalizmi havaya uçurmak anlamına gelecekti; ya da bir mucizenin müdahale etmesini umarak ama gerçekte kapitalizmin motive edici gücü ve yağlayıcısı olarak kârın yerini almasını kolaylaştırarak sisteme para pompalamaya devam edeceklerdi. Şaşırtıcı olmayan bir şekilde, ikincisini seçtiler.

Merkez bankalarının ıstırabı bulutçuların sevinci oldu. Bu dönemde Jeff Bezos ve Elon Musk gibi cesur ve yetenekli girişimciler, kapitalistlerin geleneksel olarak büyümek için yapmak zorunda oldukları üç şeyden herhangi birini yapmalarına gerek kalmadan süper pahalı, ultra güçlü bulut sermayelerini oluşturabildiler: bir bankadan borç para almak, işlerinin büyük bölümünü başkalarına satmak veya yeni sermaye stokunu ödemek için büyük karlar elde etmek. Merkez bankası parası serbestçe akarken neden bunlardan herhangi birine katlansınlar ki? Ve böylece 2010 ile 2021 yılları arasında bu iki adamın kağıt üzerindeki servetleri -yani hisselerinin toplam fiyatı- 10.000 milyon doların altından yaklaşık 200.000 milyar dolara yükseldi.

Açık olmak gerekirse, serbest merkez bankası parası doğrudan bulutalistlere gitmedi. Sadece en az direnç gösteren yolu izledi. Önce bankalar aracılığıyla geleneksel holdinglerin yöneticilerine ulaştı. Kitlelerin yoksulluğu karşısında dehşete düşerek gerçek yatırımı küçümsediler ve bunu kendi hisselerini geri almak için kullandılar. Söz konusu meblağlar o kadar büyüktü ki, ayrım gözetmeyen bir dalga gibi etrafındaki her varlığın fiyatını yükseltti: hisseler, tahviller, türevler - finansörlerin satışa çıkardığı her türlü kağıt parçasının fiyatı arttı. Hiç kimse bu kağıt parçasının eninde sonunda bir

Kâr. Merkez bankası yeni para üretme tuzağına düştüğü sürece, en değersiz kağıt parçasının yarın, dün getirdiğinden daha fazlasına satılacağını biliyorlardı.

Finans basını buna 'her şey rallisi' adını verdi. On yıldan fazla bir süre devam etti. Şirketlerin kâr edip etmediğinden bağımsız olarak şirketlerin hisseleri hızla yükselirken, zenginler uykularında muazzam derecede zenginleşti. Sonra pandemi geldi ve her şey rallisine muazzam bir destek daha verdi. Sizin ve benim Aegina'nın balkonunda tanık olduğumuz 12 Ağustos 2020 sabahı Londra'da yaşananlar bunun bir örneğiydi: Karantinanın ekonomide geri dönüşü olmayan bir çöküşe neden olacağından korkan merkez bankaları 2008'den beri yaptıklarının çok daha fazlasını yaptılar: dijital baskı makinelerini kırılma noktasına kadar çalıştırdılar.

Bunu izleyen kakofonide, karasal kapitalistler - geleneksel otomobil şirketleri, petrol şirketleri, çelik üreticileri ve benzerleri - büyüyen kağıt servetlerinin üzerinde oturmaktan, bunları gayrimenkule veya diğer geleneksel varlıklara dönüştürmekten mutluydular. Buna karşılık Jeff Bezos ve Elon Musk gibi bulut kapitalistleri, kağıt üzerindeki servetlerini yok olmadan önce çok daha büyük bir değer yaratıcısına, bulut sermayesine dönüştürmek için hızla harekete geçti.

Her ikisi de kârın önemsiz olduğunu biliyordu. Önemli olan piyasada tam hakimiyet kurma fırsatını yakalamaktı. 2021 yılında Wall Street'in en az sevilen bankalarından biri olan Goldman Sachs, kapitalizmin kârdan kurtuluşunu mükemmel bir şekilde gösteren bir 'Kâr Amacı Gütmeyen Teknoloji Endeksi' yayınlayarak finans dünyasını şaşkına çevirdi: 2017 ile pandeminin başlangıcı arasında, zarar eden bulutçu şirketler hisse değerlerinin yüzde 200 arttığını gördü. Pandeminin ortalarına gelindiğinde ise değerleri 2017'deki seviyelerinin yüzde 500'üne fırladı. Amazon'un kuruluşundan bu yana en iyi yılı olan ve pandemi nedeniyle satışlarının tavan yaptığı 2020'de Bezos'un şirketi İrlanda'daki küresel merkezinde 44 milyar Avro değerinde satış yaptı ancak tek kuruş kar etmediği için tam olarak sıfır kurumlar vergisi ödedi. Tesla'da da benzer bir durum söz konusu: Kâr marjları sıfırın biraz üzerinde seyretmesine rağmen Tesla'nın hisse fiyatı 2020'nin başında 90 dolar civarındayken yıl sonunda 700 doların üzerine çıktı.

Değer kazanan hisselerini teminat olarak kullanan bulutçular, finansal sistem içinde dolaşan milyarların çoğunu silip süpürdüler. Bu paralarla sunucu çiftliklerine, fiber optik kablolara ödeme yaptılar,

yapay zeka laboratuarları, devasa depolar, yazılım geliştiriciler, birinci sınıf mühendisler, gelecek vaat eden start-up'lar ve geri kalan her şey. Kârın isteğe bağlı hale geldiği bir ortamda, bulutçular yeni bir imparatorluk kurmak için merkez bankasının parasına el koydular.

Bu arada, kapitalizmin temel ilkelerinden biri olan kâr güdüsünün altının oyulmasının diğer ilkeler üzerinde de zincirleme etkileri oldu.

Özel eşitsizlikler

İngiltere'nin Home Counties bölgesinde özel bir bakım kuruluşunda çalışan Gillian'ı düşünün. 2010 yılının ortalarında bir noktada, şirketin bir özel sermaye şirketi tarafından satın alındığını duyuyor. Özel sermayenin ne anlama geldiğini bilmemektedir ve şu anda işvereninin sahibi olan firmanın adını da duymamıştır. Ancak o ve iş arkadaşlarına korkacak bir şeyleri olmadığı konusunda güvence verilir - yeni yönetim sadece şirketin gelişmesine yardımcı olmakla ilgilenmektedir.

Gillian ilk başta, daha şık bir logo ve bazı genel süslemeler dışında pek bir fark görmez. Ancak, perde arkasında, yeni sahipler şirketi iki ayrı şirkete böldü: Gillian'ı ve bakımı sağlayan diğer tüm personeli istihdam eden CareCom adlı bir bakım hizmeti sağlayıcısı; ve tüm mülklerine (binaları, ekipmanları, minibüsleri vb.) sahip olan ve kullanımı için CareCom'dan kira alan PropCom adlı başka bir şirket.

Çok geçmeden PropCom, CareCom'dan aldığı kiraları artırır ve daha da yüksek kira artışları yapacağını duyurur. CareCom yönetimi Gillian ve iş arkadaşlarını bir araya toplar ve artan kiraları gerekçe göstererek, ekstra ücret almadan daha uzun çalışma saatlerini kabul etmedikleri takdirde CareCom'un tasfiye edilmesi gerekeceğini açıklar. Bu arada, CareCom'dan elde ettiği uzun vadeli kira gelirlerindeki artışı teminat olarak kullanan PropCom, bir bankadan büyük bir kredi alır. Birkaç gün içinde bu kredi, özel sermaye şirketinin hissedarlarının cebine giren temettülere dönüşür.

Beş yıl içinde CareCom tasfiye edildi. Ücret ve koşulların hızla kötüleştiği beş yılın ardından, Gillian ve çalışma arkadaşları işten atılırken, yerel topluluklara bakım sağlamak için yapılan ve vergi mükellefleri tarafından peşin olarak ödenen büyük sözleşmeler

onuru kırıldı. Ancak 'her şey rallisi' sırasında diğer tüm gayrimenkullerle birlikte PropCom'un değeri de arttı. PropCom'un mülkü satıldıktan sonra, ona borç veren banka paranın tamamını aldı ve özel sermaye şirketi geri kalanını yatırımcıları adına sakladı.

Bu iğrenç uygulamanın gizemli de olsa rahatlatıcı bir adı var: 'temettünün yeniden sermayelendirilmesi' - gerçi bunu böyle adlandırmak bir banka soygununu 'varlıkların yeniden dağıtımı' olarak adlandırmaya benzer. Gillian'ın işine mal olan özel sermaye şirketi, finansallaşmanın gerekli sis ve aynaları sağlamasıyla birlikte doğrudan varlık soygunu uygulamıştır. Yeni bir değer yaratmayan yağmacılar, sadece önceden var olan bir bakım kuruluşunu yağmalamışlardır. Adam Smith gibi ilk iktisatçıların dilini kullanacak olursak, bu klasik bir feodal rantın kapitalist kârı yenmesi; halihazırda servete sahip olanlar tarafından servet çıkarımının girişimciler tarafından yeni servet yaratımına karşı zafer kazanması vakasıdır. Ve dikkat edilmesi gereken kilit nokta, böyle bir planın başarısının, bu yağmacıların asıl şirket yok edildikten sonra PropCom gibi yan kuruluşları yeterince yüksek fiyatlarla satabilmelerine bağlı olduğudur.

Kapitalizmin hala itici güç olarak kâra dayandığı 2008'den önce, böyle bir planın genelleştirilmesi mümkün olmazdı - eğer öyle olsaydı ve çok sayıda farklı PropCom aynı anda satışa çıksaydı, değerleri düşerdi. Adam Smith'e kapitalizm hakkındaki iyimserliğini veren de buydu: kapitalist kârın feodal rant karşısında zafer kazanmaya devam edeceğine olan inancı. Gerçekte, Smith'in 1770'lerde ünlü satırlarını yazmasından bu yana, rant kapitalizm altında hayatta kaldı ve hatta zenginleşti. Karteller, tüketicilerin kazıklanması, teknolojik yapının ihtiyacımız olmayan şeylere yönelik arzuları başarılı bir şekilde üretmesi, finansallaşmış varlık soygunu - tüm bu uygulamalar kapitalizm *içinde* artan rantlar yaratmıştır. Yine de Smith'in iyimserliği büyük resim tarafından destekleniyordu: rant sadece asalak bir şekilde ve kârın gölgesinde varlığını sürdürüyordu. Bu durum 2008'den sonra değişti. Merkez bankası parasının ekonominin yakıtı olarak kârın yerini alması ve 'her şey rallisi'nin PropCom benzeri iştiraklerin fiyatını sürekli yukarı çekmesiyle, özel sermaye bir anda el atabildiği kadar çok sayıda kapitalist firmayı devralabilir ve başarılı bir şekilde varlıklarını soyabilir hale geldi. Ve hepsi bu kadar da değildi.

Finansçılar için sosyalizm, bulutçulara rakip olacak başka bir finans uber-lordları kümesinin doğmasına neden oldu - özel sermaye ve tüm karasal kapitalistlerin toplamından daha fazla güce sahip üç ABD şirketi: BlackRock, Vanguard ve State Street. Finans çevrelerinde Üç Büyükler olarak bilinen bu üç firma Amerikan kapitalizminin fiilen sahibidir. Hayır, abartmıyorum.

Çoğu insan onların adını duymamıştır ama Amerika'nın büyük havayolu şirketlerini (American, Delta, United Continental), Wall Street'in büyük kısmını (JPMorgan Chase, Wells Fargo, Bank of America, Citigroup) ve Ford ve General Motors gibi otomobil üreticilerini içeren Üç Büyükler'in sahip olduğu şirketleri duymuştur. Üç Büyükler, Apple, Microsoft, ExxonMobil, General Electric ve Coca-Cola da dahil olmak üzere New York Borsası'nda işlem gören firmaların neredeyse yüzde 90'ının tek başına en büyük hissedarıdır. Üç Büyükler'in hisselerinin dolar cinsinden değeri ise fazla bir anlam ifade etmeyecek kadar çok sıfırdan oluşuyor. Bu yazının yazıldığı sırada BlackRock yaklaşık 10 trilyon dolar, Vanguard 8 trilyon dolar ve State Street 4 trilyon dolarlık yatırım yönetmektedir. Bu rakamları anlamlandırmak gerekirse: ABD'nin milli geliri ya da Çin ve Japonya'nın milli gelirlerinin toplamı ya da Avro Bölgesi ve İngiltere'nin toplam geliri ile neredeyse tamamen aynıdır, Avustralya, Kanada ve İsviçre.[10]

Bu nasıl oldu? Resmi versiyona göre Üç Büyükler'in kurucuları finans piyasalarındaki bir boşluğu fark etti: ultra zengin kişi ve kurumlar 'pasif yatırımcı' olmak istiyordu; yani ne satın alacaklarını seçmek zorunda kalmadan, hatta kendileri için seçim yapacak profesyonelleri seçmek zorunda kalmadan hisse satın almak. Üç Büyükler, güvenli ve akılsızca hisse satın alma ihtiyaçlarını karşılamak için, ciddi zenginlerin paralarını alır ve kelimenin tam anlamıyla her şeyi satın alırlar - tam olarak New York Borsası'nda listelenen her işletmenin hisselerini. Böylece paranızı sizin adınıza hisse satın alması için Üç Büyükler'e vermek, tek tek şirketlerin değil, tüm New York Borsası'nın bir parçasını satın almakla eşdeğer hale geldi!

Bu 2008'den önce gerçekleşemezdi çünkü o zamana kadar ultra zenginlerin, Üç Büyükler'in New York Borsası'nın önemli bir bölümünü satın alabilecekleri kadar nakit paraya erişimleri yoktu. Ancak 2008'den sonra ultra zenginler için merkez bankası destekli sosyalizm gereğinden fazla para yarattı .[11] Bundan sonra

Üç Büyükler'in böylesine üstün bir finansal güce yükselmesi neredeyse kaçınılmazdı ve şimdi bu güce sahip olduklarına göre, Üç Büyükler iki aşılmaz avantaja sahip: havayolları ve bankacılıktan enerji ve Silikon Vadisi'ne kadar tüm sektörler üzerinde benzeri görülmemiş bir tekel gücü lley;[12] ve ultra zenginlere çok yüksek getiriler sunma kapasitesi. düşük ücretler. Bu iki avantaj, Üç Büyükler'in Adam Smith'i ağlatacak ölçekte rant elde etmesine olanak tanımaktadır.

Smith'in sesini duyar gibiyim, İskoç aksanıyla hayal ediyorum, 2008'den sonra kapitalizmi kurtarmak adına merkez bankalarının kapitalizmin dinamizmini ve avantajını söndürdüğünden yakınıyor. Zararlı, yarı-feodal rantın verimli kapitalist kârdan tarihi bir intikam alma şansı bulmasından duyduğu dehşeti hayal edebiliyorum; gerçekten zengin olanlar birbirlerine kârın kaybedenler için olduğunu neşeyle fısıldarken, kâr arayışı küçük burjuva heveslilerine havale edildi. Fed ve İngiltere Merkez Bankası gibi kapitalizmin değerli koruyucularının, bugün piyasaları söndüren ve tüketicileri egemen aktörler olmaktan çıkarıp piyasaların, hükümetlerin ve hatta belki de mucitlerinin etkin kontrolü dışında kalan algoritmaların oyuncağı haline getiren yeni bir bulut sermaye biçimini finanse etmelerinden duyduğu öfkeyi gözümün önüne getirebiliyorum.

Sorunuza geri dönelim

İtiraf zamanı. 1993'te, sizi yeni gelişen internete bağladıktan sonra öldürücü sorunuzu yönelttiğinizde, meydan okumaya hazır değildim. Solun en büyük yenilgisinin üzerinden birkaç yıl geçmişti: SSCB ve uydularının çöküşünden Çin'in kapitalist emek piyasalarını benimsemesine ve Hindistan'ın neoliberalizmle flörtüne kadar gerçekten var olan sosyalizm olarak bilinen şeyin çöküşü - bir yıl içinde kapitalist sisteme 2 milyardan fazla ek proleter ekleyen gelişmeler. Geriye dönüp baktığımda, kapitalizme ilerici bir alternatif olasılığını canlandırabilecek herhangi bir saman çöpüne tutunmak için belki de çok hevesliydim. Kapitalizmin tartışılmaz hale geldiğini görmezden gelecek kadar saf olmasam da, kendime imkansız hayaller kurma izni verdim.

İlk internet müştereklerinden etkilenerek ve bir MIT laboratuarında rastladığım çok eski bir 3D yazıcıdan büyülenerek, genç tasarımcı gruplarının endüstriyel ölçekli 3D yazıcılar kullanarak kooperatifler kurmasını ve düşük kalmak için seri üretim gerektirmeyen bir maliyetle kişiselleştirilmiş arabalardan sipariş üzerine üretilen buzdolaplarına kadar çeşitli ürünler üretmesini hayal ettim. Bu tür kooperatiflerin, kapitalist dünyanın General Motors ve General Electric'lerine karşı bir avantaj sağlayabileceğini umuyordum - ekonomistlerin dilini kullanırsak, General Motors ve General Electric'in gücünü destekleyen ölçek ekonomileri ortadan kalkacak, en azından kurumsal gücü tüketecek ve belki de kapitalist olmayan düzgün bir geleceğe giden yolu açacak bir süreci harekete geçirecekti.

Bu sadece hüsnükuruntu değildi. Bir grup kapitalist olmayan kooperatifin değil, yeni bir sermaye biçiminin internetten nasıl doğup General Motors ve General Electric gibi şirketleri eski hallerinin gölgesine dönüştüreceğini öngörememek muhteşem bir başarısızlıktı . İnternetin ilk dönemlerine ve onun piyasasız, merkezsiz doğasına kapılıp, muazzam bir teşhis hatasına düştüm.

Yanlış bir şekilde, kapitalizmin tek ciddi tehdidinin örgütlü emeğin yükselişi olduğunu varsayarak, çağımızın destansı dönüşümünü tamamen kaçırdım: merkez bankalarının devlet parasının kapılarını açmasına yol açan 2008 krizinin yardımıyla internet müştereklerinin özelleştirilmesinin nasıl yeni, süper güçlü bir sermaye türünü doğuracağını. Bu bulut sermayenin yeni bir yönetici sınıfı nasıl ortaya çıkaracağı. Bu yeni egemen sınıfın, bulut sermayesini kullanarak neredeyse tüm insanlığı ya bedavaya ya da çok az bir ücretle - birçok kapitalist de dahil olmak üzere - kendileri için çalıştırarak ne kadar devrimci olduğunu kanıtlayacağını. Ve daha da önemlisi, tüm bunların insanlığı ve gezegeni sömürüden kurtarmaya yönelik daha büyük şemada ne kadar geri bir adım olduğunu kanıtlayacaktı.

Dikkat çekici bir şekilde, tüm tarihi dönüşümlerde olduğu gibi, kimse bunu planlamadı.

Hiçbir kapitalist bulutçu olmayı hayal etmedi. Hiçbir merkez bankacısı bulutçuları finanse etmeyi amaçlamadı. Hiçbir siyasetçi bulut sermayesinin demokratik siyasete vereceği zararı göremedi. Tıpkı kapitalizmin krallar, piskoposlar ve köylüler de dahil olmak üzere herkesin iradesi dışında ortaya çıkması gibi, bulutçuların yükselişi de

tarihsel ajanların en güçlüleri de dahil olmak üzere büyük çoğunluğun gözünden uzakta ve arkasından gerçekleşmiştir.

Şu anda bildiklerimiz ışığında iki soru ortaya çıkmaktadır. Bunlardan ilki bulutçuların hakimiyetinin sürdürülebilirliği ile ilgili. Ben yazarken, Ukrayna'daki savaş pandeminin ardından gelen hafif enflasyonu turbo şarj etti ve böylece merkez bankalarının yeni para basmayı bırakmasına neden oldu. Eğer bulutalistleri finanse edenin merkez bankası parası olduğu konusunda haklıysam, merkez bankası paralarının nehirleri kurudukça bulutalist güç gerileyecek mi? Karasal sermayeye dayanan eski güzel kapitalist holdingler geri dönüş yapabilir mi?

Bana zorla yönelttiğinizi hayal edebildiğim ikinci soru ise daha çok dille ilgili. Bulutalistlerin hükümranlığı altındaki yaşam, kapitalizm altında yaşamaktan temelde farklı mı? Bulutalistler gerçekten kapitalistlerden o kadar farklı mı ki bugün içinde yaşadığımız sistem için yeni moda bir terime - teknofeodalizm - ihtiyacımız var? Neden buna sadece hiper-kapitalizm ya da platform kapitalizmi demiyoruz?

Bunlar bir sonraki bölümde ele alacağım sorular. Ama önce, bir an için sevgili Hesiod'a dönelim. Hesiod, devrim niteliğindeki bir teknolojinin yarattığı her yeni çağın, 'gündüzleri çalışmaktan ve üzülmekten, geceleri ise yok olmaktan asla kurtulamayan' bir nesil ortaya çıkardığı konusunda bizi uyarmanın yanı sıra, bize çok önemli bir alegoriyi de miras bırakmıştır: Olimpos Dağı'nı çevreleyen bulutların üzerinde yaşayan ve biz ölümlüler üzerindeki aşırı güçlerini kıskançlıkla koruyan bir tanrılar aristokrasisi. Hesiod böyle bir dünyayı sanki şeylerin doğal ve ebedi düzeniymiş gibi tasvir ederken, insanlığa Demir Çağı kuşağı için olduğu kadar bizim için de geçerli olan zor bir soruyla meydan okuyordu: bulutlarda yaşayan aristokrasinin gücü ölümlüler tarafından talep edilebilir mi? Eğer ele geçirirsek biz ölümlüler onunla ne yapacağımızı bilir miyiz? Başka bir deyişle, Prometheus teknoloji ateşini tanrılardan çalmakla aptallık mı etti? Değilse, Bulut Kapital Çağında modern bir Prometheus'un görevi ne olurdu? Bu kitabın son bölümünde yanıtlamaya çalışacağım nihai soru budur.

5. Bir Kelimede Ne Var?

Lesbos adasında geçen *Daphnis ve Chloe*, günümüze ulaşan en eski romantik romandır. MS ikinci yüzyılda Longus tarafından yazılan roman, aşık olan ancak ne olduğunu ya da ne yapmaları gerektiğini anlayamayacak kadar masum olan iki genci anlatır. Chloe, Daphnis'in güzelliğini tarif edecek kelimeleri aramaya başlayana kadar ona aşık olmaya bile başlamaz.

Simone Weil 1937'de şöyle yazmıştı: "Bir sözcük doğru tanımlandığında, 'somut bir gerçekliği, somut bir amacı ya da faaliyet yöntemini kavramamıza' yardımcı olur. Düşünceyi netleştirmek, özünde anlamsız olan kelimeleri gözden düşürmek ve diğerlerinin kullanımını kesin bir analizle tanımlamak - bunu yapmak, garip görünse de, bir yol olabilir
insan hayatını kurtarmak için.'[1]

İçinde yaşadığımız sisteme ne ad verdiğimizin pek de önemli olmadığını düşünmek cazip geliyor. Teknofeodalizm ya da hiper-kapitalizm, sistem neyse odur, onu tanımlamak için hangi kelimeyi kullanırsak kullanalım. Belki cazip ama oldukça yanlış. 'Faşist' kelimesini gerçekten bu kategoriye giren rejimler için saklı tutmak ve ne kadar kötü olursa olsun faşist olmayan rejimleri tanımlamak için kullanmaktan kaçınmak büyük önem taşımaktadır. Viral bir salgını pandemi olarak adlandırmak, ona karşı harekete geçmek için hayati önem taşıyabilir. Bugün içinde yaşadığımız küresel sistem için de benzer bir durum söz konusudur: onu tanımlamak için kullandığımız kelime, onu sürdürme ve yeniden üretme olasılığımızı ya da ona meydan okuyup okumayacağımızı, hatta onu yıkıp yıkmayacağımızı derinden etkileyebilir.

İlk buharlı makinelerin madenleri kuru tutan su pompalarını çalıştırmaya ve William Blake'in 'karanlık şeytani değirmenlerinin' çarklarını döndürmeye başladığı 1770'lerde yaşadığımızı varsayalım. Bacaları Clyde Nehri boyunca kalın dumanlar püskürtürken, Birmingham'da ve

Manchester çevresinde, ortaya çıkan bir 'endüstriyel feodalizm' ya da 'piyasa feodalizmi'nden söz etmek yanlış olmaz. Teknik olarak doğru olur.

1770'lerde ve en azından bir yüzyıl boyunca, nereye bakılsa feodalizm görülüyordu. Feodal beyler kırsal bölgelere hükmediyor, çoğu şehir blokunun mülkiyetine sahip oluyor, ordulara ve donanmalara komuta ediyor, parlamento komitelerine ve hükümet organlarına başkanlık ediyorlardı. Marx ve Engels'in kapitalist sınıfın dünya çapındaki etkilerine yanıt olarak manifestolarını yazdıkları 1840'larda bile, üretimin çoğu hala eski feodalist sınıfın, toprak sahibi soyluların himayesinde gerçekleşiyordu. Toprak mülkiyeti siyasi otoritenin ana kaynağı olmaya devam ediyordu ve rant, özellikle Napolyon Savaşları sonrasında toprak ağalarının yeniden üstünlüğü ele geçirmesiyle, kârdan daha güçlü olmaya devam etti

Mısır Yasaları ile tahıl ithalatını yasaklayarak kapitalistler üzerinde baskı kurdular.[2] Yine de, o dönemin dilini oluşturanlar, tahıl ithalatını yasaklamakta isteksiz davransalardı, çok önemli bir şey kaybedilmiş olacaktı.

feodalizm kelimesinden vazgeçerek, yeni ortaya çıkan sistemi kapitalizm değil, endüstriyel ya da piyasa feodalizmi olarak adlandırmayı tercih ettiler. Sermayenin toplumlarımıza tam anlamıyla hakim olmasından bir asır önce buna cesurca kapitalizm adını vererek, insanlığın gözlerini etraflarında gerçekleşmekte olan büyük dönüşüme açtılar.

Bugün nereye baksak kapitalizmi görüyoruz. Kapitalistler neredeyse her şeye sahip olmaya ve askeri-endüstriyel kompleksi yönetmeye devam ediyor. Parlamentolara, hükümet organlarına, medyaya, merkez bankalarına ve Uluslararası Para Fonu, Dünya Bankası, Paris Kulübü ve Dünya Ticaret Örgütü gibi tüm güçlü küresel kurumlara hükmediyorlar. Piyasalar milyarlarca insanın hayatını yönetmeye, zihinlerini ve hayal güçlerini şekillendirmeye devam ediyor. Kâr, geçinmeye çalışan kitleler ve kâr elde etmenin kendi başına bir amaç olduğuna inanan varlıklı bireyler için kutsal kase olmaya devam ediyor. Napolyon Savaşları nasıl feodal güce ikinci bir rüzgar verdiyse, Ukrayna'daki savaş ve onun enflasyonist etkileri de karasal sermayenin, hatta can çekişen fosil yakıt endüstrisinin talihini yeniden canlandırıyor. Yine de, tıpkı 1770'lerde olduğu gibi, bugünün doğmakta olan sistemini geçmişin terimleriyle tanımlamak - hiper-kapitalizm ya da platform kapitalizmi ya da rantiye olarak adlandırmak

kapitalizm - sadece hayal gücünde bir başarısızlık değil, aynı zamanda toplumumuzda şu anda gerçekleşmekte olan büyük dönüşümü de gözden kaçırmak olacaktır.

İnternet müştereklerinin çitlenmesiyle bulut sermayesinin nasıl ortaya çıktığını ve diğer sermaye türlerinden nasıl farklı olduğunu, sahibine hiçbir masraf çıkarmadan kendini yeniden üretebilme yeteneğinin hepimizi bulut kölelerine dönüştürdüğünü gördük. İnternete geçişle birlikte Amazon'un artık nasıl bir bulut tımarı olarak çalıştığını ve geleneksel işletmelerin Jeff Bezos'a köleleri olarak çalışması için ödeme yaptığını gördük. Ve Büyük Teknoloji'nin bulutçularının tüm bunları nasıl başardığını gördük: kârı isteğe bağlı hale getiren merkez bankası parası dalgasına binerek. Bir önceki bölümün sonunda, iki acil sonucu ele almıştık: Bu dünyanın PropCom'larının sürekli artan değeri, özel sermayenin ellerine geçirebildikleri her şeyi varlık soygunu yapmasına izin verirken, Üç Büyükler de endüstrinin tüm sektörleri üzerinde bir tür kolektif tekel gücü oluşturdu. Peki, özünde ne değişti? Mümkün olan en basit ifadeyle, kapitalizm kelimesini bir kenara bırakmamızı ve yerine teknofeodalizmi koymamızı gerektiren bu dünyayı bir öncekinden ayıran nedir? Son bölümün sonunda da değindiğim gibi, çok basitçe şudur: rantın kâr üzerindeki zaferi.

Rantın intikamı: Kâr bulut rantına nasıl yenik düştü?

Kapitalizmin ölmesi için ne gerekir? Gençliğinizde kesin bir cevabınız vardı: kapitalizm, Dr. Frankenstein gibi, dolaylı olarak kendi eliyle ölecek, en büyük eseri olan proletaryanın kurbanı olmayı hak edecekti. Kapitalizmin, kaderinde çatışmak olan iki büyük kamp yarattığına inanıyordunuz: sahip oldukları devrimci teknolojilerle fiziksel olarak çalışmayan kapitalistler ve günlerini ve gecelerini ticaret gemileri ve demiryollarından traktörlere, taşıma bantlarına ve endüstriyel robotlara kadar bu teknolojik harikaların içinde, üzerinde, altında veya onlarla birlikte çalışarak geçiren proleterler. Devrimci teknolojiler kapitalizm için bir tehdit değildi. Ama bu inanılmaz makineleri nasıl çalıştıracağını bilen devrimci işçiler tehditti.

Sermaye küresel ekonomik ve siyasi alana ne kadar hakim olursa, iki kamp da bir savaşta karşı karşıya gelmeye o kadar yaklaştı.

kritik bir savaş. Bu savaşın sonunda, gezegen ölçeğinde ilk kez iyilik kötülüğü yenecekti. İnsanlığın sahip olanlar ve olmayanlar arasındaki acı bölünmesi böylece iyileşecekti. Değerler artık fiyatlara indirgenemeyecekti. Ve insanlık sonunda kendisiyle barışacak, teknolojiyi efendisinden hizmetçisine dönüştürecektir.

Pratik anlamda, vizyonunuz uygun, teknolojik olarak gelişmiş, sosyalist bir demokrasinin doğuşu anlamına geliyordu. Kolektif olarak sahip olunan sermaye ve toprak, toplumun ihtiyaç duyduğu şeyleri üretmek için kullanılacaktı. Yöneticiler kendilerini seçen çalışanlara, müşterilerine ve bir bütün olarak topluma karşı sorumlu olacaklardı. Kâr, itici bir güç olarak ortadan kalkacaktı çünkü kâr ve ücretler arasındaki ayrım artık bir anlam ifade etmeyecekti: her çalışan eşit bir hissedar olacak, ücretleri işletmelerinin net gelirlerinden karşılanacaktı. Hisse senedi piyasasının ve işgücü piyasasının eşzamanlı ölümü, bankacılığı durağan, kamu hizmeti benzeri bir sektöre dönüştürecektir. Sonuç olarak piyasalar ve yoğunlaşmış servet, toplumlar üzerindeki acımasız gücünü kaybedecek ve sağlık, eğitim ve çevrenin nasıl korunacağına kolektif olarak karar vermemize olanak sağlayacaktır.

İşler bundan daha farklı gelişemezdi. Almanya ve bir dönem İngiltere gibi ulusal işçi sendikalarının güçlendiği Batı ülkelerinde bile ücretli emek etkili bir şekilde örgütlenemedi ve sonunda kapitalizmin 'doğal' bir sistem olduğu fikrine razı oldu. Kuzey ve Güney'deki işçiler arasındaki dayanışma tamamen gerçekleşmemiş bir hayal olarak kaldı. Sermaye basitçe güçten güce doğru ilerledi. Ve sizin vizyonunuz üzerine yemin eden devrimlerin başarıya ulaştığı yerlerde hayat er ya da geç George Orwell'in *Hayvan Çiftliği* ile *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört'ünün* bir karışımını andırır hale geldi. Yunanlı solcular için kurulan esir kamplarında geçirdiğin yıllara dair korku hikayelerini anlatırken, seni en çok bunaltan duyguyu bana itiraf etmeni asla unutmayacağım: Bizim taraf iktidarı kazansaydı, muhtemelen aynı hapishanede olacaktın ama gardiyanlar farklı olacaktı. Bu, dünyanın dört bir yanındaki otantik solcuların kalp kırıklığı ile yankılandı: vizyonunuza adanmış iyi insanlar, eski yoldaşları tarafından korunan gulaglarda ya da daha da kötüsü, kendi ideolojilerinin nefret ettiği türden güç pozisyonlarında sona erdi.

Bununla birlikte, tahminleriniz, sizin hoşunuza gidecek şekilde olmasa da, son derece iyi gidiyor. Kapitalizm dolaylı olarak kendi eliyle ölüyor, en büyük eserinin kurbanı olmayı hak ediyor: proletarya değil, bulutçular. Ve yavaş yavaş, kapitalizmin iki büyük ayağı - kâr ve piyasalar - yer değiştiriyor. Ne yazık ki, insani bölünmeleri nihayet iyileştiren ve insanların ve gezegenin sömürülmesine son veren post-kapitalist bir sistem yerine, şekillenmekte olan sistem, belki de bilim-kurgu yazarları hariç, şimdiye kadar hayal bile edilemeyecek şekillerde sömürüyü derinleştiriyor ve evrenselleştiriyor. Baba, geriye dönüp düşündüğümüzde, kötü bir şeyin ölümünün mutlaka daha iyi bir şey getireceği gibi yatıştırıcı bir yanılsamaya kapılmamıza neden izin verdik? Rosa Luxemburg'un yıkıcı sorusu "Sosyalizm mi yoksa barbarlığı mı?[3] retorik değildi. Cevabı kolaylıkla barbarlık ya da yok oluş olabilirdi.

O halde ihtiyacımız olan şey, olmasını dilediğimiz şeyi değil, gerçekte ne olduğunu açıklayan yeni bir hikayedir ve bu da feodalizmin belirleyici ekonomik özelliği olan rantın olağanüstü geri dönüşünü nasıl gerçekleştirdiğinin hikayesidir.

Feodalizm altında rantı kavramak yeterince kolaydı. Bir doğum kazası ya da kraliyet fermanı sayesinde feodal bey, o topraklarda doğup büyüyen köylülerin ürettiği hasadın bir kısmını alma yetkisi veren bir toprak parçasının tapusunu elde etmişti. Kapitalizmde rantın anlamını kavramak ve onu kârdan ayırmak çok daha zordur - bir üniversite hocası olarak öğrencilerimin bu ikisi arasındaki farkı görmelerine yardımcı olmakta zorlandığımda bu zorluğa ilk elden tanık oldum.

Aritmetik olarak bir fark yoktur: hem kira hem de kar, maliyetler ödendikten sonra kalan para anlamına gelir. Aradaki fark daha incelikli, niteliksel ve neredeyse soyuttur: kâr piyasa rekabetine karşı savunmasızdır, rant ise değildir. Bunun nedeni farklı kökenlere sahip olmalarıdır. Rant, verimli toprak veya fosil yakıt içeren arazi gibi sabit arzı olan şeylere ayrıcalıklı erişimden kaynaklanır; ne kadar yatırım yaparsanız yapın bu kaynaklardan daha fazla üretemezsiniz. Buna karşılık kâr, Edison'un ampulü ya da Jobs'un iPhone'u gibi başka türlü var olamayacak şeylere yatırım yapan girişimci insanların cebine akar. İşte bu gerçek - bu metaların icat edilmiş ve yaratılmış olması ve dolayısıyla icat edilebilir ve

başkası tarafından yeniden ama daha iyi bir şekilde yaratılması - bu da karı rekabete karşı savunmasız hale getirir.

Sony ilk mobil ve kişisel hi-fi olan Walkman'i icat ettiğinde büyük kârlar elde etti. Daha sonra taklitçilerin rekabeti Sony'nin karını eritti ve sonunda Apple iPod ile piyasaya hakim oldu. Bunun aksine, piyasa rekabeti rantiyenin dostudur. Jack, başkalarının yaptıkları sonucunda soylulaştırılan bir mahallede bir binaya sahipse, hiçbir şey yapmasa bile Jack'in kiraları artacaktır - kelimenin tam anlamıyla, uykusunda daha da zenginleşecektir. Jack'in komşuları ne kadar girişimci olur ve bölgeye ne kadar çok yatırım yaparlarsa, Jack'in kiraları da o kadar artar.

Kârın rantı alt etmesiyle kapitalizm galip geldi; bu, üretken emeğin ve mülkiyet haklarının sırasıyla emek ve hisse senedi piyasalarında satılacak metalara dönüşmesiyle aynı zamana denk gelen tarihi bir zaferdi. Bu sadece ekonomik bir zafer değildi. Rant kaba bir sömürü kokarken, kâr, fırtınalı piyasaların tehlikeli akıntılarında yol almak için her şeyi riske atan cesur girişimcilerin adil bir ödülü olarak ahlaki üstünlük iddiasındaydı. Yine de, kârın zaferine rağmen, rant kapitalizmin altın çağında, tıpkı soyu tükenmiş yılanlar ve mikroplar da dahil olmak üzere eski atalarımızın DNA'sının kalıntılarının insan DNA'sında hayatta kalması gibi hayatta kaldı.

Ford, Edison, General Electric, General Motors, ThyssenKrupp, Volkswagen, Toyota, Sony ve diğerleri gibi kapitalist mega şirketler, ranttan daha ağır basan ve kapitalizmi egemenliğine iten karları üretti. Ancak, büyük köpekbalıklarının gölgesinde parazit olarak yaşayan remora balıkları gibi, bazı rantiyeler sadece hayatta kalmakla kalmadı, aslında kârın ardında bıraktığı cömert artıklarla beslenerek gelişti. Örneğin petrol şirketleri, belirli arazilerde veya okyanus yataklarında sondaj yapma hakkından devasa yer kiraları elde ettiler - kendilerine hiçbir maliyet getirmeden gezegene zarar verme ayrıcalığından bahsetmiyorum bile.

Doğal olarak, petrol şirketleri ganimetlerini kapitalist kar olarak sunarak meşrulaştırmaya çalışmış, getirilerinin akıllı, düşük maliyetli sondaj teknolojisine yapılan yatırımların bir ödülü olduğunu abartmışlardır ki bu olmadan çıkarılan petrolün rakip petrol üreticileri tarafından çıkarılan petrolle rekabet edemeyeceği doğrudur. Aynı durum, zemin rantının petrol üretimini gölgede bıraktığı gayrimenkul geliştirme için de geçerlidir.

yenilikçi mimariden herhangi bir kar elde edemez. Ya da getirileri büyük ölçüde siyasi sınıfın kendilerine tahsis ettiği rantlara bağlı olan özelleştirilmiş elektrik veya su hizmetleri ile. Tüm bu mega-rantçıların ortak noktası, rantlarını kar gibi göstererek meşrulaştırmak için güçlü bir güdüye sahip olmalarıdır - bu, rantlarını karla yıkamaya benzer bir şeydir.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra rant, kapitalizmi ayakta tutmanın ötesine geçti: Savaş Ekonomisi'nden doğan muazzam kaynaklara, üretim kapasitesine ve pazar erişimine sahip holdinglerin oluşturduğu yeni tekno-yapının kuyruğunda yeniden canlandı. Tekno-yapı tarafından istihdam edilen yenilikçi pazarlamacılar ve yaratıcı reklamcılar bunu ustaca bir şey yaratarak başardılar: marka sadakati.

Marka sadakati, marka sahibine müşteri kaybetmeden fiyatları yükseltme gücü verir. Bu fiyat primi, bir Mercedes-Benz veya Apple bilgisayar sahibinin, örneğin Ford veya Sony tarafından üretilen daha ucuz bir eşdeğerine göre sahip olduğu daha yüksek statüyü yansıtmaktadır. Bu primler marka kirası anlamına gelmektedir. 1980'lere gelindiğinde markalaşma öyle bir rant elde etme gücüne ulaşmıştı ki, genç ve hevesli girişimciler kimin, nerede ve nasıl ürettiğinden çok doğru markalara sahip olmayı önemsiyorlardı.

Eğer markalaşma 1950'lerde rantın yeniden gelişmesi için ilk şansı verdiyse, bulut sermayesinin ortaya çıkışı da rantın kârdan çarpıcı bir intikam alma, çağlar boyunca sürecek bir geri dönüş yapma fırsatıydı. Apple bunda öncü bir rol oynadı. iPhone'dan önce, Steve Jobs'un cihazları, Rolls-Royce'lar ve Prada ayakkabılarından farklı olarak, önemli marka kiralarını yansıtan premium fiyatları getiren üst düzey metaların ders kitabıydı. Şirket, Microsoft, IBM, Sony ve daha küçük rakiplerden oluşan bir ordunun acımasız rekabetinden, Apple'ın önemli miktarlarda marka kirası almasını sağlayan güzel tasarımlı ve ünlü kullanıcı dostu masaüstü bilgisayarlar, dizüstü bilgisayarlar ve iPod'lar satarak kurtuldu. Ancak Apple'ı trilyon dolarlık bir şirket haline getiren atılım iPhone oldu - sadece harika bir cep telefonu olduğu için değil, Apple'a yepyeni bir hazine sandığının anahtarını verdiği için: bulut rantı.

Steve Jobs için bulut rantının kilidini açan dahiyane fikir, 'üçüncü taraf geliştiricileri' ücretsiz Apple'ı kullanmaya davet eden radikal fikriydi.

Apple Store üzerinden satılmak üzere uygulama üretmek için yazılım. Apple bir çırpıda, Apple mühendislerinin kendilerinin asla bu çeşitlilikte ya da hacimde üretemeyeceği binlerce arzu edilen uygulama biçiminde iPhone sahiplerine özel olarak sunulan bir dizi yetenek kazandıran, sıkı çalışmaları karşılığında ücret almayan işçilerden ve köle kapitalistlerden oluşan bir ordu yarattı.

Birdenbire, bir iPhone arzu edilen bir telefondan çok daha fazlası oldu. Başka hiçbir akıllı telefon şirketinin sağlayamayacağı geniş bir zevkler ve yetenekler yelpazesine bir biletti. Bir Apple rakibi, örneğin Nokia, Sony veya Blackberry, daha akıllı, daha hızlı, daha ucuz ve daha güzel bir telefon üreterek hızlı bir şekilde yanıt vermeyi başarsaydı bile, bunun bir önemi olmayacaktı: Apple Store'un kapılarını yalnızca bir iPhone açtı. Nokia, Sony ya da Blackberry neden kendi mağazalarını kurmadı? Çünkü artık çok geçti: Apple'a üye olan bu kadar çok insan varken, binlerce üçüncü taraf geliştirici diğer platformlar için uygulama geliştirmek için zaman ve çaba harcamayacaktı. Rekabet edebilmek için Apple'ın, çoğunlukla ortaklıklar ya da küçük kapitalist firmalar olmak üzere, ücret almayan üçüncü taraf geliştiricilerinin Apple Store üzerinden çalışmaktan başka çaresi yoktu. Bedeli ne oldu? Tüm gelirleri üzerinden Apple'a ödenen yüzde 30'luk bir zemin kirası. Böylece, ilk bulut tımarının verimli topraklarından bir vasal kapitalist sınıf doğdu: Apple Store.

Sadece tek bir şirket bu geliştiricilerin önemli bir kısmını kendi mağazası için uygulama yaratmaya ikna edebildi: Google. iPhone çıkmadan çok önce Google'ın arama motoru, Gmail ve YouTube'u içeren ve daha sonra Google Drive, Google Maps ve bir dizi başka çevrimiçi hizmeti de kapsayacak olan bir bulut imparatorluğunun merkezi haline gelmişti. Hâlihazırda baskın olan bulut sermayesinden faydalanmak isteyen Google, Apple'dan farklı bir strateji izledi. iPhone ile rekabet edecek bir telefon üretmek yerine, Sony, Blackberry ve Nokia da dahil olmak üzere, onu kullanmayı tercih eden herhangi bir üreticinin akıllı telefonuna ücretsiz olarak yüklenebilen bir işletim sistemi olan Android'i geliştirdi. Buradaki fikir, Apple'ın yeterince rakibinin bu işletim sistemini telefonlarına yüklemesi halinde, Android yazılımıyla çalışan akıllı telefon havuzunun, üçüncü taraf geliştiricileri yalnızca Apple Store için değil, aynı zamanda Android'de çalışan yeni bir mağaza için de uygulama üretmeye ikna edecek kadar büyük olmasıydı

yazılım. Google, Apple Store'a tek ciddi alternatif olan Google Play'i bu şekilde yarattı.

Android, Sony, Blackberry, Nokia ve diğerlerinin kendi başlarına ürettikleri ya da üretebilecekleri işletim sistemlerinden ne daha iyi ne de daha kötüydü. Ancak bir süper güçle birlikte geliyordu: Sony, Blackberry ve Nokia'nın kendi başlarına asla çekemeyecekleri üçüncü taraf geliştiriciler için bir mıknatıs görevi gören Google'ın bol bulut sermayesi.

Nasıl direnebilirlerdi ki? Ne kadar isteksiz olsalar da, donanımlarını satarak elde ettikleri kâr kırıntılarıyla geçinen vasal kapitalist telefon üreticileri rolünü kabul etmek zorunda kaldılar, Google ise diğer vasal korsan ve kapitalist kalabalığın ürettiği bulut rantından payını aldı: artık Google Play'de satılmak üzere uygulamalar üreten üçüncü taraf geliştiriciler.

Sonuç, iki baskın bulutçu şirket olan Apple ve Google'dan oluşan küresel bir akıllı telefon endüstrisi oldu ve bu şirketlerin servetlerinin büyük bir kısmı, satışlarından sabit bir pay aldıkları, ücret almayan üçüncü taraf geliştiriciler tarafından üretildi. Bu kâr değildir. Bu bulut kirasıdır, yer kirasının dijital eşdeğeridir.

Aynı on yıl boyunca Amazon, dinamiklerini daha önce incelediğimiz kendi bulut tımarı - amazon.com - aracılığıyla küresel bir tedarik zinciri üzerinden fiziksel ürünler satmak için kendi formülünü mükemmelleştirdi. Amazon'un algoritmik olarak yönlendirilen e-ticaret formülü sayesinde bulut rantı artık dijital dünyayla sınırlı değildi.

Merkez bankası parasıyla finanse edilen ve özel sermaye ile desteklenen bu bulutçular, bulut tımarlarını dünyanın dört bir yanına yayarak hem vasal kapitalistlerden hem de bulut serflerinden devasa bulut rantları elde ettiler. Paradoksal bir şekilde, eski usul kâra bel bağlayan kapitalistlerin sayısı, kâr marjları ve güçleri azalırken bile *arttı*. Aynı şekilde, bu vasal kapitalistler, ücretlere bağımlı olan çoğunluğun emeğine hükmetme gücünden yararlanmaya devam ettiler ve üretim araçlarının en azından bir kısmına sahip olmaya devam ettiler: bilgisayarları, arabaları ve kamyonetleri, belki bir ofis, depo veya fabrika. Gerçekten de tüm vasal kapitalistler küçük ölçekli zanaatkârlar değildir, bazıları büyük kapitalist üreticilerdir. Ancak büyük ya da küçük, güçlü ya da başka türlü, tüm vasal kapitalistler tanım gereği mallarını Amazon, eBay ya da Alibaba gibi bir e-ticaret sitesi üzerinden satmaya az ya da çok bağımlıdır.

Net kazançlarının önemli bir kısmı, bağımlı oldukları bulutçular tarafından yağmalanıyor.

Bu arada, Amazon fiziksel ürün üreticilerini bulut tımarına çekerken, diğer bulutçular da dikkatlerini prekaryaya odaklıyordu. Küresel Kuzey'deki Uber, Lyft, Grubhub, DoorDash ve Instacart gibi şirketler, Asya ve Afrika'daki taklitçileriyle birlikte, bulut tımarlarına çok sayıda şoför, teslimatçı, temizlikçi, restoran işletmecisi - hatta köpek gezdiricisi - bağladı ve bu ücretsiz, parça başı çalışanlardan da kazançlarından sabit bir pay topladı. Bir bulut kirası.

Geçenlerde, Paleo Phaliro'daki evinizde bir karton içinde bana bıraktığınız Super 8 sessiz ev filmlerini izledim. 1960'larda, çalıştığınız çelik şirketi sizi gelişmiş makineler satın almak için Amerika, Japonya ve Avrupa'ya ya da yüksek kaliteli demir cevheri ve koklaşabilir kömür tedarik etmek için Batı'nın eski sömürgelerine uçururken yaptığınız seyahatler sırasında çektiğiniz filmlerin çoğunu izledim.
Bulduğum bir film makarasının üzerinde '1964 - Endonezya' yazıyordu. Görüntülerin çoğu Cakarta'nın dışına yapılan bir yolculuğa aitti. Kilometrelerce uzanan kalabalık köy yolunda, çok sayıda yerlinin etrafında toplandığı yol kenarındaki *warung*'ları fark etmemek mümkün değildi. *Warung*'ların bizim Yunanistan'daki büfelerimiz gibi olduğunu, içecek, kalem ve gazeteden şampuan, aspirin ve telefon hizmetlerine kadar her şeyi ucuza sattıklarını anlattınız.

Endonezyalı bir bulut şirketi olan Bukalapak'ın üç buçuk milyon *warung*'u devraldığını, yalnızca çok yönlü yerel pazarlarını buluta yüklemek amacıyla hizmetlerini dijitalleştirmekle kalmayıp aynı zamanda tefeci mikro krediler, pahalı dijital nakit transferleri ve temel bankacılık hizmetleri aracılığıyla onlara bağımlı olan yerel toplulukları finanse ettiğini duymak sizi şaşırtabilir. Hiçbir zaman pamuk ipliğine bağlı kalmayan Jeff Bezos, Jeff Bezos Expeditions'ı Endonezya'ya gönderdi ve 2021'de bir rakibine yatırım yapmaya başladı. Bukalapak' s.[4] PayPal'ın kurucu ortağı, Facebook'un ilk yatırımcısı ve Palantir'in kurucusu Peter Thiel de Valar Ventures ile aynı şeyi yaptı. Çin'in önde gelen büyük teknoloji şirketlerinden Tencent de öyle.

Amerika'nın Orta Batısındaki fabrika sahiplerinden son antolojilerini satmaya çalışan şairlere, Londralı Uber sürücülerinden Endonezyalı sokak işportacılarına kadar herkes artık erişim için bazı bulut tımarlarına bağımlı

müşterilere. Bu bir çeşit ilerlemedir. Feodal beylerin kiralarını tahsil etmek için tebaalarının dizlerini kırmak ya da kanlarını dökmek için haydutlar kullandığı zamanlar geride kaldı. Bulutalistlerin el koymak ya da tahliye etmek için icra memurlarını görevlendirmelerine gerek yok. Bunun yerine, her vasal kapitalist, bulut vasalının sitesinden bir bağlantının kaldırılmasıyla müşterilerinin büyük bir kısmına erişimlerini kaybedebileceklerini bilir. Ve Google'ın arama motorundan ya da birkaç e-ticaret ve sosyal medya sitesinden bir ya da iki bağlantının kaldırılmasıyla, çevrimiçi dünyadan tamamen yok olabilirler. Dezenfekte edilmiş bir teknoloji terörü teknofeodalizmin temelidir.

Bir bütün olarak bakıldığında, dünya ekonomisinin giderek daha az kârla ve giderek daha fazla bulut rantıyla yağlandığı ortaya çıkmaktadır. Ve böylece çağımızın hoş antinomisi ortaya çıkıyor: kapitalist faaliyet, kapitalist kârı azaltan ve kapitalist pazarların yerini yavaş yavaş bulut tımarlarının aldığı aynı enerjik sermaye birikimi süreci içinde büyüyor. Kısacası kapitalizm, gelişen kapitalist faaliyetin bir sonucu olarak soluyor. Teknofeodalizm kapitalist faaliyet sayesinde doğdu ve şimdi iktidara doğru ilerliyor. Zaten başka türlüsü nasıl olabilirdi ki?

Steroidli kapitalizm mi?

'Ben ikna olmadım,' dediğinizi duyar gibiyim. 'Feodal lordlar entrika ve şiddet dışında hiçbir şeye yatırım yapmadılar. Buna karşılık sizin bulutçularınız en yüksek teknoloji sermayesine büyük yatırımlar yapıyorlar. Onlar, arama sonuçları, dijital kişisel asistanlar ve telekonferans uygulamaları gibi yeni ve arzu edilen mallar üretmek için araştırma ve geliştirmeye para akıtan kapitalistlerin özüdür. Zuckerberg'in Facebook'ta yaptığı gibi bir derebeyliğe benzeyen bir şey yaratmayı başarsalar bile, çok geçmeden milyonlarca kullanıcıyı kendi milyarlarca dolarlık işine çeken bir rakip ortaya çıkıyor. Örneğin TikTok'un ani yükselişine bakın!

'Sizin bulutçularınız tembel baronların ve kontların tam tersi ve Thomas Edison, Henry Ford ve George Westinghouse'a herhangi bir feodal lorddan çok daha yakınlar. Hatta Yanis, onlar steroid kullanan kapitalistlerdir - ve son tahlilde, ziyafet çekseler bile

Bulut rantı dediğiniz şeye giderek daha fazla para harcıyorlar, yaptıkları şey hala kapitalizm. Buna rantçı kapitalizm diyebilirsiniz. Ya da bulut kapitalizmi. Ya da hiper-kapitalizm. Ama teknofeodalizm? Hayır, ben bunu göremiyorum.

Bulutçuların steroidler üzerinde kapitalist oldukları -ya da en azından öyle oldukları- doğru baba. Buna asla itiraz etmem. Her zaman rant elde etme gücüyle doğan feodallerin aksine, bulutçular bunu sıfırdan yaratmak zorunda kaldılar. Ve bunu yapmak için, haklısınız, teknolojilerine devasa meblağlar yatırdılar. Ama asıl soru şu: Tam olarak neye yatırım yaptılar? Ve yatırımlarından ne çıktı?

Bulutçuların yeni metaların yaratılmasına yatırım yaptığını söylüyorsunuz - ancak bir meta, kâr amacıyla satılmak üzere üretilen bir şey ya da hizmettir. Arama sonuçları satılmak için üretilmiyor. Alexa ve Siri sorularımıza ücret karşılığında cevap vermiyor. Facebook, Twitter, TikTok, Instagram, YouTube, WhatsApp gibi, amaçları tamamen farklıdır: dikkatimizi çekmek ve değiştirmek. Büyük teknoloji bulut şirketleri ChatGPT gibi yapay zeka botlarına erişim sağlamak için bize ücret ödettiklerinde ya da Alexa gibi fiziksel cihazlar sattıklarında bile bunları bir meta olarak satmıyorlar. Bu aygıtlar, onlardan elde ettikleri ihmal edilebilir (genellikle negatif) kar için değil, evlerimize ve onlar aracılığıyla dikkatimizin daha fazlasına erişmek için kiralanıyor veya ucuza satılıyor. Dikkatimiz üzerindeki bu güç, eski moda metalarını satma işinde olan vasal *kapitalistlerden* bulut kirası toplamalarını sağlıyor. Nihayetinde, cloudalist'in yatırımı kapitalist bir pazarda rekabet etmeyi değil, kapitalist pazarlardan tamamen *çıkmamızı* sağlamayı amaçlamaktadır.

Steve Jobs, Jeff Bezos, Mark Zuckerberg, Sergei Brin gibi bulutçuların Edison, Ford ve Westinghouse ile bazı ortak yönleri olduğunu kabul ediyorum: büyük egolar, devasa şirketler ve hakimiyetlerini pekiştirmek için mevcut pazarlar ve devlet kurumları da dahil olmak üzere her şeyi yıkmaya hazır olmak. Ancak yirminci yüzyılın başlarındaki Büyük Şirketlerin bu kaptanlarının hepsi, piyasaları tekelleştirerek ve fabrikaların ve üretim hatlarının sermayesini kullanarak kâr elde etmeye odaklanmışlardı. Bulutçuların *herhangi bir* metanın üretimini organize etmeye gerek duymadan inanılmaz derecede zenginleştiklerini ilk gören onlar olacaktır. Sadece bu da değil, piyasanın daha ucuz ve daha iyi üretme baskısından da kurtulmuş durumdalar.

metalar ya da bir rakibin pazar paylarını tamamen çalacak bir ürünle ortaya çıkabileceği korkusu.

'Ama sizin bulutçularınız korku içinde yaşıyor,' diye itiraz ettiğinizi duyuyorum. 'TikTok'un Facebook'un kullanıcılarını ve gelirlerini nasıl tükettiğine bakın. Ya da Disney Plus'ın Netflix'e yönelik varoluşsal tehdidine. Ya da Walmart'ın e-ticaret sitesinin Amazon'dan nasıl pazar payı aldığına. Bu tam da Ford, Edison ve Westinghouse'un karşılaştığı pazar rekabeti değil mi?

Baba, benzerliklere rağmen, hayır, değil.

Tımarların yükselişine ve düşüşüne yol açan bu gibi savaşlar ve rekabetler feodalizmin ayrılmaz bir parçasıydı. Zaman zaman, özellikle Kara Ölüm'ün akut işgücü kıtlığı yarattığı ve serflerin bir tımarı terk edip başka bir tımara göç edebildiği 1350'den sonra, tımarların gerilemesini veya fethedilmesini önlemek için büyük çaba sarf etmek gerekmiştir. Ancak tımarlar arasındaki rekabeti piyasa temelli rekabetle karıştırmamalıyız.

TikTok'un kullanıcıların ilgisini diğer sosyal medya sitelerinden çalma başarısı, sunduğu daha düşük fiyatlardan ya da sağladığı 'arkadaşlıkların' veya birlikteliklerin daha kaliteli olmasından kaynaklanmıyor. TikTok, göç etmek için farklı bir çevrimiçi deneyim arayışında olan bulut köleleri için yeni bir bulut tımarı yarattı. Disney Plus, izleyicilere Netflix'teki film ve dizileri daha düşük fiyatlarla ya da daha yüksek çözünürlüklü formatlarda sunmadı - Netflix'te bulunmayan film ve dizileri sundu.

Walmart, Amazon'un fiyatlarını düşürmedi ya da mallarının kalitesini arttırmadı - yeni kurduğu bulut tımarına daha fazla kullanıcı çekmek için kendi veri tabanını kullandı. Bulut tımarı inşasının öncüsü Apple'a gelince, diğer bulut tımarcılarının paylaştıkları kullanıcıların davranışlarını değiştirmelerini engellemek için dikkatlice uyarlanmış ve Mark Zuckerberg'in onu 'tekel kirası' almak ve 'yeniliği boğmakla' suçlamasına neden olan 'gizlilik kuralları' (örneğin Facebook ve Google gibi rakiplerin iPhone sahiplerinin verilerini toplamasını engelliyor) adını verdiği kuralları uyguluyor.

Ford, Edison ve Westinghouse gibi Amazon, Tencent, Alibaba, Facebook, Apple ve Google'ın bulutçuları da araştırma ve geliştirmeye, siyasete, pazarlamaya, sendika yıkıcılığına ve kartel taktiklerine yatırım yapıyorlar, ancak bunu yine emtiaları ucuza satmak için değil

maksimum kar elde etmek için değil, bunu yapan kapitalistlerden maksimum rant elde etmek için.

Feodalizmden kapitalizme Büyük Dönüşüm, sosyo-ekonomik sistemimizin itici gücü olarak rantın kâr tarafından gasp edilmesine dayanıyordu. *Kapitalizm* kelimesinin piyasa feodalizmi gibi bir terimden çok daha kullanışlı ve anlaşılır olmasının nedeni de buydu. İşte bu temel gerçek - kârdan değil ranttan güç alan bir sosyo-ekonomik sisteme girmiş olmamız - onu tanımlamak için yeni bir terim kullanmamızı gerektiriyor. Bunu hiper-kapitalizm ya da rantçı kapitalizm olarak düşünmek bu temel, tanımlayıcı ilkeyi gözden kaçırmak olacaktır. Rantın merkezi rolüne geri dönüşünü yansıtmak için teknofeodalizmden daha iyi bir isim düşünemiyorum.

Daha da önemlisi, bunu doğru bir şekilde tanımlayıp etiketledikten sonra, bu sistemik dönüşümün anlam ve önemini ve hepimiz için neyin tehlikede olduğunu kavramak için artık daha donanımlı olduğumuza inanıyorum.

Elon Musk'ın Twitter çılgınlığının teknofeodal yöntemi

Kolektif çıkmazımızı anlamak için hem kelime hem de kavram olarak teknofeodalizme duyulan ihtiyacı göstermek üzere bir kişi seçmem gerekseydi, bu kişi Elon Musk olurdu.

Zeki ve kusurlu, ender mühendislik yeteneklerini gülünç gösterişlerle birleştiren Musk çağımızın Thomas Edison'udur - hatırlayacağınız üzere bir rakibini gözden düşürmek için bir fili elektrikle öldüren adam. Otomobil üretiminden uzay yolculuğuna ve hatta beyin-bilgisayar arayüzlerine kadar normalde yeni başlayanların mezarlığı olan sektörlerde devrim yaratan Musk, Twitter'ı satın almak için on milyarlarca dolar harcamaya başladı ve bu süreçte bir üretici ve mühendis olarak elde ettiği her şeyi riske attı. Pek çok yorumcu Musk'ın halihazırda sahip olduklarından daha da etkileyici bir oyuncak a r a y a n zengin bir velet olduğu görüşündeydi. Ancak Twitter'ı satın almasının bir mantığı vardı: Musk'ın zihniyetinden çok daha fazlasını açıklayan teknofeodal bir mantık.

Musk gerçekten de kendini tatmin olmamış hissediyorsa buna şaşırmamalıyız.

Üretici olarak tüm başarısına ve en zengin

ne başarıları ne de serveti ona yeni yönetici sınıfa girme hakkı verdi. Tesla otomobil şirketi, otomobillerini Büyük Veri üreten ve sürücüleri Musk'ın sistemlerine bağlayan dijital bir ağdaki düğümlere dönüştürmek için bulutu akıllıca kullanıyor. SpaceX roket şirketi ve gezegenimizin alçak yörünge çevresini kirlettiği uydu sürüsü, diğer mogulların bulut sermayesinin gelişimine önemli ölçüde katkıda bulunuyor. Ama Musk? İş dünyasının *en korkunç* çocuğu için hayal kırıklığı yaratan bir şekilde, bulut sermayesinin sağlayabileceği devasa rantlara açılan bir kapıdan yoksun. Twitter bu eksik geçit olabilir.

Musk, Twitter'ı devraldıktan hemen sonra, Twitter'ı her şeyi tartıştığımız 'kamusal meydan' olarak koruma taahhüdünden bahsetti. Bu, kamuoyunun dikkatini, dünyanın en önemli kısa formlu tartışma forumu 'a, aynı forumda gerçeklerle hızlı ve gevşek oynama geçmişi olan bir patrona güvenip güvenmemesi gerektiğine dair bitmek bilmeyen küresel bir tartışmaya başarıyla yönlendiren bir propagandaydı. Liberal yorumcular Donald Trump'ın görevine iade edilmesine üzülürken, namuslu insanlar Twitter çalışanlarına yapılan korkunç muameleyi kınarken ve sol Rupert Murdoch'un teknoloji meraklısı bir versiyonunun yükselişi karşısında acı çekerken, Musk gözünü toptan ayırmıyordu. Açıklayıcı bir tweet ile Twitter'ı bir 'her şey uygulaması' haline getirme tutkusunu itiraf etti.

'Her şey uygulaması' derken neyi kastediyordu? Teknofeodalizme açılan bir kapıdan başka bir şey demek istemiyordu; kullanıcıların ilgisini çekmesine, tüketici davranışlarını değiştirmesine, bulut köleleri olarak onlardan ücretsiz emek almasına ve son olarak da satıcılardan mallarını satmaları karşılığında bulut kirası almasına olanak tanıyacak bir kapı. Amazon, Google, Alibaba, Facebook, TikTok ve Tencent'in sahiplerinin aksine, Musk bir 'her şey uygulaması'na dönüşebilecek hiçbir şeye sahip değildi ve sıfırdan bir uygulama yaratma imkanı da yoktu. Bu türden yalnızca bir arayüz, başka hiçbir mogul ya da hiper şirkete ait değildi ve bu nedenle satın alınabilir durumdaydı: Twitter.

Özel bir tımar olarak Twitter asla dünyanın kamusal meydanı olamazdı.

Asıl soru, Musk'ın bunu önemli bir bulut tımarı inşa etmek için kullanıp kullanamayacağı ve böylece yeni teknofeodal yönetici sınıfın, yani bulutçuların üyeliğini kazanıp kazanamayacağı. Bu da Twitter'ın bulut sermayesini başarılı bir şekilde geliştirip geliştiremeyeceğine bağlı olacak,

Belki de arabaları ve uyduları tarafından sürekli zenginleştirilen mevcut Büyük Veri ağına bağlayarak. Başarılı ya da başarısız, Musk'ın Twitter macerası teknofeodalizmin ve sağladığı perspektifin dünyamızda gerçekte neler olup bittiğini daha iyi anlamamıza nasıl yardımcı olduğunu gösteriyor.

Bu, sonuçları nispeten sınırlı olacak özel bir örnektir. Ancak teknofeodalizm, hepimizin dahil olduğu daha yaygın ve acil bir sorunun da kilidini açıyor.

Büyük Enflasyonun Teknofeodal Temelleri

Her büyük dönüşüm beraberinde yeni bir kriz türünü de getirir. Tarımı icat ettiğimizde, topluluklarımız içinde bitki ve hayvanları biriktirdik ve farkında olmadan korkunç salgınlara neden olan zararlı mikroplar ürettik. Kapitalizmin gelişi Büyük Buhran gibi ekonomik krizlere yol açtı. Bugün ise teknofeodalizm önceden var olan istikrarsızlık kaynaklarını derinleştirmekte ve yeni varoluşsal tehditlere dönüştürmektedir. Özellikle son pandemiyi takip eden Büyük Enflasyon ve hayat pahalılığı krizi, teknofeodalizm bağlamı dışında doğru bir şekilde anlaşılamaz.

Son bölümde, 2008'deki çöküşün ardından on iki uzun yıl boyunca merkez bankalarının bankacıların zararlarını karşılamak için nasıl trilyonlar bastığını anlattım. Bankacılar için sosyalizmin ve geri kalanımız için kemer sıkmanın yatırımları nasıl azalttığını, Batı kapitalizminin dinamiğini nasıl körelttiğini ve onu nasıl yaldızlı bir durgunluğa ittiğini gördük. Bu süre zarfında merkez bankalarının zehirli parasının tek ciddi yatırımı bulut sermayesi birikimine gitti. 2020 yılına gelindiğinde, bulut sermayesine tahakkuk eden bulut rantları, gelişmiş dünyanın toplam net gelirinin büyük bir kısmını oluşturuyordu. Bulut rantının üstünlüğü ele geçirmesi ve kârın gerilemesi kısaca bu şekilde gerçekleşti.

Kiranın çarpıcı geri dönüşünün sadece daha derin ve daha zehirli bir durgunluk anlamına gelebileceğini bilmek için sol eğilimli olmaya gerek yok.[5] Ücretler, geçim sıkıntısı çeken birçok kişi tarafından harcanıyor. Kârlar, kapitalistlerin kâr etme kapasitesini korumak için sermaye mallarına yatırılır. Ancak kira, mülklere (malikaneler, yatlar, sanat eserleri,

kripto paralar, vb.) dolaşıma girmeyi, faydalı şeylere yatırımı teşvik etmeyi ve cansız kapitalist toplumları canlandırmayı inatla reddeder. Ve böylece kısır bir döngü başlar: daha derin bir durgunluk ortaya çıkar, merkez bankalarının daha fazla para basmasına neden olur, daha fazla çıkarım ve daha az yatırım sağlar ve bu böyle devam eder.

Pandemi aynı eğilimi daha da şiddetlendirdi. Pandemi öncesi dönemden tek önemli fark, bu kez ve 2008'den bu yana ilk kez, merkez bankaları tarafından basılan yeni trilyonların bir kısmının hükümetler tarafından, kilit altındayken vatandaşlarını hayatta tutmak için nüfusa harcanmasıydı. Bununla birlikte, yeni paraların çoğu Büyük Teknoloji şirketlerinin hisse fiyatlarını desteklemekle sonuçlandı. Bu durum, İsviçre bankası UBS'nin Ekim 2020'de yayınladığı ve milyarderlerin o yılın Nisan ve Temmuz ayları arasında servetlerini dörtte birden fazla (yüzde 27,5) arttırdığını ortaya koyan raporunu açıklamaktadır. hükümetin programlarıyla geçinmeye çalışıyorlardı.[6]

Bu arada, sokağa çıkma yasakları limanları, yolları ve havaalanlarını kapatarak, uzun yıllardır yetersiz yatırımın yerel üretim kapasitesini zaten tüketmiş olduğu ekonomilerde mal arzını azalttı. Arz aniden durduğunda ne olur? Özellikle de kilitlenmiş kitlelerin merkez bankalarının para ağacından bir miktar gelir desteği aldığı zamanlarda? Yiyeceklerin, kondisyon bisikletlerinin, ekmek yapma makinelerinin, doğal gazın, benzinin, konutların ve bir dizi başka ürünün fiyatı tavan yapar ve bir düzine yıl boyunca düşük seyreden fiyatların ardından Büyük Enflasyon başlar.

Pek çok kişi tedarik zincirindeki tıkanıklıklardan kaynaklanan enflasyonun ılımlı olacağını umuyordu. Enflasyonun 'geçici' olacağı beklentisinin bir mantığı vardı: 2020'lerde işçilerin pazarlık gücü, 1970'lerde güçlü sendikaların enflasyon oranının üzerinde ücret artışları için baskı yapabildiği eski halinin gölgesiydi. Hükümetin işten çıkarma planları ve gelir desteği sona erdiğinde, onları desteklemek için sadece cılız ücret artışları ile kitlelerin satın alma gücünün artan fiyatlar tarafından tüketileceği, mallara olan talebin azalacağı ve fiyatların düşeceği düşünülüyordu. Ama öyle olmadı.

Enflasyon hiçbir zaman sadece parasal bir olgu değildir - tıpkı paranın hiçbir zaman sadece bir değişim değeri simgesi olmaması gibi. Her ne sebeple olursa olsun,

Fiyatlar her yerde artarken, herkesin pazarlık gücünü ölçmeye çalıştığı bir sosyal güç oyunu oynanıyor. İşletme yöneticileri, kâr etmek için olmasa bile en azından artan maliyetlerini telafi etmek için fiyatları ne kadar artırabileceklerini hesaplamaya çalışıyor. Hem geleneksel hem de bulutçu rantçılar, kira artışlarıyla suyu test ederler. İşçiler, en azından karşılamak zorunda oldukları yüksek faturaları telafi etmek için ne ölçüde ücret artışı talep edebileceklerini değerlendirirler. Hükümetler de bu oyuna katılıyor: artan fiyatlardan elde edilen daha fazla gelir ve KDV vergisi gelirlerini enflasyonun altında ezilen daha zayıf vatandaşlara yardım etmek için kullanarak müdahale ediyorlar mı? Ya da yüksek enerji fiyatları nedeniyle sıkışan Büyük İşletmeleri sübvanse mi ediyorlar? Ya da pek bir şey yapmıyorlar mı? Bu sorular cevaplanana kadar enflasyon devam edecek.

Bunun gibi bir güç oyununda, her şeyden önce önemli olan güçtür. Eğer sermaye emeğe hükmediyorsa, işçiler toplam gelir içindeki ücret paylarında kalıcı bir azalmayı kabul ettiklerinde enflasyon sona erer. Örneğin Çin'de olduğu gibi devlet sermayeye hükmediyorsa, kapitalistler ve rantiyeler ganimetlerinin bir kısmının devletin açıklarının, borçlarının veya harcamalarının bir kısmını ödemek için kullanılmasına razı olduklarında enflasyon ortadan kalkar. O zaman bizim için soru şu oluyor: Bulut sermayesinin karasal sermayeye hakim olduğu ve emeğin en alt sıralarda yer aldığı toplumlarda ne olur?

İki şey olur - biri bariz diğeri ise çok daha az bariz. Görünürde süpermarketler, enerji şirketleri ve fiyatları maliyetlerinin üzerinde şişirebilen diğer tüm holdingler süper karlar elde edecektir.[7] Ancak, Büyük Enflasyon'un daha az belirgin ancak daha ilginç yansıması, erken dönemlerini yaşayan bir dünyada teknofeodalist aşama, daha inceliklidir ve toplumun üretken dokusuyla örülmüştür: geleneksel sermaye yeni bulut sermayesi tarafından daha da yerinden edilir, teknofeodalizmin süper-kemerli erişimini hızlandırır ve güçlendirir. İşte bunun nasıl gerçekleştiğine dair iki örnek.

Alman otomobilleri ve yeşil enerji örneği

Alman otomobil üreticileri Büyük Enflasyon'dan çifte darbe aldı: Artan yakıt fiyatları sadece müşterilerini kaçırmakla kalmadı, aynı zamanda

araba yapmanın enerji maliyeti. Alman basını, ülkenin olası sanayisizleşmesi konusunda acı çekecek kadar ileri gitti. Endişelerinde haklı olsalar da, analizleri asıl noktayı gözden kaçırdı.

Alman otomobil üreticileri, geçmişin benzinle çalışan otomobillerini üretmekten geleceğimizin elektrikli araçlarına geçişe yatırım yapmakta nispeten hızlı davrandıkları için muhtemelen gelecekte de geçmişte olduğu kadar çok otomobil üretmeye devam edecekler. O halde, enerji fiyatlarındaki enflasyon nedeniyle elektrikli otomobillere geçişin hızlanmasının onların lehine olacağını düşünebilirsiniz. O kadar da değil.

Alman sermayesinin gücünün ve başarısının çekirdeği yüksek hassasiyetli makine ve elektrik mühendisliğidir. Özellikle Alman otomobil üreticileri, yüksek kaliteli içten yanmalı motorlar ve bu motorlardan bir otomobilin tekerleklerine hareket iletmek için gerekli olan tüm parçaları (vites kutuları, akslar, diferansiyeller vb.) inşa ederek kar elde etmişlerdir. Elektrikli araçların mühendisliği mekanik olarak çok daha basittir. artı değerlerinin - ve sağladıkları kârın - çoğu, onları çalıştıran ve aracı buluta bağlayan yazılımdan ve bundan elde edilen verilerden kaynaklanmaktadır. Başka bir deyişle Büyük Enflasyon, Alman endüstrisini geleneksel sermayeden çok bulut sermayesine dayanan ürünler üretmeye zorluyor.

O halde sorun şu: Amerikalı ve Çinli meslektaşlarına kıyasla Alman kapitalistler bulut sermayesine yatırım yapmanın -bulutçu olmanın- faydalarını yeterince erken fark edemediler ve bu yeni oyunda çok geride kaldılar. Pratik anlamda, kendilerini rekabetçi bir pozisyonun dışında üretiyorlar.

Yeterli bulut kirası toplayamayan Almanya'nın gelir fazlası düşecek ve Alman gelir fazlasına bağımlı olan Avrupa Birliği ekonomisi -ve vatandaşları- da bundan zarar görecektir.

Benzer bir hikaye enerji sektörü için de anlatılabilir. Pandemi geriledikten ve enerji fiyatları yükseldikten sonra, Büyük Petrol ve Gaz bir servet kazandı. Fosil yakıt endüstrisi, Napolyon Savaşları sırasında İngiltere'ye mısır ithalatının sekteye uğraması nedeniyle toprak sahiplerinin yaşadığına benzer bir ikinci rüzgar yaşadı. Ancak ikinci rüzgarlar uzun sürmez. Tıpkı kapitalist kârın, Napolyon Savaşları'nın hatırası olarak feodal beylerin servetlerinin kısa vadeli canlanmasının üstesinden gelmesi gibi

geriledi, dolayısıyla Büyük Enflasyon bulut sermayesinin enerji sektörüne erişimini şimdiden genişletiyor.

Fosil yakıt endüstrisi, feodal tarzda sözleşmeler ve karasal sermayenin kutsal olmayan bir ittifakıdır: hükümetlerin ve özel mülk sahiplerinin eski moda toprak kirası aldığı belirli toprak parçaları veya okyanus yatağında sondaj yapmak için lisanslara dayanır. Aynı zamanda fosil yakıtları, hem estetik hem de ekonomik açıdan on dokuzuncu yüzyılın 'karanlık şeytani değirmenlerinden' çok da farklı olmayan büyük, yüksek konsantrasyonlu, dikey entegre enerji santrallerine beslemek için petrol kuleleri, tankerler ve boru hatları da dahil olmak üzere eski moda sermaye mallarına dayanmaktadır.

Buna karşılık yenilenebilir enerji kaynakları, güneş panelleri, rüzgar türbinleri, ısı pompaları, jeotermal üniteler ve dalgayla çalışan cihazların bir ağın parçası olarak yatay bir şekilde entegre edilmesiyle merkezi olmayan bir şekilde en iyi şekilde dağıtılır. Yer kirasına neden olan lisanslara çok az ihtiyaç duyan bu cihazların üretkenliği, yapay zeka kullanan sofistike yazılımlar üzerinde çalışan dijital altyapıya bağlıdır. Kısacası yeşil enerji, tıpkı elektrikli otomobil endüstrisi gibi bulut sermayesi yoğun bir sektördür.

Fosil yakıtlardan yeşil enerjiye geçiş ihtiyacı daha acil olamazdı. Büyük Enflasyonun ayrılmaz bir parçası olan enerji maliyetlerindeki artış, fosil yakıt endüstrisine bir talih kuşu sunarak bizi bu hedeften uzaklaştırmış gibi görünüyor. Ancak bu durum uzun sürmeyecektir. Yeşil enerji alanındaki gelişmeler, yeşil elektrik üretiminin maliyetlerini hızla aşağı çekiyor. Fosil yakıtların yaşam döngüsü gezegen için yıkıcı bir şekilde uzamış olsa da, bulut tabanlı yeşil enerji büyüyor - ve bununla birlikte bulutçuların göreceli gücü de artıyor.

Teknofeodalizmin doğasında ücretleri, fiyatları ve karları sıkıştırmak olduğu için fiyat enflasyonunu azaltma eğilimi vardır. Ancak Büyük Enflasyonun kısa vadede tam olarak nasıl ortaya çıkacağını doğru bir şekilde tahmin etmek imkansızdır çünkü daha önce de gördüğümüz gibi, enflasyon her zaman devam eden sınıf savaşının alevlenmesinin bir belirtisidir; yörüngesi öncelikle politika ve güç tarafından belirlenecektir. Kesin olan şu ki, bulut sermayesinin kapsamını genişleterek, Büyük Enflasyon nihayetinde emeğin siyasi gücü için kötü olacak, çünkü bizi daha fazla bulut prolesine dönüştürüyor.

Yine de teknofeodalizmin geleceğine dair büyük bir soru işareti var: Büyük Enflasyon merkez bankalarını

bankaların para basmayı durdurması, bulutçuların hisse fiyatlarının düşmesine ve on binlerce Büyük Teknoloji çalışanının işini kaybetmesine neden oldu; ve şimdi petrol şirketleri ve süpermarketler muhteşem karların tadını çıkarırken, teknofeodal balon patlamayacak mı? Zaten patlamadı mı?

Sorunuza geri dönelim: kapitalizm rayına oturmadı mı?

Asıl sorunuz internetin kapitalizmi yenilmez mi kılacağı yoksa sonunu mu getireceğiydi - ve artık cevabımı biliyorsunuz. Ancak pandemi sonrası yıllarda yaşanan ekonomik çalkantılar göz önüne alındığında, belirlediğim eğilim ve ilkelerin hala geçerli olup olmadığını merak etmek mantıklı olacaktır. Büyük Enflasyon kapitalizmi yeniden canlandırmadı mı?

Ana akım ekonomi yorumcuları Büyük Enflasyonu oldukça gizemli buldular ve kesinlikle teknofeodalist ya da başka bir şekilde altta yatan tarihi bir dönüşümün işareti olarak görmediler. Onlara göre enflasyon, merkez bankacılarının çok fazla para basmasının ve hükümetlerin pandemi sırasında bu parayı aşırı harcamasının doğal sonucuydu. Yüzleri kızaran merkez bankacıları, talebi kısmak ve artan fiyatları kontrol altına almak için 2022 yılı boyunca faiz oranlarını yükseltmek zorunda kalırken, normalde vakur olan yorumcular hatalarının açıkça kabul edilmesinden duydukları memnuniyeti gizleyemiyorlardı.[8] 2022'deki Büyük Enflasyon onlar için 1660'taki Stuart Restorasyonu'nun İngiliz kralcıları için ifade ettiği şeydi: otoritenin alışılagelmiş kalıplarına bir geri dönüş.

Sadece bu da değil, paranın ödünç alınması ve elde tutulması daha pahalı hale geldiğinden, paranın fiyatının sıfır civarında seyrettiği çılgın yıllar sona ermişti. Aklıselim yeniden tesis edilmişti. Elbette ödenmesi gereken bir bedel vardı; parti sona erdikten sonra o bildik akşamdan kalma hali. Faiz oranlarının yükselmesiyle birlikte, borsada oynamak için borç paraya bel bağlayan finansörler piyasadan çıkmak zorunda kaldı ve şaşırtıcı olmayan bir şekilde, hisse fiyatları faiz oranlarının yükseldiğinden daha da hızlı düştü. Yükseliş ne kadar yüksekse düşüş de o kadar sert olduğundan, bu dönemde borsa değerleri yükselen bulutçu holdingler

pandemi - Büyük Enflasyon altında en çok düşen. 2022 yılı boyunca, ABD'li Büyük Teknoloji bulut şirketlerinin toplam hisse değeri 4 trilyon dolar gibi dikkat çekici bir oranda azaldı - ancak belki de daha dikkat çekici olan, borsa değerlerinin ortalama olarak pandemi öncesi seviyesinin üzerinde kalmasıydı. Bu arada Peleton, Zoom ve Carvana gibi kilit kazananların hepsi düşüşe geçti. AMC ve GameStop gibi 'meme hisseleri', sözde SPAC'ler ve NFT'ler de öyle - Bitcoin, Dogecoin ve diğer kripto sahte vaatlerinden bahsetmiyorum bile. Yorumcular neredeyse rahatlamıştı: teknofeodalizm, kısa bir süreliğine de olsa, patlayan bir balondan ibaretti.

Onların bakış açısına göre, kalıcı enflasyona doğru ilerlerken endişelerimizin odak noktası, enerji ve gıda fiyatları ile Ukrayna'daki savaş, ABD'nin çeşitli ülkelere uyguladığı yaptırımlar, Amerika ve Çin arasındaki Yeni Soğuk Savaş beklentileri nedeniyle üretimin yeniden yerelleşmesi, yaşlanan nüfus, daha sıkı göç kontrolleri arasındaki bağlantı olmalıdır. Başka bir deyişle, her zamanki gibi iş dünyasına geri dönüldü. Birçok solcu da Büyük Enflasyon'da benzer bir teselli buldu. Enflasyonun yoksullara yaşattığı zorluklardan nefret ediyor olabilirler ama dünyanın kendilerine yeniden anlamlı gelmesini memnuniyetle karşılıyorlar. Paranın fiyatının bir kez daha sıfırın çok üzerine çıkması ve Meta, Tesla ve Amazon gibi şirketlerin piyasa değerlerinin yerle bir olmasıyla birlikte, nasıl hor gördüklerini iyi bildikleri eski kapitalist düzen geri geldi. Senin de benzer düşünceler içinde olduğunu hissediyorum baba.

Üzülerek söylüyorum ki, eski güzel günlere geri dönüş olmayacak.

Birincisi, bu merkez bankası para selleri bulut sermayesini çoktan kritik kütleye ulaştırdı. Burada kalmaya - ve hükmetmeye - devam edecek çünkü muazzam yapısal gücü, Dünya üzerindeki her toplumdan muazzam bulut rantları elde etme gücü, tamamen azalmadan devam ediyor. Bu, bir balonun patlamasından sonra da varlığını sürdüren bir sermayeyi inşa ettiği ilk sefer olmayacaktır. Amerika demiryollarını tam olarak bu modele borçludur: on dokuzuncu yüzyılda bu balon patladı, ancak Boston ve New York'tan Los Angeles ve San Diego'ya kadar hala yerinde olan raylar döşenmeden önce değil. Daha yakın bir tarihte, 2001 yılında dot.com balonu patladığında, internet tabanlı ilk şirketler iflas etti.

Borsa değerleri gülünç seviyelere ulaşan şirketler, Internet Two ve Big Tech'in temelini oluşturan altyapıyı sağlayan fiber optik kablolar ve sunucular ağını geride bıraktı.

İkincisi, merkez bankası parası aslında kurumuş değil. Teknofeodalizmi canlı tutmak için yeterli olan daha yavaş bir hızda da olsa hala akıyor. Merkez bankaları, Büyük Enflasyonu yenmek için yapmaları gereken bu olsa bile, akışlarını tamamen durdurmayı göze alamazlar. Kaliforniya ve İsviçre'deki son banka iflasları, Amerika ve Avrupa merkez bankalarına, Kuzey Atlantik ekonomilerine pompaladıkları trilyonları geri çekmeye cesaret etmeleri halinde, bir dalgalanma girdabının ABD'nin 24 trilyon dolarlık kamu borcu piyasasını vurmaya hazır olduğunu hatırlattı.

bankacılık ve finans.[9] Avrupa Merkez Bankası, tüm Alman bankalarını ve İtalya devletini derin bir iflasa sürükleme ve böylece Euro'yu havaya uçurma riskini aldığını biliyor. 1990'larda enerjik para basma uygulamasına geçen ilk merkez bankası olan Japonya Merkez Bankası, bu uygulamaya son vermeyi hayal etmeyi bile reddediyor. İngiltere Merkez Bankası'na gelince, 28 Eylül 2022'de sterlin basımının sona erdiğini resmen duyurduktan sonra, İngiltere'nin kamu kağıtları piyasasını yatıştırmak için fazladan 65 milyar sterlin basarak utanç verici bir şekilde geri çekilmek zorunda kaldı.

Borç.[10] Kısacası, merkez bankası parası kalıcıdır ve bir zamanlar kapitalist kârların sahip olduğu sistemik rolü oynamaya devam edecektir.

Üçüncüsü, bulut sermayesi artık o kadar yerleşmiştir ki, sadece merkez bankası parası ve kendi bulut rantı biriktirme kapasitesiyle değil, ortaya çıkan her yeni gelişmeyle desteklenmekte ve artmaktadır: daha fazla yenilenebilir enerji ve sürücüsüz araba ihtiyacından, daha fazla öğrenci borcunu karşılayamayan gençler için ucuz çevrimiçi derece programlarına olan taleplere kadar, bulut sermayesi etki alanını katlanarak genişletmektedir. Paradoksal olarak, elektrikli arabalar ve yeşil enerji örneğinde gördüğümüz gibi, bu, gücün karasal sermayeden bulut sermayesine - tek kelimeyle kapitalizmden teknofeodalizme - doğru büyük yeniden dengelenmesinde ağır yükün çoğunu çeken Büyük Enflasyonun kendisini bile içeriyor.

Bu bölümdeki amacım sizi, teknofeodalizm kelimesinin, Simone Weil'in sözleriyle, 'somut bir gerçekliği, somut bir hedefi ya da faaliyet yöntemini kavramamıza yardımcı olabileceğine' ikna etmekti.

kapitalizmin hiçbir çeşidinin yapamayacağı bir şekilde. Teknofeodalizmin kapitalizmden niteliksel olarak farklı olduğunu ve dolayısıyla bir kelime olarak gerçek dünyanın önemli yönlerini rantçı kapitalizm, platform kapitalizmi ya da hiper-kapitalizmin aydınlatamayacağı şekilde aydınlattığını iddia ettim. Şimdi bu kavramın açıklayıcı gücünü daha da açığa çıkarmanın zamanı geldi, çünkü sadece sosyo-ekonomik durumumuzu değil, aynı zamanda bu yüzyılı tanımlayabilecek devasa güç mücadelesini de anlamamıza yardımcı olacağına inanıyorum: ABD ve Çin arasındaki Yeni Soğuk Savaş.

6. Teknofeodalizmin Küresel Etkisi: Yeni Soğuk Savaş

15 Mayıs 2019 tarihinde Başkan Donald Trump, Google'ın Android işletim sisteminin Çinli telekomünikasyon şirketi Huawei tarafından üretilen akıllı telefonlarda kullanılmasına izin vermesini yasaklayan bir kararname yayınladı. Trump, Huawei'yi Google'ın küresel bulut tımarından fiilen çıkarmış oldu. Washington ayrıca Avrupa hükümetlerine, Huawei'yi 5G mobil ağlarının Avrupa genelinde yaygınlaştırılmasına dahil etme planlarını askıya almalarını söyledi. Bu Trumpist bir çılgınlıktan çok daha fazlasıydı. Joe Biden Beyaz Saray'a taşındığında, Trump'ın başlattığı Çin ile Yeni Soğuk Savaş bir vites yükseltti - özellikle Ekim 2022'de *New York Times*'a göre, 'Beyaz Saray, ülkenin kritik teknolojilere erişimini engellemek amacıyla Çin'e yarı iletken ve çip yapım ekipmanı satışına kapsamlı kısıtlamalar getirdi. Biden Pekin'e özetle şunları söyledi: Amerika Birleşik Devletleri hayallerinizi yıkacak

teknolojik olarak gelişmiş bir ekonomi inşa etmek.[1]

Orada ne oldu? Hem Trump hem de Biden kararlarını açıklamak için ulusal güvenlik kaygılarına atıfta bulundular ve Çin ile Tayvan ve Güney Çin Denizi konusunda uzun süredir devam eden gerilimleri öne çıkardılar. Ancak ne Çin'in komünist rejimi ne de Tayvan konusundaki tutumu yeni, acil ya da beklenmedik değildi. Dahası, Apple ve diğer birçok Amerikan holdingi 2000'li yılların ortalarından itibaren komünist Çin'in kıyı şeridinde kamp kurarken bu 'endişeler' neredeydi? Ya da Washington 1990'larda Çin'i Dünya Ticaret Örgütü'ne sokmak için kırk takla atarken? Ya da 2008'den sonra Pekin yatırımları milli gelirin yaklaşık %30'undan %50'sinin üzerine çıkararak Avrupa ve Amerika'nın ürünleri için küresel talep yaratırken ve böylece ABD-Çin ticaretini kurtarmaya yardımcı olurken?

finansallaşmış kapitalizmi kendisinden uzaklaştırdı? Bu 'kaygılar' neden birdenbire ve Ukrayna'daki savaştan çok önce Yeni Soğuk Savaş'a yol açtı?

Bulmacayı çözmek için, kısaca Minotor kıssasına geri dönmeliyiz.

1971'deki Nixon Şoku'na kadar, elinde büyük miktarlarda dolar bulunan Amerikalı olmayan herhangi birinin, bunları istediği zaman ons başına 35 dolarlık sabit bir fiyattan ABD hükümetinin sahip olduğu altınla değiştirebildiğini hatırlayın. Amerika, Avrupa ve Asya'ya onlardan ithal ettiğinden daha fazla mal sattığı sürece, savaşın bitiminden 1965'e kadar olduğu gibi, bu ticaret fazlası, Amerika'nın Fransa ya da Japonya'da her jet ya da buzdolabı sattığında, bunlar için ödenen yabancı dolarların ülkelerine geri gönderileceği ve Amerika'nın altın rezervlerine dokunulmayacağı anlamına geliyordu.
Ancak altmışlı yılların ortalarına gelindiğinde Amerika Birleşik Devletleri, yabancılardan onlara sattığından daha fazla dolar değerinde mal satın alan bir açık ülkesine dönüşmüştü. Bu da Amerika'dan Avrupa ve Asya'ya giden ve bir daha geri dönmeyen bir dolar seline yol açtı. ABD'nin ticaret açığı büyüdükçe, yabancıların Amerika'nın altını üzerinde daha fazla hak iddia etmesine neden oldu. Zamanla, ABD hükümetinin dolarlarını karşılayacak kadar altına sahip olmadığından endişelenmeye başladılar ve Amerika'nın altınına hücum oldu. Her şeyi kaybetmemek için 15 Ağustos 1971'de Nixon dünyaya artık yabancıların elindeki dolarları bu sabit fiyattan altınla değiştiremeyeceklerini söyledi. Başka bir deyişle: kasalarımızdan size artık altın yok. Bizim dolarlarımız artık sizin sorununuz.

Amerikalı olmayan merkez bankalarının aniden paralarının değerini desteklemek için rezerv olarak altın yerine dolar kullanmaktan başka alternatifleri kalmadı. Dolar bir ... IOU'ya benzemeye başladı. Nixon Şoku'ndan sonra küresel finans sistemi, yabancı senet sahiplerinin senetleriyle ne yapabileceklerine ve ne yapamayacaklarına karar verebilen bir hegemon tarafından çıkarılan senetlerle destekleniyordu. Amerika artık açık veren bir ülkeydi ama diğer açık veren ülkelere hiç benzemiyordu. Fransa, Yunanistan ya da Hindistan gibi 'normal' açık veren ülkeler para birimlerini desteklemek için dolar borçlanmak ve para çıkışını durdurmak için faiz oranlarını yükseltmek zorundaydı. Amerika'nın bunların hiçbirini yapmasına gerek yoktu. Başka bir deyişle, her imparatorluğun şimdiye kadar sadece hayalini kurduğu sihirli formülü bulmuştu: zengin yabancıları ve yabancı merkez bankalarını nasıl ikna edeceğini

bankalar, hükümetini ve ithalatını aynı anda finanse etmek için gönüllü olarak!

Minotaur bu şekilde ortaya çıktı. Amerika, dünyaya mal satmak yerine, dolarları için alternatif bir kullanım önerdi: Wall Street'te yatırım yapmak. Asya ve Avrupa'nın (özellikle Çin ve Almanya'nın) üretim fazlasını ABD için verimli yatırımlara dönüştürebilecek bir mekanizma yaratmışlardı. Minotaur'a sunulan bu armağanlarla herkes için barış ve refah devam etti - ta ki 2008'de her şey çökene kadar.

Peki bu durumun Amerika ve Çin arasındaki Yeni Soğuk Savaş ile nasıl bir ilişkisi var? 1971'den itibaren, büyük dolar servetine sahip Amerikalı olmayan her kapitalist aynı sorunla karşı karşıya kaldı: Dolar harcayamadıkları bir ülkede dolarlarla ne yapacaklardı? Tek seçenek onları Amerika'ya geri götürüp orada yatırım yapmaktı.
Ancak yabancı kapitalistler çok geçmeden ABD hükümetinin diğer hükümetler gibi olmadığını keşfetti. İngiltere, Yunanistan ya da İspanya'da zengin yabancılar istedikleri her şeyi satın alabiliyorlardı. Washington, Alman, Japon ve (daha sonra) Çinli kapitalistlere açıkça şunu söyledi: Bizim ülkemizde, Amerika Birleşik Devletleri'nde, gayrimenkul satın alabilirsiniz. Devlet borçlarımızı satın alabilirsiniz. Küçük, önemsiz şirketleri, pas kuşağımızdaki iflas etmiş fabrikaları ve elbette Wall Street'in labirent gibi türevlerini satın alabilirsiniz.
Ama kirli ellerinizi Boeing'imizden, General Electric'imizden, Big Tech'imizden, Big Pharma'mızdan ve tabii ki bankalarımızdan uzak tutun.

Bu da bizi Trump'ın Huawei yasağına ve Biden'ın Çinli teknoloji şirketlerine yönelik ekonomik savaş ilanına geri götürüyor. Bu yasakların altında yatan mantık, 2008 sonrası teknofeodal dünyanın koşullarına uyarlanmış aynı düşüncenin basit bir uzantısıydı: bulut sermayesinin karasal sermayeye hakim olmasıyla birlikte, ABD hegemonyasının sürdürülmesi, yabancı kapitalistlerin Boeing ve General Electric gibi ABD'li kapitalist holdingleri satın almasını engellemekten daha fazlasını gerektiriyor. Bulut sermayesinin sınır tanımadığı, küresel olduğu ve bulut rantlarını her yerden hortumlayabildiği bir dünyada, ABD hegemonyasının sürdürülmesi, kendilerine tehdit olarak ortaya çıkan tek bulutçu sınıfla doğrudan yüzleşmeyi gerektiriyor: Çin'inki.

Çin özellikleri taşıyan teknofeodalizm

Gerçek hegemonlar güç kullanarak değil, karşı konulması zor Faustvari pazarlıklar sunarak galip gelirler. Bir zamanlar Çinli bir yetkilinin bana tarif ettiği gibi, Yeni Soğuk Savaş öncesinde ABD-Çin ekonomik ilişkilerinin temelini oluşturan Karanlık Anlaşma bunlardan biriydi. Bu anlaşmanın merkezinde Amerika'nın yönetici sınıfının Çin'in yönetici sınıfına yaptığı üstü kapalı bir teklif vardı - doğrudan Minotaur'unkine eşdeğer bir teklif: ticaret açığımızı kullanarak ürünlerinize olan talebi yüksek tutacağız . Ayrıca endüstriyel üretimimizi sizin fabrikalarınıza kaydıracağız. Bunun karşılığında siz de kârlarınızı gönüllü olarak bizim finans, sigorta ve gayrimenkul sektörlerimize -yakından FIRE olarak bilinen- yatıracaksınız.

Bu denenmiş ve test edilmiş bir reçeteydi. Nixon Şoku'nun doları yüceltilmiş bir senede dönüştürmesinden bu yana Amerikalılar Japon fabrikalarının üretebildiği aşağı yukarı her şeyi satın alıyor, Japon kapitalistlerin Amerikan FIRE'ına yatırım yapmaktan başka alternatifi olmayan dolarlarla ödeme yapıyordu. Nixon'ın 1972'de Pekin'e yaptığı ve Amerika'nın Çin Halk Cumhuriyeti ile ilişkiler kurarak Çin ile SSCB'nin arasını açma stratejisini işaret eden ünlü ziyaretinin ardından, on yıllar süren iletişimsizliğin ve hatta savaşın ardından, Amerika'nın akıllı parası Çin'i bir Japonya-yaz-büyük olarak hayal etti - Deng Xiaoping'in sonunda Çin'i Batı'ya açarak şımarttığı bir vizyon.

Japon elektroniği, Çin giysileri ve Kore televizyonları Walmart'a akın ederken, Japon, Çin ve Kore kapitalistlerinin elde ettiği kârlar onlara ABD Hazine bonoları, golf sahaları, gökdelenler ve Wall Street'in türevlerini satın aldı. 1970'lerden itibaren küreselleşmiş kapitalizm, esas olarak Asyalı imalatçıların kârlarının Amerikan rantlarına bu büyüleyici geri dönüşümü üzerine kuruldu ve bu da Asya fabrikalarına yeterli talep sağlayan Amerikan ithalatını sürdürdü.

Neden buna Karanlık Anlaşma deniyor? Çünkü Amerika'nın ve Doğu Asya'nın egemen sınıfları arasındaki bu anlaşmanın küçük puntolarında Pasifik'in her iki yakasındaki işçiler için sefalet yazıyordu. Amerikalı işçiler, yetersiz yatırımlar ve sanayi merkezlerinin Asya ve az gelişmiş Küresel Güney'deki üretim tarafından oyulmasından kaynaklanan sömürü ve güçsüzleşmeyle karşı karşıya kaldı. Bu arada, Çin'in

hızla sanayileşen kıyı kentlerinde, işçiler aşırı yatırımla bağlantılı çılgınca sömürüye maruz kaldılar - sanki Küresel Kuzey'in aşırı yatırımla semirmiş kesimleri, yerel işçilerin Küresel Güney ücretleri ve sosyal yardımlarla hayatta kalma mücadelesi verdiği Çin kent merkezlerine göç ediyordu. Farklı sefalet, aynı
küresel geri dönüşüm süreci.[2]

Bu, küreselleşmenin Doğu-Batı buluşması yönüydü. Bir de tabii ki Küresel Güney vardı - Asya, Afrika ve Latin Amerika'daki zayıf ekonomilere sahip açık veren ülkeler, ilaç, enerji ve kendi ihracatlarını üretmek için gerekli hammaddeleri ithal etmek için Wall Street'ten borç almak zorunda kaldıkları dolar sıkıntısı yüzünden sürekli acı çekiyorlardı ve Wall Street'e geri ödeme yapmak için gerekli doları kazanmaları gerekiyordu. Kaçınılmaz olarak, ara sıra dolarları tükeniyordu. Bu noktada Batı, borçlu hükümetin ülkenin suyunu, toprağını, limanlarını, havaalanlarını, elektrik ve telefon şebekelerini, hatta okullarını ve hastanelerini, bir kez bu şirketlerin ve varlıkların kontrolünü ele geçirdikten sonra kazançlarını Wall Street'e aktarmaktan başka alternatifi kalmayacak olan yerel ve uluslararası oligarklara devretmesi koşuluyla eksik dolarları ödünç verecek olan icra memurlarını - Uluslararası Para Fonu'nu - gönderirdi. Bu, ABD hegemonyasını ya da benim tercih ettiğim benzetmeyle Minotaur'un saltanatını güvence altına alan aynı küresel geri dönüşüm mekanizmasının yeni-sömürgeci yönüydü.

Ardından 2008 çöküşü geldi. Bunun günümüzün Yeni Soğuk Savaşı'nın temelini oluşturan iki ana etkisi oldu: Çin'in küresel fazla geri dönüşüm mekanizmasındaki konumunu güçlendirdi ve hem ABD'de hem de Çin'de bulut sermayesi birikimini hızlandırdı. Bunun dünyanın nasıl iki yeni bloğa ya da daha kesin bir ifadeyle iki süper bulut tımarına bölünmesine neden olduğunu görmek için, 2008 sonrasında Çin'in hiper evrimini biraz daha derinlemesine incelemek faydalı olacaktır.

Bölümün başında da belirtildiği gibi, Wall Street'in dibe vurduğu dönemde Çin, iç yatırımları milli gelirinin yarısından fazlasına çıkararak küresel kapitalizmi istikrara kavuşturdu. Çin yatırımlarının, Batı'nın kemer sıkma politikalarına olan bağlılığından kaynaklanan küresel boşluğun büyük bir kısmını doldurması açısından işe yaradı .[3] Çin'in uluslararası
ve biriken dolar fazlaları Pekin'e, şu anda

Wall Street'i beslemenin yanı sıra, ünlü Kuşak ve Yol Girişimi aracılığıyla Afrika, Asya ve hatta Avrupa'da büyük bir yatırımcı haline geldi. (Elbette bu pırıltılı yeni rolün bir bedeli vardı: yatırımları bu seviyelere çıkarmak için Çinli işçilerin pastadan aldığı pay azalırken, Çin'in kendi FIRE sektörü içinde faaliyet gösteren Çinli rantiyelerin ciddi şekilde zenginleşmesi gerekiyordu. Özellikle yatırımlar, Çin'in yerel yönetimlerinin müteahhitlere sağladığı arazilerin teminat olarak kullanıldığı krediler sayesinde arttı. Böylece 2008 sonrası yatırım hamlesi, Çin genelinde ev ve arsa fiyatlarındaki enflasyonla el ele gitmiştir).

ABD'de bulut sermayesi Fed'in merkez bankası paralarıyla nasıl yükseldiyse, Çin'de de Pekin'in yatırım hamlesiyle aynı şey oldu. Silikon Vadisi'nin Büyük Teknoloji'si çok geçmeden güçlü bir rakip keşfetti: Çin'in Büyük Teknolojisi. Batılılar bunu hafife alıyor. Baidu'yu Çinli bir Google taklidi olarak düşünüyoruz.
Alibaba'nın bir Amazon taklitçisi olduğunu. Onlar bundan çok daha fazlası. Gerçekten de Çin'in beş büyük bulut şirketi olan Alibaba, Tencent, Baidu, Ping An ve JD.com'un büyüklüğünü ve doğasını kavramak için aşağıdaki düşünce deneyini düşünün.

Batı'da Google, Facebook, Twitter, Instagram ve Çin'e ait TikTok'un halen Amerikalı kullanıcılar tarafından kullanılabilen versiyonunu bir araya getirdiğimizi düşünün. Ardından eskiden telefon şirketlerinin oynadığı rolü oynayan uygulamaları da ekleyin: Skype, WhatsApp, Viber, Snapchat. Karışıma Amazon, Spotify, Netflix, Disney Plus, Airbnb, Uber ve Orbitz gibi e-ticaret bulut sunucularını da ekleyin. Son olarak PayPal, Charles Schwab ve diğer tüm Wall Street bankalarının kendi uygulamalarını da ekleyin. Şimdi yaklaşıyoruz. Ancak daha fazlası var ...

Silikon Vadisi'nin Büyük Teknoloji'sinin aksine, Çin'inki doğrudan bu bulut kümelenmesini her yerde kullanan devlet kurumlarına bağlıdır: kentsel yaşamı düzenlemek, bankasız vatandaşlara finansal hizmetleri teşvik etmek, halkını devlet sağlık tesisleriyle buluşturmak, yüz tanıma kullanarak onları gözetlemek, otonom araçları sokaklarda yönlendirmek - ve sınırlarının dışında, Çin'in Kuşak ve Yol Girişimi'ne katılan Afrikalıları ve Asyalıları süper bulut tımarına bağlamak.

Buradaki kilit nokta, iletişim, eğlence, e-ticaret, yabancı yatırımlar ve diğer pek çok şeyin sorunsuz bir şekilde entegre edilmesidir.

online finansal hizmetler: bulut rantına açılan portal. Bu cümleyi yazarken,[4] Tencent'e ait mobil mesajlaşma uygulaması WeChat, tek bir günde 38 milyar mesaj iletti. Kullanıcılarının ödeme yapmak için WeChat uygulamasından çıkmaları gerekmiyordu. Bir yandan da Müzik dinlerken, sosyal medyada gezinirken, aileleriyle mesajlaşırken, aynı uygulamayı Çin'deki herhangi birine ve WeChat'i indirip Çin'in herhangi bir bankasında yuan hesabı açmış olan Çin dışındaki milyonlarca kişiye para göndermek için de kullanabiliyorlar.

Finansal hizmetler alanındaki bu büyük atılımla birlikte Çin'in cloudalistleri, kullanıcılarının sosyal ve finansal yaşamına dair 360 derecelik bir görüş elde etti. Eğer bulut sermayesi üretilmiş bir davranış değiştirme aracıysa, Çinli bulutçular, kıyaslandığında kişi başına bulut biriktirme gücü çok daha az olan Silikon Vadisi'ndeki rakiplerinin en çılgın hayallerinin ötesinde bir bulut sermayesi biriktirmişlerdir.

Kira. Amerikan Büyük Teknolojisi 'u yakalamak için elinden geleni yapıyor.[5] Ancak Çin'in bulutçularının, ABD'li bulutçuların taklit etmekte zorlandıkları bir güce çoktan sahip oldukları Amerika'nın yöneticileri için endişe verici bir şekilde belirginleşiyor: bulut sermayesi ile finansın başarılı bir şekilde birleşmesinden kaynaklanan güç - ya da *bulut finans*.

Bu, Çin karakteristikli teknofeodalizmdir. Ortaya çıkışından bu yana, ABD ve Çin arasındaki jeopolitik hegemonya mücadelesinin dünyayı birbiriyle çatışan iki süper bulut tımarına bölmesi an meselesi olacaktı.

Teknofeodal jeopolitik: Çin'in bulut finansının ortaya çıkan 'tehdidi'

İnsanlar sık sık doların saltanatının ne zaman sona ereceğini ve hatta dünyanın rezerv para birimi olarak yerini Çin Yuanı'na bırakıp bırakmayacağını soruyor. Ancak bu soru çok önemli bir gerçeği göz ardı ediyor: Doların saltanatı, Çin de dahil olmak üzere çoğu ülke için gayet uygun.

Çin ve Almanya gibi büyük ticaret fazlasına sahip ülkelerin fazla üretimlerini - net ihracatlarını - Amerika Birleşik Devletleri'nde emlak ve ranta dönüştürmelerine izin verdi: gayrimenkul, ABD

devlet tahvilleri ve Washington'un sahip olmalarına izin verdiği tüm şirketler. Doların küresel rolü olmasaydı, Çinli, Japon, Koreli ya da Alman kapitalistler asla işçilerinden böylesine muazzam bir artı değer elde edemez ve sonra da bunu güvenli bir yerde saklayamazlardı. Uzun yıllardır Pekin'de çalışan ve ders veren bir ekonomist olan Michael Pettis bunu zekice ifade ediyor:

> ABD doları belirli Amerikan seçmenleri için fahiş bir ayrıcalık yaratabilirken, bu durum ABD ekonomisinin geneli için, özellikle de ilgili ticaret açıklarını daha yüksek işsizlikle ödemek zorunda kalan Amerikalıların büyük çoğunluğu için fahiş bir yük yaratmaktadır,
> daha fazla hane halkı borcu veya daha büyük mali açıklar.[6]

Bu nedenle doların tek savunucusunun ABD olduğunu düşünmek bir yanılgıdır. Doların saltanatına son vermeye çalışan herkese Alman sanayiciler, Suudi şeyhler ve Avrupalı bankacılar da aynı şekilde karşı çıkacaktır. Fransız ve Hollandalı ihracatçıların görmek isteyeceği son şey, Avro'nun Dolar'ın tahtına yükselmesidir. Doların yok olmasını gerçekten isteyen tek hükümet, Washington'un rejim girişimleri tarafından doğrudan tehdit edilen hükümetlerdir.
Değişim.[7] İnsanlara gelince, doların küresel rolünün ortadan kaldırılmasından en çok kazançlı çıkacak olan kesim, çalışan ve orta sınıf Amerikalılardır.

ABD ve Çin arasındaki Karanlık Anlaşma'nın tamamen doların süregelen statüsüne dayanması, Washington'un Çin'in yükselişinden tehdit hissetmesi için hiçbir neden olmadığı anlamına geliyordu. Aksine, Amerikalı yetkililer bunu ABD hegemonyası için işlevsel olarak görüyorlardı. Çinli kapitalistler Çinli işçilerden artı değer elde etmek için dolara ihtiyaç duydukları sürece, Çin Komünist Partisi bile güvensiz de olsa bir müttefik olarak görülüyordu. Ancak bulut sermayesinin yükselişi her şeyi değiştirdi.

Şangay'dan Los Angeles'a gönderilen bir ton alüminyum ile Çin'e ait sosyal medya TikTok'ta Amerikalılara gösterilen hedefli reklamları karşılaştırın. Her ikisi de Çinli bir şirkete dolar kazandırır. Aradaki fark, ilk dolar demetinin Çin'de üretilen bir metal yığınının fiziksel olarak Los Angeles'a taşınmasına bağlı olması.

Oysa TikTok'un ABD topraklarında kazandığı dolarlar için böyle bir fiziksel göç gerekmiyor. Durumun neden böyle olduğunu ve bu farkın bulut sermayesinin jeostratejik öneminin özünde nasıl yattığını görelim.

Amerika'ya ihraç edilmek üzere ilave bir ton Çin alüminyumu üretmek için Çinli kapitalistlerin, gerekli enerji ve boksit maliyetini artı kârı karşılayacak bir miktar dolar ödemeye razı olacak bir Amerikalı müşteriye ihtiyacı vardır. ABD mallarının Çin'e satışının sınırlı olduğu düşünüldüğünde, ABD'nin Çin ile ticaret açığı olmasaydı bu Amerikalı müşteri ortaya çıkmayacaktı.

Ayrıca, doların küresel hakimiyeti olmadan Amerika'nın bu ticaret açığını sürdürmesi mümkün değildir. Kısacası, söz konusu bir ton alüminyumun Çin'den Amerika'nın batı kıyısındaki bir limana gönderilmesi için iki şey gereklidir: doların fahiş ayrıcalığı ve Amerika'nın Çin ile olan ticaret dengesindeki kırmızı mürekkep.

TikTok'un ise ABD pazarına yönelik yeni ürünler üretmek için Amerikalı müşterilerinden gelecek ek dolarlara ihtiyacı yoktur. Sunucuları, algoritmaları ve fiber optik kabloları halihazırda yerli Çin parasıyla üretilmiş ve bakımı yapılmış olduğundan, Amerikan müşteri tabanına bir viral video daha atmak sıfır ek (ya da marjinal) maliyet getirmektedir. Bu çok önemlidir: Dolayısıyla TikTok, Amerika'nın ticaret açığına ya da doların üstünlüğüne bel bağlamadan ABD pazarından Çin'e bulut rantı aktarabilir.

TikTok, bulut sermayesini yaratmak için dolara ihtiyaç duymadan, dolar cinsinden bulut kiralarını doğrudan, sorunsuz ve ışık hızında toplamak için kullanıyor. Böylece güç, Amerika'nın yönetici sınıfı ve devleti için Karanlık Anlaşma'nın değerini azaltacak şekilde değişiyor.

Çin'in bulut sermayesi karasal sermayeye oranla büyüdükçe, Çin'in zenginleri ve güçlüleri kendilerini ABD makamlarının limanlarından geçen Çin mallarını düzenleme yetkisine giderek daha az tabi buluyor. Dolayısıyla Washington'un Karanlık Anlaşma'nın ABD iş dünyası ve hükümeti için azalan faydalarını geri getirmeye çalışması an meselesiydi. Trump yönetimi, teknoloji şirketleri Huawei ve ZTE'yi neredeyse tamamen yasaklayarak Rubicon'u geçti ve TikTok'u yasaklayarak etkili bir şekilde Amerikanlaştırma hamlesi yaptı.

ABD uygulama mağazalarından daha fazla indirilebilir.[8] Motivasyonu, her zamanki gibi 'ulusal' kavramının öne sürülmesiyle çok ince bir şekilde gizlenmiştir.

güvenlik' endişeleri. Yüzeyi kazıdığınızda gerçek motivasyon ortaya çıkıyor: Çin bulut finansının yükselişinin Wall Street ve Silikon Vadisi için yarattığı tehdide yönelik ciddi ve mantıksız olmayan bir endişe, Karanlık Anlaşma'nın karşılaştırmalı avantajlarını Amerika'dan uzaklaştırıp Çin'in yönetici sınıfına doğru eğiyor. Orijinal Soğuk Savaş ile karşılaştırıldığında, Yeni Soğuk Savaş'ın arkasında çok az politika var. Sadece çıplak teknofeodal sınıf çıkarları var.

Yine de dolar, Amerikalı olmayan zenginlerin ABD mülklerine ve rantlarına erişimini sağlayan dünyanın vazgeçilmez senedi olarak kaldığı sürece Karanlık Anlaşma hemen tehlikeye girmedi. Ne de olsa Çinli bulutçular ABD'den, Avrupa'dan ve dünyanın dört bir yanından bulut rantı olarak topladıkları onca dolarla başka ne yapabilirlerdi ki? ABD pazarlarına erişime olan bağımlılıkları Trump yönetimine Çinlilerin bulut sermayelerinin gücüne ve erişimine yönelik kısıtlamaları fazla tepki göstermeden kabul edeceklerine dair güven verdi.

Bir bakıma Trump, Reagan'ın 1985'te Plaza Anlaşması adı altında Japonya'ya yaptığını Çin'e yapmaya çalışıyordu; bu anlaşma Japonya'yı yenin değerini büyük ölçüde düşürmeye ve böylece Japon ihracatçıların Amerikan satışlarından ve daha geniş anlamda ABD'nin ticaret açığından kar etme kapasitesini sınırlamaya zorlamıştı. Japon hükümetinin buna sessiz ve hızlı bir şekilde razı olması, Japon kapitalizmini

Hiçbir zaman tam anlamıyla toparlanamadığı kalıcı bir çöküş.[9] Çin farklı tepki verir miydi?

Teknofeodal jeopolitik: Ukrayna dünyanın iki süper bulut tımarına bölünmesine nasıl yardımcı oldu?

Trump'ın öğreneceği üzere Çin, Japonya değildi. Amerika'nın savunma şemsiyesinin dışında kalan ve topraklarında Okinawa'daki gibi dev ABD askeri üsleri bulunmayan Pekin, Tokyo'nun 1985'te ortaya koyduğu Washington'a boyun eğme ihtiyacını hissetmiyordu. Daha da önemlisi, Çin'in konumunu güçlendirecek kendi Büyük Teknolojisi, özellikle de etkileyici bulut finans yetenekleri vardı. Şaşırtıcı olmayan bir şekilde, Trump'ın agresif hamlesi karşısında Çin, Karanlık Anlaşma içinde kendi başına kaldı ve Çin karlarını Amerikan varlıklarına geri dönüştürmeye devam etti. Sadece bu değil

Pekin, Yuan'ın değerini yükseltme baskısına boyun eğmedi mi (Japonya'nın Yen'e yaptığı gibi), Huawei ve ZET gibi büyük teknoloji şirketleri önemli yaralarını sardı ve kendi işletim sistemlerini ve platform yazılımlarını yaratmaya koyuldu. Büyük maliyetlere rağmen, Çin'in yöneticileri geleceklerinin bulut sermayelerini ve tabii ki bulut finansmanlarını Amerika'ya teslim etmemelerine bağlı olduğunu anladılar. Ve böylece, Biden'ın Beyaz Saray'daki ilk yılına kadar, Çinli kapitalistler ve Amerikalı rantiyeler arasındaki Karanlık Anlaşma topallayarak devam etti.

Ardından Vladimir Putin Ukrayna'yı işgal etti ve buna karşılık Amerika tüm denklemi değiştiren bir şey yaptı. Putin'in saldırganlığına misilleme olarak Federal Rezerv, Rusya'nın merkez bankasına ait olan ancak ABD'nin tamamen kontrol ettiği dolar-ödeme döngüsü içinde tutulan yüz milyarlarca doları dondurdu. Kapitalist tarihte ilk kez büyük bir merkez bankasının parası dondurulmuş oldu,

başka bir merkez bankası tarafından el konuldu .[10] 1850'lerdeki Kırım Savaşı sırasında bile, Rus ve İngiliz askerleri birbirlerini katlederken, İngiltere Merkez Bankası Çar'ın merkez bankasına olan mali taahhütlerini yerine getirmeye devam etti ve Rus borçlular İngiliz bankacılara kredi taksitlerini ödemeye devam etti.

Kendinizi Çinli kapitalistlerin ya da birikimleri trilyonlarca dolar değerinde varlıklar olan Çin maliye bakanının yerine koymayı deneyin: ABD Hazine Bonoları (yani Amerikan hükümetine verilen krediler), Kaliforniya'daki gayrimenkuller, New York para piyasalarındaki hisseler ve türevler. Herkes ABD hükümetinin her an bu paraya el koyabileceğini biliyordu ama kimse Washington'un buna cesaret edeceğine inanmıyordu çünkü böyle bir hamle herkesi servetini bir daha ABD kontrolündeki dolar ödeme sistemi içinde saklamaktan caydırırdı. Sonra akıl almaz bir şey oldu: Putin'in birlikleri Ukrayna'yı işgal ettikten dört gün sonra Washington, Rusya'nın merkez bankasına ait 300 milyar dolardan fazla paraya el koydu ve Rusya'nın merkez bankası üzerinden işlem yapan herkesi tüm uluslararası ödeme sistemlerinden çıkardı.

ödeme sistemleri.[11] Trilyonlarca dolar değerindeki varlığınızın ABD'nin elinde olması sizi rahatlatır mıydı? Ama ne yapabilirdiniz?

Eğer Rusya ya da Almanya iseniz, Washington zulanıza el koymaya ve sizi tüm uluslararası ödeme sistemlerinden çıkarmaya karar verirse yapabileceğiniz fazla bir şey yoktur. Paranızı satmaya ne dersiniz?

Rusya'nın petrol ve doğalgazının rubleyle ödenmesini talep eden Putin'i taklit ederek ihracatı kendi para biriminizle mi yapacaksınız? Kulağa bir çözüm gibi gelebilir ama değil. Bir Rus varlığında (örneğin bir yazlık, bir fabrika ya da yerel bir banka) gözü olan çok az sayıdaki yabancı kapitalist dışında kim bilgisayarlarını ya da arabalarını Ruslara ruble ile satmak isteyecektir? İspanya, Fransa ya da İtalya'da satış yaparak büyük miktarlarda avro kazanan Alman ihracatçılar bile sahip olmak istedikleri avro cinsinden varlıklar bulmakta sorun yaşıyor.

Ya siz Çin iseniz? Ekonominizin büyüklüğü ve derinliği pek çok yabancı kapitalistin yuan kabul edecek kadar varlıklarınızın bir kısmını arzulayacağı anlamına gelse de, yine de bir sorununuz var: dolardan kopmuş bir Çinli kapitalist iseniz, Amerika'nın ticaret açığından yararlanamazsınız; onu alüminyumunuzu, çimentonuzu, elektrikli araçlarınızı ve şık kıyafetlerinizi Amerikan pazarlarına çeken bir elektrikli süpürge olarak kullanamazsınız. Ancak bunun Çinli kapitalistler için bir sorun olduğunu ancak bulut finansmanı alternatif bir küresel ödeme sistemine dönüştürmüş olan Çinli bulut finansçılar (TikTok gibi) için o kadar da sorun olmadığını hatırlayın. Çinli kapitalistler için ciddi bir sorun olan bu durum, yani doların saltanatının olası sonu, Çinli cloudalistler için hiçbir tehdit oluşturmuyor.

Çin'in bulutçuları, ülkedeki Karanlık Anlaşma'yı aşındıran tek insanlar değildi. 14 Ağustos 2020'de Çin Halk Bankası'nın duvarları içinde bir devrim gerçekleşti. Altı yıl süren özenli araştırmaların ardından Pekin'in merkez bankası, deneysel formda ancak ciddi bir niyetle dijital bir yuan piyasaya sürdü. İlk kez, herhangi bir yerde, bir devlet tamamen dijital bir para birimi çıkarmıştı. "Ne olmuş yani? Dediğinizi duyar gibiyim. "Hepimiz her zaman dijital para kullanıyoruz. Evet, ama bu tamamen farklı bir şeydi.

Kahve ya da tren biletinizi bir akıllı telefon uygulaması ya da mikroçip donanımlı bir banka kartı kullanarak ödediğinizde, bu geleneksel dijital ödemeler özel bankaların altyapısından geçiyor. Çin'in yarattığı şey ise doğrudan bir merkez bankası tarafından basılan dijital paraydı ve bu aracıları, yani özel bankacıları devre dışı bırakıyordu. Bunun küresel önemini görmek için Hamburg'da bir fabrika sahibi olan Jürgen'in, Xiu'nun Guangzhou'daki fabrikasından tedarik ettiği hammaddeleri kullanarak gemi pervaneleri ürettiğini ve bunları daha sonra Şangay yakınlarındaki Ai'ye ait bir tersaneye sattığını düşünün.

Hammaddelerinin ödemesini Xiu'ya havale etmek için Jürgen Alman bankasının web sitesini ziyaret ediyor, gerekli dijital formu dolduruyor ve Enter tuşuna basıyor. Belirtilen sayıda avro, Frankfurt'taki Avrupa Merkez Bankası'na geçmeden önce Almanya'nın merkez bankası olan Bundesbank'a gitmek üzere bankasından ayrılır. Avrupa Merkez Bankası daha sonra Jürgen'in avrolarını ABD dolarına çevirir ve ABD kontrolündeki uluslararası bir devre üzerinden Çin Halk Bankası'na yönlendirir. Çin Halk Bankası'ndaki görevliler parayı yuana çevirip Xiu'nun bankasına havale ederler.
Sonunda Xiu'nun bankası hesabına para yatırdı.

Ai, tersanesinden satın aldığı pervaneler için Jürgen'e ödeme yaptığında da aynı hantal süreç tersten işliyor. Böylesine hantal bir sürecin dijital çağın mucizelerine rağmen ayakta kalmasının bir nedeni var mı? Elbette var: Bu işlemin hantallığı ve akıl almaz verimsizliği bir rant kaynağı çünkü bu tür transferlere dahil olan her özel bankacı ve aracı küçük bir pay alıyor. Bu küçük kesintiler bir araya geldiğinde bir servete ulaşıyor.

Bunu, Jürgen, Xiu ve Ai'nin Çin Halk Bankası'nın sunduğu yeni dijital cüzdanları edinmeleri halinde olacaklarla karşılaştırın: Jürgen akıllı telefonunu eline alacak, dijital yuan uygulamasını açacak, Xiu'ya bir miktar dijital yuan gönderecek, Xiu da bunu anında ve sıfır maliyetle alacaktı. Hikayenin sonu! Dijital yuan'ın ortadan kaldırdığı tüm aracıları düşünün: Jürgen'in Alman bankası, Bundesbank, Avrupa Merkez Bankası ve en önemlisi de tamamen ABD makamlarının kontrolü altında olan uluslararası para transfer kanalı. Bu, Washington'un ve özel sektörün

bankacıların en kötü kabusu.[12]

2022'den önce Çin bulut finansmanı ve dijital yuan, trafiği az olan yepyeni bir yola benziyordu. Dünyanın ultra zenginleri neden paralarını, her ne kadar engebeli de olsa, dolarla inşa edilmiş mevcut otoyolu kullanmak varken, Çin Halk Bankası tarafından denetlenen yuan asfaltlı bir yola yönlendirsinlerdi ki? Kiev, Kharkiv ve Mariupol üzerindeki ilk patlamalardan kısa bir süre sonra iyi bir neden ortaya çıktı: Amerika'nın Rusya merkez bankasına ait yüz milyarlarca dolara el koyması.

Dolar otoyolundan engellenen Rus parası, yeterince kullanılmayan, ışıltılı Çin alternatifini kullanmaya başladı. Ve bu

Bu yeni rotayı seçen sadece Rus parası değildi. Rus olmayan pek çok zengin de paralarını dolar otoyolunda dolaştırmaya devam etme konusunda isteksiz hissetti. Kendilerini her an kenara çekebilecek olan Washington'un dolar trafiği bekçilerinin nezaketine bel bağlamanın akıllıca olup olmadığını sorgulamaya başladılar. Yavaş yavaş, kamyon şirketlerinin bazı kamyonlarını eski bir otoyoldan yeni bir otoyola yönlendirmesi gibi çeşitlendirmeye başladılar. Bu şekilde, Çin bulut finansmanı yavaş yavaş dolar bazlı uluslararası ödeme sistemine uygulanabilir bir alternatif olarak kendini kabul ettirmeye başladı.

Biden yönetimindeki ve çevresindeki akıllı insanlar duvardaki yazıyı gördüler. Karanlık Anlaşma 1971'den bu yana ilk kez sallantıda görünüyordu. Doların üstünlüğü ne dünyanın zenginleri ne de Amerikalı politika yapıcılar tarafından artık hafife alınamazdı. Washington'daki pek çok kişi, Çin'in Büyük Teknoloji'sinin kanatlarını hızla kırmayı başaramazlarsa, bulut finansmanı ve dijital devlet parası kritik kütleye ulaşmadan önce, Amerikan rantiye kapitalistlerinin fahiş gücünün tehlikede olduğunu hissetti.

Ve böylece 7 Ekim 2022'de Başkan Biden, Çin'in sofistike silahlar geliştirmesine ilişkin ulusal güvenlik kaygıları kisvesi altında, Çin'in birinci sınıf mikroçipler geliştirmesine yardımcı olabilecek her şeye yönelik tam bir ihracat yasağı ilan etti. Mikroçipler her gelişmiş ekonominin yapı taşları olduğundan ve Çin'e çip satma yasağı Amerikan şirketleriyle iş yapmak isteyen Amerikan olmayan şirketleri de kapsadığından, Biden'ın yasağı tam bir ekonomik savaş anlamına geliyordu.

Amaç çok açıktı: Silikon Vadisi ve Wall Street'in birleşik güçlerine dayanabilecek, hatta onları yenebilecek tam teşekküllü bir canavara dönüşmeden önce onu ciddi şekilde yaralamayı umarak Çin bulut finansını hedef alan bir şok ve şaşkınlık saldırısı. İşe yarayacak mı? Biden'ın mikroçip yasağı kısa vadede Çin'in teknolojik ilerlemesini yavaşlatacak ve Çin bulut sermayesinin birikimini engelleyecektir. Bununla birlikte, her ikisi de uzun vadede Çin bulut sermayesini güçlendirmek için ters yönde çalışan iki istenmeyen sonucu da vardır.

Biden'ın yasağının ilk istenmeyen sonucu, Çinli yetkilileri Çin'in bulut finansmanına tamamen güvenmeye teşvik etmek oldu - daha önce yapmakta isteksiz oldukları bir şeydi. Neden isteksizdiler?

Çünkü Çin'in ihracata dayalı büyümesine yatırım yapmışlardı ve bu da Çinli kapitalistlerin Karanlık Anlaşma'nın bir parçası olarak Amerikan ticaret açığından elde ettikleri karlara dayanıyordu. Yerli bulut rantı da dahil olmak üzere bu karları tehdit eden her şeye şüpheyle bakılıyordu. Ta ki Biden, Pekin'i keskin bir seçimle karşı karşıya bırakana kadar: Karanlık Anlaşmayı terk etmek ya da teknolojik Karanlık Çağ'da kalmak. Bu hiç de zor değildi: Gerekirse Karanlık Anlaşma'dan vazgeçecekler ve bağlılıklarını Karanlık Anlaşma'ya bağımlı olan Çin'in kapitalistlerinden, onsuz bulut rantı elde edebilen Çin'in bulutçularına kaydıracaklardı.

Biden'ın yasağının istenmeyen ikinci sonucu, Batı Avrupa da dahil olmak üzere dünyanın dört bir yanından kapitalistlerin ve rantiyelerin Çin'in bulut finansına akın etmesine yol açması oldu. İşi Çin piyasalarıyla ayrılmaz bir şekilde bağlantılı olan Hamburglu dostumuz Jürgen'i bir kez daha düşünün. Federal Cumhuriyet'in sadık bir vatandaşı, Berlin'in Washington ile ittifakından gurur duyan ve Çin Komünist Partisi ya da Çin Halk Bankası'na sempati duymayan kararlı bir serbest piyasa liberali olabilir. Bununla birlikte, gazetelerde Washington'un Çin'e yönelik yaptırımlarını ve genel olarak sertleşen tutumunu her okuduğunda, pervane ihracatı işi için hayati önem taşıyan ödemeleri yapma ve almada gelecekteki engelleri aşmak için dijital bir yuan hesabı edinmeye motive oluyor.

Bu, savaşın tarihi dönüşümleri hızlandırdığı ama aynı zamanda çarpıttığı ilk sefer değildir. İkinci Dünya Savaşı, doların uluslararası ödemelerdeki baskın rolünü İngiliz sterlininden devralmasının yolunu açmıştır (örneğin Arap petrolü hızla sterlinden dolara çevrilmiştir). Ukrayna'daki savaş, ABD'nin önemli miktarda para akışını dolar bazlı ödeme sisteminden Çin bulut sermayesi tarafından yönetilen yuan bazlı bir sisteme yönlendiren hamleler yapmasına neden oldu. Biz konuşurken, Çin bulut rantları birikmekte, Çin kapitalist karlarını daha da gölgede bırakmakta, Çin'in teknofeodalizme geçişini hızlandırmakta ve en önemlisi dünyanın iki süper gücü arasındaki Karanlık Anlaşmayı zayıflatmaktadır.

Tüm bunların savaş ve barış, uluslararası gerginlikler ve işbirliği üzerindeki etkileri küçümsenemez. Dışarıya odaklanmak

Daha büyük resmi kavrayabilmek için bir an için mevcut koşullarımızdan bahsetmek gerekirse, kapitalizmin doğduktan kısa bir süre sonra, gençliğine ve canlılığına rağmen, yerel kapitalist endüstrilerin ürettiği tüm malları emecek büyüklükte iç pazarlar yaratma konusunda nasıl içsel bir yetersizlik gösterdiğini hatırlamakta fayda var.[13] Sonuç
denizaşırı saldırgan yayılmaydı - uzak toprakları yağmalama dürtüsünden çok, ülke içinde üretilen metalar için uzak pazarları güvence altına alma ve köşeye sıkıştırma dürtüsüyle motive edilen yeni bir emperyalizm türü. Birçok kapitalist ülke Afrika, Asya ve Amerika'da aynı bölge için rekabet ederken, bu yeni-sömürgeci çatışmalar Avrupa'da on dokuzuncu yüzyılın sonlarında kan dökülmesine ve nihayetinde yirminci yüzyılın ilk yarısında iki dünya savaşına yol açtı. Kısacası kapitalizmin yükselişi, gezegen ölçeğinde endüstriyel ölçekte bir katliama ilham verdi.

Bugün, teknofeodalizmin ilk aşamalarında ne beklemeliyiz? Olacakların ipuçlarını şimdiden alıyoruz. Yoksulluğu, iklim değişikliğini ve korku atmosferini arttıran Ukrayna'daki savaşın ve Büyük Enflasyonun büyüsü altında dünya, biri Amerikan diğeri Çin olmak üzere birbirine düşman iki süper bulut tımarına bölünüyor. Bu çatallanmadan iyi ve değerli olan çok az şey çıkacaktır.

Teknofeodalizmin Avrupa, Küresel Güney ve gezegen üzerindeki hayaleti

1971'de Başkan Nixon'ın Avrupalı mevkidaşlarına 'Bizim dolarımız artık sizin sorununuz' dediğini hatırlıyor musunuz? Tarih onu daha güçlü bir şekilde destekleyemezdi.

1971'den sonra Amerikan kapitalizmi birbirini izleyen krizler yarattı: 1973 ve 1979 petrol krizleri, Fed Başkanı Paul Volcker'ın 1981'de ABD faiz oranlarını yüzde 20'nin üzerine çıkarmasının ardından yaşanan küresel borç krizi, ABD finans ağlarındaki çeşitli balonların patlamasının ardından yaşanan 1991 krizi, 2001 dot.com fiyaskosu ve son olarak da en önemlisi,
2008'deki çöküş.[14] Bu canavarın -yani Minotaur'un- doğasında vardı.

Avrupalı ve Asyalı kapitalistlerin kârları. Bu tür her kriz Avrupa'yı daha zayıf, daha bölünmüş ve daha gerici bıraktı.

Bu çabasızlık değildi. Atlantik'i aşan her şok dalgasına tepki olarak Avrupalı liderler Avrupa'yı bir sonrakinden korumak için ellerinden geleni yaptılar. Yaklaşımları, Avrupa'nın kurumlarını ve kaynaklarını genişletmek ve birleştirmekti; bu da nihayetinde tek bir ortak para biriminin kurulmasına yol açacaktı .[15] Bunlar neden
Hepsi de Avrupa'yı Amerika'nın rant ekonomisine karşı savunmasızlığından kurtarmayı amaçlayan çeşitli projeler başarısızlıkla sonuçlanıyor? Cevap çok da karmaşık değil: Bunun nedeni Avrupa Birliği'nin Amerika ile yaptığı Karanlık Anlaşmaya tamamen bağımlı olması. Avrupalıların en güçlülerinin en akıllılarının - Alman, Hollandalı ve Fransız ihracatçıların- Avro'nun doları rezerv para tahtından indirmesini görmek istememelerinin nedeni de aynıdır. İşte bu yüzden
Avrupa'nın parasal birliği tasarım gereği tamamlanmamıştır.[16] Basitçe, kendilerini onun değişimlerinden ve şoklarından korumak isteseler de, Avrupalı kapitalistlerin Amerika'nın ticaret açığının yarattığı talepten kar etmelerine ve bu karları ABD varlıklarına dönüştürmelerine olanak tanıyan ABD ile olan anlaşmalarından kurtulmak gibi gerçek bir arzuları yok.

Karanlık Anlaşmaya bağımlı bir Avrupa'nın başına, Karanlık Anlaşmanın çöküşünden daha kötü bir şey gelebilir mi? Evet, daha da kötü bir şey var: paranın ve gücünün dünya çapında kademeli olarak kapitalist alandan bulutsal alana kayması. Eğer hipotezim doğruysa, yani bulut sermayesi karasal sermayeye üstün geliyor ve bulut rantını küresel değer zincirinden giderek daha fazla çekiyorsa, o zaman Avrupa'nın başı büyük belada demektir. Çünkü Avrupa Çin değil. Silikon Vadisi'ndekilerle rekabet edebilecek tek bir Büyük Teknoloji şirketinden yoksundur ve finansal sistemleri tamamen Wall Street'e bağımlıdır. Avrupa'nın bulut sermayesi eksikliği şu anlama geliyor
Yeni Soğuk Savaş'ın enerji ile birlikte şoku[17] Ukrayna'daki savaşın üreticilerine verdiği zarar, Avrupa'yı jeostratejik olarak önemsiz hale getirmiştir.[18]

En azından Avrupa hala zengin ve teorik olarak kendi ülkesine bakabilecek durumda.
daha zayıf vatandaşlar. Aynı şey Sri Lanka, Lübnan, Pakistan, Hindistan, Asya'nın büyük bölümü ve Afrika ile Latin Amerika'nın tamamı için söylenemez. Büyük Enflasyonun neden olduğu gıda ve yakıt fiyatlarındaki artış, Küresel Güney'i 1970'ler ve 80'lerdeki kadar korkunç bir borç krizine itti. On yıllardır teşvik edilen

İhraç malları üretmek amacıyla hammadde ithal etmek için (ve ayrıca oligarklarının yurtiçi karlarının ABD varlıklarına dönüştürülmesini kolaylaştırmak için) dolar borçlanmak zorunda kalan Küresel Güney hükümetleri, şimdi dolar borçlarını ödemenin büyük ölçüde artan maliyeti nedeniyle iflas ediyor .[19]

Küresel Güney korkunç bir seçimle karşı karşıya. Dolar borçlarını ödeyemeyecekler, bu da insanlarını beslemek, fabrikalarını çalıştırmak ve tarlalarını sürmek için ihtiyaç duydukları enerji, gıda ve hammaddeleri satın alamayacakları anlamına geliyor. Ya da Uluslararası Para Fonu'ndan yeni bir dolar kredisi alarak mevcut dolar kredilerini iki insanlık dışı koşul altında geri ödüyormuş gibi yapabilirler: birincisi, su, elektrik gibi temel sektörlerinin kontrolünü 'yatırımcı' kılığındaki oligarklara devrederek; ikincisi, yerel yakıt ve gıda fiyatlarını halklarını aç bırakacak kadar yükselterek. Her iki durumda da, bu sözde gelişmekte olan ülkeler azgelişmişlik dinamiğine teslim olmaya zorlanmaktadır.

Ancak Küresel Güney hükümetlerinin yapması gereken tek korkunç seçim bu değil. Dünyanın biri dolar diğeri yuan bazlı iki süper bulut tımarına bölünmesiyle birlikte, hangi feodal beye boyun eğeceklerini seçmek zorunda kalıyorlar. Oligarklarının Çin'den borç alabildikleri ya da Şangay'da tahıl satarak kar elde ettikleri ve bu parayı Kaliforniya'da mülk ya da Wall Street'te türev ürünler almak için kullandıkları günler geride kaldı. Yaşadıkları yeni borç krizi Küresel Güney'in egemen sınıflarını bir taraf seçmeye zorluyor. Nadir topraklarının ve diğer hammaddelerinin satışından gelecekteki kazançlarını hangi bulut tımarına adayacaklar? Hala Wall Street'e mi güvenecekler? Yoksa karlarını ve rantlarını Çin'in bulut finansmanı üzerinden mi yönlendirecekler? Her iki durumda da Küresel Güney bölünüyor ve Yeni Soğuk Savaş daha da kızışıyor.

Bu, her zamanki gibi yeni-sömürgeci işlerden çok daha fazlasıdır. Çin ve Amerikan sermayesi yıllardır karşı karşıya geliyor. Ancak artık bu rekabet, malların fiyatlarına ya da fers'in farklı satıcı finansmanlarının karşılaştırmalı cazibesine dayalı bir rekabet değildir.[20] Bu, henüz bakir olan
İki bulut rantı çıkarma sisteminin kendilerini derebeyleri olarak kurmak istedikleri teknofeodal bölge. Bunun için bir mucize gerekecek.

Bu yeni evrimleşmiş emperyalizm türünün daha fazla savaşa ve daha fazla başarısız devlete yol açmaması için.

Mucizelerden bahsetmişken: kapitalizmin müşterekleri tüketme eğilimi göz önüne alındığında, türümüzün iklim felaketinden kurtulması için her zaman muazzam bir mucize gerekecekti. Teknofeodalizmin ilerleyişi bu mucizeyi daha da olanaksız kılıyor. Bulut Sermayesi Çağı iklim değişikliğinin iyileştirilmesi yolunda iki engel oluşturuyor. Engellerden biri siyaset düzeyinde işliyor ve çok açık. Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa Birliği ve Çin (Brezilya, Rusya, Hindistan ve Güney Afrika'dan bahsetmiyorum bile) arasında yapılacak büyük bir anlaşma, iklim ısınmasını türümüzün hayatta kalmasını sağlayacak seviyelerde sınırlandırmanın ön koşuludur. Bu Yeni Soğuk Savaş'ın gölgesinde, şu anda umut edebileceğimiz en iyi şey, her bir süper bulut tımarında bir tane olmak üzere iki ayrı yeşil geçiş - küresel yeşil gündemin çatallanması - korkarım ki, birini diğerine karşı oynamanın yollarını bulacak olan fosil yakıt holdinglerinin eline geçecek ve sondaj yapmaya devam etmelerine izin verecek.

Teknofeodalizmin herhangi bir yeşil dönüşümün önüne çıkardığı daha az belirgin engel ise sözde elektrik 'piyasaları'dır. 'Sözde' diyorum çünkü bunlar gerçek piyasalar değildir ve asla olamazlar.

Bir düşünün: evinize veya işyerinize sadece bir elektrik kablosu giriyor. Bu doğal bir tekelin tanımıdır. Doğal olarak, eğer hükümetler böyle bir tekelin, herkes üzerinde tekel gücüne sahip olacak bir özel şirkete satılmasını savunursa, insanlar ayaklanacaktır. Bu nedenle Margaret Thatcher'ın izinden giden özelleştirme niyetindeki hükümetler, tek bir şebeke ve duvarınızdan çıkan tek bir kablo etrafında rekabetçi elektrik piyasaları yaratacaklarına dair sihirli bir söz verdiler: Söze göre bir avuç enerji sağlayıcısı, size mümkün olan en ucuz elektriği sağlamak için her gün bir müzayede evinde rekabet edecekti. Bir avuç firmanın tüketicileri ve daha küçük kapitalistleri kazıklamak için işbirliği yaptığı bu sahte açık artırma piyasaları, rantçı kapitalistlerin zevkidir. (Pandemi ve Putin'in Ukrayna'yı işgalinin ardından yaşanan enerji krizi sırasında elde ettikleri muazzam kârlar buna örnektir). Ama hepsi bu kadar değil. Özelleştirilen elektrik üretim santrallerinin sahibi olan rantiyeler, gelecekteki gelirlerine karşı borçlanarak küresel bir kumarhanede gelecekteki gelirleriyle kumar oynuyorlar in

Gelecekteki kayıplara karşı korunmak için.[21] Daha açık bir ifadeyle, enerji sistemlerimiz, çıkarları olan oligarklara teslim edilmiştir.

enerjiyi finansallaşma ağına doluyor. Bu ağ giderek bulut finansmanına dönüştükçe, bir demos (bir topluluk, bir toplum, bir tür) olarak iklim felaketini önleyebilecek enerji uygulamalarını seçme kapasitemizden geriye kalanları da kaybediyoruz.

Bu nedenle, özellikle gençlere, bulutçu sınıfın gücü arttıkça ve teknofeodalizmin yürüyüşü hızlandıkça, demos olarak iklim felaketini önlemek için daha az şey yapabileceğimiz yönündeki rahatsız edici haberleri iletmek istiyorum. 'Gelecek için grev'in ön saflarında yer alan gençler, gezegenimizin aşırı ısınmasını önlemenin tekno-feodalizme direnmekle el ele gittiğini kabul etmelidir.

Sorunuza geri dönelim: kim kazanır ve kim kaybeder?

Genç bir adamken, örgütlü emeğin kapitalizmi gezegen ölçeğinde yok edeceğini ummuştunuz. Daha yaşlı bir adam olarak, tam tersine tanık oldunuz: kapitalizmin engelsiz küreselleşmesine.

1991'den sonra iki şey küreselleşti: bir düğmeye basarak kıtalar atlayabilen finansal sermaye ve San Francisco'daki Hintli geliştiriciler tarafından tasarlanan ve Zhengzhou'daki Tayvanlı bir şirket tarafından üretilen Amerikan iPhone'larının Philadelphia'da satılmasını mümkün kılan üretim hatları ya da zincirleri. Başta Çin, Hindistan ve eski komünist ülkelerden olmak üzere yaklaşık iki buçuk milyar emekçi bu uluslararası değer zincirine katılarak birçoğunu yoksulluktan kurtardı. Ancak manşetlere taşınan artışlar
ölçülebilir gelirler genellikle katıksız keder pahasına satın alındı.[22] iPhone üretmek için iğrenç atölyelerde on altı saatlik vardiyalarda çalışan Çinli göçmen işçiler gelirlerinin dört katına çıktığını gördüler ancak mahsulleri yok edildiğinde geçim kaynakları yok olan Hintli çiftçiler kadar intihara meyilli hale geldiler.
Bayer-Monsanto'nun genetiği değiştirilmiş tohumları.[23] Küreselleşmenin en büyük faydalanıcısı olan Amerika'da bile milyonlarca insan umutsuzluktan öldü.[24] Bu çelişkiler Karanlık Anlaşma'nın doğrudan sonucuydu. Amerika'nın ticaret açığını Çin'i kapitalist bir güç merkezine dönüştürmek için seferber ederek, kapitalistleri zenginleştirerek ve
dünya çapındaki rantiyeler, yetersiz yatırımın yol açtığı sefalet

Aşırı yatırımın neden olduğu zenginlik Küresel Güney'e göç ederken Küresel Kuzey.

Sovyetler Birliği'nin çöküşünden iki yıl sonra, küreselleşme hız kazanırken, kapitalizmin sonsuza dek sürmeyeceğine dair inatçı umudunuza ihanet ederek bu kitabı motive eden soruyu sordunuz. Otuz yıl kadar sonra, iddia ettiğim gibi, dileğiniz gerçekleşti - internet gerçekten de kapitalizmin sonunu getirdi - ancak beklediğiniz şekilde değil. Eğer haklıysam, şimdi sorulması gereken soru şu: Kapitalist küreselleşmenin dünya çapında bir teknofeodalizme dönüşmesinin kazananları ve kaybedenleri kimler?

Kapitalist çağ boyunca, rantiyeciler kapitalistlerin kârlarının giderek artan kısımlarından pay almayı başardıklarında iyi bir şey olmamıştır. Kârın ranta dönüşmesi her zaman kapitalizmin dinamizmini engellemiş, patlayan balonlar yaratmış, zayıf halkları ve devletleri zehirli borç batağına sürüklemiştir. Teknofeodalizmin yükselişi bu kriz üreten süreci yeni boyutlara taşıdı - ekonomi tarihçisi Adam Tooze'un iki Yunanca kelimeden uydurduğu neolojizmi ödünç alırsak, *çoklu kriz* durumuna.

Şu anda başkasının bulut sermayesini oluşturmak için çok fazla zaman ve enerji harcayan milyarlarca bulut kölesini düşünün. Onların karşılıksız emeği, çok az sayıda cloudalist için çıkarma gücü ve bulut rantı üretiyor, bu para asla daha geniş gelir dolaşımına yeniden girmeyecek, kendileri ise hiçbir gelir elde edemeyecek. Bunu *küresel değer tabanının daralması* olarak tanımlamama izin verin. Buna bir de bulut sermayesinin ücretli işçilere uyguladığı ve onları giderek bulut proleterlerine dönüştüren ücret baskısını ekleyin. Sonuç, kitlelerin meta satın almak için seferber edebilecekleri gelirlerde önemli bir azalmadır. Efektif ya da toplam talepteki bu seküler düşüş, daha fazla ve daha derin ekonomik krizler anlamına gelir. Ekolojik bir metafor kullanmak gerekirse, kapitalistler ve işçiler yaşam alanlarının daralmasına benzer bir durum yaşamakta, nesli tükenmekte olan türleri daha büyük tehlikelere itmekte ve daha sık aşırı hava olaylarına maruz kalmaktadırlar.

Ukrayna'daki savaştan önce durum buydu. Washington'un Çin Büyük Teknolojisine ve onun bulut finansmanına savaş açma kararından bu yana, Karanlık Anlaşma ve

Dünyayı dolar tabanlı bir bulut tımarı ve yuan tabanlı bir bulut tımarı olarak ikiye bölerse, Çinli ve Amerikalı işçilerin zarar göreceği kesindir, ancak Amerikalı rantiyeciler ve Çinli kapitalistlerin de kaybedeceği çok şey vardır. Eğer Çin'in artı değeri artık aynı oranda Amerika Birleşik Devletleri'ne göç etmezse, Amerika'nın rantiyecilerinin başı belaya girecektir. Onların talihsizliği geri sekerek Amerika'nın net ithalatına bağımlı olan Çinli kapitalistlere zarar verecek ve bu da dolar cinsinden rantlarla sağlanacaktır. Amerikalı bulutçulara gelince, onlar ne bekleyeceklerini bilemezler: kapitalistler ve Amerikan toplumunun geri kalanı üzerinde göreceli bir güç kazanırlarken, Karanlık Anlaşma'nın çöküşünün kar haneleri üzerindeki etkisi büyük bir bilinmezliktir.

Apple ve Tesla gibi karasal sermaye ile bulut sermayesini birleştiren şirketler kesinlikle zarar görecektir. Örneğin Google'ın aksine Apple, iPhone ve iPad'i ürettiği Çin'de milyarlarca dolarlık fiziksel sermaye yatırımı yaptı. Bu, Amerika Birleşik Devletleri'ne kolayca geri döndürebileceği bir yatırım değil. Apple'ın Çin'de üretim yapmasının nedeni ucuz ve kalifiye işgücü değil, 2007'den bu yana insan, karasal ve bulut sermayesini Amerikan topraklarında taklit edilemeyecek şekilde harmanlayan bir üretim süreçleri ekosistemi inşa etmiş olmasıdır. Amazon ve Google gibi bulut sermayesi yoğun şirketler için her şey, küresel değer tabanının daralmasının ve Çin kar ve rantlarının dolar süper bulut tımarına akışının kesintiye uğramasının satışlarını nasıl etkileyeceğine bağlı olacaktır.

Kesin olarak bildiğimiz bir şey var. Teknolojik ilerleme bulut sermayesinin güçlenmesine yardımcı olacak. Büyük ölçekli, çok yönlü, gelişmiş 3D baskı ve yapay zeka güdümlü endüstriyel robotlarla birleştiğinde, bulut sermayesi, rekabet avantajı ölçek ekonomilerine dayanan geleneksel kapitalist holdinglerin tüm amacını baltalayacaktır. Bu arada, Washington'un Çin'e karşı ekonomik savaş açma kararıyla tetiklenen fiziksel sermayenin küreselleşmesi de hızlanacaktır. Ve iki süper bulut tımarı arasında dünyanın dört bir yanından hammaddelerin (nadir topraklar, lityum ve elbette verilerimiz) yağmalanması konusundaki düşmanlıklar da artacak.

Küreselleşmenin zirve yaptığı 2005-2020 yılları arasında, dünyanın başlıca ticaret blokları arasında büyük fay hatları oluştu. Bu fay hatlarından biri Avrupa Birliği'nin güneyindeki açık veren ülkeleri kuzeyindeki fazla veren ülkelerden giderek daha fazla ayırmaktadır. Başka bir fay hattı ise

Amerika'nın kıyı ekonomileri, ortasındaki pas kuşaklarından. Çin'in gelişen kıyı bölgeleri anakaranın iç kesimlerinden ekonomik bir Berlin Duvarı ile ayrılmıştı. Küreselleşme azalırken bu fay hatları da azalıyor mu? Tam tersine. Örneğin Avrupa'nın doğusu ile batısı arasında ve bulutçu güce bağlı Amerikalılar ile diğerleri arasında eski fay hatları varlığını sürdürürken yenileri ortaya çıkıyor. Ve daha geniş teknofeodal çatallanmanın bir sonucu olarak dünya, George George'da sürekli çatışanlara benzemeyen kıtasal süper devletlere bölünüyor. Orwell'*in Bin Dokuz Yüz Seksen Dört'*ü .[25]

Barış bu sürecin bariz kurbanıdır ancak tek kurbanı değildir: Pasifik'in her iki yakasındaki çok küçük bir grup bulutçu tarafından kullanılan gücün büyüklüğü ve doğası göz önüne alındığında, gerçek demokrasiye benzeyen herhangi bir şey giderek daha uzak görünmektedir. Aslında Batılı bir perspektiften bakıldığında en büyük ironi, bulutçuları kontrol altında tutmak ve dolayısıyla demokrasi umudunu canlı tutmak için bir şeyler yapabilecek tek siyasi gücün Çin Komünist Partisi olmasıdır. Çin'in bulut finansmanını partinin kabul edilebilir olarak gördüğü sınırlar içinde tutmak amacıyla Jack Ma gibi Çinli bulutçulara katı sınırlar koyan Başkan Xi'dir. kendi.[26]

Ancak Xi'nin önündeki en büyük zorluk, partinin otoritesinin uzun süredir Karanlık Anlaşma yoluyla kapitalistlerinin zenginleşmesiyle sağlanan ekonomik büyümeye dayanmasıdır. Teoride ve çok dolambaçlı bir şekilde Xi, Çinli işçiler adına sadece bulutçulara değil Çinli kapitalistlere de bir sınıf savaşı ilan etti. Ağustos 2021'de, 'aşırı gelirler' üzerinde kısıtlamalar ve daha da önemlisi, toplam yatırımı Çin milli gelirinin yüzde 50'sinden yüzde 30'una düşürmek için yeni bir politika açıkladı - bu ancak Çinli kapitalistlerin ABD'ye net ihracattan elde ettikleri karlar büyük ölçüde azaltılırken yurtiçi ücretler artarsa gerçekleşebilir. Ancak bu gerçek bir kampanya mı yoksa sadece bir propaganda çalışması, Çin özellikleri taşıyan bir popülizm biçimi mi? Çin'in siyasi sınıfı hem bulutçularla hem de kapitalistlerle sürekli bir çatışmaya girebilecek kapasitede ve istekli mi? Bunu söylemek mümkün değil. Gerçekten de, Xi söylediklerinde ciddi olsa ve işçi sınıfı gelirlerini artırmayı başarsa bile, Çin'in gelirlerindeki herhangi bir yükselişin

Çoğunluğun gelirleri Çin'in demosunun gücünü yeniden canlandıracaktır. Bununla birlikte, dünya çapında herhangi bir demos için tek umut ışığının totaliterlik altındaki bir toplumun ortasında parlaması sonsuz derecede ilgi çekici olmaya devam ediyor.

Liberaller bir zamanlar sizin ve benim gibi insanlardan - sosyalist bir dönüşümü arzulayan solculardan - korkuyorlardı. Sol yenilgiye uğradığında liberaller rahatladılar ama devletin gücüne karşı çıkmaya devam ettiler: Onların gözünde güçlü devletler, burjuva liberal olanlar bile, serfliğe giden yolu açan şeylerdir. Sonunda, Batılı devletler çok güçlü oldukları için değil, çok zayıf oldukları için serfliğe giden küresel bir otoyolun inşa edilmiş olması nefis bir şekilde şok edici değil mi? Yani, doğurdukları bulut sermayenin yönetimi ele geçirmesini, kapitalizmi ortadan kaldırmasını ve teknofeodalizmi kolaylaştırmasını engelleyemeyecek kadar zayıf oldukları için.

7. Teknofeodalizmden Kaçış

Sanatçı nihayet ortaya çıkana kadar saatler geçmiş gibiydi. Onu sahnede bekleyen, Sydney'in hemen dışında dönüştürülmüş eski bir elektrik santrali olan sanat mekânının yüksek tavanından uzun bir kabloyla sarkıtılmış parlak, büyük boy, robotik görünümlü metal bir dış iskeletti. Ben de loş türbin odasındaki izleyiciler arasındaydım, kulağa hoş gelen müziğin büyüsüne kapılmış ve zarif bir şekilde parıldayan makine karşısında büyülenmiştim. Takvim 19 Ağustos 2000'i gösteriyordu - Mark Zuckerberg'in Facebook'u başlatmasından dört yıl önce, ilk tweet'ten altı yıl önce ve Google'da ilk aramanın üzerinden sadece bir yıl geçmişti. İnternet hala Masumiyet Çağı'ndaydı ve egemen katılımcılar için ve onlar tarafından yönetilen açık bir dijital forum olma hayali hala canlıydı.

Sonunda sanatçı Stelarc, ortaya çıktı.[1] Dış iskeletin içine girdikten sonra Stelarc bacaklarını istediği gibi hareket ettirmekte özgür olmaya devam edecek, ancak kolları internet üzerinden izleyen ve katılan anonim bir kalabalık tarafından uzaktan kontrol edilecekti. Stelarc, Movatar adını verdiği makinenin içine tırmandı ve sistem açılmaya başladı. Çok geçmeden, görünmez yabancıların beklediği internete bağlandı. Hareketlerindeki zahmetsizlikle sizi büyüleyen bir dansçının aksine, Movatar beceriksizliğiyle ilgi çekiciydi. Vücudunun üst kısmı, sanki altındaki bacaklara zıtmış gibi sarsakça hareket ediyordu. Beceriksiz hareketleri tuhaf bir şekilde hareketliydi, anlamla doluydu - ama tam olarak neyi ifade ediyordu? İnsanlar ve teknolojileri arasındaki ilişkiye ve Hesiod'a ilham veren aynı çelişkilere açılan bir pencere hissettim.

Sonrasında sorunuzu düşündüğümü hatırlıyorum: İnternet kapitalizmin dostu muydu yoksa düşmanı mı? Movatar cevabın bir parçası mıydı? Peki bu insanlık durumu için ne anlama geliyordu? O zamanlar bu konuda hiçbir fikrim yoktu.

ipucu. Ama bugün, bunu açıkça görüyorum: Stelarc'ın Movatar'ı, geleneksel sermaye bulut sermayesine, 'üretilmiş bir üretim aracından' üretilmiş bir *davranış değiştirme* aracına dönüştüğünde bize ne olacağı kehanetinde bulunuyordu. Stelarc yalnızca post-insan fikrini deniyordu, ancak Movatar'ı insanlığın gelecekteki gerçekliğinin özünü yakaladı. Şimdi gördüğüm kadarıyla Movatar, hiper-bağlantılı, algoritma güdümlü, bulut tabanlı sermayenin insafına kalmış bir yaratıktı. Bunun için başka bir isim de *Homo technofeudalis* olabilir.

Liberal bireyin ölümü

Bugün bile senin yaşam tarzına imreniyorum baba. Sen liberal bireyin timsaliydin. Elbette, geçimini sağlamak için Eleusis'teki çelik fabrikasında kendini patronuna gönülsüzce kiralamak zorundaydın. Ama öğle tatilinde Eleusis Arkeoloji Müzesi'nin açık hava arka bahçesinde keyifle dolaşır, antik çağın teknoloji uzmanlarının sanılandan daha ileri olduklarına dair ipuçlarıyla dolu antik stelleri keşfetmenin tadını çıkarırdın. Ve her öğleden sonra saat beşi biraz geçe eve döndükten ve geç bir öğle uykusundan sonra, aile hayatımızı paylaşmaya ve bazı geceler şöminemizin başında çeşitli metallerle uğraşmadığımız zamanlarda kitaplarınızı ve makalelerinizi yazmaya hazır olarak ortaya çıktınız. Kısacası, fabrikadaki yaşamınız kişisel yaşamınızdan özenle çitle çevrilmişti.

Bu, hiç değilse kapitalizmin bize belirli sınırlı parametreler dahilinde de olsa benliğimiz üzerinde egemenlik sağladığını düşündüğümüz bir dönemi yansıtıyordu. Ne kadar çok çalışmak zorunda olursanız olun, en azından hayatınızın bir bölümünü, ne kadar küçük olursa olsun, çitle çevirebilir ve bu çitin içinde özerk, kendi kaderini tayin eden, özgür kalabilirdiniz. Bizim gibi solcular da sadece zenginlerin gerçekten seçme özgürlüğüne sahip olduğunu, yoksulların çoğunlukla kaybetmekte özgür olduğunu ve en kötü köleliğin zincirlerini sevmeyi öğrenmişlerdi.[2] Yine de, kapitalizmin en sert eleştirmenleri olan bizler bile, onun bize sağladığı sınırlı öz sahipliği takdir ediyorduk.

Günümüz dünyasında gençler için bu küçük merhamet bile ellerinden alınmış durumda. İnternette bir kimlik oluşturmak isteğe bağlı değildir ve bu nedenle kişisel yaşamları, yaptıkları en önemli işlerden biri haline gelmiştir.

yapıyorlar. İnternete ilk adımlarını attıkları andan itibaren Movatar gibi birbiriyle çelişen iki şaşırtıcı talepten muzdarip oluyorlar: Kendilerini bir marka olarak görmeleri dolaylı olarak öğretiliyor, ancak algılanan özgünlüğüne göre değerlendirilecek bir marka. (Ve buna potansiyel işverenler de dahil: "Gerçek benliğimi keşfedene kadar kimse bana iş teklif etmeyecek" demişti bir mezun bana.) Dolayısıyla herhangi bir resim yayınlamadan, herhangi bir video yüklemeden, herhangi bir filmi incelemeden, herhangi bir fotoğraf ya da mesaj paylaşmadan önce, seçimlerinin kimleri memnun edeceği ya da kimleri uzaklaştıracağı konusunda dikkatli olmalıdırlar. Bir şekilde potansiyel 'gerçek benliklerinden' hangisinin en çekici bulunacağını hesaplamalı, kendi görüşlerini ortalama görüşün ne olduğuna dair fikirlerine karşı sürekli olarak test etmelidirler.

çevrimiçi fikir üreticileri arasında olabilir.[3] Her deneyim yakalanabilir ve paylaşılabilir ve bu yüzden sürekli olarak bunu yapıp yapmama sorusu tarafından tüketilirler. Ve deneyimi paylaşmak için gerçekte hiçbir fırsat olmasa bile, bu fırsat kolayca hayal edilebilir ve edilecektir. Tanık olunan ya da olunmayan her seçimi, bir kimliğin küratörlüğünde bir eylem haline gelir.

İnsanın satılık olmadığı her gün biraz zaman geçirme hakkının neredeyse yok olduğunu görmek için toplumumuzun radikal bir eleştirmeni olmaya gerek yok. İronik olan şu ki, liberal birey ne faşist Kahverengi Gömlekliler ne de Stalinist muhafızlar tarafından söndürüldü. Yeni bir sermaye biçimi gençlere en özgürlükçü şeyleri yapmalarını öğütlemeye başladığında öldürüldü: kendin ol! (Ve bunda başarılı olun!) Bulut sermayesinin tasarladığı ve paraya dönüştürdüğü tüm davranış değişiklikleri arasında bu kesinlikle onun kapsayıcı ve taçlandırıcı başarısıdır.

Sahiplenici bireycilik ruh sağlığına her zaman zarar vermiştir. Teknofeodalizm, eskiden liberal bireye piyasadan kaçabileceği bir sığınak sağlayan çitleri yıktığında işleri çok daha kötü hale getirdi. Bulut sermayesi, bireyi veri parçalarına, tıklamalarla ifade edilen ve algoritmalarının manipüle edebildiği seçimlerden oluşan bir kimliğe parçaladı. Sahip olmaktan çok *sahip* olunan, daha doğrusu kendine sahip olmaktan aciz bireyler üretti. Dikkatimizi ele geçirerek odaklanma kapasitemizi azalttı. Biz

zayıf iradeli olmadık. Hayır, odak noktamız çalındı.[4] Ve teknofeodalizmin algoritmaları, bu türden

ataerkillik, klişeler ve önceden var olan baskılar, en savunmasız olanlar - kızlar, akıl hastaları, marjinalleştirilmişler ve evet, yoksullar - sonuçtan en çok zarar görenlerdir.

Eğer faşizm bize bir şey öğrettiyse, o da şeytanlaştırıcı stereotiplere olan yatkınlığımız ve bunların bizde uyandırdığı doğruluk, korku, kıskançlık ve nefret gibi duyguların çirkin çekiciliğidir. Teknofeodal dünyamızda internet, korkulan ve nefret edilen 'öteki'ni daha yakına, tam yüzünüze getiriyor. Ve çevrimiçi şiddet kansız ve uysal göründüğü için, bu 'öteki'ne çevrimiçi olarak alaycı, insanlık dışı bir dil ve kinle karşılık verme olasılığımız daha yüksektir . Bağnazlık, tekno-feodalizmin kimlik ve odaklanma konusunda yaşadığımız hayal kırıklıkları ve kaygıların duygusal telafisidir. Yorum moderatörleri ve nefret söylemi düzenlemesi bunu durduramaz çünkü algoritmaları nefret ve hoşnutsuzluktan daha bol akan bulut rantlarını optimize eden bulut sermayesine içkindir.

Bir keresinde bana, kendinizi antik Yunan kalıntıları arasında kaybetmeyi seçerek yaptığınız gibi, odaklanacak zamansız güzellikte bir şey bulmanın, ruhumuzu çembere alan şeytanlara karşı tek savunmamız olduğunu söylemiştiniz. Yıllar boyunca bunu kendi yöntemlerimle uygulamaya çalıştım. Ancak teknofeodalizm karşısında tek başına, izole bir şekilde, liberal bireyler olarak hareket etmek bizi çok uzağa götürmeyecektir. Kendimizi internetten koparmak, telefonlarımızı kapatmak, plastik yerine nakit kullanmak bir süreliğine yardımcı olabilir ama bunlar çözüm değildir. Bir araya gelmediğimiz sürece, bulut sermayesini asla medenileştiremeyeceğiz ya da sosyalleştiremeyeceğiz ve dolayısıyla kendi zihinlerimizi onun pençesinden asla kurtaramayacağız.

İşte en büyük çelişki de burada yatıyor: Özgürlüğün öz-mülkiyet olduğu şeklindeki bu temel liberal fikri kurtarmak, giderek artan bulut tabanlı üretim, dağıtım, işbirliği ve iletişim araçları üzerindeki mülkiyet haklarının kapsamlı bir şekilde yeniden yapılandırılmasını gerektirecektir. Liberal bireyi yeniden canlandırmak için liberallerin nefret ettiği bir şeyi yapmamız gerekiyor: yeni bir devrim planlamak.

Sosyal demokrasinin imkansızlığı

Neden teknofeodalizm, kapitalizmin en azından bir süreliğine sosyal demokrat hükümetler tarafından dizginlendiği gibi siyaset tarafından dizginlenemiyor?

Sosyal demokratlar, iktidarın eski moda sanayi sermayesinin elinde olduğu bir dönemde fark yaratabildiler. Örgütlü emek ile imalat sanayinin kaptanları arasında hakemlik yaptılar, mecazi anlamda (ve bazen de gerçek anlamda) onları bir masanın etrafına oturtarak uzlaşmaya zorladılar. Sonuç, bir yandan işçiler için ücretlerin ve koşulların iyileştirilmesi, diğer yandan da sanayi kârlarının bir kısmının emeklilik maaşlarına, hastanelere, okullara, işsizlik sigortasına ve sanata aktarılması oldu. Ancak 1971'de Bretton Woods'un ölümünden sonra güç sanayiden finansa kayınca, Avrupalı sosyal demokratlar ve Amerikalı demokratlar Wall Street, Londra Şehri, Frankfurt ve Paris bankerleriyle Faustvari bir pazarlığın içine çekildiler. Pazarlık kaba ve basitti: hükümetteki sosyal demokratlar bankacıları düzenleme prangalarından kurtardı: 'Çıldırın! Kendinize çeki düzen verin' dediler. Karşılığında finansçılar da, kudurmuş bankacılardan elde ettikleri devasa kazançların küçük bir kısmı şeklinde, büyük sofralarındaki kırıntıları devretmeyi kabul ettiler.

finansallaşma, refah devletini finanse etmek için.[5]

Homeros'un deyimiyle, sosyal demokratlar çağın nilüfer yiyicileri haline gelmişlerdi. Finansallaşma ile karınlarını doyurdukça, entelektüel olarak yumuşadılar ve uygulamalarında ahlaki olarak suç ortağı oldular. Ballı suyu onları, bir zamanlar riskli olanın artık risksiz olduğu, bu sihirli kazın her zaman altın yumurtlayacağı ve eğer bu yumurtalar refah devletini finanse etmek için kullanılabilirse, o zaman kazın yaptığı diğer her şeyin haklı olabileceği inancına kaptırdı. Dolayısıyla 2008'de finansal sermaye çöktüğünde, bankacılara 'Yeter!' diyecek zihinsel araçlardan ve ahlaki değerlerden yoksundular. Bankaları kurtarabiliriz ama sizi kurtaramayız'. Dolayısıyla, 4. Bölümde anlatılan bankacılar için sosyalizm ve neredeyse herkes için kemer sıkma politikalarının ölümcül kombinasyonu, bulutçuların yükselişini finanse ederken ekonomilerimizi durgunlaştırdı.

Eskiden sosyal demokratların sanayiciler üzerinde bir dereceye kadar gücü vardı çünkü sendikaların desteğine sahiptiler ve acı verici düzenlemeleri tehdit edebiliyorlardı. Bugün, bulutçular korkmuyor

Çünkü bulut proleterleri sendika kuramayacak kadar zayıftır ve bulut serfleri kendilerini üretici olarak bile görmezler. Düzenlemelere gelince, bunlar ya fiyatları sınırlayarak ya da kartelleri dağıtarak işe yaramıştır. Bulut Sermayesi Çağında, bulutçular her ikisinin de bir anlam ifade etmediği düşüncesiyle kendilerini güvende hissediyorlar. Tüketicilerin korunması gereken hizmetler aşağıdaki gibi olduğunda fiyat düzenlemesi önemsizdir

ya bedava ya da piyasadaki en ucuzu zaten .[6] Başkan Theodore Roosevelt'in Standard Oil ve diğer kartelleri dağıtırken Rockefeller'a yaptığı gibi onları parçalamaya gelince, bu ancak karasal sermayenin eski günlerinde mümkündü. Standard Oil, Kuzey Amerika'nın dört bir yanına yayılmış benzin istasyonları, rafineriler ve yakıt taşıma sistemlerinden oluşuyordu. Bunu bölgesel petrol şirketlerine bölmek ve bunları birbirleriyle rekabet etmeye teşvik etmek politik olarak zor ama teknik olarak son derece kolaydı. Peki bugün Amazon, Facebook, PayPal ya da Tesla nasıl parçalanabilir?

Cloudalistler, bulut kirasını ödemeden kullanıcılarından (yani bulut serflerinden) biriyle iletişime geçmeye cüret eden, bulut tımarlarından geçinen herhangi bir üçüncü taraf geliştiriciyi (yani vasal kapitalisti) yok edebileceklerini biliyorlar.[7] Kullanıcılarına istedikleri gibi davranabileceklerini biliyorlar - en son ne zaman biri bir bulut hizmetinin hüküm ve koşullarını reddetti?
yazılım güncellemesi? - Çünkü ellerinde rehineler var: rehberimiz, arkadaşlarımız, sohbet geçmişimiz, fotoğraflarımız, müziğimiz, videolarımız; rakip bir bulut tımarına geçersek bunların hepsini kaybedeceğiz. Ve hükümetin onları durdurmak için yapabileceği çok az şey olduğunu biliyorlar. Ulusal hükümetlerimizin rakip şirketlerin müşterilerini ararken aynı ücretleri almaya zorladığı ulusal telefon şirketlerinin aksine, Twitter'ı tüm tweetlerinizin birikimini paylaşmaya nasıl zorlayabilirler?

Mastodon ile fotoğraflar ve videolar?[8]

Daha da kötüsü, ideolojik akıntının kendilerinden yana olduğunu görüyorlar. Siz henüz genç bir adamken, siyasi sol nesnel hakikate olan inancını ve insanlığın durumunu iyileştirmek gibi daha yüksek bir amaç için gelirleri, serveti ve gücü yeniden dağıtma hizmetinde yeni kurumlar inşa etmeye olan bağlılığını sürdürüyordu. Sizin gibi Marksistler daha da ileri giderek devrimi savundular çünkü etik kurallarının doğruluğuna, sosyal teorilerinin bilimsel temeline ikna olmuşlardı, tarihin arzu edilen bir sonuna doğru çalıştıklarına olan inançlarından bahsetmiyorum bile - lüks bir liberal

Tüm sistemik sömürü ve çatışmaların ortadan kalktığı komünizm. Sosyal demokratlar Marksist perspektiften giderek uzaklaşsalar ve bu perspektifi aşağılasalar da, başardıkları pek çok şey Marksist inançlardan güç aldı. Sosyal demokrat gündem, Marksistlerin savunduğu evrensel sağlık hizmetleri ve ücretsiz eğitim gibi şeyleri, piyasaları ve kapitalizmi bir kenara bırakmadan ve daha da önemlisi Sovyet komünizminin sıkıcılığına, gizli polise ve gulaglara maruz kalmadan başarmanın bir yolu olarak sunuldu.

Bugünün bakış açısıyla, solun inancına karşı koymak için, sosyal demokratların, Vietnam Savaşı karşıtı göstericilerin, sivil haklar kampanyacılarının, feministlerin ahlaki kesinliklerine karşı uyarıda bulunan ve olayların yıkanmamış hippilerin ve onların eski komünist yol arkadaşlarının varsaydığından daha karmaşık, daha az siyah ve beyaz olduğunu savunan bir tür göreceliliği benimseyen siyasi sağın o zamanlar olduğunu hatırlamak büyüleyici. Ancak 1991'de Kremlin'in üzerindeki kızıl bayrak indirilip küresel solun yenilgisi ilan edilince işler tamamen tersine döndü. Birdenbire, katıksız gerçekleri ve tartışılmaz erdemleri benimseyen sağ oldu: tüm halkların evrensel bir devlet ya da demokrasi hakkına sahip olduğunu sorgulayan aynı gericiler, bu hakların dayatılmasını benimser hale geldiler
(seçici de olsa) silah zoruyla.[9] Sağ, 'tarihin sonu'na dair kendi yeni yorumunu sundu: ortak mülkiyet ve radikal eşitlik getiren sosyalizm değil, liberal demokrasi, serbest piyasalar ve sahiplenici bireycilik. Bu arada sol, tüm kesinlikten vazgeçerek ve sağın henüz terk ettiği göreceliliği benimseyerek sağı zorladı: hepimizin başkalarının çıkarcı gücünden özgür olma hakkına sahip olduğu ilkesi, hiçbir bakış açısının diğerlerinden daha değerli olmadığı ilkesine dönüştü.

Solun bu dönüşümünün altında elbette Batı'nın emekçi sınıfları parçalayan sanayisizleşmesi yatmaktadır ki bu süreç teknofeodalizmin günümüzde de devam ettiği bir süreçtir. İşçi sınıfı hala görece homojen bir yapıdayken, görece sağlam bir sınıf bilinci, sosyal demokrat hükümetler üzerinde en azından bir dereceye kadar baskı kurmasına olanak tanıyordu. Günümüzde sınıf mücadelesinin yerini sözde 'kimlik siyaseti' almıştır. Trajik bir şekilde, ırksal, cinsel, etnik ve dini azınlıkları koruma ve onarıcı

Adalet, sosyal açıdan liberal görünmeyi seven iktidar sahiplerinin işine geliyor. Sadece sözde hizmet ettikleri ve azınlıkları ezilmelerinin sistemik nedenlerinden korumak için özde çok az şey yaptıkları sürece bu nedenleri coşkuyla dillerine yerleştirirler.
Dahası, kimlik siyasetinin bu söylemsel savunusu, yetkili kişilerin bulut sermayesiyle giderek daha fazla iç içe geçen ekonomik ve siyasi çıkarcı güç hakkında hiçbir şey yapmamasına olanak tanıyor. Alternatif sağa gelince, hiçbir şey onları daha fazla memnun edemezdi. Kimlik siyasetinin beyaz seçmenlerde uyandırdığı grup içi, savunmacı, kabileci ve ırkçı duygulardan faydalanmak için altın bir fırsat olduğunu fark ettiler.

Bu yeni siyasi sahnede sosyal demokrasi imkansızdır. Artık bir tarafta sermaye, diğer tarafta ise sosyal demokrat bir hükümetin hakemlik yapmasına ve iki tarafı uzlaşmaya zorlamasına izin veren emek yok. Bunun yerine, sol 'kadın' tanımı, baskılar hiyerarşisi ve geri kalan her şey üzerine bir iç savaşla meşgulken, her ikisi de iktidara yükselmelerine olanak sağladıkları yeni bir egemen sınıfın, bulutçuların kölesi olan bir merkez ve bir alternatif sağımız var. Bu arada kimse bulut proleterleri, bulut serfleri, vasal kapitalistler, geleneksel proletarya- prekaryadan geriye kalanlar, iklim değişikliği mağdurları, teknofeodalizmin bulut tımarlarında boğduğu ve hapsettiği kitleler adına konuşmuyor.

Sosyal demokrasinin ve aslında liberal bireyin orijinal fikrini yeniden canlandırmak için iki şey gereklidir. Birincisi, eski sağ-sol ayrımının modasının geçtiği mitini bir kenara bırakmalıyız. İnsanları ve gezegeni yöneten ve acımasızca sömüren bir Sermaye İmparatorluğu'nda yaşadığımız sürece, onu yıkmaya yönelik sol bir gündeme dayanmayan hiçbir demokratik siyaset olamaz. İkinci olarak, bunun ne anlama geldiğini ve bu imparatorluğun bulut sermayesi üzerine inşa edildiği teknofeodalizm dünyasında, ortaya çıkardığı tüm yeni, şeytani derecede karmaşık sınıf yapıları ve çatışmalarla birlikte nasıl başarılabileceğini temelden yeniden yapılandırmalıyız.

Bu kulağa zor ve karmaşık geliyorsa, daha basit bir formülasyon önermeme izin verin. Savaştan sonra Marksizm kendinden emin bir şekilde tehditkâr bir Hakikat sundu, öfkeli sağ görececi oldu ve sosyal demokrasi şansını yakaladı. Marksizm'in 1991'deki büyük yenilgisinin ardından Marksist Hakikat yok oldu, Liberal Hakikat geri dönüş yaptı ve sosyal demokrasi öldü. Kapitalizmin 2008'deki Waterloo'sundan ve

teknofeodalizm, liberaller, sosyal demokratlar ve alternatif sağ, bulutçuların sahip olmalarına izin vereceği her türlü güç kırıntısı için savaşıyor. Bugün geleceğimiz, teknofeodal durumumuzla tutarlı bir Hakikati ortaya çıkaracak güveni yeniden kazanmamıza bağlıdır. Bu yeterli olmayacaktır. Ama gerekli.

Kripto'nun yanlış vaadi

Thomas More, kendi adını taşıyan *Ütopya*'sını on altıncı yüzyılda, feodal düzenin kötülüklerinin nasıl tedavi edilebileceğine dair bir düşünce deneyi olarak yazmıştır (ki kendisinin de bunda önemli bir rol oynadığını söylemek gerekir). Yarım yüzyıl sonra Tommaso Campanella, el emeği ile çalışan herkesin tam vatandaşlıktan mahrum bırakılması gerektiği yönündeki önde gelen Aristotelesçi görüşe karşı bir polemik olarak kendi Ütopyası *Güneş Kenti*'ni yayınladı. Siyasi güce sahip olması gerekenlerin asalak feodal sınıflar değil, zanaatkârlar ve inşaatçılar olması gerektiğini savundu. Günümüzün evanjelik kripto teknolojileri savunucuları - Wall Street'in, bulutçuların, hükümetlerin, derin devletin, tüm teknofeodal düzenin akıllı bilgisayar kodları ve kırılamaz iş ispatı algoritmalarıyla yıkılabileceğine olan inançlarıyla - günümüzün ekonomik ütopyacılarıdır ve kripto, orijinal Ütopya'nın feodalizme bir tepki olduğu kadar teknofeodalizme de bir tepkidir.

Doğrusunu söylemek gerekirse, kriptonun gelişini müjdeleyen orijinal makaleyle ilk karşılaştığımda, şu anda kötü şöhretli ve ele geçirilmesi zor Satoshi Nakamoto tarafından imzalanmış 2008 tarihli bir blog yazısı vardı,[10] Büyülenmiştim. Şu cümleyle başlıyordu: 'İnternet üzerinden ticaret, neredeyse sadece finansal kurumların güvenilir üçüncü taraflar olarak hizmet vermesine bağlı hale gelmiştir.
elektronik ödemeleri işlemek'. Ardından, şimdiye kadar yaratılmış tüm finans kurumlarını atlayarak birbirimizle çevrimiçi işlem yapmamızı sağlayacak bir algoritma sunmaya devam etti. İddianın büyüklüğünü ve özel ve devlete ait finans sektörünün parazitlerinden sunduğu potansiyel özgürleşmeyi görmek zor değildi.

Kriptonun cazibesini anlamak için, banka kartınızı kullanarak Londra'dan Brighton'a tren bileti aldığınızda, sizden küçük bir bulut kirası alan trainline.com gibi bir hizmeti kullandığınızda ne olduğunu düşünün,

Diyelim ki 75p.[11] Bu para nereye gidiyor? Trainline uygulamasından 75p'niz, trainline uygulamasının sahibi olan Trainline Holdings Limited adlı başka bir şirkete yüklenir. Ancak bu şirketin sahibi başka bir şirket, onun da sahibi başka bir şirket, onun da sahibi başka bir şirket. 75p'niz bir paravan şirketten diğerine geçerken, Londra'dan Jersey'e ve Lüksemburg'a seyahat eder, bir dizi merkez bankası tarafından onaylanır, ta ki sıcak bir vergi cennetine ulaşana kadar. Sonunda, hiçbir hükümetin, hiçbir parlamentonun, hiçbir demonun, hiçbir insan aklının, bırakın düzenlemeyi, takip bile edemeyeceği küresel bir dolarize finansal sermaye seline katılır.

Şimdi bunu Nakamoto'nun makalesinin müjdelediği türden bir kripto işlemiyle karşılaştırın. Bilgisayarınızın başına oturuyorsunuz. Banka hesabına, plastik karta, kendinizi tanıtacak bir sosyal güvenlik numarasına, hatta bir e-posta hesabına bile ihtiyacınız yok. Sadece birkaç basit otomatik kriptografik adımla daha önce oluşturduğunuz, görünüşte rastgele karakterler dizisi şeklinde bir özel anahtara ihtiyacınız var. Bu özel anahtar, bir ödeme yapmak, iyi bir amaca para göndermek, hatta çevrimiçi bir ankette oy kullanmak veya referandum.[12] Özünde, özel anahtarınız bir adres, bir banka hesabı ve bir sosyal güvenlik numarasının tek bir karakter dizisinde toplanmış halidir ve yalnızca sizin bilgisayarınızda bulunur ve yalnızca sizin tarafınızdan bilinir. Ancak, işlem yapmak için kullandığınız anda, sizin gibi insanlara ait bilgisayarlardan oluşan küresel bir ağa iletilir.
Bir işlemin işleyebilmesi için, bankanızın nakit paranız olduğunu ve bir kez harcadıktan sonra bir daha harcayamayacağınızı doğrulaması gibi, doğrulanması ve kaydedilmesi gerekir. Aradaki fark, işleminizin doğrulanmasını bir bankaya ya da başka bir parazit kapitalist kuruma emanet etmek yerine, doğrulamanın sizinki gibi ortak ağı oluşturan bilgisayarlar tarafından otomatik olarak gerçekleştirilmesidir.

Bu makineler işleminizi doğrulamak için birlikte çalışır. Bunu, amacı işleminizi doğrulamaya yardımcı olmak için en hızlı bilgisayarların sahiplerine teşvikler sunmak olan rastgele matematiksel bulmacaları çözmek için birbirleriyle yarışarak yaparlar. Bu yarışmayı kazanan makine, işleminizi bu ağ içinde yapılan her işlemin blok zinciri olarak bilinen uzun bir kaydına bir 'blok' olarak ekleme veya kaydetme ayrıcalığını kazanır. Bu ayrıcalığın karşılığında, kazanan makine - ve sahibi - bir iş kanıtı ile ödüllendirilir

token, gelecekteki işlemleri için ağda kullanılabilecek küçük bir ödeme.[13]

Kriptonun cazibesini görebilirsiniz: çılgınlığın aksine
Banka tarafından verilen bir kart kullanarak herhangi bir şey için ödeme yaptığınız andan itibaren, blok zinciri tabanlı işlem, eylem halindeki demokrasi gibi görünür. Kimse bir pay almaz. Hiçbir banka ya da şirket işin içinde değildir. Hiçbir devlet işleminizi izlemez. Hiçbir cloudalist neyi, ne zaman ve kimden satın aldığınızın kaydını tutmaz. Her aşamada finansörler arasında sermaye birikimine katkıda bulunan düzinelerce aracı aracılığıyla çılgın bir yol izlenmez. Dahası, hiç kimse işleminizin tamamlanmasına yardımcı olan makinelerden oluşan ağına sahip değildir ve bu nedenle hiçbir yatırımcı, pastanın büyüdüğünü ve bulut kiralarından paylarına düşeni kontrol ederek, girişime olan güven azalmaya başladığı anda desteklerini çekmeye hazır olarak izlemiyor - en azından bu bulut tabanlı ağ bulut kirası *üretmediği* için.

Kripto'nun 2008'deki doğuşu daha iyi bir zamanlamaya sahip olamazdı. Kapitalist finansın kendi kibrinden neredeyse öldüğü yıl, Bitcoin alternatif arayan geniş bir yelpazeye ilham verdi: yeminli özgürlükçüler, Occupy Wall Street hareketini oluşturan anarşistler ve sosyalistler, cypherpunk'lar - 1980'lerden beri gizlilik konusunda endişelenen kriptograflar ve kodlayıcıların bir karışımı.
Ancak çok geçmeden çatlaklar ortaya çıkmaya başladı ve nihayetinde üstünlüğü ele geçiren kripto hareketinin özgürlükçü fraksiyonu oldu. Onlar için bir numaralı düşman her zaman bir tür Katolik Kilisesi olarak tasvir ettikleri, insanlarla kutsal kazançları arasında aracılık yapmakta ısrar eden ve kendilerini Protestan Reformu için bastıran son zamanların Martin Luther'i rolünde gören merkez bankaları olmuştur. Böylece, başlangıçta anarşistleri ve sosyalistleri de cezbeden kripto hareketi, yeni blok zinciri teknolojisinde yeterince uzman olan herkesin, paraya çevirmeden önce dolar değerini artırmaya çalıştıkları kendi 'coin'lerini çıkardıkları son derece değişken bir para piyasası haline geldi. Fiat ya da devlet tarafından yaratılan paraya yönelik ideolojik küçümsemelerinin, kendi fiat paralarını çıkarmak için bir bahane olduğu ortaya çıktı. 2017'de bir Bitcoin 20.000 doların üzerinde işlem gördüğünde, kriptonun erken dönemdeki özgürleştirici vaadi ortadan kaybolmuştu.

Benzer blok zinciri yöntemlerini kullanan model Kate Moss, dijital bir fotoğrafını Bitcoin benzeri bir karakter dizisi şeklinde 17.000 dolardan fazla bir fiyata sattı. O zamanlar Twitter'ın şefi olan Jack Dorsey, ilk tweet'in görüntüsüyle bağlantılı bir kodu şu fiyata satarak çıtayı yükseltti 2.9 milyon dolar. Çılgınlığın zirvesinde, Beeple olarak bilinen sanatçı Mike Winkelmann, New York'taki Christie's müzayedesinde daha önceki çalışmalarından oluşan bir fotoğraf kolajına bağlı bir dizi karakteri 69.3 milyon dolara satmayı başardı. Hepsiyle alay edercesine, Brooklyn'li bir film yönetmeni, bu kripto çılgınlığı karşısında umutlu bir şekilde düz konuştuğu bir ses dosyasına iliştirilmiş bir dizi karakter için 85 dolar aldı.

Başka türlü de olamazdı. İlk özgürleştirici vaadine ihanet, kripto para birimlerinin doğasına sıkı sıkıya bağlıydı. Nakamoto'nun arzusu Bitcoin'in paralel bir para birimi olarak yükselmesiydi. Başarılı olmak için insanların Bitcoin'i tren bileti, içecek ve hatta ev satın almak için kullanmak istemesi gerekiyordu. Ancak Bitcoin'e değer kazandırmak için gerekli olduğuna inandığı kıtlığı tasarlamak için Nakamoto, Bitcoin koduna toplam Bitcoin sayısında sabit bir üst sınır koydu - tam olarak 21 milyon. Sınırlı arzı, Bitcoin'e olan talep artar artmaz, dolar ile değişim oranının da artacağı anlamına geliyordu. Bir noktada, Bitcoin'in dolar değeri belirli bir eşiğin üzerine çıktığında, Bitcoin'inizi saklamak ve değerinin daha da yükseleceği umuduyla daha fazla Bitcoin'in yanı sıra tren bileti, içecek ve ev satın almak için dolar kullanmak mantıklıdır. Bir kripto para biriminin para birimi olarak başarılı olmaya başladığı anda para birimi gibi çalışmayı bırakması ve bunun yerine bir piramit şemasına dönüşmesi kaçınılmazdı, ilk benimseyenler daha fazla insan satın aldıkça daha da zenginleşecekti.

Bu kripto aristokrasisinin yanı sıra, kripto teknolojilerinin tek gerçek yararlanıcıları, kripto evangelistlerinin sözde devirmeyi amaçladıkları kurumlar olmuştur: Wall Street ve büyük teknoloji holdingleri. Örneğin, J.P. Morgan ve Microsoft kısa bir süre önce güçlerini birleştirerek Microsoft veri merkezlerini temel alan bir 'konsorsiyum blok zinciri' oluşturdular ve böylece finansal hizmetlere hükmetme konusundaki ortak güçlerini arttırdılar. Benzer blok zinciri projeleri Goldman Sachs ve Hong Kong merkez bankası tarafından, Dünya Bankası tarafından Banka, hatta Mastercard ve Visa tarafından ![14] Daha ziyade

Ütopya'ya doğru ilerleyen kripto, bulut finansının bir başka aracı ve bulut sermayesi birikiminin motoru haline geldi.

Blockchain hiç şüphesiz büyüleyici bir araç. İlk karşılaştığımda, henüz keşfetmediğimiz bir soruya parlak bir cevap olduğunu yazmıştım. Ancak eğer soru kapitalizmin nasıl düzeltileceği ya da teknofeodalizmin nasıl tahttan indirileceği ise, bu o soru değil. Her ikisi de doğası gereği teknik yenilikleri kendi amaçları doğrultusunda kullanma gücüne sahip, kuşatıcı ve sömürücü sistemlerdir. Kapitalizm altında kripto, finansal sermayeye hizmet eder. Teknofeodalizm altında ise bulut-sermaye birikimi mantığına yardım ve yataklık eder. Bu, kripto teknolojisinin bir noktada ilericiler için faydalı olmayacağı anlamına gelmiyor. Eğer bulut sermayesini toplumsallaştırmayı başarabilirsek ve ekonomileri, blok zinciri teknolojileri kullanışlı olacaktır .[15] Ancak bunların herhangi biri uzaktan mümkün hale gelmeden önce, en acil soruları yanıtlamamız gerekiyor: teknofeodalizmin alternatifi nedir? Ve eğer sosyal demokrasi imkansızsa ve kripto sahte bir vaatse, bunu nasıl inşa edeceğiz?

Başka Bir Şimdi Hayal Etmek

Sol olarak sürekli yenilgi içinde debelenmemizin bir nedeni de, bir zamanlar bir barda, evde bir sosyalistin olduğunu duyan ve kendini 'cockney Tory' olarak tanımlayan biri tarafından bana yöneltilen öldürücü soruya cevap verememizdir: 'Eğer elimizdekini beğenmiyorsanız, yerine ne koyardınız? Nasıl çalışırdı? Can kulağıyla dinliyorum. Beni ikna edin! Denemedim bile. Sadece kalabalık barın gürültüsünden dolayı değil, düşündüklerimi zar zor duyabiliyordum, ama öncelikle ikna edici bir cevabım olmadığı için.

Tesellim, mükemmel bir dostluk içinde olmamdı. Kendine güveni ya da hayal gücü eksik bir adam olmayan Karl Marx, öngördüğü ve Sermaye İmparatorluğu'nun yerini almasını istediği sosyalizm ya da komünizme dair muğlak referansların ötesine geçmeyi reddetti. Neden?

Marx'ın sosyalist bir plan sunmamak için öne sürdüğü bahane zekiceydi: Bu, British Library'nin okuma salonunda çalışan ya da lüks oturma odalarında sohbet eden orta sınıf entelektüellerin kapasitelerinin ötesindedir.

Aksine, kolektif çıkarlarının peşinden giden proletaryadır,

sosyalizmi yaratmalıdır ve yaratacaktır - ya da Marx öyle demiştir. Bugün, hem Sovyet hem de Batı Avrupa'nın sosyal demokrasi deneyiminden biliyoruz ki bu bir hüsnükuruntu idi: aşağıdan yukarıya sosyalist bir plan hiçbir yerde gerçekleşmedi.
Ama benim bahanem neydi? Gerçekçi bir ütopyanın planını oluşturmaya çalışmak, riskli olması bir yana, son derece zordur. Bununla birlikte, bu öldürücü soruya ikna edici bir yanıt verilmedikçe, insanları zihinlerimizi, bedenlerimizi ve çevremizi geri kazanma davasına katma ihtimali umutsuz kalacaktır.

O bar karşılaşmasından birkaç hafta sonra, kapitalizmin nasıl işlediğine dair torununuza hitaben yazdığım bir kitabın eleştirisine rastladım.[16] Kitap, İrlanda'nın o dönemdeki maliye bakanı olan siyasi bir rakibime aitti. Kitapla ilgili bazı güzel sözlerle beni şaşırttı ancak tahmin edilebileceği üzere, benim
sistemik değişim: "Otantik bir demokrasinin" yaratılması ve teknoloji ile üretim araçlarının kolektif mülkiyetine yönelik bir teşvik," diye yazdı, "girişimciliğe ve bireysel inisiyatife verdiği değerin yanında çok zayıf kalıyor. Oops, diye düşündüm, adam haklı. Küçük parmağımın arkasına saklanmayı bırakıp, üretim araçlarının kolektif mülkiyeti, kişisel özgürlük, yenilikçi düşünce ve teknolojik ilerleme için alan ve evet, gerçek demokrasiyi birleştiren ikna edici bir alternatif sistem için bir plan hazırlamanın zamanı gelmişti.

Görev açık ve ürkütücüydü: Algoritmik, yapay zeka destekli, bulut tabanlı çeşitliliği de dahil olmak üzere, toprak ve sermayeyi toplumsallaştırmış bir toplumda üretim, dağıtım, inovasyon, arazi kullanımı, konut, para, fiyatlar ve bir dizi başka şeyin nasıl işleyeceğini açıklamam gerekiyordu. Uluslararası ticaretin ve para akışının nasıl işleyeceğini açıklamam gerekirdi. Demokrasinin ne anlama geleceğini ve nasıl işleyeceğini. Aramızda kalsın, arafın sınırında bir görev gibi görünen bir kitabı yazmak için oturduğumda ruh halimi panikten başka bir şey tarif edemez.

Duvara çarpmam bir ya da iki günümü aldı. Şirketlerin nasıl yönetileceğine ya da paranın nasıl verileceğine dair her fikrim, kendi itirazlarımın kayalıklarına çarptı. İlerleme kaydetmek imkansızdı. Sonra bir aydınlanma yaşadım. Bir yazar yazdığı her şeye katılmıyorsa ne yapar? Cevabım bir kitap yazmak oldu.

Her biri zihnimde etkili olmak için yarışan çeşitli bakış açılarından birini temsil eden karakterlerle dolu bir roman.

Sonunda üç karaktere indirgemeyi başardım: Eski bir Wall Street bankacısı olan Eva, liberal, teknokratik bir bakış açısıyla planımı kontrol edecekti (yukarıda bahsedilen İrlanda maliye bakanının takdir etmesi gereken bir bakış açısı). Emekli bir antropolog olan Iris, romana sizin de seveceğiniz Marksist-feminist bir bakış açısı getirecektir. Büyük teknoloji şirketlerinde çalışarak hayal kırıklığına uğramış parlak bir teknoloji uzmanı olan Costa ise bulut sermayesinin rolüne ışık tutacaktı. Ancak çözülmesi gereken bir sorun daha vardı.

Bardaki adam benim sistemim altında, şu anda elimizdeki teknolojilerle, mevcut insan stokumuzla, siğilleriyle ve her şeyiyle hayatının nasıl değişeceğini bilmek istiyordu. Başka bir deyişle, teknolojik olarak daha ileri bir geleceğe projeksiyon yapmama izin verilmedi. Alternatif sistemimi, barda ya da banyo aynamızın önünde karşılaştığımız insanlardan daha iyi, daha zeki ya da daha kibar insanlarla doldurmama da. Kısacası, planım zaten uygulanmış gibi yazılmak zorundaydı. Bununla birlikte, tarih önemli olduğundan ve yaptığımız her şey yola bağlı olduğundan, sistemimi nasıl ortaya çıktığını açıklamadan 2020'de - kitabın yayınlanacağı yıl - varmış gibi tanımlamak aptallık olurdu. Başka bir deyişle, geçmişte bir noktada meydana gelmiş siyasi ve sosyal bir devrimin inandırıcı bir alternatif tarihine ihtiyacım vardı. Bu amaçla, bu alternatif tarihin bizimkinden ayrıldığı nokta olarak 2008 yılını seçtim. Hikayemde, çöküşün ardından ortaya çıkan protestolar ve isyanlar - Wall Street'i İşgal Et, İspanya'daki *Öfkeliler* ve Atina'daki Syntagma Meydanı'ndaki protestolar gibi - gerçekten başarılı olsaydı neler olabileceğini hayal ettim.

Yine de üç karakterimin bir ayağını bir şekilde tarihin okuyucu tarafında tutması benim için önemli görünüyordu - bizim berbat teknofeodal gerçekliğimiz - ve buradan kurguladığım alternatif sistemi değerlendirecek ve eleştirecekti. Bu nasıl mümkün olabilirdi? Bilim kurgudan etkilenmemiş zihinler bunu mantıksız bulabilir, ancak -sizin de çok iyi bildiğiniz gibi- gençliğimin bir bölümünü paralel evrenlerin ve solucan deliklerinin sıradan olduğu bilim kurguya dalmış olarak geçirdiğim için, kalıp atılmıştı: İki paralel evren hayal ederdim.

gerçeklikler. Bir tanesi okuyucunun, benim, Eva'nın, Iris'in ve Costa'nın içinde yaşadığı kendi gerçekliğimiz. Bir diğeri ise teknofeodalizmin yerini teknolojik temelli bir sosyalizme bıraktığı bir dünyada yaşayan alternatif versiyonlarımız. (Kitapta bundan anarko-sendikalizm olarak bahsediliyor - ancak daha basit bir terim basitçe teknodemokrasi olabilir). Costa'nın bir icadı, ikisi arasında yazılı alışveriş için bir portal açarak karakterlerin birbirlerine alternatif dünyalarının tasvirlerini sunmalarına izin verdiğinde drama çökecektir.

Bardaki adama, İrlanda maliye bakanına, teknofeodalizme önerdiğim alternatifin ne olduğunu bilmek isteyen herkese cevabım, ortaya çıkan kitabın sayfalarında bulunabilir: *Başka Bir Şimdi: Alternatif bir şimdiki zamandan göndermeler .*[17] Aşağıda yer alanlar, farklı bakış açıları olmaksızın kitabın özüdür,
Üç karakterimin itirazları ve tartışmaları, ancak teknofeodalizme alternatifimin kısa bakışlarında basitçe paketlenmiştir. Başka Bir Şimdi'yi hayal etmeye hazır mısınız?

Demokratikleşmiş şirketler

Bir şirket düşünün ki, her çalışan işe alındığında, tıpkı bir öğrencinin üniversiteye kayıt olurken kütüphane kartı alması gibi, tek bir hisseye sahip olsun. Satılamayan veya kiralanamayan bu hisse, her çalışana tek bir oy hakkı veriyor. Tüm kararlar - işe alma, terfi, araştırma, ürün geliştirme, fiyatlandırma, strateji - kolektif olarak alınır, her çalışan şirketin intraneti aracılığıyla oyunu kullanır ve böylece daimi bir hissedarlar meclisi işlevi görür. Ancak eşit sahiplik eşit ücret anlamına gelmemektedir.

Ücretler, şirketin vergi sonrası gelirlerini dört dilime ayıran demokratik bir süreçle belirlenir: biri firmanın sabit maliyetlerini (ekipman, lisanslar, elektrik faturaları, kira ve faiz ödemeleri gibi) karşılamak için, diğeri Ar-Ge için ayrılan bir dilim, personele temel ödemenin yapıldığı bir dilim ve son olarak ikramiyeler için bir dilim. Yine bu dört dilim arasındaki dağılıma bir kişi bir oy esasına göre kolektif olarak karar verilir.

Bir dilimin artırılmasına yönelik herhangi bir teklif, diğer dilimlerden bir veya daha fazlasına yönelik harcamaların azaltılmasına yönelik bir teklifle birlikte sunulmalıdır. Birbiriyle yarışan teklifler, çalışan hissedarların elektronik bir oylama formu aracılığıyla her bir teklifi tercih sırasına göre sıraladığı bir oylamaya sunulur. Hiçbir plan ilk tercihlerin mutlak çoğunluğunu kazanamazsa, bir eleme süreci gerçekleşir. En az birinci tercihi olan plan elenir ve birinci tercih oyları seçmenin ikinci tercihine yeniden tahsis edilir. Bu basit algoritmik süreç, bir iş planı kullanılan oyların yarısından fazlasını elde edene kadar tekrarlanır.

Şirketin çeşitli dilimler için harcayacağı para miktarı belirlendikten sonra, temel ücret dilimi, kısa süre önce sekreter veya temizlikçi olarak işe alınan kişilerden firmanın yıldız tasarımcılarına veya mühendislerine kadar tüm personel arasında eşit olarak paylaştırılır. Bu da önemli bir soruyu cevapsız bırakıyor: ikramiye diliminin personel arasında nasıl dağıtılacağına nasıl karar veriyorlar? Cevap, Eurovision Şarkı Yarışması'nın meşhur ettiği, her katılımcı ülkeye diğer ülkelerin şarkılarına verebilecekleri belirli sayıda puanın verildiği oylama şemasının bir varyantıdır. Bu ruhla, yılda bir kez, çalışanların her birine meslektaşları arasında dağıtmaları için yüz dijital jeton verilir. Fikir basit: bu jetonları bir önceki yıl boyunca en çok katkıda bulunduğuna inandığınız iş arkadaşlarınıza tahsis ediyorsunuz. Jetonlar dağıtıldıktan sonra, toplam bonus dilimi her çalışanın iş arkadaşlarından aldığı jeton sayısıyla orantılı olarak tahsis edilir.

Böyle bir kurumsal yönetim sisteminin yasalaşmasının etkisi, teknofeodalizmin ana kayasına çarpan büyük bir kuyruklu yıldıza eşdeğer olacaktır. En yüzeysel düzeyde, çalışanları kendine hizmet eden yöneticilerin zulmünden kurtaracaktır, ancak yapısal düzeyde çok daha fazlasını yapacaktır. İlk olarak, ücretler ve karlar arasındaki ayrımı ortadan kaldırır; böylece kolektif mülkiyete sahip oluruz ve kar veya kiraya sahip olup toplayanlar ile zamanlarını ücret karşılığında kiralayanlar arasındaki temel sınıf ayrımını ortadan kaldırmış oluruz. Ayrıca hisse senedi piyasasını da ortadan kaldırdık - sadece bir çalışan bir şirkette hisse sahibi olabilir ve sadece bir hisse satılamaz veya kiralanamaz - böylece göbek bağını kestik

finans ve hisse senedi piyasası spekülasyonunu birbirine bağlayan kordon. Bir hamlede finansallaşmayı sona erdirdik ve özel sermayeyi yok ettik. Ayrıca, büyük olasılıkla, görevi büyük şirketleri tekel oluşturmadan önce parçalamak olan düzenleyicilere olan ihtiyacı da ortadan kaldırdık. Belirli bir büyüklüğün ötesindeki şirketlerde (örneğin beş yüz kişi) kolektif karar alma hantal hale geldiğinden, çalışan-hissedarların bunları oluşturmaması ve halihazırda kurulmuş olan holdingler söz konusu olduğunda, daha küçük şirketlerde bunları parçalamak için oy kullanması tamamen olası görünmektedir.

Tanıdığım çoğu insan, öğrettiğim öğrenci nesilleri de dahil olmak üzere, kapitalizmin eşittir piyasa olduğunu varsayıyor. Sosyalizm, üreticilere ve tüketicilere sinyal olarak fiyatların sonu anlamına gelmelidir.

Hiçbir şey gerçeklerden daha farklı olamaz. Kapitalist firmalar, piyasa dışı bir sürecin çalışanlardan rant, kar ve faiz biçimini alan artı değer elde ettiği piyasadan arındırılmış bölgelerdir. Firma ne kadar büyükse ve ne kadar çok bulut sermayesi istihdam ediyorsa, sonuç olarak piyasaları bozulan bir toplumdan elde ettiği rant da o kadar büyük olur.

Buna karşılık, burada ve *Another Now*'da önerdiğim demokratikleştirilmiş şirketler, fiyatların - rant belasından ve yoğunlaşmış piyasa gücünden arınmış olarak - oluştuğu iyi işleyen, rekabetçi piyasalarla daha tutarlıdır. Başka bir deyişle, emek ve hisse piyasalarını sonlandırarak kapitalist firmaları ortadan kaldırmak, gerçek anlamda rekabetçi ürün piyasalarına ve geleneksel düşüncenin büyük girişimcilik ve yenilikçilik motoruna güç veren bir fiyat oluşum sürecine zemin hazırlar,

yanlış bir şekilde kapitalizm ile ilişkilendirmektedir.[18]

Tüm bunlar bulutçular için ne anlama geliyor? Çeşitli Bezos'lar, Zuckerberg'ler ve Musk'lar uyandıklarında 'kendi' şirketlerinde kendilerine tek bir oy hakkı veren tek bir hisseye sahip olduklarını göreceklerdi. Amazon, Facebook, Twitter ya da Tesla'nın karar alma sürecinin sürekli gündeminde yer alan her bir madde için, aynı şekilde yetkilendirilmiş çalışan hissedarlarının çoğunluğunu etkilemeleri gerekecek. Firmanın bulut sermayesi üzerindeki kontrol, merkezindeki yüce algoritmalar da dahil olmak üzere, en azından şirket sınırları içinde demokratikleşecektir. Öyle olsa bile, bulut sermayesinin gücü daha az büyük olmayacaktır - bir

üretilen davranış değiştirme araçları değişmeden kalacaktır - ve bu nedenle iyi toplumun buna karşı ek korumalara ihtiyacı olacaktır.

Bu tür bir koruma, her şirketin sosyal değerlilik endeksine göre derecelendirilmesini öngören bir Sosyal Hesap Verebilirlik Yasası olabilir; bu endeks, rastgele seçilmiş vatandaşlardan oluşan paneller tarafından derlenecek, jürilere eşdeğer olacak ve çeşitli paydaşlar havuzundan seçilecektir: şirketin müşterileri, etkilediği toplulukların üyeleri vb. Eğer bir şirketin notu sürekli olarak belirli bir eşiğin altına düşerse, bir kamu soruşturması şirketin kaydının silinmesiyle sonuçlanabilir. İkinci ve daha da önemli bir sosyal koruma ise 'ücretsiz' hizmetlerin sona erdirilmesiyle sağlanır.

Hizmetler, kullanıcıların dikkatini üçüncü taraflara satarak finanse edildiğinde neler olduğunu zor yoldan öğrendik. Bu durum kullanıcıları, emekleri bulut sermayesini geliştiren ve yeniden üreten, zihinlerimiz ve davranışlarımız üzerindeki kontrolünü daha da sıkılaştıran bulut kölelerine dönüştürüyor. Ücretsiz hizmetler illüzyonunun yerini almak üzere alternatif gerçekliğimiz bir mikro ödeme platformu içeriyor, buna 'Düşünceniz İçin Penny' diyelim. Bu biraz Netflix'in abonelik modeline benziyor ancak İngiliz Ulusal Sağlık Hizmeti'nin evrensel tedarik ilkesiyle birleştiriliyor. Verilerimize ihtiyaç duyan uygulama geliştiricileri, hangi verilerimizi kime satacağımızı seçme hakkını garanti eden bir Dijital Haklar Bildirgesi ile korunan onay veren kullanıcılardan bu verileri almak için ödeme yapmak zorundadır. Mikro ödeme platformu ve Dijital Haklar Bildirgesi'nin birleşimi, pratikte mevcut dikkat çekici pazar modelini sona erdiriyor. Aynı zamanda, bir uygulamayı kullanan herkes geliştiriciye erişim için ödeme yapar. Söz konusu meblağlar bireyler için küçüktür ancak geniş bir kullanıcı havuzuna sahip bir uygulama için bu meblağlar artar. Bu, bazı insanların ihtiyaç duydukları dijital hizmetleri karşılayabilmelerini engellemez mi? Hayır, çünkü bu alternatif sistemde paranın işleyiş şekli böyle.

Demokratikleştirilmiş para

Merkez bankasının herkese ücretsiz bir dijital cüzdan, yani ücretsiz bir banka hesabı sağladığını düşünün. İnsanları bunu kullanmaya çekmek için

aylığı (veya temel temettü) her hesaba aylık olarak yatırılarak evrensel temel gelir gerçeğe dönüştürülüyor. Bir adım daha ileri giderek, merkez bankası, paralarını ticari bankalardaki birikimlerinden yeni dijital cüzdanlarına aktaranlara faiz ödüyor. Zamanla, insanlar birikimlerini özel bankalardan bu yeni kamusal dijital ödeme ve tasarruf sistemine taşıdıkça toplu olmasa da kitlesel bir göç yaşanacaktır. Bu durum merkez bankasının büyük miktarlarda para basmasını gerektirmez mi?

Evet, bursların yeniden basılması gerekecek, ancak merkez bankalarının 2008'den bu yana kalıcı olarak istikrarsız özel bankaları desteklemek için bastıkları miktarları aşan bir oranda değil.[19] Paranın geri kalanına gelince, bunlar zaten özel bankalar tarafından basılmış durumda.

Burada gerçekleşen tek şey, paranın özel bankaların güvenli olmayan defterinden merkez bankasının güvenli defterine geçmesidir. İnsanlar ve şirketler bu sistemi kullanarak birbirlerine ödeme yapmaya başladıkça, tüm para merkez bankası defterinde kalır, bankacıların ve hissedarlarının kumar oynamasına açık olmak yerine her işlemde defterin bir bölümünden diğerine geçer.

Bu, merkez bankalarını özel bankacıların uysal hizmetkarlarından parasal müştereklere benzer bir şeye dönüştürür. Sistemdeki para miktarı ve her bir kişinin işlemlerinin gizliliği de dahil olmak üzere faaliyetlerini denetlemek için merkez bankası, rastgele seçilmiş vatandaşlardan ve çok çeşitli mesleklerden uzmanlardan oluşan bir Parasal Denetim Jürisine karşı sorumludur ve bu jüri tarafından denetlenir.

Peki ya yatırım? Bu sistemde tasarruflarınızı yeni kurulan bir şirkete ya da olgun bir şirkete ödünç verebilirsiniz ancak herhangi bir şirketten hisse satın alamazsınız - çünkü hisseler yalnızca bir çalışan-bir hisse esasına göre dağıtılır. Bunun yerine, tasarruflarınızı doğrudan merkez bankası dijital cüzdanınızı kullanarak ya da bir aracı vasıtasıyla ödünç verebilirsiniz - ancak şu önemli şartla: bu aracı, bankaların bugün her kredi verdiklerinde yaptıkları gibi havadan para yaratamaz, ancak gerçekten var olan tasarruf sahiplerinden zaten var olan fonlarla ticaret yapmalıdır.

Peki ya vergilendirme? Üç tür gelir olduğunu hatırlayın. Birincisi, merkez bankası tarafından vatandaşların dijital cüzdanlarına yatırılan temel kar payları. İkincisi, temel maaş artı ikramiyelerden oluşan, demokratikleştirilmiş şirketlerde çalışarak elde edilen kazançlar. Üçüncüsü, faiz

merkez bankası veya özel aracılar tarafından tasarruf sahiplerine ödenir. Bu gelirlerin hiçbiri vergilendirilmemektedir. Herhangi bir satış vergisi, KDV ya da bu türden bir şey de yoktur. Peki, devleti kim finanse ediyor? Her şirket, tüm gelirler üzerinden alınan sabit bir vergiyle, örneğin yüzde 5 ile. Bunun karların değil, toplam gelirlerin sabit bir kısmı olduğuna dikkat edin, böylece şirketlerin vergilendirilebilir gelirlerini azaltmak için giderleri maliyet olarak gösteren muhasebe hilelerinin sonsuz kapsamı engellenmiş olur. Diğer vergiler sadece ticari arazi ve binalardan alınmaktadır ve aşağıda daha ayrıntılı olarak ele alınmaktadır.

Uluslararası ticaret ve ödemeler söz konusu olduğunda, yeni bir uluslararası finans sistemi Küresel Güney'e sürekli servet transferini garanti ederken, aynı zamanda balonları şişiren ve finansal çöküşlere neden olan türden ticari ve finansal dengesizlikleri de sınırlandıracaktır. Buradaki fikir, İngiltere, Almanya, Çin ve ABD gibi farklı parasal yetki alanları arasındaki tüm ticaretin ve tüm para hareketlerinin, Kosmos adını verdiğim yeni bir dijital uluslararası muhasebe birimiyle ifade edilmesidir. Eğer bir ülkenin ithalatının Kosmos değeri ihracatını aşarsa, o ülkeden ticaret açığı oranında bir *dengesizlik vergisi* alınır.

Aynı şekilde, bir ülkenin ihracatı ithalatından fazlaysa, ticaret fazlasıyla orantılı olarak aynı vergi de tahsil edilir. Bu durum, bir ülkenin diğer bir ülkeye ithal ettiğinden daha değerli mallar satarak ve daha sonra kendisinden satın almaya devam etmesi için borç para vererek başka bir ülkeden ısrarla değer elde etmeye yönelik merkantilist güdüyü sona erdirir - zayıf ülkeyi sürekli borç esareti altına sokan bir satıcı finansmanı biçimi.

Bu arada, bir ülkeden çok hızlı bir şekilde çok fazla para çıktığında ya da ülkeye çok hızlı bir şekilde çok fazla para girdiğinde ülkenin Kosmos hesabından ikinci bir dalgalanma *vergisi* tahsil edilir. Onlarca yıl boyunca gelişmekte olan ülkeler, gelecekteki ekonomik büyümeyi tespit eden 'akıllı' paranın (örneğin Güney Kore, Tayland, bazı Afrika ülkeleri), fiyatları artmadan önce arazi ve şirket satın almak için acele ettiği zaman baltalandı. Para girişleri arttıkça, arazi ve şirket fiyatları hızla yükselmiş ve büyüme düzeyine ilişkin yanlış beklentiler oluşmuş, böylece balonlar şişmiştir. Balonlar patladığı anda, kaçınılmaz olarak yaptıkları gibi, 'akıllı' para ülkeden girdiğinden daha hızlı bir şekilde çıktı ve geride harap olmuş hayatlar ve ekonomilerden başka bir şey bırakmadı. Bu nedenle dalgalanma *vergisinin* amacı, bu spekülatif paraları vergilendirmektir

ülkelerinin en zayıflarına gereksiz yere zarar verilmesini önlemeye yönelik hareketler.[20] Bu iki vergiden elde edilen gelirler daha sonra Küresel Güney'deki doğrudan yeşil yatırımları finanse etmek için kullanılmaktadır.

Bir çalışan-bir hisse-bir oy sistemi devrim niteliğindedir etkileri: hisse ve işgücü piyasalarına ve Sermaye İmparatorluğuna son verir, işyerlerini demokratikleştirir ve holdinglerin büyüklüğünü organik olarak azaltır. Merkez bankasının defterinin ortak bir ödeme ve tasarruf sistemi olarak yeniden yapılandırılması da benzer şekilde devrimci etkilere sahiptir: özel bankaları fiilen yasaklamadan, hepimizi ödeme yapmak veya tasarruflarımızı saklamak için onlara olan bağımlılığımızdan kurtararak ayaklarının altındaki halıyı çeker. Dahası, temel kar payı hükmü çalışma, zaman ve değer hakkındaki düşünme biçimimizde devrim yaratarak bizi ücretli angarya ve erdem arasındaki baskıcı ahlaki denklemden kurtarır. Son olarak, Kosmos sistemi uluslararası mal ve para akışını dengeleyerek daha zayıf ekonomilerin daha güçlü ekonomiler tarafından sömürülmesini önlerken, dünyanın en çok ihtiyaç duyulan bölgelerindeki yeşil yatırımları finanse eder.

Bunlar, sermayenin tiranlığından kurtulmuş ve dolayısıyla teknofeodalizmin bizi ele geçirmek için ihtiyaç duyduğu dayanak noktasını reddeden bir ekonominin temel yapı taşlarıdır. Şimdi şu soru ortaya çıkıyor: Toplumlarımızı rant tiranlığından - kapitalizmin feodalizmi yenilgiye uğratmasından kurtulan eski toprak rantı çeşidinden ve teknofeodalizmin dayandığı bulut rantlarından - tam olarak nasıl kurtaracağız?

Bir müşterek olarak bulut ve toprak

Kahve neredeyse hazır. Dizüstü bilgisayarınız açılıyor. Çok geçmeden, elinizde kahve kupası, mahallenizdeki kütüphaneden yönetilen bir medya sitesinin sabahki haber akışını inceliyorsunuz. Haberlerin ilki yaklaşan yerel bir referandumla ilgili, ikincisi Brezilya'dan yerli halkların onlarca yıllık yasadışı ağaç kesimi için verdikleri tazminat mücadelesiyle ilgili, üçüncüsü ise Para Denetim Jürisi'nin mevcut üyeleri arasında merkez bankasının tasarruf sahiplerine uyguladığı faiz oranını düşürüp düşürmemesi gerektiğine dair bir tartışmayla ilgili.

almak ya da alternatif olarak herkesin temel kar payını artırmak. Zevkinize göre biraz kuru olduğundan, spor sayfalarından kaçınmaya dikkat ederek, dünyanın dört bir yanından gelen araştırmacılar tarafından sürekli güncellenen arkeolojiye ayrılmış favori bölümünüze tıklıyorsunuz. Ah evet, işte şimdi nabzınız hızlanıyor!

Haber kaynağınız ve ona eşlik eden bölümler, yerel kamu medya merkezi tarafından kalibre edilen ve sürdürülen bir algoritma tarafından derlenir ve bu da belediyenizin mülkiyetindedir ancak piyango ve seçimlerin bir kombinasyonu yoluyla seçilen yerel kişiler tarafından kontrol edilir.

Bazen haber akışlarından sıkılır ve her biri bir tıklamayla haber akışlarına erişebileceğiniz diğer yerel kamu medya merkezlerini temsil eden noktalarla dolu dijital bir dünya haritasına dönersiniz.

Bölgeniz dışındaki bir medya merkezini her ziyaret ettiğinizde, merkez banka hesabınızdan küçük bir ödeme çıkar ve size kendi dünyalarına bir pencere sunan iyi insanlara fon sağlamaya yardımcı olur. Reklam yok, davranış değiştirme algoritmaları yok. Bu küçük ödemeler ise merkez bankası tarafından size aylık olarak ödenen temel kar payına kıyasla önemsizdir. Ayrıca, onlara ödeme yapmak kendinizi iyi hissetmenizi sağlar. Size - ve diğer herkese - medeniyet satın alıyorlar. Size dünyaya açılan bir cumba sunuyorlar, gezegenin dört bir yanına yayılmış, yerel medya kuruluşunuzun mallarının reklamını yaptığı gibi 'iyi, çeşitli, heyecan verici enformasyon, bilgi ve biraz da bilgelik' sağlamak için ellerinden geleni yapan işbirlikçi medya merkezlerine.

Kahve fincanınız boş, işe gitme vakti geldi. Yine belediyeniz tarafından sağlanan telefonunuzun seyahat uygulamasına dokunuyorsunuz ve ardından 'iş' seçeneğine tekrar dokunuyorsunuz. Çeşitli sürücü kooperatifleri tarafından sunulan ücretlerin bir listesi ve en yakın otobüs veya treni nerede ve ne zaman yakalayabileceğinize dair bilgiler beliriyor. Kısa bir ürpertiyle Uber ve Lyft günlerini, sürücülerin emeğini sömürerek onları bulut kölelerine dönüştüren ve yolcuların verilerini sömürerek sizi bir bulut kölesine dönüştüren bulut tımarlarını hatırlıyorsunuz. Bu kötü anı, bugünlerde algoritmaları sürücü sahiplerinin ve toplu taşıma personelinin kontrol ettiğini kendinize hatırlattığınızda dağılıyor - tam tersi değil. Ve artık size bir robotla insan yemi arasında bir şeymişsiniz gibi davranan, şeffaf olmayan paravan şirketlerin sahibi olduğu kapitalist bir şirkette çalışmadığınız için adımlarınızda bir sıçrama ile yola koyuldunuz. Hayat hala bir

Özellikle iklimi onarılamaz bir şekilde mahvetmiş olabileceğimiz için endişelerin mayın tarlası, ama en azından iş sistematik olarak ruhu yok etmiyor.

İş yerinde, telefonunuzda, bazılarına oy verdiğiniz ve bazılarını atlamayı tercih ettiğiniz her türlü hissedar-çalışan oylamasına erişmenizi sağlayan bir uygulama var. İşleri yapmanın yeni bir yolu veya yeni bir ürün için bir fikriniz varsa, bunu şirketin Fikirler Panosuna gönderir ve iş arkadaşlarınızdan kimin bunu geliştirmek için sizinle birlikte çalışmak istediğini görmek için beklersiniz. Kimse çalışmak istemezse, fikri daha iyi geliştirdikten sonra yine de devam edip yeniden gönderebilirsiniz. Her şey mükemmel değildir. İnsan doğası her zaman en iyi sistemleri bile bozmanın yollarını bulur. İş arkadaşlarınız, eğer çoğunluğu sağlarlarsa, sizi kovmak için oy kullanabilirler. Ancak iş yerindeki atmosfer artık stresi azaltan ve karşılıklı saygının gelişme şansının daha yüksek olduğu bir ortam yaratan ortak sorumluluk atmosferidir.

Eve dönerken, taksiniz ticari bölgeden çıkarken, insanların yaşayacak bir yere sahip olmak için ipotek borcu esareti ile kiracılık arasında; ya bankacıya ya da ev sahibine köle olarak yaşamak arasında; yağmacı ipotek oranları ile açgözlü kiralar arasında seçim yapmak zorunda kaldığı *üzücü çağlara* geri dönüyorsunuz. Şimdi her bölge, arazinin ticari ve sosyal bölgeler arasında bölünmesini denetleyen bir İlçe Birliği tarafından yönetiliyor, böylece ilkinden toplanan kiralar ikincisinde sosyal konut sağlanmasını finanse ediyor. Normalde olduğu gibi, İlçe Birliğinde görev yapan kişiler rastgele seçiliyor - ilçedeki çeşitli grup ve toplulukların adil bir şekilde temsil edilmesini garanti eden bir algoritma yardımıyla. Ev artık sürekli bir endişe kaynağı değil, uzun vadede kök salabileceğinizi hissettiğiniz bir yerdir.

Hayatınızın geri kalanını bu alternatif şimdiki zamanda hayal etmeniz için sizi yalnız bırakacağım, bu arada ben de bu şimdiki zamanın en önemli yönünü biraz daha açıklayacağım: hem feodal hem de kapitalist sistemlerin en eski temelleri olan toprak ve mülkiyet sahipliği ve iktidarın paylaşımı.

Ticari bölgedeki kira ücretlendirme sisteminin anahtarı, toplulukların sosyal bölgelerine yatırım yapmak için ticari bölgelerinden maksimum kirayı elde edebilmelerini sağlamak üzere tasarlanmış bir mekanizma olan Kalıcı Açık Artırma Alt Kiralama Programıdır (PASS). PASS, bir pastayı iki kişi arasında adil bir şekilde dağıtmak için kullanılan ünlü numara gibi çalışır: bir kişi keser, diğeri seçer. İçinde

Aynı ruhla, PASS, ticari bir alanın mevcut işgalcilerini potansiyel işgalcilerle karşı karşıya getiren kalıcı bir açık artırma yaratır.

Yılda bir kez, ticari bölgede mevcut bir işgalci olarak, PASS'ı ziyaret etmeli ve mülkünüzün değerlemesini iki kurala göre sunmalısınız. Birincisi, PASS aylık kiranızı kendi beyan ettiğiniz piyasa değerinin sabit bir kısmı olarak hesaplayacaktır - denetim, bürokrasi, pazarlık ve emlakçı olmadan. Harika, değil mi? Ancak burada ikinci kural devreye giriyor: gelecekte herhangi biri PASS'ı ziyaret edebilir ve daha yüksek bir değer teklif edebilir, bu durumda altı ay içinde siz çıkarsınız ve onlar girer. Bu ikinci kural, değerlemenizi olabildiğince doğru ve dürüst bir şekilde beyan etmek için bir teşvikiniz olduğunu garanti eder. Gerçek değerinizi abartırsanız, değerinden daha yüksek bir kira ödemek zorunda kalırsınız. Ve değerinizi düşük gösterirseniz, değerinizden pişman olma olasılığınızı artırırsınız - birisi daha yüksek bir değer, gerçek değerine daha yakın bir değer teklif ettiği ve böylece sizi dışarıda bıraktığı an.

PASS'ın güzelliği, İlçe Birliğinin ticari bölgedeki kiraları belirlemek zorunda olmamasıdır. İlk etapta onların görevi sadece hangi arazi ve binaların ticari bölgelere, hangilerinin sosyal bölgelere tahsis edileceğine karar vermektir. Eğer sosyal bölgeler için çok fazla arazi ayırırlarsa, bu bölgelere yatırım yapmak için daha az paraları olacaktır. Tersine, ticari bölgeleri genişletmek sosyal konut ve sosyal girişimler için daha az yer bırakır. İlçe Birliği bu dengeyi nasıl kuracağına karar verdikten sonra, ikinci ve daha zor bir görev beklemektedir: sosyal konutların - özellikle de daha cazip konutların - hangi kriterlere göre dağıtılacağını belirlemek.
Bu, kırılması en zor cevizdir. Bu yüzden İlçe Birliğinde kimin oturduğu çok önemlidir.

Seçimle işbaşına gelen bir İlçe Birliği, toprak mülkiyetinin tiranlığının yerine, güçlü hiyerarşiler doğurma eğiliminde olan seçim sistemlerinin tiranlığını geçirecektir. Bunu bilen eski Atinalı demokratlar seçimlere karşı çıkmış ve yerine piyangoyu koymuşlardır - Batı'daki jüri sisteminin kökeni de bu fikre dayanmaktadır. Teknolojik olarak gelişmiş bir toplumda bir toprak müştereğini yeniden yaratabilecek bir şey varsa, o da kesinlikle rastgele seçilmiş yerel halktan oluşan İlçe Birliğinizdir.

Aynı ilke, bölgelerin ve ilçelerin ötesinde, ülke çapında bir Vatandaşlar Meclisi'nin yardımıyla gerçekleşen ulusunuzun bir bütün olarak yönetimine kadar uzanır. Ülkenin dört bir yanından rastgele seçilen vatandaşlardan oluşan bu kurul, fikirler, politikalar ve mevzuat için bir deneme tahtası işlevi görmektedir. Jüri üyeleri tarafından müzakere
Parlamento'nun daha sonra tartışacağı ve kabul edeceği yasa tasarılarının şekillenmesine yardımcı olur.[21] Demos, nihayet demokrasiye geri dönmüştür.

Teknofeodalizmi yıkmak için bir bulut isyanı

Bu kitap boyunca, kapitalizmin yerini alacağına inandığım ve birçok bağlamda zaten almış olan sistemin ana hatlarını çizdim: teknofeodalizm olarak adlandırdığım sistem. Geçmişte bu argümanı ne zaman sunsam, solda yer alanlar arasında her zaman şaşkınlık ve hatta öfke ile karşılandı.
Bu anlaşılabilir bir durum: Baba, senin yaptığın gibi, Marx'ın öngördüğü gibi kapitalizmin yerini sosyalizme bırakacağına inanarak teselli bulan herkes, post-kapitalizm geldi ama sosyalizm gelmedi - hatta onun yerini alan sistem daha da kötü olduğu için cesareti kırılmış ve dehşete düşmüş hissedecektir. Ancak tepkilerinin daha rahatsız edici başka bir nedeni daha var.

Marksist bir aktivist bir keresinde bana bunu muhteşem bir şekilde ifade etmişti: "Yanis, eğer sömürünün kapitalist firmanın sınırlarının ötesinde gerçekleştiği konusunda haklıysan," dedi silahsızlandırıcı bir dürüstlükle, "o zaman proletaryayı örgütlemek asla yeterli olmayacak! Ben de tam olarak bunu söylüyorum. Fabrika işçilerini, tren makinistlerini, öğretmenleri ve hemşireleri örgütlemenin artık gerekli olmadığını söylemiyorum. Söylediğim şey, bunun yeterli olmaktan uzak olduğudur. Büyük ölçüde ücretlendirilmemiş bulut serflerinin bedava emeğiyle üretilen bulut sermayesinin giderek daha fazla egemen olduğu bir dünyada, proletaryayı - ve aslında prekaryayı - örgütlemek yeterli olmayacaktır. Teknofeodalizmi yıkmak ve demokrasiye demosu geri getirmek için sadece geleneksel proletaryayı ve bulut proleterlerini değil, aynı zamanda bulut serflerini ve en azından bazı vasal kapitalistleri de bir araya getirmemiz gerekiyor. Bunların hepsini içeren böyle büyük bir koalisyondan daha azı teknofeodalizmin altını yeterince oyamaz.

Kulağa uzun bir emir gibi gelebilir - ve öyle. Ancak sermayenin fahiş gücüne karşı direnmek her zaman zor bir işti. On dokuzuncu yüzyılda bir sendikayı örgütlemek için nelerin gerektiğini düşündüğümde ürperiyorum.
İşçiler, madenciler, liman işçileri, kırkımcılar, terziler atlı polisler tarafından dövülmekle ve kapitalistlerin emrindeki haydutların şiddetiyle karşı karşıya kaldılar. Hepsinden önemlisi, bir günlük ücretlerinden vazgeçmenin aileleri için açlık anlamına geldiği bir dönemde işlerini kaybetmekle karşı karşıya kaldılar. Başarılı bir grev gerçekleştirmeyi başardıklarında bile, elde ettikleri ücret artışı grev yapmayanlar tarafından paylaşıldı ve bu da zaten seferberliğe karşı ağır basan bir hesaplamaya katkıda bulundu. Yine de harekete geçtiler. Bunu, küçük ve belirsiz ortak faydalar karşılığında bazı büyük kişisel kayıplar bekleyerek, her şeye rağmen yaptılar.

Teknofeodalizm, kendisine karşı harekete geçmenin önünde yeni ve büyük bir engel oluşturuyor. Ama aynı zamanda onu yıkmak için bir koalisyon hayal etmeye cesaret edenlere de yeni ve büyük bir güç bahşediyor. Bu yeni büyük engel, bulut serflerinin ve bulut proleterlerinin birbirlerinden fiziksel olarak yalıtılmasıdır. Bireysel ekranlarımız, kişisel cep telefonlarımız, Amazon depo çalışanlarını izleyen ve yöneten dijital cihazlar aracılığıyla bulut sermayesiyle etkileşime giriyor ve ona tabi oluyoruz. İnsanlar bir araya gelmek için daha az fırsata sahip olduğunda kolektif eylem daha da zorlaşıyor. Ancak bulut sermayesinin potansiyel isyancılarına sunduğu büyük güç de burada yatıyor: bulut üzerinden koalisyonlar kurma, örgütlenme ve harekete geçme kapasitesi.

İlk günlerinde Twitter'ın vaatlerinden biri de buydu elbette: kitlelerin mobilizasyonunu sağlayabileceği. Arap Baharı'ndan Black Lives Matter'a kadar, bu vaadin ne kadar gerçekleştiğini ve ne kadar gerçekleşmediğini gördük. Ancak burada sadece bulut *üzerinden* bir mobilizasyondan değil, bulutun sistem ve teknolojilerini kullanarak gerçekleştirilebilecek eylemlerden bahsediyorum. *Başka Bir Şimdi* de Amazon'dan başlayarak her seferinde bir bulut şirketini hedef alan küresel bir eylem hayal ettim. İşçi sendikalarından oluşan uluslararası bir koalisyonun Amazon depo çalışanlarına dünya çapında bir gün iş bırakma çağrısı yaptığını düşünün .[22] Böyle bir eylem tek başına zayıf kalır. Ancak daha geniş çaplı bir kampanya yeterli sayıda kullanıcıyı ikna ederse ve
Müşteriler küresel olarak Amazon web sitesini sadece o gün için ziyaret etmemekte, o kısa süre için serf veya tebaa statülerine direnmektedirler. Söz konusu kişisel rahatsızlık önemsiz olacaktır ancak

kümülatif etki dikkate değerdir. Amazon'un depo grevi yirmi dört saat boyunca teslimatları aksatırken, Amazon'un olağan gelirlerinde yüzde 10'luk bir düşüşe neden olarak sadece hafif bir başarı sağlasa bile, bu tür bir eylem Amazon'un hisse fiyatını hiçbir geleneksel işçi eyleminin başaramayacağı şekilde aşağı çekmeye yetebilir.
Bulut proleleri ve bulut serfleri bu şekilde etkili bir şekilde birleşebilir. Ben buna *bulut mobilizasyonu* diyorum.

Bulut mobilizasyonunun güzelliği, kolektif eylemin geleneksel hesaplamasını ters yüz etmesidir. Minimum kolektif kazanç için maksimum kişisel fedakârlık yerine, şimdi tam tersi bir durum söz konusu: minimum kişisel fedakârlık büyük kolektif ve kişisel kazançlar sağlıyor.[23] Bu tersine dönüşün yolu açma potansiyeli var
Bulut serfleri ve bulut proletlerinden oluşan ve bulutalistlerin milyarlarca insan üzerindeki kontrolünü bozmaya yetecek büyüklükte bir koalisyona doğru.

Doğal olarak, bir ya da birkaç büyük cloudalist kuruluşa karşı bu tür eylemler yeterli olmayacaktır. Benim öngördüğüm bulut isyanının, örneğin su ve enerji faturaları geldiğinde uykuları kaçan herkes de dahil olmak üzere çok çeşitli seçmenleri davasına katması gerekecektir. Akıllıca hesaplanmış, hedefe yönelik ödeme grevleri, özel hizmet şirketlerinin hisse ve türev fiyatlarında eşdeğer bir düşüşe neden olmak için kullanılabilir. Zamanlaması iyi ayarlanırsa bu barışçıl gerilla grevleri, kaderleri giderek bulut finans ile birleşen holdinglerin siyasi ve ekonomik nüfuzuna büyük zarar verebilir. İsyan, örneğin Nijerya'daki işçileri ezdiği ya da Kongo'daki doğal rezervleri yok ettiği için bir şirketi hedef almak üzere Amerika Birleşik Devletleri'nde bir tüketici boykotuna başvurursa uluslararası destek de toplayabilir.

Bir başka kampanya da dünyanın dört bir yanından, sıfır iş sözleşmesi ya da düşük ücret, büyük karbon ayak izi ya da kötü çalışma koşulları konusunda en kötü sicile sahip ya da hisse fiyatlarını artırmak için 'küçülme' alışkanlığı olan şirketleri aday göstermeye davet etmek ve ardından bu şirketlerde hisse sahibi olan emeklilik fonlarına yapılan emeklilik katkılarının toplu olarak kesilmesini organize etmek olabilir. Sadece bir emeklilik fonunun hedef alındığını duyurmak bile hisselerinin düşmesine ve endişeli yatırımcıların ilgili hisse senedi fonlarından kaçmasına neden olmaya yetecektir.

Wikileaks'ten esinlenerek, *Another Now*'da bir grup isyancının amacı sadece şeffaflık olan dijital virüsler yazıp yüklediğini hayal ettim: cloudalistler, devlet kurumları ve fosil yakıt şirketleri gibi kötü aktörler arasındaki gizli dijital bağlantıların izini sürmek ve dünyaya ifşa etmek. Bunun nasıl ve mümkün olup olmadığını bilmiyorum, ancak bu kurumların her ne şekilde olursa olsun, eylemlerinin milyarlarca göz tarafından izlendiğini bilmeleri halinde felç olacaklarına ve bu milyarlarca gözün önündeki terazi düştükçe koalisyonun daha fazla müttefik ve destek toplayacağına inanıyorum.

Bunların hiçbiri kolay ya da kaçınılmaz değildir. Ancak on dokuzuncu yüzyılda madencilerin, terzilerin ve liman işçilerinin hayal ettikleri ve hayatlarını feda ederek elde ettikleri şeyden daha mı zor ya da daha mı az olası? Bulut alır - ama bulut aynı zamanda özgürlük ve demokrasiyi geri kazanmak isteyenlere de verir. Hangisinin daha büyük olduğuna karar vermek ve bunu kanıtlamak onlara ve bize bağlı.

Sorunuza geri dönelim, son bir kez

Genç haliniz bir şeylerin farkındaydı. 1940'larda tahmin ettiğiniz gibi, özel sermaye yalnızca çok az kişi tarafından sahiplenilebilir. Özel mülkiyette olduğu sürece, doğasında yoğunlaşmak vardır. Ancak yoğunlaşmış sermaye, yoğunlaşmış güç anlamına gelir. Bu da, toplum sermayeyi ele geçirmedikçe, her şeyin boş olduğu anlamına gelir: özgürlük, özerklik, sosyal demokrasi, liberal demokrasi - her biri kaçınılmaz bir Sermaye Tiranlığını süsleme ve güzelleştirme işinde boş bir kelimedir.

1981'de sosyalistler Yunanistan'daki genel seçimleri ezici bir çoğunlukla kazandığında, artık gizli polisten korkmak zorunda olmadığımız için sevinmiştiniz. Bununla birlikte, etrafınızdaki herkes anın ruhuyla sarhoş olurken, siz meydan okurcasına kötümser kaldınız. Demokratikleşme olmadan, hükümetteki sosyal demokratlar ne kadar iyi niyetli ya da zeki olursa olsun, sosyal demokrasinin imkansız olduğunda ısrar ettiniz. Tarih sizin tarafınıza geçti, ama sizi memnun edecek şekilde değil.

En büyük yenilgimiz elbette Yunanistan'da ya da başka bir yerde sosyal demokrasinin başarısızlığı değildi. Sermayeyi toplumun kontrolü altına almaya yönelik tek büyük ölçekli girişim olan Sovyet deneyinin başarısızlığıydı. Hem bilim hem de teknolojide önemli yenilikler üretti. Ancak Sovyet merkezi planlama sistemi bunları toplumun hizmetine sunmakta başarısız oldu. Sovyet bilim insanları, Google ya da Amazon'dan onlarca yıl önce, insanların tercihlerini ve çabalarını otomatik olarak koordine etme potansiyeline sahip sibernetiği icat etti. Ancak Sovyet yukarıdan aşağıya sistemi bunları hizmet etmesi gereken toplumun yararına kullanamadı. Ve böylece korkunç otoriterlik ve günlük angarya 1991'de tam bir yenilgiye yol açtı.

Ardından özel sermaye, 2008'deki çöküşle ve en korkunç mutasyonunun yükselişiyle doruğa ulaşan küresel bir saldırıya geçmekte özgür oldu - zihinleri ve piyasaları gasp etmek için korkunç bir güce sahip bulut tabanlı bir sermaye. Bulutçuların imparatorluklarını kurdukları merkez bankalarının sonsuz fonları sayesinde, artık hepimiz Stelarc'ın Movatar'ı gibi teknofeodalizmin devrelerine bağlanmış durumdayız.

İşte gördün baba, sorunun cevabı geldi. Hem iyi hem de kötü haberler var. Kötü haber, internetin kapitalizmi öldüren ama yerine çok daha kötü bir şey getiren bir sermaye biçimi doğurmuş olması. İyi haber ise şu anda elimizde ne Sovyetlerin ne de reformcu sosyal demokratların sahip olmadığı ve yeni bir müştereği yeniden kurabileceğimiz araçlar var. Kısacası, yeni bir serflik biçimi altında yaşıyoruz, ancak elimizde sizin hayalinizdeki özgürlüğü maksimize eden, aşağıdan yukarıya komünizmi gerçekleştirmek için şimdiye kadar var olmayan altın bir fırsat var.

Bundan faydalanmamız ne kadar olası? Biliyorsam ne olayım. Ama yine de, örneğin 1776'da bizim gibi insanlar genel oy hakkını ya da köleliğin kaldırılmasını gerçekçi bir şekilde hayal edebilir miydi? Bildiğim şey sizin ve Hesiod'un bana öğrettiği şey: teknolojik devrimler konusundaki olağanüstü becerimiz yerimizde saymamıza izin vermiyor. Bizi şiddetle çelişkilere ve onlarla birlikte gelen seçimlere itiyor. Yolumuzun ya makinelerin kendimizi geliştirmemize yardımcı olduğu *Uzay* Yolu'na benzeyen bir dünyaya ya da insanların yalnızca bir makine imparatorluğuna güç veren yakıt olduğu *Matrix* gibi bir distopyaya çıkacağı bir yol ayrımına hızla yaklaşıyoruz.

Eminim çoğu insana barbarlık, iklim kıyameti, *Matrix* herhangi bir iyi sonuçtan çok daha olası görünüyor. Öte yandan, insanlar ne zaman iyi sonuçların garanti olduğunu düşünseler - esir kampında kurtarıcı bir komünizmin eli kulağında olduğuna inanan yoldaşlarınızı düşünüyorum - sonuç ya yeni bir tiranlık türü ya da yenilgi olmuştur. Öte yandan siz, yoldaşlarınızın kesin inançları yerine derin şüpheler taşımanıza rağmen o esir kampının zorluklarına katlandınız. Bugün biz de aynısını yapmalıyız. Başarılı bir bulut isyanının en ufak bir şansı bile olduğu sürece, iyi bir yaşama - Aristoteles'in nihai amacımız olduğuna inandığı *eudaimonia*'ya ya da gelişmeye - ulaşmak için tek şansımız umut etmek ve en ufak bir garanti olmadan hareket etmektir. En azından, sebat etmek için sizin o hapishane kampı cehenneminde sahip olduğunuzdan daha az nedenimiz yok.

Marx, kapitalizm altındaki durumumuzu, emeğimizin ürünlerine sahip olmamamız, işlerin nasıl yapılacağı konusunda söz sahibi olmamamız nedeniyle 'yabancılaşma' olarak tanımlamıştır. Teknofeodalizm altında artık zihinlerimize sahip değiliz. Her proleter, çalışma saatleri içinde bir bulut prole'ye, geri kalan zamanlarda ise bir bulut serfine dönüşüyor. Her serbest meslek sahibi bir bulut tebaasına dönüşürken, her serbest meslek sahibi mücadeleci bir bulut serfi haline geliyor.
Özelleştirme ve özel sermaye çevremizdeki tüm fiziksel varlıkları soyup soğana çevirirken, bulut sermayesi de beyinlerimizi soyup soğana çevirme işine girişiyor. Zihinlerimize bireysel olarak sahip olmak için bulut sermayesine kolektif olarak sahip olmalıyız. Bulut tabanlı eserlerimizi üretilmiş bir davranış değiştirme aracından üretilmiş bir insan işbirliği ve özgürleşme aracına dönüştürebilmemizin tek yolu budur.

Dünyanın bulut köleleri, bulut prole'leri ve bulut vassalları, birleşin! Zihin zincirlerimizden başka kaybedecek bir şeyimiz yok!

Ek 1

Teknofeodalizmin Ekonomi Politiği

Feodalizmde egemen sınıfın gücü, çoğunluğun sahip olamadığı ama bağlı olduğu toprağa sahip olmaktan geliyordu. Kapitalizmde güç, çoğunluğun sahip olmadığı, ancak geçimini sağlamak için çalışmak zorunda olduğu sermayeye sahip olmaktan kaynaklanıyordu. Teknofeodalizmde ise yeni bir yönetici sınıf, dokunaçları herkesi saran bulut sermayesine sahip olmaktan güç almaktadır. Bu Ek'te, kapitalizmin değeri, artığı ve gücü nasıl ürettiğini özetledikten sonra, teknofeodal toplumlarımızda artığın ve gücün üretimini ve dağılımını taslak olarak çizeceğim.

YASAL UYARI: Aşağıdaki teorik görüşüm nesnel bir bilim değildir. Olamaz çünkü hiçbir ekonomist objektif ya da bilimsel olduğunu iddia edemez (özellikle de öyle olduğunu iddia edenler). Birbirlerine her zaman saygı duyan (sevmeseler bile) Fizik Nobel Ödülü sahiplerinin aksine, eşdeğer ekonomi ödülünü (İsveç Bankası'nın Alfred Nobel Anısına Ekonomi Ödülü) kazanan iki kişi genellikle birbirlerini şarlatan olarak görürler. Bunun nedeni, ekonominin daha çok karmaşık denklemler ve hacimli istatistiklerle süslenmiş bir felsefe (veya din) gibi olması ve dilini konuşanlara konuşmayanlar üzerinde büyük bir güç sunmasıdır. Ekonomi en iyi şekilde, siyasi motivasyonlu fikir ordularının (bazıları yönetici sınıfı, diğerleri sömürülen sınıfları destekleyen) kalplerimizi ve zihinlerimizi kazanmak için acımasızca çarpıştığı tartışmalı bir alan olarak görülür. Kayıtlara geçmesi açısından, aşağıdaki analiz klasik iktisatçıların geleneğindedir, örneğin Adam Smith, David

Ricardo, Karl Marx - biraz da John Maynard Keynes, John Kenneth Galbraith ve Hyman Minsky .[1]

Kapitalizm

Kapitalizmin zenginliği nasıl ürettiğini ve dağıttığını anlamanın anahtarı, her biri ikili bir doğaya sahip olan değer, emek ve sermayedir. Doğalarındaki ikilik, kapitalist kârların ortaya çıktığı büyük fazlalıkların kaynağıydı. Bu kârlar, borçla birlikte, birikimi modern dünyayı şekillendiren sermayenin oluşumunu finanse etmiştir.

1. EMTIA ÜRETIMI

Metalar, üreticileri tarafından deneyimlenmek ya da hediye edilmek için değil, yalnızca satılmak üzere üretilen mal ya da hizmetlerdir. Kapitalizmde (ama aynı zamanda kapitalizm öncesi tüm sistemlerde) alım ve satım pazarlarla sınırlıydı.

1.0 Piyasalar - Piyasa, alıcı ve satıcıların serbestçe ve kendiliğinden buluştuğu herhangi bir merkezi olmayan ticaret sitesidir.

Not: Az veya çok rekabetçi, oligopolistik (az satıcı, çok alıcı) veya oligopsonistik (çok satıcı, az alıcı) olabilirler; sınırında tekel (tek bir satıcı ve çok alıcı) veya monopsoni eğilimi gösterirler. Alıcı sayısı ve satıcı sayısı her iki tarafta da bire düşme eğilimi göstererek azaldığında piyasalar söner (bu durumda bire bir pazarlık veya iki taraflı tekel/psony durumu söz konusudur).

Not: Teknofeodalizmde ticaret merkezileştirilir ve piyasalarda değil, alıcı ve satıcıları eşleştiren bulut sermayesinin algoritmaları tarafından oluşturulan ve işletilen bulut tımarlarında (örneğin Büyük Teknoloji platformları) gerçekleşir - bkz. aşağıdaki 11.2.3.

1.1. Değerin iki doğası
    1.1.1. Deneyimsel Değer
    1.1.2. Borsa (veya Emtia) Değeri

Deneyimsel Değer, susadığında bir bardak soğuk su içmekten, güzel bir gün batımının tadını çıkarmaya, bir denklemi çözmeye veya bir şarkıyı mırıldanmaya, alışveriş yapmaya ve takdir edildiğini hissetmeye kadar insanların değer verdiği her türlü deneyimden doğar. Dolayısıyla deneyimsel değer, elle tutulamayan, ölçülemeyen, öznel, cıvıl cıvıl bir değerdir .[2] Her zaman var olmuştur ve
İnsanlar bilinçli olduğu sürece, üretimi nasıl organize ettiğimizden bağımsız olarak her zaman olacaktır.

Değişim Değeri, kapitalizm altında bir metanın ölçülebilir değeridir. Daha açık bir ifadeyle, bir meta biriminin değişim değeri, kaç birim başka meta ile değiştirilebileceği ile ölçülür. Bu değer, onu üretenler tarafından deneyimlenmek ya da hediye edilmek üzere değil, satılmak üzere üretilen bir mal ya da hizmetin fiyatına yansır (ancak buna indirgenemez - aşağıdaki nota bakınız) (yani bir meta, ondan elde edecekleri deneyimsel değer için ödeme yapmaya hazır olan nihai alıcılara yöneliktir).

Not: Birden fazla satıcı arasındaki rekabet ne kadar büyük olursa, bir metanın fiyatı da değişim değerini o kadar yakından yansıtır ve bu da doğrudan ya da dolaylı olarak üretime katılan her insanın üretimde harcadığı toplam deneyimsel emek (bkz. aşağıda 1.2.1) tarafından belirlenir (ya da bunu yansıtır).

1.2. İşçi Partisi'nin iki doğası
    1.2.1. Deneyimsel Emek
    1.2.2. Emtia İşçiliği

Deneyimsel Emek, üretim süreci sırasında bir şeye veya hizmete, nihai ürünü veya hizmeti deneyimleyecek veya tüketecek kişilere deneyimsel değer (bkz. 1.1.1) kazandırma kapasitesini üfleyen insan emeğinin zor, ölçülemez, cıvıl cıvıl ve zaman zaman büyülü yönüdür.[3] Metalara odaklanmak
(satış için üretilmiş), deneyimsel emek, üretim sürecinde onlara değişim değeri aşılayan insan girdisidir (bkz. 1.1.2).

Meta Emek, bir işçinin bir işverene kiraladığı emek zamanı ve beceriler demetidir. Meta emeğinin değişim değeri, ücretli bir işçinin ücretinin satın alabileceği metalar için diğer işçilerin harcadığı deneyimsel emeğin toplamına eşittir. İçinde

Fiyat nasıl bir metanın değişim değerinin (nadiren mükemmel) bir yansımasıysa, ücret de meta emeğinin değişim değerinin (nadiren mükemmel) bir yansımasıdır.

1.3. Sermayenin iki doğası
    1.3.1. Üretilen bir meta üretim aracı
    1.3.2. Sahiplerine, sahip olmayanlar üzerinde çıkarıcı güç sağlayan bir sosyal ilişki

Üretilen bir meta üretim aracı, örneğin makineler, fabrika veya ofis binaları, traktörler vb. gibi fiziksel sermayenin bilinen biçimini alır. Bunlar yalnızca diğer metaların üretimine yardımcı olmak üzere üretilen metalar (ya da genellikle sermaye malları olarak adlandırılırlar) oldukları için, emek üretkenliğini artırıcı olarak satın alınan fiziksel eserler olarak düşünülebilirler. Daha soyut olarak, daha önce harcanmış ya da 'ölü', deneyimsel emeğin şimdi fiziksel üretim araçlarında kristalize olması olarak da düşünülebilirler.

Sermaye sahiplerine, sahip olmayanlar üzerinde çıkarıcı güç sağlayan bir sosyal ilişki - fiziksel varlığı ve işlevinin yanı sıra, sermaye, sahiplerine, sermaye sahibi olmayan işçilerden artı değer (bkz. aşağıda 1.4) çıkarmak için gerekli sosyal gücü sağlar.

Not: Oltaların, traktörlerin ya da endüstriyel robotların (yani sermaye mallarının) fiziksel doğası ve işlevi hakkında mistik ya da şaşırtıcı hiçbir şey yoktur. Ancak, sermayenin bir çıkarma gücü sağlayıcısı olarak doğası daha az açıktır. Sağladığı çıkarma gücü, üretim araçları üzerinde mülkiyet hakkına (ve dolayısıyla bunlara özerk erişime) sahip kişiler (kapitalistler, toprak sahipleri) ile geri kalanlar arasındaki sosyal ilişkilerden kaynaklanır. Sermaye sahipliğindeki asimetri, sermaye sahibi olmayanlara meta emeklerini (bkz. yukarıda 1.2.2) ücret karÇılığında kapitalistlere satmaktan ve bu süreçte kapitalistler için artı değer (bkz. aÇağıda 1.4) üretmekten baÇka bir alternatif bırakmamaktadır. Örnek vermek gerekirse, Bay Peel'in Batı Avustralya'ya taşıdığı İngiliz işçilerin üretim araçlarına (yani çevredeki bol toprağa) Bay Peel'den bağımsız olarak özerk erişim sağladıklarında, onlar üzerindeki çıkarıcı gücünü nasıl kaybettiğini hatırlayın (Bölüm 3, s. 60-61). Sermayenin ikinci doğası, *çıkarıcı*

gücü, üretilen meta üretim araçlarına bu tür asimetrik erişimden kaynaklanmaktadır.

1.4 Artı Değer, bir işverenin bir birim X malını üretip sattıktan sonra elinde tuttuğu farktır. Daha açık bir ifadeyle, (a) bir birim X malına, onu üretmek için gerekli olan *deneyimsel emek* tarafından aşılanan değer ile
(b) işverenin aynı birim X'i üretmek için satın almak zorunda olduğu *meta işgücü* miktarının değeri.[4]

2. DAĞITIM

Malların üretimi ve satışından elde edilen gelirler dört ana gelir türüne dönüşür: Ücretler, Faizler, Kiralar ve Kâr.

2.1 Ücretler

Fiyatların metaların değerini yansıtması (ancak buna indirgenemez olması) gibi, ücretler de meta emeğinin değişim değerini yansıtır (ancak buna indirgenemez) (yukarıda 1.2.2).
Not: Birden fazla işveren arasındaki rekabet ne kadar büyük olursa, ücret işçinin meta emeğinin değişim değerini o kadar yakın yansıtır. Dolayısıyla, bir ya da birkaç işverenin hakim olduğu işgücü piyasalarında ücret, işçinin meta emeğinin değişim değerinin gerisinde kalır - bu da bir tür
işveren tarafından elde tutulan monopson rantı (bkz. aşağıda 2.3.3) .[5]

2.2 Faiz

Kapitalistler üretime baGlamadan önce iGgücü, toprak ve sermaye malları satın almak için borç almak (bazen kendilerinden, yani birikmiG karlarından) zorundadır. Ödeşmek için, gelirlerinin - diğer tüm maliyetlerine ek olarak - finansörlerin kendilerinden talep ettiği faizi (ya da üretime girmemiş olsalardı bu parayı biriktirerek kazanacakları faizi) karşılaması gerekir.

2.3 Kiralar

Kira, bir alıcı tarafından malın değişim değerini en yakın şekilde yansıtan fiyatın üzerinde ödenen herhangi bir bedeldir (1.1.2). Rantın eÇdeğer bir tanımı da bir meta için, o metanın üretilmesi için gerekli olan asgari fiyatın üzerinde ödenen paradır. Kapitalizmde dört tür rant yaygındır:

2.3.1 Finansal Kira
2.3.2 Zemin Kirası
2.3.3 Tekel Kirası
2.3.4 Marka Kiralama

Finansal Rant, finansörlere (örneğin bankacılara) kredi vermeleri için onları motive etmek için gerekli asgari faizin üzerinde yapılan ödemeleri ifade eder. Finansal rant aynı zamanda hisse senedi, gayrimenkul ve türev piyasalarında, özel sermaye vb. spekülasyonlardan elde edilen getirileri de içerir.

Toprak Rantı kapitalizmden önceye dayanır ve 'kira' kelimesinin günlük kullanımına yaklaşır (ancak bununla örtüşmez): sahibini toprağı kiralamaya motive etmek için gerekli olan minimumun (sıfıra yakın olabilir) üzerinde ve üzerinde toprağın kiralanması için yapılan herhangi bir ödeme.

Tekel Rantı, düşük veya mevcut olmayan rekabet (oligopol veya tekel) nedeniyle elde edilir ve bu da bir satıcının tüketicilerden malın değişim değerini aşan bir ödeme almasına olanak tanır. Yaygın deyişle, tekel rantının parasal karşılığı, satıcının müşteriden bir malın değişim değerinin üzerinde ve üstünde talep edebileceği bir 'mark-up' (veya 'fiyat-maliyet marjı') olarak bilinir.
değer.[6]

Marka Rantı, satıcının, markalı bir ürün veya hizmet için değişim değerinden daha fazla ödeme yapmaya motive olan tüketicilerden, örneğin statü sinyali veya konumsal mallara (yani kendileri için değil, daha ziyade başkalarının bunlara sahip olamayacağı gerçeği için arzulanan mallar, örneğin sınırlı sayıda üretilen bir baskı veya antika bir vazo) sahip olma arayışıyla elde edebileceği bir tür tekel rantıdır.

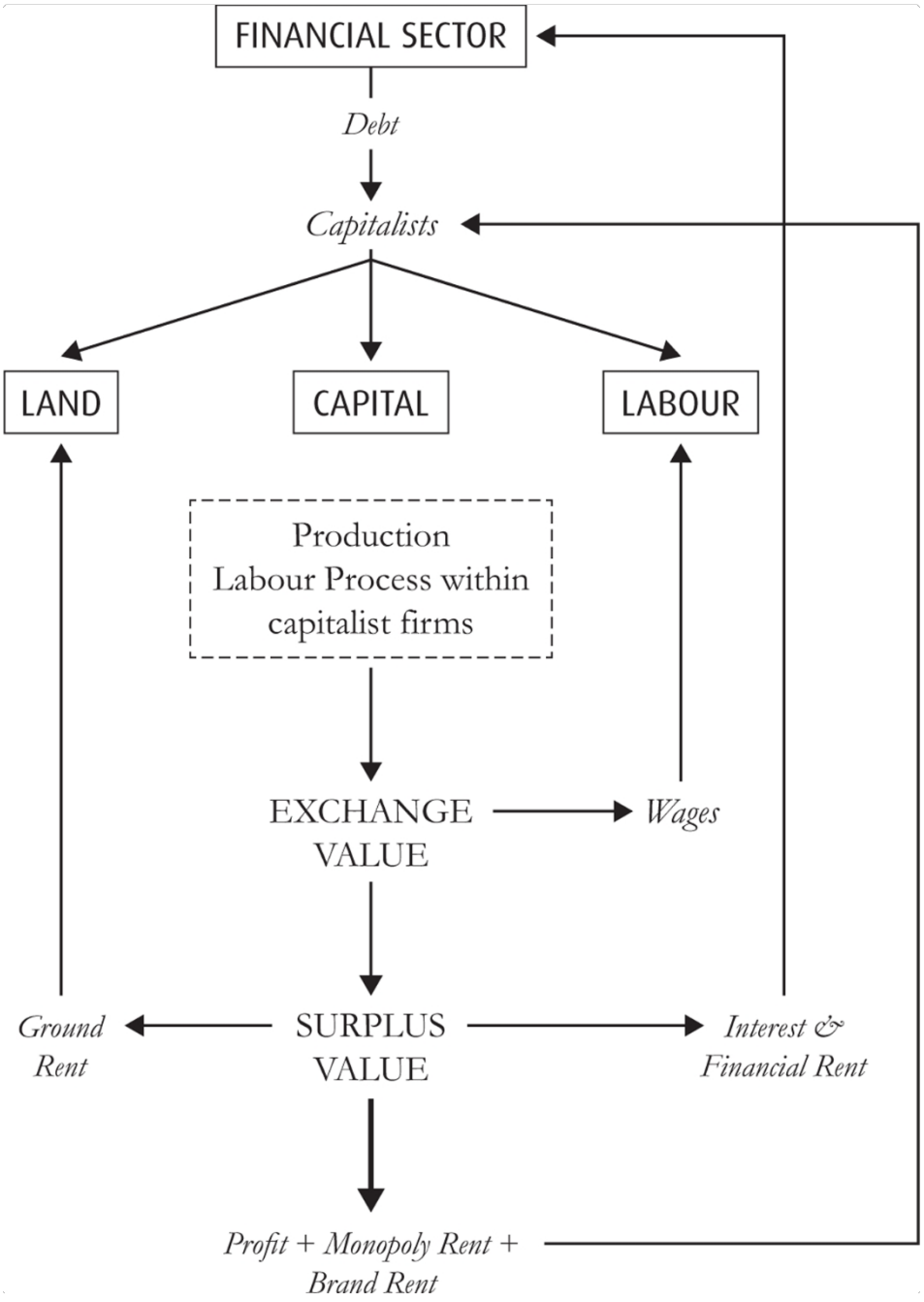
2.4 Kâr

Kâr, kapitalistlerin işçilere ücretlerini, toprak sahiplerine toprak kirasını, finansörlere faiz ve finansal kirayı, ayrıca profesyonellere (örneğin pazarlamacılar, reklamcılar) marka kirası oluşturmalarına yardımcı olan ücretleri ödedikten sonra elde tuttukları gelirin bir kısmıdır.

3. PARA ve SİRKÜLASYON

Kapitalizmin ürettiği değişim değerleri (bkz. Şekil 1), metaların para karşılığında değiş tokuş edildiği çeşitli piyasalarda fiyatlara, ücretlere, faizlere ve kârlara dönüşür.

Üretimin başlaması için, özel paralar (önceki kar ve yeni banka kredilerinden oluşan) firmalar tarafından emtia işgücü (bkz. 1.2.2), fiziksel sermaye (bkz. 1.3.2), bina ve arazi ve hammadde olarak ihtiyaç duyulan diğer emtialar gibi girdilere harcanır.

Şekil 1: *Kapitalizmde Değerin Üretimi ve Dağıtımı*

Firmalarda, emek ve sermayenin ikiz doğaları nedeniyle, firma sahiplerinin ellerinde tuttukları artı değer üretilir (yani sermayenin çıkarıcı bir güç olarak doğası, firmanın çıktılarına girdilerinden daha fazla değişim değeri katan deneyimsel emeği - karşılığı ödenmeden - çıkarmasını sağlar).

Emtia çıktısı satıldığında, firmalar (üretim sürecinde yaratılan artı değer sayesinde) bu döngüye başladıklarından daha fazla paraya sahip olurlar. Bu paralar daha sonra gelire dönüşür (ücretler, vergiler ve farklı rant türleri - bkz. 2.2).

Artan özel gelirler (vergiler ve finansörlere veya toprak sahiplerine geri ödeme için yapılan tüm harcamalar hariç), artı kamu harcamaları ve yeni tüketici borçları, tüketici ve devlet (özel ve kamu) tüketimi şeklinde piyasalara geri döner. Son olarak, harcanmamış kapitalist kar, artı yeni şirket borcu, üretim sürecinin yeni döngüsünü finanse eder. Ve böyle devam eder.

Kapitalizmin dolaşım sürecini bir arada tutan iki çıpa (bkz. Şekil 2) şunlardır:

3.1 Kapitalizmin ana yakıtı olarak Kâr ve Özel Borç
3.2 Değerin merkezi olmayan dağıtım mekanizması olarak piyasalar

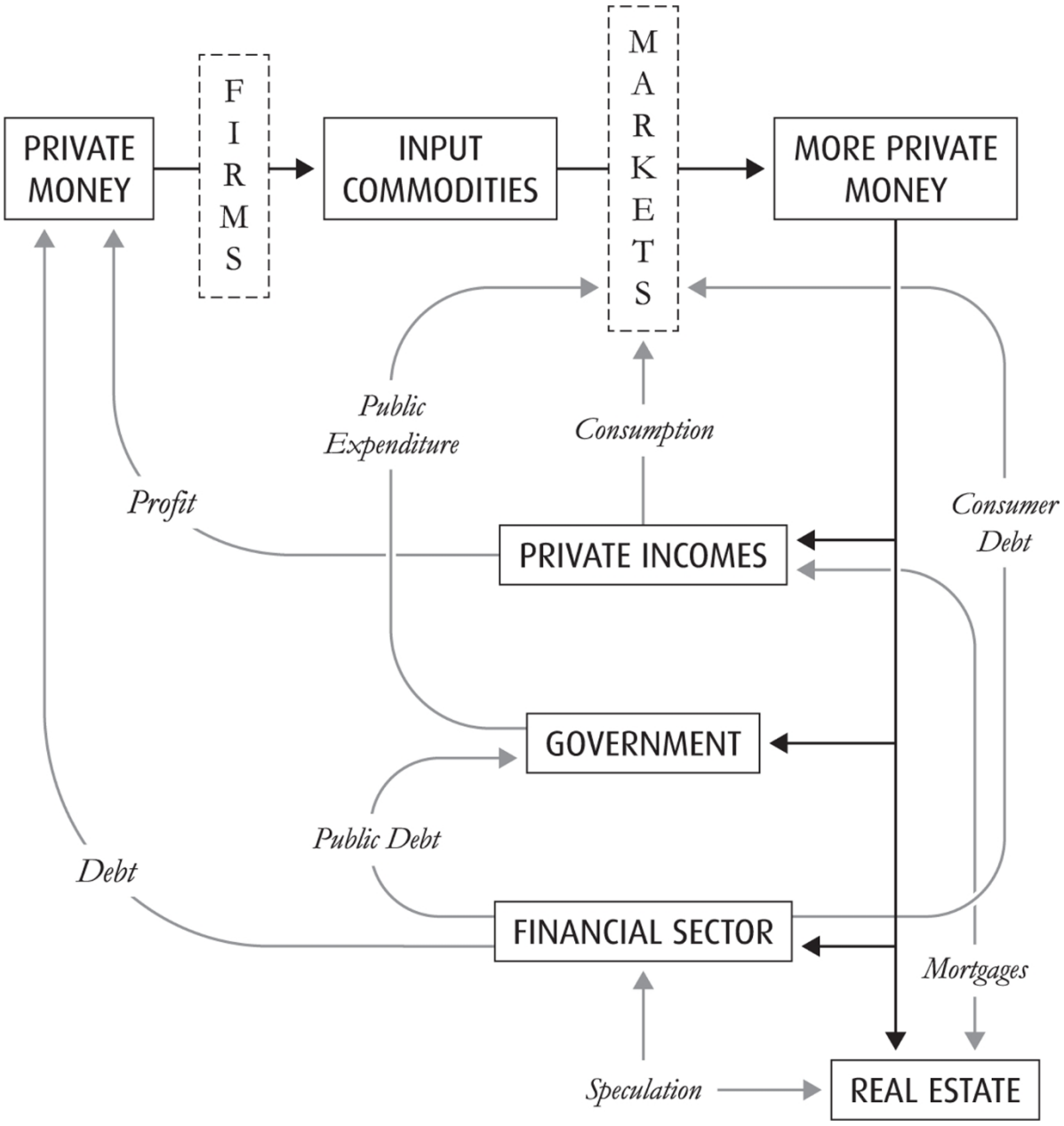
Kâr sermaye birikimini besler, kapitalistleri motive eder ve kapitalizmin çarklarını ve tekerleklerini yağlar,[7] Özel Borç ise (finansörler tarafından ince havadan yaratılmıştır)[8] kapitalistlerin yeni tesisler ve fiziksel sermaye ağları kurarken ortaya çıkan büyük sabit maliyetleri finanse etmelerini sağlar.[9]

Piyasalar, *merkezi olmayan fiyat oluşturma mekanizmalarıdır*. değişim değerlerinin para fiyatları, ücretler, nominal faiz oranları, kira oranları vb. şeklinde gerçekleştiği - ayrıca bkz. yukarıda 1.0.

4. SERMAYE BIRIKIMI

Sermaye malları - tüm metalar gibi - kapitalist firmalarda ücretli emek ve önceden üretilmiG sermaye kullanılarak üretilir mallar. Dolayısıyla sermaye birikimi mikro düzeyde (yani firma, işletme, şirket veya holding düzeyinde - bkz. aşağıda 4.1) gerçekleşir. Bununla birlikte, sermayenin firmalar içinde birikme hızı aşağıdakilere bağlıdır

mikro düzeye indirgenemeyen makro güçlere dayanmaktadır (bkz. aşağıda 4.2).

Şekil 2: *Para ve Dolaşım*

4.1 Sermaye birikiminin mikro (firma içi) belirleyicileri

Bu belirleyiciler arasında yatırım düzeyi (geçmiş karlar ve yeni borçlarla finanse edilen), Ar-Ge yatırımı, yenilikçi tasarımlar, yönetim stratejileri vb. yer almaktadır.

4.2 Sermaye birikiminin makro (firma dışı) belirleyicileri

Bir kapitalistin sermaye biriktirme motivasyonu, kendi üretimine yönelik beklenen talep düzeyine bağlıdır ve bu da büyük ölçüde toplam (veya ekonomi genelindeki) talep düzeyi tarafından belirlenir. İkincisi şunlara bağlıdır:

- Diğer tüm kapitalistlerin beklenen yatırım harcamaları (kapitalist sınıfın genel yatırımı ne kadar yüksekse, metalara harcanan ekonomi genelindeki gelirler de o kadar yüksek olur) - ki bu da kapitalist sınıfın *hayvani ruhlarına* bağlıdır ,[10] *ve*
- hükümetin harcamaları (yani maliye politikası).

5. KRİZLER

İki ana güç kapitalizmin krize girmesine neden olur.

5.1 Düşen kar oranı

Düşen karlar, firmaların yeni sermaye yatırımı yapma kapasitesini düşürür ve sonuç olarak gelecekteki artı değeri sınırlar. Bir noktada, en zayıf firmalar iflas eder. Bunun sonucunda işten çıkarılan işçiler tüketimlerini azaltır, bu da daha sonra ayakta kalmayı başaran firmaların karını daha da düşürür - bazıları da iflas eder ve böylece bir kıyamet döngüsü, iflasların domino etkisi, ilgili mali ve finansal krizlere neden olur ve bunlar tarafından güçlendirilir.
emlak sektörü düşüşe geçti.[11]

5.2 Borç krizleri

İyi zamanlarda finansörlerin rantları katlanarak olmasa da geometrik olarak artar. Altın ateşi benzeri bir zihniyete kapılıp kapitalistlere giderek artan miktarlarda borç verirler - bu borçları da gelecekten alırlar. Bir noktada şimdiki zaman geleceği geri ödemeye yetecek kadar değer üretemez, balon patlar ve psikolojik sarkaç ters yöne dönerek finansörlerin kredi grevine gitmesine neden olur. Sonuç, çöken şirketlerin domino etkisi, FIRE (finans, sigorta ve gayrimenkul) ve genellikle kamu borcu.[12]

Not: Durgunluklar genellikle kendi kendini düzeltir, örneğin ücretler ve girdi fiyatları bir çöküş sırasında o kadar düşer ki, hayatta kalan firmalar (rakiplerinin çoğunun kapanması sayesinde artık daha az rekabetle karşı karşıya olan) kar oranlarının yeniden yükseldiğini görürler. Ancak, kriz bankaları itlaf edecek ve kapitalistlerin hayvan ruhlarını bastıracak kadar derin olduğunda, kapitalizmi yalnızca devlet müdahalesi kurtarabilir - teşvik (maliye politikası), gevşek para politikası ve banka/şirket kurtarmaları yoluyla.

6. SOSYAL SINIFLAR

6.1 Sınıf - Bir sınıfın (veya sınıfların) başka bir sınıfın (veya sınıfların) üyelerinin deneyimsel emeğinin ürününün bir kısmına el koymayı başardığı bir toplumsal üretim sistemi içindeki konumlarıyla tanımlanan bir topluluktaki bir grup insan.

6.2 Sınıf sistemi - Sömürünün bir toplumsal yapıda somutlaşma biçiminin kolektif toplumsal ifadesi.

6.3 Sınıflı toplum - Bir sınıf sistemi etrafında inşa edilmiş her toplum sınıflı bir toplumdur. Her sınıflı toplumun doğasında, sayısal olarak daha küçük sınıflardan bir veya daha fazlasının, baskın üretim faktörüne sahip olarak ve onu kontrol ederek, diğer sınıflardan değer çıkarmayı başarması ve böylece servet ve güç biriktirmesi vardır.

6.4 Kapitalizmin sınıf sistemi - Kapitalist sınıf sistemi, kapitalistler ve proleterler (ücretli emekçiler) ile her kapitalist kriz ya da teknolojik devrimde sıkışan bir orta sınıftan (esnaf, maaşlı vasıflı işçiler, vb.) oluşur.

Not: Feodalizmde toprak hakim üretim faktörüydü ve toprak rantı (köylüler ve vassallar tarafından toprak ağalarına ödenen) siyasi ve sosyal gücün üzerine inşa edildiği ana gelir kaynağıydı.
Feodal sınıflı toplumlar çeşitli itaatkâr sınıflar (zanaatkârlar, köylüler, vassallar, vb.) içermekle birlikte, tek bir egemen sınıfa (toprak ağaları) ve benzersiz derecede güçlü bir gelir akışına (toprak rantı) yol açan tek bir egemen üretim faktörü (toprak) içermekteydi. Kapitalizmde egemen üretim faktörü olarak toprağın yerini sermaye, tımarın yerini piyasa ve toprak rantının yerini kâr almıştır.

7. ÇIKARMA GÜCÜ TÜRLERI

Kapitalizmden önce, her otorite sistemi üç tür çıkarıcı güce dayanıyordu.

- 7.1 Kaba Güç: Farklı fiziksel şiddet biçimlerini uygulayarak (veya inandırıcı bir şekilde tehdit ederek) hükmetme gücü.
- 7.2 Siyasi (veya Gündem Belirleme) Güç: (a) kolektif kararların alındığı forumlarda kimin temsil edildiğini; (b) bu forumlarda neyin tartışıldığını, görüşüldüğünü ve karara bağlandığını; ve (c) toplumda hangi konuların konuşulmadan, üstü kapalı, gömülü kaldığını belirleme kapasitesi.
- 7.3 Yumuşak (veya Propaganda) Güç: başkalarının ne düşündüğünü, neye tahammül etmeye hazır olduğunu, neyi arzuladığını ve nihayetinde neyi yapacağını şekillendirme gücü.

Kapitalizm, dünyayı yeniden şekillendirmesine yardımcı olan dördüncü bir çıkarıcı güç türünü ortaya çıkardı:

- 7.4 Kapitalist İktidar: Sermaye sahiplerine (yani kapitalistlere), sermayeden yoksun olanlara *gönüllü olarak* kendi firmaları içinde kapitalistler için artı değer üretmelerini emretme yetkisi veren güç.

Not: Kapitalist İktidar (7.4), kapitalist firmanın sınırlarının ötesine uzanmış ve önceden var olan üç tür çıkarıcı iktidarı etkilemiştir. Örneğin, kapitalist sınıf devletin ölümcül güç tekelini (7.1), toplumun müzakere süreçlerini (7.2) büyük ölçüde kontrol etmiştir.

ve medya, eğitim sistemi, propaganda mekanizması vb. aracılığıyla (7.3).

8. TEKNO-YAPI SERMAYENİN İKİNCİ DOĞASINI NASIL GELİŞTİRDİ

Tekno-yapı (bkz. Bölüm 2), amacı sırasıyla işçilerin ve tüketicilerin davranışlarını değiştirmek olan iki yeni ekonomik sektör geliştirmiştir. Bu son derece profesyonelleşmiş
Davranış değiştirme sektörleri sermayenin gücünü (daha doğrusu ikinci doğasını) önemli ölçüde artırmıştır.

8.1 İşgücü Komutanlığı Hizmet Sektörü - İşyerinin içinde ve çevresinde yer alan bu profesyoneller, emek sürecini hızlandırmak ve belirli bir miktardaki meta emeğinden daha fazla deneyimsel emek elde etmek için iyi araştırılmış, bilimsel yönetim prosedürlerini uyguladılar. Kullandıkları teknikler arasında fabrika katının Taylorist organizasyonu, sofistike gözetim, Fordist üretim hatları, Japon yönetim uygulamaları (işçileri şirketin ideolojisine ortak etmek) vb. yer alıyordu.

8.2 Tüketici Komuta Hizmet Sektörü - Reklamcılar, pazarlamacılar, metin yazarları ve yaratıcı tiplerle dolu olan bu sektör (Bölüm 3'te kurgusal Don Draper tarafından özetlenmiştir), büyük firmaların markalı ürünleri için tüketici arzuları üreterek marka kiralarının en üst düzeye çıkarılmasına yardımcı olmuştur - böylece hem tüketiciler hem de bu sektöre erişimi olmayan daha küçük rakipler üzerindeki güçlerini desteklemişlerdir.

Bu iki sektörün gelişimi yepyeni iki pazara da yansıdı.

- Profesyonelleşmiş Etkileyiciler için Pazar - Yeni bir yönetici tipi, eskiden şirket kademelerinde yükselen mühendisleri bir kenara iterek holdinglere hakim olmaya başladı. Onların hizmetleri ve eğitimleri (örneğin MBA kültü) için bütün bir pazar, geleneksel sanayi sektörlerinden Wall Street'e ve hatta kamu yönetimine kadar genişledi.

- İnsanların Dikkatini Çekmek için Pazar - Tüketici Komuta Hizmet Sektörü, reklamcılara satmadan önce televizyon ve radyo izleyicilerinin dikkatini çekmeye adanmıştı (bkz. Bölüm 2 - Dikkat pazarları ve Sovyetlerin intikamı).

Bu iki komuta hizmet sektörüne ve piyasasına erişim sağlayan tekno-yapı, kendisi için olağanüstü bir çifte ayrıcalık sağlamıştır: hem işçilerin hem de tüketicilerin davranışlarını manipüle etmek ve değiştirmek için asimetrik (yumuşak) bir güç.

Teknofeodalizm

Nasıl ki kapitalizm toprağı egemen üretim faktörü olarak sermaye ile değiştirerek feodalizmi bir kenara ittiyse, teknofeodalizm de (standart, karasal) sermayenin bir mutasyonu olan bulut sermayesinin kuyruğunda kapitalizmi yerinden etmek için ata bindi.

9. BULUT SERMAYE

Bulut sermayesi, fiziksel olarak, ağa bağlı makinelerin, yazılımların, yapay zeka güdümlü algoritmaların ve iletişim donanımlarının tüm gezegeni çaprazlama kesen ve yeni ve eski gibi çok çeşitli görevleri yerine getiren bir yığın olarak tanımlanmaktadır:

- Ücretli olmayan milyarlarca insanı (bulut serfleri) bulut sermayesinin kendi stokunu yenilemek için ücretsiz (ve genellikle bilinçsizce) çalışmaya teşvik etmek (örneğin Instagram veya TikTok'a fotoğraf ve video yüklemek veya film, restoran ve kitap eleştirileri göndermek)
- Bize kitaplar, filmler ve tatiller vs. önerirken ışıkları kapatmamıza yardımcı olmak, ilgi alanlarımızla o kadar etkileyici bir şekilde uyumludur ki, bize kitaplar, filmler ve tatiller vs. önerirken ışıkları kapatmamıza yardımcı olan aynı dijital ağ üzerinde çalışan bulut tımarları veya platformlarında (örneğin Amazon.com) satılan diğer ürünlere yatkın hale geliriz.
- Enerji ağlarını, robotları, kamyonları, otomatik üretim hatlarını ve geleneksel üretimi atlayan 3D yazıcıları yönlendirirken, fabrika zeminindeki işçilerin emeğini (bulut proles) yönetmek için yapay zeka ve Büyük Veri'den yararlanmak

Bulut sermayesi, tekno-yapının iki davranış değiştirme sektörünü (bkz. 8.1 ve 8.2) otomatikleştirerek, bunları ekonominin insan güdümlü hizmet ekonomisinden çıkarmış ve tamamen makine ağına dahil etmiştir. Tekno-yapı altında, Teknofeodalizm altında mağaza yöneticileri, reklamcılar, pazarlamacılar vb. tarafından gerçekleştirilen işler artık tamamen bulut sermayesine dahil edilen yapay zeka güdümlü algoritmalara atanmıştır.

Sermayenin iki doğasıyla ilgili olan 1.3'teki analiz açısından (bkz. 1.3.1 ve 1.3.2), bulut sermaye, sermayenin orijinal ikiz doğasına üçüncü bir doğa ekleyerek kendisini önceki sermaye biçimlerinden ayırmaktadır:

1.3.3 Bulut Sermayenin Üçüncü Doğası: Davranış değişikliği ve bireyselleştirilmiş komuta için üretilmiş bir araç

Bulut sermayesinin üçüncü doğası üç tür algoritmik davranış değişikliğini kapsamaktadır. Bir kol, tüketicilere bulut sermayesini yeniden üretmelerini emrediyor (yani onları bulut serflerine dönüştürüyor). İkinci bir kol, ücretli emeğe daha çok çalışma emri verir (yani proleterleri ve prekaryanın üyelerini bulut prolesine dönüştürür). Üçüncü bir kol ise piyasaları bulut tımarlarıyla değiştirir. Bir anlamda, bulut sermayenin üçüncü doğası, sahiplerine (bulutalistlere) geleneksel kapitalist sektörde üretilen artı değeri çıkarmak için yepyeni bir güç verir - s. 234'teki Şekil 3'te gösterildiği gibi.

Daha analitik bir ifadeyle, bulut sermayenin üçüncü doğası ona üç işlev ya da biçim kazandırır.

9.1 Üretilen İşgücü Emretme Araçları (yani yukarıdaki 8.4'ün otomasyonu)

9.1.1 Bulut Proles: Bulut tabanlı cihazlar emek sürecine (fabrikalar, depolar, ofisler, çağrı merkezleri vb.) girerek, şimdiye kadar işyerinde çıktı artışlarını ve artı değer çıkarımını sağlayan Taylorist orta düzey yöneticilerin yerini aldı. Böylece proletarya daha güvencesiz hale gelmekte ve bulut sermayesi tarafından giderek daha hızlı bir tempoda yürütülmektedir.

9.1.2 Bulut Serfleri: Herhangi bir şirkete bağlı olmayan kişiler (yani işçi olmayanlar), örneğin gönderiler, videolar, fotoğraflar, incelemeler ve dijital platformları başkaları için daha cazip hale getiren çok sayıda tıklama ile bulut sermayesinin stokunu yeniden üretmek için ücretsiz olarak uzun süre ve genellikle çok çalışmayı seçerler.

Not: Tarihte ilk kez sermaye, ücret almayan emekçiler tarafından (yeniden) üretilmiştir. Bulut sermayesinin platformları, işin işgücü piyasasından çıkıp oyun, şans ve piyango gibi araçlarla gizlenen, gerçekte ise tamamen mekanik, tekrarlayan, Fordist işlerden ibaret olan bir ekonomiye dönüşmesini kolaylaştırıyor. Modern, şık, samimi ve tarafsız görünen dijital alanlar aslında ücretli emeğin büyük bir kısmını işgücü piyasasının dışına çıkaran, ücreti isteğe bağlı hale getiren ve hatta tamamen ortadan kaldıran iyi tasarlanmış projelerdir bir dizi bahsi ile değiştirir.[13]

9.2 Bulut Tımarlarına Erişim İçin Kapitalistlerden Bulut Rantı Elde Etmenin Üretilmiş Araçları (kısmen yukarıdaki 8.5'in otomasyonu yoluyla elde edilmiştir)

Bölüm 3'te açıklandığı üzere (bkz. s. 85-88, 'Wither markets, hello cloud fiefs'), Amazon.com veya alibaba.com gibi e-ticaret platformları pazar değildir (yukarıda 1.0 ve 3.4'te tanımlanmıştır). Piyasa olarak düşünülememelerinin nedeni, bulutalistlerin algoritmalarının her alıcıyı diğer her alıcıdan ve her satıcıyı diğer her satıcıdan izole etmeyi başarmasıdır. Sonuç olarak, cloudalist'in algoritması alıcı ve satıcıları eşleştirme gücünü kendinde toplamaktadır - bu da bir piyasanın olması gerekenin tam tersidir: merkezi olmayan. Cloudalist'in algoritmasına verilen bu güç, sahibine satıcılardan (yani geleneksel kapitalistlerden) müşterilere erişim için büyük miktarlarda kira (bulut kirası) talep etme kapasitesi verir.

9.2.1 Cloud Fiefs, alıcı ve satıcıların bulut sermayesinin algoritmaları tarafından eşleştirildiği dijital ticaret platformlarıdır. Piyasalar gibi görünseler de, mükemmel merkezileşmeleri (algoritmanın eşleştirme gücü ile elde edilir ve

her bir alıcının ve her bir satıcının tam bilgi kümesini belirlemek) onları (a) platformu inşa eden ve (b) alıcı rolünü oynamak için bulut serflerini (aynı zamanda bulut sermayesine katkıda bulunanları) ve satıcı rolündeki vasal kapitalistleri çeken algoritmaya veya bulut sermayesine sahip olan kişiye ait bir tür bulut tımarı haline getirir.

9.2.2 Vassal Kapitalistler, mallarını satabilmek için cloudalistlerin bulut tımarlarına erişim için bulut kirası ödemek zorunda olan kapitalist üreticilerdir.

9.2.3 Bulut Kirası, bulut tımarlarına erişim için vassal kapitalistlerden alınan ödemedir.

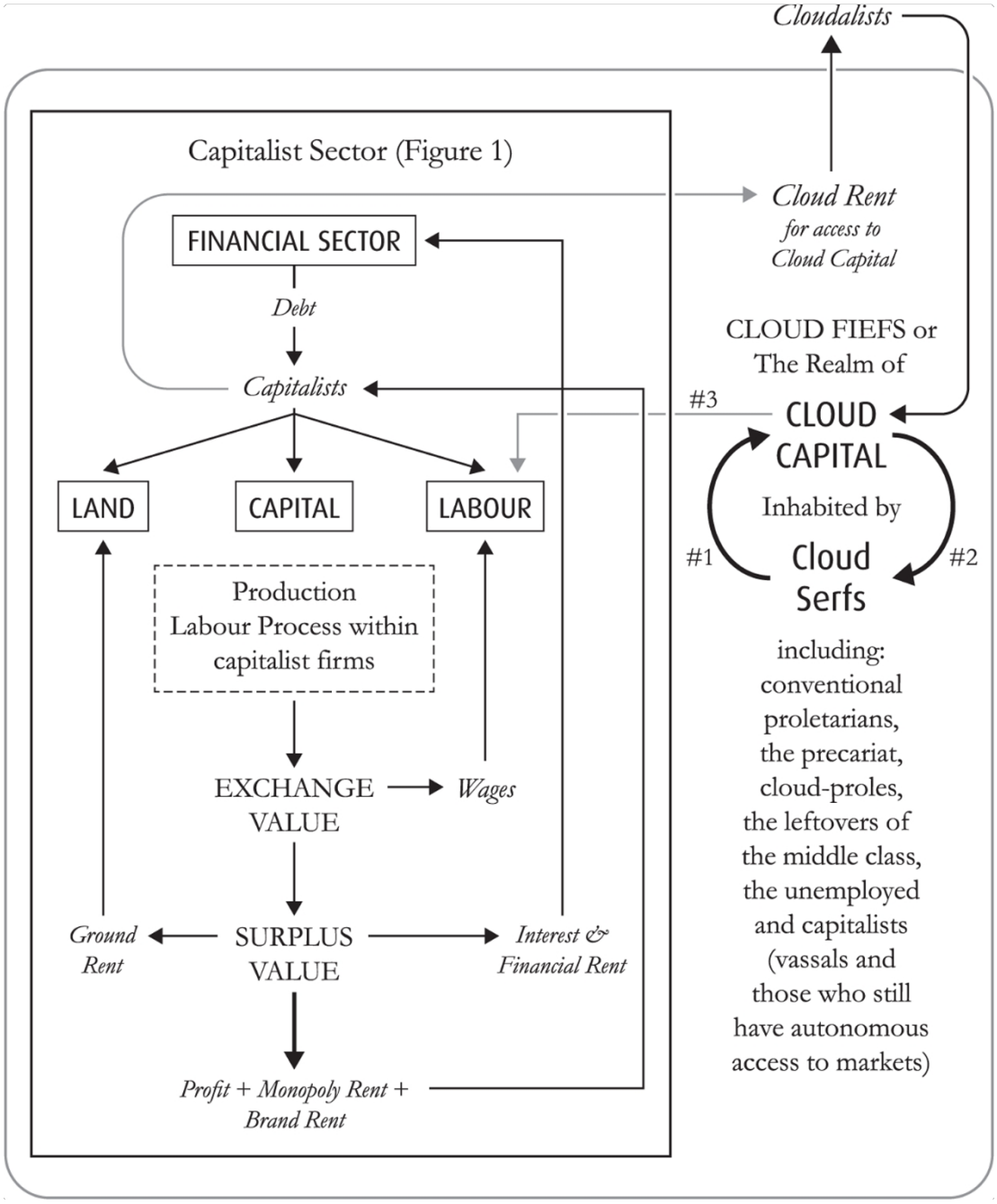
Özetle, bulut sermayesinin en büyük başarısı, yapay zeka-algoritmik-dijital ağına yalnızca işçilerin ve tüketicilerin davranışlarını bulutçuların çıkarları doğrultusunda değiştirme süreçlerini değil, aynı zamanda piyasanın kendisini de dahil ederek kapitalist sınıfın tüm kesimlerini kendi tebaası haline getirmesi oldu.

10. TEKNOFEODALIZM ALTINDA DAĞITIM

Şekil 1, kapitalizm altında değişim değerinin dağılımını göstermektedir. Teknofeodalizm altında, kapitalist sektör (kapitalizmde olduğu gibi) ekonominin tüm değişim değerini üretmeye devam etmektedir. Ancak, kapitalist sektör artık bulut sermayesi üzerine kurulu daha geniş bulut tımarları alanına gömülmüş ve bu alana boyun eğdirilmiştir. Bulut sermayesi biriktikçe, bulut serflerinin ödenmemiş emeği ve vasal kapitalistlerin bulut rantları nedeniyle, kapitalist sektörde üretilen artı değerin giderek daha fazlası bulut rantı şeklinde bulut serflerine aktarılmaktadır. Şekil 3 bunu göstermektedir.

10.1 Evrensel Sömürü - Kapitalistler yalnızca çalışanlarını sömürebilirken, bulut serfleri evrensel sömürüden faydalanır, yani bulut serfleri bulut sermayesi stokunu artırmak için ücretsiz çalışır, bu da bulut serflerinin kapitalistlerin çalışanlardan elde ettiği artı değerin giderek daha fazlasına el koymasına olanak tanır.

Çalışmaları bulut sermayesi tarafından yönlendirilen ve hızlandırılan bulut proleterleri.

ŞEKİL 3: *Teknofeodalizm Altında Değer Üretimi ve Dağılımı*

#1. Cloud-serf, ücretsiz emek bulut sermayesinin yeniden üretilmesine yardımcı olur.

#2. Bulut-sermaye, bulut-serflerinin arzularını, inançlarını ve eğilimlerini, yani tüketici tercihlerini değiştirir.

#3 Bulut-sermaye aynı zamanda kişi sektöründeki ücretli emeğin çalışma oranını da hızlandırır.

11. ÖZET: KAPİTALİZM VE TEKNOFEODALİZM ARASINDAKİ TEMEL FARKLAR

11.1 Bulut Sermayesi - Bulut sermayesinin üçüncü doğası (bkz. 1.3.3), amacı işçilerin ve tüketicilerin davranışlarını sermayenin çıkarları doğrultusunda değiştirmek olan tekno-yapının hizmet sektörlerinin (8.1 ve 8.2) tam otomasyonunu mümkün kılmıştır. Sonuç, bir yandan emeğe hükmetmenin, diğer yandan da tüketicilere erişim için kapitalistlerden bulut rantı elde etmenin (9.1 ve 9.2) üretilmiş bir aracı haline gelen yeni bir sermaye türü (bulut sermayesi) oldu.

11.2 Kâr ve Piyasalar Tahttan İndirildi - Teknofeodalizm, kapitalizmin ikiz sütunları olan Kâr (2.4 ve 3.3) ve Piyasaların (1.0 ve 3.4) yerini kendi ikiz sütunları olan Bulut Rantı (9.2.3) ve Bulut İnançları (9.2.1) ile değiştirdi.

11.3 Teknofeodal Sınıf Sistemi - Teknofeodalizm altında, bulutçular (kapitalist sınıfın hatırı sayılır bulut sermayesi biriktirmeyi başaran bir kesimi) yeni egemen sınıfımız haline gelmiş ve geri kalan kapitalistleri (bulut sermayesine yeterli erişimi olmayan) vasal sınıf statüsüne hapsetmiştir (9.2.2). Bu arada, ücretli işçiler giderek daha güvencesiz bulut prole'lerine (9.1.1) dönüşüyor ve neredeyse herkes bir bulut serfi (9.1.2) olarak hareket ederek bulut sermayesinin birikmesine ve piyasaların yerini alan bulut tımarlarının (9.2.1) inşa edilmesine yardımcı oluyor.

11.4 Sermaye Birikimi - Makroekonomik düzeyde (4.2) dikte edilen oranlarda da olsa (4.1) kesinlikle kapitalist firmalar içinde biriken standart ya da karasal sermayenin aksine, bulut sermayesi en güçlü iki düzeyde daha birikir: neredeyse hepimiz tarafından sağlanan bulut-serf emeğinin (9.1.2) sırtında. Ve doğrudan Batı'nın ana merkez bankalarından gelen büyük fonlarla - bkz.

11.5 Beşinci Bir Çıkarıcı Güç Türü - Bulut sermayesi, önceden var olan dört çıkarıcı güce - kaba (7.1), siyasi (7.2), yumuşak (7.3) ve kapitalist (7.4) - yeni bir çıkarıcı güç ekler - bulut sermayesi sahiplerine verilen bulutalist güç

Bulut sermayesine sahip olmayan ya da onu kontrol etmeyenlerin davranışlarını, kapitalist sektörde üretilen muazzam artı değerin bulut rantı olarak bulutalistlere yönlendirilmesine izin verecek şekilde değiştirmek.

11.6 Krizler - Bulut sermayesinin birikimi, ciddi kapitalist krizler yaratan iki gücü güçlendirir: düşen kar oranı (5.1) ve patlayan özel ve kamu borç balonları (5.2). Teknofeodalizm altında, emeğin metasızlaştırılması (bulut-serf emeği) ile bulut prole'lerinin gelir payının düşmesi, toplumun toplam harcama gücünü ya da toplam talebi sıkıştırmak için birleşir. Bu arada, vasal kapitalistlerden daha fazla artı değerin bulut kapitalistlerine aktarılması, karasal sermayeye yapılan yatırımı azaltır; bu da toplam talep üzerinde bir başka olumsuz etkidir.

Not: Teknofeodalizm, sömürünün evrenselleşmesi (bkz. 10.1) ve değer tabanının daralması (bulut rantının tüm gelirler içindeki payının artmasıyla orantılı olarak - bkz. Şekil 3) ile eş anlamlıdır. Bu dinamik, sistemin daha derin ve daha sık krizlere olan eğilimini vurgulamaktadır. Sonuç olarak, bulut sermayesinin ilk birikimini finanse eden merkez bankaları (bkz. Bölüm 4), kapitalizm altında kar ve ücretlerin oynadığı rolün yerini almak için sürekli olarak daha fazla para basmak zorunda kalacaktır. Ancak bu sadece bulut sermayesinin daha fazla birikmesine yardımcı olur (çünkü bulutalistler basılan merkez bankası parasına el koymak için her zaman diğer tüm sınıflardan daha büyük bir kapasiteye sahip olacaktır). Kısacası teknofeodalizm, kapitalizmden bile daha değişken ve patlayıcı bir dinamik kıyamet döngüsü sergilemeye mahkumdur.

Ek 2

Türev Ürünlerin Çılgınlığı

Her şey eski ve zararsız bir fikirle başladı. On yıllar boyunca çiftçiler, gelecek yılın hasadını önceden kararlaştırılmış, sabit bir fiyattan satma hakkını (veya opsiyonunu) satın alarak düşen fiyatlara karşı kendilerini sigortalıyorlardı. Bu bir sigorta sözleşmesinden başka bir şey değildi: buğday çiftçisi, buğday fiyatındaki feci bir düşüşe karşı sigortalanmak için bir prim ödedi.

Bu fikrin daha kötü bir şeye dönüşmesi, sigortalanan 'şeyin' bir şey (buğday gibi) olmaktan çıkıp bir bahis, bir bahis, bir kumar haline gelmesiyle oldu. Jack'in 1 milyon dolar değerinde hisse satın almak üzere olduğunu düşünün. Buğday fiyatındaki ciddi bir düşüşe karşı kendini korumak için sigorta satın alan çiftçi gibi, Jack de Jill'den hisselerini Jill'e 800.000 $'a satma opsiyonu satın alabilir (yani potansiyel kaybını
$200,000). Her tür sigortada olduğu gibi, eğer bir felaket yaşanmazsa (yani hisselerin fiyatı yüzde 20'den fazla düşmezse)
800.000 $), Jack'in sigorta poliçesi (veya opsiyonu) ona hiçbir şey ödemeyecektir. Ancak, diyelim ki Jack'in hisseleri değerinin yüzde 40'ını kaybederse, Jack bu kaybın yarısını karşılayacaktır. Harika değil ama korkunç da değil.

Bu seçenekler (ya da türevleri) Bretton Woods döneminde mevcuttu. Ancak Bretton Woods'un gerçekten tehlikeli bir şeye dönüşmesi için önce ölmesi gerekiyordu. Ölümü, New Deal zincirlerinden kurtulan bankacıların önce başkalarının parasıyla, daha sonra da havadan buldukları parayla borsada bahis oynamalarına izin verilmesi anlamına geliyordu. Çok geçmeden Wall Street, özellikle 1982'den sonra, gümbür gümbür yükselmeye başladı. Nedenini bile bilmeden, finansın altın çocukları kendilerini evrenin yenilmez efendileri ve metresleri olarak görmeye başladılar. Bu duygunun etkisiyle akıllarına bir fikir geldi: Hisse senedi *satmak için opsiyon* satın almak yerine

satın aldıkları hisselerin değerinin düşmesi durumunda sigorta), neden daha fazla hisse satın almak için bir *opsiyon* satın almasınlar? Kulağa çılgınca mı geliyor? Belki de. Ancak bu çılgınlık, sağladığı tüm para kazanma kakofonisi içinde fark edilmedi.

Jack'in yapacağı şey şudur: Diyelim ki bir grup Microsoft hissesi için 1 milyon dolar harcamanın yanı sıra, Jill'e bir yıl içinde kendisine bugün ödediği toplam fiyattan (1 milyon dolar) başka bir grup Microsoft hissesi satacağının garantisi için 100.000 dolar daha ödeyecektir. Onların dilinde Jack, Jill'den bir yıl sonra ancak bugünkü fiyattan daha fazla Microsoft hissesi satın *alma opsiyonu* satın alacaktır. Bunu neden yapsın? Çünkü önümüzdeki on iki ay içinde Microsoft hisseleri diyelim ki yüzde 40 oranında artarsa, Jack iki kazanç elde edecektir
Gerçekte satın aldığı Microsoft hisseleri paketinin değer kazanmasından 400.000 $ kazanç, artı geçen yılın daha düşük fiyatından ikinci bir Microsoft hisseleri paketi satın alma opsiyonundan 400.000 $ daha - şimdi bu ikinci hisse paketini kendisi satın almak zorunda kalmadan başkalarına 400.000 $'a satabileceği bir opsiyon. Opsiyon için Jill'e 100.000 dolar ödediği düşünüldüğünde Jack'in toplam net kazancı 700.000 dolar olacaktır: 1,1 milyon dolarlık harcamasına karşılık sadece 1 milyon dolarlık Microsoft hissesi satın almanın getirisinden (yüzde 40) çok daha iyi bir getiri (yüzde 64).

Boğaların ayılara yıllarca hükmettiği ve her şeyin yukarı, yukarı ve uzağa gittiği bir Wall Street'te, kontrolsüz açgözlülüğün bulaşması (Oliver Stone'un *Wall Street*'i tarafından selüloitte çok iyi yakalandı) Jills ve Jack'leri daha da radikal bir fikre götürdü: neden hiç hisse satın almıyorsunuz? Neden sadece opsiyon satın almayalım? Düşündükleri şuydu: Jack 1,1 milyon dolarını sadece gelecek yıl bugünkü hisse fiyatından Microsoft hisseleri *satın alma opsiyonlarına* harcasaydı ve hisse fiyatı yüzde 40 artsaydı, net kazancı 3,3 milyon dolar olacaktı - yüzde 300 gibi fahiş bir getiri oranı!
Bunu gören Jack, her şeyi yapmaya karar verdi: Jill'den bu tür opsiyonları satın almak için alabildiği kadar milyon borç aldı. Jill, Jack'in ona sattığı *satın alma opsiyonlarından* ne kadar kazandığını görünce onu taklit etmeye karar verdi. Jack'ten aldığı parayı ve borç aldığı çok daha fazlasını kullanarak diğer tüccarlardan da benzer satın alma *opsiyonları* satın aldı.

Şunu sorabilirsiniz: Wall Street'te alarm zillerini çalacak akıllı insanlar yok muydu? Elbette vardı. Ama onların uyarıları

boğuldu. Aylar geçtikçe Jills ve Jack'ler devasa kârlar elde ettiler. Onlara karşı çıkan tüccarlar inleyen kaybedenler olarak dışlandı. Kasalarını parayla dolduran türevlerin karmaşıklığını anlamakta zorlanan yöneticiler, muhalefeti susturmak zorunda hissettiler. Muhaliflerin bir seçeneği vardı: istifa etmek, ki bazıları bunu yaptı, ya da bu *kaldıraç* raketine katılmak - saçma bahisleri körükleyen devasa borçların teknik bir örtmecesi. İşler iyi gittiği sürece, sanki oturma odalarında herhangi bir banka hesabına para yatırmadan sınırsız nakit akıtan bir ATM keşfetmiş gibiydiler. Tek yapmaları gereken sanki yarın yokmuş gibi borçlanmaktı. Şaşırtıcı olmayan bir şekilde, 2007 yılına gelindiğinde, insanlığın toplam gelirinden on kat daha fazla para, çoğunlukla Wall Street ve City of London'ın ruletine yatırılmıştı.

Nixon Şoku'nun yol açtığı bu yeni Yaldızlı Çağ'da, tekno-yapı en iyi ve en parlak beyinler için sıkı bir rekabetle karşı karşıya kaldı. En iyi okullardan fizik doktoraları, göz kamaştırıcı matematikçiler, hatta sanatçılar ve tarihçiler Wall Street'e akın ediyordu. Güç hızla Ford'lardan, Hilton'lardan ve Draper'lardan Goldman Sachs, Bear Stearns ve Lehman'lara kayıyordu. Tekno-yapının büyük bir kısmı da bu değişime ayak uydurdu. Bu finansallaşma balonu patladıktan sonra denetçiler 2009 yılında iflas eden General Motors'a girdiklerinde, otomobil ve kamyon üretimiyle ünlü bir şirketin opsiyon alıp satan bir hedge fonuna dönüştüğünü keşfettiler.

Etkilenmeler, Okumalar ve Teşekkür

Beni teknofeodalizme yönlendiren bir etki - kelime - John Kenneth Galbraith'in 1967 tarihli *The New Industrial State* (Princeton University Press) kitabından geldi. Bu kitapta Galbraith, birbirinin yerine geçebilen profesyonel yöneticiler, pazarlamacılar, analistler, finansçılar ve mühendisler grubunun kapitalistler ve işçilerden oldukça farklı bir sınıf olarak öne çıktığı ABD devlet daireleri ve şirketlerinin fiili birleşmesini ifade etmek için tekno-yapı terimini kullanmıştır. Galbraith'in tekno-yapısı hiçbir zaman kapitalizmin altını oyma tehdidinde bulunmamış olsa da (aslında tam tersini yapmıştır - bkz. Bölüm 2), ondan yarım yüzyıl sonraki teknofeodal düzenimize giden açık yollar vardır (bkz. Bölüm 3 ve 4).

2018 yılına gelindiğinde, çeşitli makale ve konuşmalarda teknofeodal hipotezimle suları test etmeye başlamıştım bile. Bu arada, Büyük Teknoloji'nin etkisi üzerine yapılan tartışmalar, Shoshana Zuboff'un Gözetim *Kapitalizmi Çağı (The Age of Surveillance Capitalism*) adlı kitabıyla popüler hale gelen gözetim kapitalizmi kavramıyla güçlendi*: The Fight for a Human Future and the New Frontier of Power* (Public Affairs) adlı kitabıyla popüler hale geldi. İki yıl sonra Cédric Durand *Technoféodalisme* adlı kitabıyla heyecana heyecan kattı: *Critique de l'Économie Numérique* (Zones) ile heyecana heyecan kattı.

Hem Zuboff hem de Durand, Büyük Teknoloji'yi, dijital platformları (örneğin Facebook, Amazon) kamu hizmetleri (örneğin elektrik sağlayıcıları, su ve kanalizasyon şirketleri, demiryolu şebekeleri veya telefon şirketleri) gibi işlev gören tekelci kapitalistler olarak ele alıyor, ancak Büyük Teknoloji, üzerimizdeki tekel güçlerini artırmak için verilerimizi toplamak üzere bulutu kullanıyor. Tezlerine sempati duymakla birlikte, Silikon Vadisi kapitalistlerinin bulut tabanlı gözetim yoluyla üzerimizdeki pazar güçlerini artırmalarından çok daha fazlasının olduğuna ikna oldum.

Daha temel bir şeyin devrede olduğuna ve kapitalizmin kendisinin sorgulanmakta olduğuna inanmakta yanılmadığıma dair cesaret aldığım kitaplardan biri McKenzie Wark'ın 2019 tarihli enfes *Kapital Öldü: Bu Daha Kötü Bir Şey mi?* (Verso) adlı kitabıdır. Ne kadar şiddetle tavsiye etsem azdır. Fikirlerimin çoğu onunkilerle yüksek sesle yankılandı, belki biri hariç: Wark, bir malzeme tedarikçisini üretim ve dağıtımın tüm aşamalarına bağlayan bir vektörü kontrol eden yeni bir 'vektöralist' sınıfın sermayenin altını oyduğunu ve onu gasp ettiğini yazıyor. Ben böyle görmüyorum. Onun sermayeyi boğan bir vektör olarak bahsettiği şey bana sermayenin yeni bir mutasyonu gibi göründü - servet elde etmek için feodal benzeri güçlere sahip yeni bir yönetici sınıf yaratacak kadar öldürücü bir bulut sermaye.

Beni az da olsa tanıyan okuyucularım birazdan yapacağım *Star Trek* göndermesine şaşırmayacaklardır. İster inanın ister inanmayın, bulut sermayesi terimim, orijinal dizinin üçüncü sezonunun (ilk olarak 28 Şubat 1969'da gösterilmiştir) 'The Cloud Minders' başlıklı yirmi birinci bölümüne dayanıyor. Margaret Armen tarafından (David Gerrold ve Oliver Crawford'un bir hikayesine dayanarak) yazılan bölüm, yönetici sınıfın gezegenin bulutlarının üzerinde hareketsizce yüzen bir şehir olan Stratos'ta lüks içinde yaşadığı bir gezegen olan Ardana'da geçiyor. Bu arada, yeryüzündeki ve yeraltı tünellerindeki tüm işler, zihinleri sürekli olarak kendilerini yatıştıran ve sersemleten zehirli bir gazla zehirlenen Troglitler tarafından yapılmaktadır. *Star Trek*'in bulut bakıcılarından teknofeodalizmin bulut sermayesine sıçrama yapmanın cazibesine karşı koymak imkansızdı. Ardından, 2022'de Brett Scott, plastik ve dijital paraya karşı çıkan *Cloudmoney* başlıklı mükemmel neo- Luddite kitabını yayınladığında kendimi haklı hissettim*: Cash, Cards, Crypto and the War for our Wallets* (The Bodley Head).

McKenzie Wark'ın yanı sıra, argümanları ve fikirleri bana en yakın olan bir diğer yazar da Cory Doctorow'dur. Blogunda ve çeşitli dergilerde (örneğin *Wired*) yazdığı her şeyi ve elbette Rebecca Giblin ile birlikte yazdığı *Chokepoint Capitalism: How Big Tech and Big Content Captured Creative Labor Markets and How We'll Win Them Back* (Beacon Press) başlıklı 2022 kitabını şiddetle tavsiye ederim.

Son olarak, birlikte çalışmaktan büyük keyif aldığım editörüm Will Hammond'a ve modern algoritmalar, kodlama, bulut teknolojisi ve diğer konularda bildiklerimin çoğunu borçlu olduğum arkadaşım ve yoldaşım Judith Meyer'e teşekkür etmeliyim.

Notlar

1. Hesiod'un Ağıtı

1 9:360

2 174-200

3 Karl Marx, *People's Paper*'ın yıldönümünde yaptığı konuşma, 1856.

4 Komünist Manifesto 1848

5 1865

6 1844

7 1848

2. Kapitalizmin Metamorfozları

1 https://time.com/mad-men-history/

2 Bretton Woods anlaşması adını, söz konusu anlaşmaya yol açan uluslararası konferansın yapıldığı New Hampshire'daki kasabadan almıştır.

3 Daha açık olmak gerekirse, Nixon, ABD'nin (Bretton Woods sistemi kapsamında) ons başına 35 $ sabit fiyat üzerinden istediği miktarda ABD dolarını altın karşılığında bozdurma yükümlülüğünün iptal edildiğini duyurdu. Bununla birlikte, gerçekte, dolar ile Avrupa ve Japonya para birimleri arasındaki sabit döviz kurunu sona erdiriyordu. Teksaslı Hazine Bakanı John Connally, şaşkınlık içindeki Avrupalı liderlere şu eşsiz sözleri söyledi: "Dolar bizim para birimimiz ve sizin sorununuz.

4 Bu türevlerin nasıl çalıştığına dair tam bir açıklama için Ek 2'ye bakınız.

3. Bulut Sermayesi

1 Peel'in hikayesini *Kapital*, Cilt 1'de anlatan Karl Marx, bunu şu şekilde ifade *etmiştir:* "İngiliz üretim biçimlerinin Swan River'a ihracatı dışında her şeyi sağlayan mutsuz Bay Peel!

2 Bkz: K. Marx ve F. Engels, *Komünist Manifesto*.

3 *Talking to My Daughter* kitabının 6. Bölümüne bakınız*: A Brief History of Capitalism*, Vintage, 2019.

4 Sinir ağları Cornell Havacılık Laboratuarında Frank Rosenblatt tarafından öncülük edilmiştir. Daha yakın zamanlarda, bu tür ağlar, molekülleri ve bunların bakteriyel çoğalmayı engelleme potansiyellerini birbirine bağlayan devasa veri setlerini kırarak antibiyotikleri (örneğin Halisin) sentezlemeyi başardı - ve tüm bunlar antibiyotiğin yok etmesi gereken bakterilerin kimyası hakkında hiçbir şey bilmeyen bir algoritma tarafından yapıldı!

5 İlgili bir hesap için bkz. https://www.theverge.com/2019/4/25/18516004/amazon-warehouse-fulfillment-centers-productivity-firing-terminations.

4. Bulutçuların Yükselişi ve Kârın Ölümü

1 https://www.theguardian.com/business/2020/aug/12/uk-economy-covid-19-plunges-into-deepest-slump-in-history.

2 https://markets.ft.com/data/indices/tearsheet/historical?s=FTSE:FSI.

3 İlginç bir şekilde, video oyun toplulukları içinde ortaya çıkan ilk gürültülü dijital pazarlar, bazı açılardan özgürlükçülerin zevkiydi. Üreticiler özgürce üretiyor, alıcılarla özgürce ilişki kuruyor, onlar da birbirleriyle özgürce ilişki kuruyordu - şirket ise geri çekiliyor, satışa sunulan ürünlerin hiçbirinin tanıtımını yapmıyor ve her satıştan pay alıyordu (ranttan nefret eden, pürist bir liberteryenin nefret edeceği tek yön). Keskin bir tezat olarak

Amazon ya da Alibaba gibi ticaret sitelerinde alıcılar ve satıcılar, çevrimiçiyken bu tür bir ilişki kurma, hatta aynı şeyleri görme özgürlüğüne sahip değildir - algoritma bunun yerine alıcıların ve satıcıların birbirleriyle otonom iletişim kurmasını yasaklar ve her birinin neyi görüp neyi göremeyeceğini ya da neyi yapamayacağını kendisi belirler.

4 Avrupa Birliği kemer sıkma politikalarının en hevesli savunucusu olduğunu kanıtladı ve onu belli bir mesafeden, kendi kendini yenilgiye uğratan kemer sıkma politikalarını uygulayan iki farklı Birleşik Krallık hükümeti izledi - özellikle de 2010'dan sonra Cameron ve Osborne'un hükümetleri. Bu arada Amerika Birleşik Devletleri'nde Başkan Obama teşvik programını çok büyütmüş olsa da gerçekler farklıydı: federal teşvik mal, hizmet ve işgücü talebindeki düşüşe oranla çok küçük olmakla kalmadı, daha da önemlisi, gelirleri düşen eyaletler düzeyinde (özellikle emlak fiyatlarındaki büyük düşüş nedeniyle) yapılan büyük harcama kesintileriyle iptal edildi.

5 Bunun bir sapma olmadığını unutmayın. 2009 ve 2022 yılları arasında Avro Bölgesi, İskandinavya, İsviçre, Norveç ve Japonya'da resmi faiz oranları negatif kalmıştır. Ve bu sadece resmi faiz oranı değildi. Bu dönemde 18 trilyon dolardan fazla kredi (Avrupa ve Japonya'nın toplam yıllık gelirinden daha fazla) borç verenlere negatif faiz oranları ödedi.

6 Banka kurtarmalarının 2008'deki çöküşü izleyenler kadar yozlaşmış olması gerekmez. 1992 yılında İskandinav bankaları iflas etti ve devletler onları kurtarmak için devreye girdi. Ancak bankacıları kurtarmadılar. Bunun yerine onları kovdular, bankaları kamulaştırdılar, yeni yöneticiler atadılar ve yıllar sonra yeni sahiplerine sattılar. Benzer şekilde 1998 Güney Doğu Asya bankacılık krizinden sonra Güney Kore'de. Buna karşılık, 2008'den sonra Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa'da, Lehman Brothers hariç, merkez bankaları iflas eden bankacıları kurtardı ve bu da beni 'iflasokrasi' terimini kullanmaya itti - 2008 sonrası yeni gerçeklik

Batılı bankacının gücü, bankasının kayıplarının büyüklüğüne benzer! Bakınız benim *Küresel Minotor*, Zed Books, 2011.

7 Merkez bankası bunu pratikte nasıl yapıyor? Sizin ve benim merkez bankamızda bir hesabımız olamaz. Sadece bankacıların olabilir. Merkez bankasının (İngiltere Merkez Bankası ya da Fed gibi) yapması gereken tek şey, özel bir bankanın (Barclays ya da Bank of America gibi) merkez bankasında tuttuğu hesaba bir meblağ yazarak kredili mevduata izin vermektir. Yasal olarak bunun gerçekleşebilmesi için özel bankanın, devlet (tahviller) ya da özel şahıslar (ipotekler, kredi kartı borçları, özel tahviller) tarafından kendisine borçlu olunan paralar şeklinde teminat göstermesi gerekir. Ancak herkesin herkese borçlu olduğu ve kimsenin ödeme yapamadığı finansal stres dönemlerinde, merkez bankası üzerine yazıldığı kağıt kadar bile değeri olmayan teminatları kabul eder.

8 Sözde bağımsız merkez bankacıları, doğal olarak, kamu yararını öne sürerek bankacıların kurtarılmasını haklı gösterme ihtiyacı duydular. Bu nedenle, 'güveni yeniden tesis etmek' ve 'yatırımları canlandırmak' için bankacılara para akıtmaktan başka çareleri olmadığını açıkladılar. Kamuoyuna durumun o kadar kötü olduğunu söylediler ki, merkez bankası yatırım yapmaları için işletmelere aktarmaları için bankalara para vermek zorunda kaldı.

9 Başka bir örnek vermek gerekirse, pandemi sırasında bir gün kadar petrol fiyatı da sıfırın altına düştü. Garip ama anlaşılabilir bir durumdu: çoğumuz eve kapandığımız için benzin ve mazot talebi düştü. Birdenbire petrol depoları taştı ve petrol talebinden bağımsız olarak her hafta belirli miktarlarda petrol satın almak için uzun vadeli yükümlülükleri olan sahipleri, bu fazla petrolü götürmeleri için insanlara ödeme yapmak zorunda kaldı.

10 https://www.pionline.com/money-management/blackrock-aum-recedes-10-trillion-high; https://corporate.vanguard.com/content/corporatesite/us/en/corp/who-we-are/sets-us-apart/facts-and-figures.html; https://newsroom.statestreet.com/press-releases/press-

release-details/2022/State-Street-Reports-First-Quarter-2022-Financial-Results/default.aspx. Üç Büyükler tarafından kontrol edilen 22 trilyon dolarlık hisse ve türevlerinin toplamı, New York Borsası'nda işlem gören şirketlerin tüm hisselerinin toplam değerinin (yaklaşık 38 trilyon dolar) yarısından fazlasına denk gelmektedir. *Boston Üniversitesi Hukuk Dergisi*'nde yazan analistler, çok geçmeden Üç Büyükler'in ABD'deki hissedar oylarının yüzde 40'ını kontrol edebileceğini öngördüler.

11 Wall Street'in gerçek merkez bankası (yani Fed, ECB, vb.) kredilerini turbo şarj etme kapasitesi hesaba katıldığında, yaklaşık bir yıllık ABD gayri safi milli hasılası.

12 Örneğin, Vanguard hem Ford hem de General Motors'un en büyük hissedarıdır. Bu ikisi arasında gerçek bir rekabete izin verilmesi Vanguard'a nasıl bir fayda sağlayacaktır?

5. Bir Kelimede Ne Var?

1 Weil'in İspanya İç Savaşı deneyiminden esinlenen 'Kelimelerin Gücü' başlıklı denemesinden alınmıştır.

2 Napolyon Savaşları İngiltere'ye tahıl ithalatını sekteye uğratarak fiyatları artırdı ve doğal olarak savaşların sona ermesinden sonra bu talih kuşunu uzatmaya çalışan toprak ağalarına fayda sağladı. Bunu yapmak için, savaş zamanı ablukaları sona erdikten sonra tahıl ithalatını yasaklayan Mısır Yasalarını yürürlüğe koydular.

3 Rosa Luxemburg, 1915 yılında hapishane hücresinde yazdığı bir broşürde sosyalizmin kaçınılmaz olmadığı ve barbarlığın da bir o kadar olası olduğu konusunda bizi uyarmıştı. *Alman Sosyal* Demokrasisinin *Krizi* başlığını taşıyan ve daha çok *Junius Broşürü* olarak bilinen bu broşür, Alman Sosyal Demokrat Partisi'nin Büyük Savaş yanlısı liderliğine yönelik güçlü bir eleştiridir.

4 https://www.cnbc.com/2021/10/31/ula-inside-jeff-bezos-first-investment-in-indonesian-e-commerce-.html.

5 On dokuzuncu yüzyılın başlarında Londralı bir bankacı ve ünlü serbest piyasacı ekonomist olan David Ricardo bu konuda netti:

Rantın tüm gelir içindeki payının artması, yatırımları azaltacak, mallara olan talebi düşürecek ve büyümeyi engelleyecektir. *Ekonomi Politik ve Vergilendirme İlkeleri Üzerine*, 1817.

6 https://www.theguardian.com/business/2020/oct/07/covid-19-crisis-boosts-the-fortunes-of-worlds-billionaires.

7 Ek 1'e bakınız.

8 Önceki bölümlerde ben de merkez bankacılarının büyük miktarlarda para basarak ve bu parayı finansörlere aktararak parayı zehirlediklerinden bahsetmiştim. Bununla birlikte, parayı zehirleyenin sadece para basmak değil, bankacılar adına para basmak ve çok sayıda kişi için kemer sıkma politikalarının bir araya gelmesi olduğunu da belirtmiştim. Ana akım yorumcuların kemer sıkma kısmı hakkında sessiz kalmaları (açıkça bunu kabul ettikleri için) ve oklarını para bastıkları için merkez bankacılarına yoğunlaştırmaları beni büyülüyor. Bize söylemeyi ihmal ettikleri şey ise 2008'den sonra neyi farklı yapacakları. Merkez bankacılarının gerçekte yaptıklarının tek alternatifi olan ödenemeyen (kamu ve özel) borçları iptal etmek, batık bankaları kamulaştırmak ve Büyük Durgunluk sırasında tüm tekneleri aynı anda kaldıran bir temel geliri finanse etmek için para basmak konusunda hemfikir olurlar mıydı? Elbette yapmazlar. Dolayısıyla, merkez bankası karşıtı söylemleri ikiyüzlülüğün somut örneğidir.

9 https://www.ft.com/content/65713f3f-394c-4b31-bafe-043dec3dc04d.

10 https://www.reuters.com/markets/europe/bank-england-buy-long-dated-bonds-suspends-gilt-sales-2022-09-28/. Bu keskin ve kısa kriz, İngiltere'nin en zenginleri adına İngiltere'nin borcunu önemli ölçüde artırma niyetini henüz açıklamış olan Liz Truss'un en kısa görev süresinin sonunu getirdi. Truss'un açıklamasına tepki olarak Birleşik Krallık tahvil (ya da yaldız) piyasasının dibe vurmasının nedeni, bankacılar için sosyalizm yıllarında Şehir'e gömülen bir mayındı: Birleşik Krallık emeklilik fonlarının büyük ölçüde yatırım yaptığı türevler

Enflasyona ve yüksek faiz oranlarına karşı korunmak - Birleşik Krallık devlet tahvili stoklarına karşı borçlanmadan karşılayamayacakları türevler. Bu nedenle, Truss'un kemer sıkma politikalarını önden yüklemeden büyük vergi kesintilerini ödemek için daha fazla altın ihraç etmeyi planladığı haberi geldiğinde, altınların fiyatı düştü ve aniden emeklilik fonları türevleri satın almak için yaptıkları borcu karşılamak için daha fazla nakit göndermek zorunda kaldı. Panik halinde, ellerindeki tek likit varlığı sattılar: altınlar! Ve böylece İngiltere Merkez Bankası müdahale edene ve Liz Truss 10 Downing Street'ten utanç içinde ayrılana kadar kıyamet döngüsü başladı.

6. Teknofeodalizmin Küresel Etkisi: Yeni Soğuk Savaş

1 https://www.nytimes.com/2022/10/07/business/economy/biden-chip-technology.html.

2 Amerikalı ve Çinli işçiler üzerinde ikincil kötü etkiler de vardı: Çinli kapitalistlerin karları Amerikan emlak piyasasına aktıkça, ABD'deki ev fiyatları yükseldi, bu da Amerikalı işçilerin acılarını daha da arttırdı ve onları 'kendi evlerine sahip oldukları' hayalini kurmalarını sağlayan daha da büyük bir ipoteğin zehirli rüyasına karşı daha savunmasız hale getirdi. Bu arada, Amerika'nın net ithalatı arttıkça Çinli kapitalistlerin dolar karları da artıyor ve bu karlar tekrar ABD'ye ihraç ediliyordu, dolayısıyla Çin ekonomisinde bu karları üreten kitlelere kalan toplam gelir de azalıyordu.

3 Büyük Çin yatırımlarının fayda sağladığı tek alan ABD ekonomisi değildi. Avro bölgesinin zayıf ekonomileri domino taşları gibi devrilmeye başladığında (önce Yunanistan, sonra İrlanda, Portekiz, İspanya, İtalya, Kıbrıs, vb.), Alman imalat ihracatı bu düşen pazarlardan Çin'e yönlendirildi - Çin'in muazzam yatırım harcamaları sayesinde talep yüksek tutuldu, örn.

Üç yıldan kısa bir sürede inşa edilen binlerce kilometrelik ultra hızlı demiryolu hatları.

4 10 Ocak 2023, bu cümleyi yazdığım zaman.

5 Amerikan Büyük Teknolojisi, Çinli muadilini en iyi şekilde yakalamaya çalışıyor. Silikon Vadisi, finans üzerindeki tekeline doğrudan meydan okuyamayacağı Wall Street'te halihazırda oluşmuş bir mega güçle yüzleşmek zorunda olduğu için finansla yakınlaşıyor. Örneğin Microsoft, Londra Menkul Kıymetler Borsası Grubu ile bu türden üçüncü ittifakı olan bir anlaşma yaptı. Daha önce Google, Chicago merkezli CME ile on yıllık bir bulut bilişim anlaşması için 1 milyar dolar yatırım yapmıştı. Amazon Web Services (AWS), ABD'deki opsiyon borsalarından birini AWS'ye taşımayı kabul eden New York Nasdaq ile iş birliğine gitti.

6 Michael Pettis, "Will the Chinese renminbi replace the US dollar?", *Review of Keynesian Economics*, Cilt 10, No. 4, Kış 2022, s. 499-512. Ayrıca bakınız*: Trade Wars Are Class Wars: How Rising Inequality Distorts the Global Economy and Threatens International Peace* (Matthew C. Klein ile birlikte yazılmıştır), Yale University Press, 2020.

7 Örneğin Washington'la arası bozulduktan sonra Saddam Hüseyin, İran, Venezuela, tabii ki Küba ve Ukrayna'da savaş patlak verdikten sonra Rusya.

8 https://www.theverge.com/2018/8/13/17686310/huawei-zte-us-government-contractor-ban-trump https://www.reuters.com/article/us-usa-tiktok-ban-q-a-idINKBN2692UO.

9 22 Eylül 1985 tarihinde Amerika Birleşik Devletleri, Japonya, Batı Almanya, Fransa ve İngiltere Plaza Anlaşmasını imzaladı. Anlaşmanın belirtilen amacı Minotaur'u dizginlemek için ABD dolarının değerini düşürmekti: Amerika'nın ticaret açığını kontrol altına almak. Plaza Anlaşması doları yen karşısında %50'den fazla devalüe etmeyi başarmış olsa da (imzalanmasından sonraki iki yıl içinde), Anlaşmanın gerçek amacı daha inceydi: amaç, en azından kısmen, *Japonya'nın*

ABD'nin *rantçı* kapitalizmine karşı *rantçı bir ulus olmaktan kurtuldu*. Yen yükseldikçe Japon ekonomisi sürekli bir yavaşlama içine girdi. Buna karşılık Japon merkez bankası Japon bankalarına çok fazla yeni para pompaladı ve bu da emlak sektöründe büyük balonların oluşmasına neden oldu. 1990'ların başında yetkililer faiz oranlarını artırarak bu balonu söndürmeye çalıştığında, ev ve ofis fiyatları düştü. Ülkenin bankaları, defterlerinde kimsenin geri ödeyemeyeceği büyük kredilerle sonuçlandı. 1930'ların ortalarından bu yana ilk kez gelişmiş bir kapitalist ekonomi resesyonist bir *likidite tuzağına* yakalanmıştı - 2008'den sonra Batı'da yaşananların bir habercisi. Ardından Japonya merkez bankası, 2008'den sonra Batı'nın tüm merkez bankaları tarafından benimsenen endüstriyel ölçekte para basma (örtülü olarak 'niceliksel gevşeme' olarak adlandırılan) politikasını başlattı.

10 Batılı merkez bankaları geçmişte Venezüella ve Afganistan gibi merkez bankalarının fonlarını dondurmuştu. Ancak Rus Merkez Bankası'nın parasına el konulmasıyla ilk kez büyük bir merkez bankasına ait paraya fiilen el konulmuş oldu.

11 Küresel para hareketlerini mümkün kılan uluslararası mesajlaşma sistemi SWIFT gibi. Her ne kadar Belçikalı bir kuruluşa ait olsa da, kimin SWIFT kullanmasına izin verileceği ve kimin yasaklanacağı konusunda son sözü Washington söylüyor.

12 ABD Merkez Bankası ve Avrupa Merkez Bankası doğal olarak Çin'in dijital yuanı ile rekabet edebilmek için kendi dijital para birimlerini yaratma konusunda son derece heveslileri. Ancak Çin Halk Bankası'nın karşılaşmadığı büyük bir engelle karşı karşıyalar: dijital bir dolar ya da avroyu şeytanın vücut bulmuş hali olarak gören Wall Street ve Frankfurt bankalarının çılgınca muhalefeti (çünkü bu onların ödeme sistemi üzerindeki tekellerini sona erdiriyor). Çin'in özel bankacıları da merkez bankalarının dijital yuanından hoşlanmadılar. Ancak bankacıların politikacılara ve bürokratlara ülkenin kanunlarını dikte ettiği Amerika Birleşik Devletleri ya da Avrupa'nın aksine, Çin'de

bankacılara Komünist Parti tarafından dikte ediliyor. Parti dijital yuanın kullanılmasına karar verdiğinde oyun bitmişti.

13 Yerel halk, doğal olarak, yurt içinde üretilen ürünlere sahip olmak için çok hevesliydi. Sorun, kapitalistlerin düşük ücretlerle kurtulabildikleri göz önüne alındığında, bunları karşılayamamaları idi. John Maynard Keynes'in diliyle ifade edecek olursak, sorun talep eksikliği değil, etkin talep eksikliğiydi.

14 *Küresel Minotaur* adlı kitabıma bakınız.

15 Örneğin 1970'lerde Avrupa Para Sistemi'nin, 1980'lerde Tek Pazar'ın, 1990'larda Avro'nun, 2010'larda Avrupa İstikrar Mekanizması'nın, 2020'lerde salgın sonrası Kurtarma Fonu'nun vs. oluşturulması. İlginçtir ki, Avrupa'nın en büyük başarısızlıkları bu görkemli projelere rağmen değil, bu görkemli projeler nedeniyle gerçekleşti: bu büyük başarısızlıklar dizisini anlatmak için bakınız: *And the Weak Suffer What They Must?,* The Bodley Head, 2017 ve *Adults in the Room,* The Bodley Head, 2018.

16 Uygun bir parasal birlik sadece ortak bir merkez bankası değil, aynı zamanda önemli miktarda ortak borç (yani ABD Hazine bonolarının Avrupa'daki karşılığı olan eurobondlar) ihraç etme kapasitesine sahip ortak bir Hazine de gerektirir. Gerçekten de, eğer AB uygun eurobondlar ihraç eden ortak bir Hazine oluşturabilirse, o zaman AB'ye ihracat yapan Çinli kapitalistler euro karlarını ABD Hazine Bonoları gibi dolar cinsinden varlıklar yerine eurobondlara yatırabileceklerdir. Bu da Euro'yu doların üstünlüğüne meydan okuyan bir rezerv para birimi haline getirecektir. Ancak o zaman da ABD, Almanya ve Hollanda gibi Avrupa'nın fazla veren ekonomilerinin net ihracatına - ve kapitalist karlarına - talep kaynağı olan ticaret açığını finanse etmekte zorlanacaktır. Kuzey Avrupa kapitalistlerinin ve hükümetlerinin Avrupa'nın parasal birliğinin tamamlanmasına karşı çıkmaları şaşırtıcı mı?

17 Avrupa'nın tek sorunu enerji fiyatları değil. Rus doğal gazını keserek, ABD'den gelen sıvılaştırılmış doğal gaza bağımlı hale gelmiştir. Bu da Avrupalı kapitalistlerin kârlarının daha büyük bir kısmının ABD'ye geri dönüştürülmesi gerektiği anlamına geliyor, ancak bu Avrupalı kapitalistlere ait ABD varlıkları olarak değil, ABD şirketlerine ait ABD varlıkları olarak gerçekleşecek. Avrupalı kapitalistleri mutlu eden Karanlık Anlaşma, Avrupa'nın Rus doğal gazından Amerikan doğal gazına geçme ihtiyacıyla bir darbe daha aldı.

18 Avrupa Birliği'nin stratejik önemsizliği şu soruyla anlaşılabilir: Ukrayna'yla ilgili barış görüşmeleri eninde sonunda başladığında ve ABD, Ukrayna'nın yeniden inşası için gereken büyük meblağları AB'nin ödemesi konusunda ısrar ettiğinde, bu görüşmelerde AB'yi kim temsil edecek? Doğu, Baltık ve İskandinav AB hükümetleri, Putin'e karşı çok yumuşak davrandıklarını düşündükleri Paris ya da Berlin'e bu konuda güvenmiyor. Ancak Berlin ve Paris AB fonlarını kontrol ediyor. AB elbette Washington'un dediğini yapacak ve Ukrayna için ödeme yapacaktır. Ancak görüşmelerde ciddi bir AB temsili olmadan. Kıta ölçeğinde temsilsiz vergilendirme!

19 1970'ler ve 80'lerden farkı, o zamanlar Küresel Güney'in çektiği acının esas olarak ABD faiz oranlarının yüzde 4'ten yüzde 20'ye yükselmesinden kaynaklanıyor olmasıydı. Bugün ise ABD faiz oranları çok daha az artmış durumda. Ancak Küresel Güney'in çektiği acı 1970'ler ve 80'lerdeki kadar kötü çünkü dolar yüzde 15 değer kazandı. Doların değer kazanması ve ABD faiz oranlarındaki artış birlikte ele alındığında, mevcut acıyı 1970'ler ve 80'lerle aynı seviyeye getirmektedir.

20 Satıcı finansmanı, satıcının sattığı şeyi satın alması için alıcıya kredi sağlaması anlamına gelir. Örneğin Volkswagen ya da General Motors, arabalarını satın alabilmeniz için gereken krediyi ayarladığında. Aynı durum ulusal ekonomi düzeyinde de sıklıkla geçerlidir; örneğin Londra ya da New York'taki bankalar hükümete ya da ithalatçılara borç verdiğinde

Lübnan, Mısır, Sri Lanka Batılı savaş gemilerini, hammaddeleri ve hatta sıradan tüketim mallarını satın alabilecek paraya sahip.

21 Yaptıkları şey şu: yarın elektrik fiyatlarındaki düşüşten kaynaklanan zararlarını azaltmak için, fiyatın yarın düşeceğine dair ciddi paralarla bahse giriyorlar. Ancak ellerindeki parayı kullanmak istemedikleri için, henüz üretilmemiş elektriği teminat olarak kullanarak bu bahisleri oynamak için borç para alıyorlar. Fiyatlar düşerse, bahisleri kazanıyor ve elektrik fiyatları düştüğü için gelir kaybını telafi ediyorlar. Ancak 2022'de elektrik fiyatları tavan yaptığında, fiyatların düşeceğine dair bahse girdikleri finansörler, bahislerini canlı tutmak karşılığında çok daha fazla teminat talep ettiler. Bu yüzden elektrik şirketleri daha fazla teminat toplamak için gelecekteki elektriğin çok daha fazlasını satmak zorunda kaldı. Bu da gelecekteki elektriğin fiyatını düşürdü ve bu da hisselerini, bahislerini desteklemek için daha fazla teminat göstermelerini gerektirecek kadar aşağı çekti. Kısır, şeytani bir döngü başlamıştı ve bu döngüden ancak bir hükümet kurtarmasıyla çıkabilirlerdi.

22 Bununla birlikte, küreselleGmenin gelirler üzerindeki etkisinin ana itici güçlerinin Çin, Güney Kore ve daha az oranda da olsa Güney Doğu Asya'nın geri kalanı olduğuna dikkat ediniz. Küreselleşmenin dünya yoksulluğu üzerindeki olumlu etkisine ilişkin istatistiklerden Çin ve Güney Kore'yi çıkarırsak, küreselleşmenin yoksulluğu yendiği hipotezini destekleyecek çok az şey kalır. Bu ironik bir durumdur ve serbest piyasacılar için (doğal olarak küreselleşmeyi serbest piyasa kapitalizminin üstünlüğünün kanıtı olarak göstermek isteyen) bir sıkıntıdır, çünkü Çin'in ekonomik bir güç merkezine dönüşmesi, Pekin'in neoliberallerin mali piyasaların serbest bırakılması ve Çin devletinin yatırım planlamasından vazgeçmesi yönündeki tavsiyelerine direnmesi *sayesinde* gerçekleşmiştir.

23 Bkz Kathrin Hille, 'Foxconn to raise salary 20% after suicides', *Financial Times*, 29 Mayıs 2010; ve Saloni Jain ve Khushboo Sukhwani, 'Farmer Suicides in India: Bir Vaka

of Globalisation Compromising on Human Rights', *Küreselleşme Çağında İnsan Hakları ve Demokrasiyi Savunmak,* IGI Global, 2017.

24 Bakınız Anne Case ve Angus Deaton, *Umutsuzluğun Ölümleri ve Kapitalizmin Geleceği*, Princeton Üniversitesi Yayınları, 2020.

25 George Orwell, *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört*'te küresel egemenlik için yarışan ve bunu başaramayan üç süper devlet hayal etmiştir: Okyanusya, Avrasya ve Doğuasya.

26 Jack Ma, Jeff Bezos'un Çin'deki eşdeğeridir ve Warren Buffett'ı da içinde barındırır. Amazon'un Çinli rakibi Alibaba'yı ve bir bulut finans şirketi olan Ant Group'u kurdu ve yönetti - diğerlerinin yanı sıra. Başkan Xi, Çinli bulutçulara güçlerinin kısıtlanmak üzere olduğu sinyalini vermek istediğinde, bir noktaya değinmek için Jack Ma'yı hedef aldı. Ma 2018'de Alibaba'dan istifa etmesi için 'teşvik edildi' ve 2021'de Ant Group'un kontrolünü bırakmaya zorlandı. Bu arada Çin hükümeti, Jack Ma'nın münferit bir hedef olmadığını, bunun yerine yetkililerin bulutçuları dizginleme kararlılığının sinyalini verdiğini basına sızdırdı.

7. Teknofeodalizmden Kaçış

1 Stelarc'ın *Movatar* başlıklı performansı 2000 CYBERCULTURES'in bir parçasıydı ve Casula Powerhouse, Casula, Avustralya'da gerçekleşti.

2 Bu konuda daha fazla bilgi için *Kızımla Konuşmak* bölümüne bakınız.

3 John Maynard Keynes bir zamanlar, hisselerin 'gerçek' değerini bilmenin imkansızlığını açıklamak için güzellik yarışması örneğini kullanmıştır. Borsa katılımcıları en güzel yarışmacının kim olduğuna karar vermekle ilgilenmezler. Bunun yerine, seçimleri ortalama görüşün kimin en güzel olduğuna inandığına ve ortalama görüşün ortalama görüşün ne olduğunu düşündüğüne dair bir tahmine dayanır - böylece kendi kuyruklarının peşinden koşan kediler gibi olurlar. Keynes'in güzellik yarışması günümüz gençliğinin trajedisine ışık tutmaktadır.

4 Bakınız Johann Hari, *Çalıntı Odak: Neden Ödeyemezsiniz Dikkat*, Bloomsbury, 2022.

5 Tony Blair'in hükümeti döneminde Ulusal Sağlık Hizmetlerinin finansmanındaki artışın Londra Şehri'nin artan karlarından yapılan küçük bir kesintiyle karşılanması buna iyi bir örnektir - en azından Londra Şehri 2007/8'de çöküp yanarak bankaların ve bankacıların vergi mükellefleri tarafından kurtarılmasına yol açana kadar.

6 Marjinal maliyetlerin (yani bir şeyin bir birimini daha sağlamanın maliyeti, örneğin bir dakika daha geniş bant, yayınlanacak bir video daha, bir e-kitap daha) sıfıra yaklaştığı bir dünyada fiyatlar ortadan kalkar ve ciddi paralar ancak bulut kiraları (örneğin Facebook'ta bir gönderiyi tanıtmak için ödenen para veya Amazon'un satıcılardan mallarını satmaları için aldığı gelirin yüzde 35'i) tahsil edilerek kazanılabilir.

7 Yazar ve Büyük Teknoloji eleştirmeni Cory Doctorow bunu çok iyi ifade ediyor: 'Platform için çalışmak, çiğnediğiniz tüm kurallar için her maaş çekinizden para kesen, ancak size bu kuralların ne olduğunu söylemeyen bir patron için çalışmak gibi olabilir, çünkü size bunu söylerse, o fark etmeden ve maaşınızı kesmeden bu kuralları nasıl çiğneyeceğinizi bulursunuz. İçerik moderasyonu, belirsizlik yoluyla güvenliğin en iyi uygulama olarak kabul edildiği tek alandır.

8 1990'larda ve 2000'lerde mobil telefon şirketleri, düzenleyicilerin *birlikte çalışabilirliği* kendilerine dayatmasını engellemek için çok uğraştı - müşterilere, rakip bir şirketin ağındaki numaraları ekstra ücret ödemeden arama veya telefon numaralarını koruyarak ayrılma hakkı vermek. Düzenleyiciler birlikte çalışabilirliği zorlayarak telekom şirketleri arasında çok daha fazla rekabet yaratmayı ve fiyatları düşürmeyi başardılar. Bulutçuların korktuğu tek şey bulutun birlikte çalışabilirliği, yani kullanıcılarının kendi verilerini, e-kitaplarını, sohbet geçmişlerini, fotoğraflarını, müziklerini vs. kaybetmeden başka bir buluta geçmelerine izin vermek. Ancak, kullanıcıların aktarmak istedikleri kişisel verilerin karmaşıklığı göz önüne alındığında (aksine

bir telefon numarası ve bir kişi listesi), cloudalistlerin neden endişelenmediğini anlamak kolaydır.

9 1950'li ve 60'lı yıllarda Filistinlilerin, Kürtlerin ve Batı Sahralıların talepleri, kendi kaderlerini tayin etme haklarının ahlaki temelini tartışan muhafazakar söylemlerle karşılanmıştır. Benzer şekilde, Latin Amerika, Mısır, Güney Kore vb. halkların demokrasi taleplerine, toplumlarının demokrasinin temel direkleri olarak işlev görmeye hazır toplumsal gelenek ve kurumları henüz geliştirmemiş olduğu yönündeki Burkean argümanlara dayanılarak karşı çıkılmıştır. Ancak 1991'den sonra, devlet ve demokrasi hakkındaki bu muhafazakar şüpheler ortadan kalktı - tabii ki eski Yugoslavya'da, Orta Doğu'yu demokratikleştirme adına gerçekleştirilen Afganistan ve Irak işgalleriyle birlikte - hepsi de NATO birliklerinin yedeğinde.

10 'Bitcoin: Eşler Arası Elektronik Nakit Sistemi' başlıklı yazı 31 Ekim 2008 tarihinde yüklenmiştir.

11 Bu örneği Nicholas Shaxson'ın *The Curse of Finance (Finansın Laneti*) adlı kitabından ödünç aldım*: Küresel finans hepimizi nasıl fakirleştiriyor*, The Bodley Head, 2018.

12 Burada, orijinal Bitcoin'den farklı olarak, katılımcıların sadece ödeme yapmasına değil, aynı zamanda oy, dijital sözleşmeler vb. gibi diğer iletişim türlerini de iletmesine olanak tanıyan Ethereum kripto para biriminden bahsediyorum.

13 Nakamoto 2008 tarihli orijinal makalesinde eşler arası doğrulama sürecini şu şekilde özetlemiştir: "Düğümler çok az koordinasyonla aynı anda çalışır. Mesajların belirli bir yere yönlendirilmemesi ve yalnızca en iyi çaba temelinde iletilmesi gerektiğinden, tanımlanmaları gerekmez. Düğümler istedikleri zaman ağdan ayrılabilir ve yeniden katılabilir, iş kanıtı zincirini yokken neler olduğunun kanıtı olarak kabul ederler. CPU güçleriyle oy kullanırlar, geçerli blokları genişletmek için çalışarak kabul ettiklerini ve geçersiz bloklar üzerinde çalışmayı reddederek reddettiklerini ifade ederler. İhtiyaç duyulan tüm kurallar ve teşvikler bu mutabakat mekanizması ile uygulanabilir.

14 *Financial Times*'a göre Goldman Sachs, Hong Kong Para Otoritesi, Uluslararası Ödemeler Bankası ve diğer finans kuruluşlarıyla güçlerini birleştirdi. Ortak projelerinin adı 'Genesis' ve yeşil tahvil alıcılarının bağlantılı karbon kredilerini zaman içinde takip etmelerine yardımcı olmak için blok zinciri kullanmayı amaçlıyor. Dünya Bankası da 'Chia' adlı bir blok zinciri sistemi kullanarak benzer bir şey yapıyor.

15 2014 yılında, gelecekteki ilerici bir Yunan hükümetinin Avrupa Merkez Bankası ve sistemik bankaların kontrolü dışında bir ödeme sistemi oluşturmasına yardımcı olacak araçlar hazırlarken, mali para adını verdiğim blok zinciri tabanlı bir ödeme sistemi için bir tasarım ortaya koymuştum. Bir yıl sonra Yunanistan'ın maliye bakanıydım ve radarın altında bu tasarımı uygulamak için çalıştım. Ne yazık ki dönemin başbakanı bu sistemin faaliyete geçmesini veto etti,
uluslararası finans kuruluşlarına teslim oldu ve böylece bana istifa etmekten başka bir alternatif bırakmadı. *Odadaki Yetişkinler* kitabıma bakınız, The Bodley Head, 2017.

16 Paschal Donohoe'nun *Kızımla Konuşmak* hakkındaki eleştirisine bakınız, *Irish Times*, 4 Kasım 2017.

17 The Bodley Head tarafından 2020'de yayımlandı.

18 Hisse senedi piyasalarını ve sermayenin özel yatırımcılar tarafından sahiplenilmesini sona erdirme niyetimin girişimcilik inisiyatifi ve yenilikçiliğe zarar verdiğini varsayan yukarıda bahsi geçen İrlanda maliye bakanına cevabımdır.

19 Bu yazının yazıldığı Nisan 2023'te, merkez bankalarının Büyük Enflasyonla mücadele etme amaçları nedeniyle yeni para basmamaları gerektiği halde, bir dizi banka iflası onları kurtarma operasyonlarını desteklemek için milyarlarca dolar basmaya zorladı. Bölüm 5'te açıklandığı üzere, 2008'den sonra merkez bankası parası sistemin yakıtı olarak kapitalist kârların yerini almıştır.

20 Bu iki verginin, John Maynard Keynes tarafından 1944 Bretton Woods Konferansı'nda önerilen Uluslararası Takas Birliği'nin (benim Kosmos'um yerine Bancor adlı bir para birimine dayalı) ruhuna uygun olduğunu unutmayın,

Savaş sonrası finansal sistemi kuran bu öneri, tahmin edilebileceği üzere ABD dolarını küresel finansın merkezine yerleştiren ABD temsilcisi tarafından belirsiz bir şekilde reddedildi.

21 Parlamentoya paralel olarak çalışan bir Yurttaşlar Meclisi fikri elbette bana ait değil. İrlanda böyle bir meclis kurdu (An Tionól Saoránach ya da We the Citizens). Kürtajın tartışılmasında ve Parlamento'nun onayıyla İrlanda halkına sunulan referandum sorusunun formüle edilmesinde çok önemli bir rol oynamıştır. Ayrıca bakınız *Seçimlere Karşı:* Yurttaş meclislerinin bir bütün olarak ulusal yönetişim için nasıl kullanılabileceğine dair ayrıntılı bir açıklama için David Van Reybrouck tarafından yazılan Against Elections: *The Case for Democracy* (The Bodley Head, 2016) adlı kitaba bakınız.

22 *Another Now* yayınlandığından bu yana, İlerici Enternasyonal'i kuran bir dizi insan #MakeAmazonPay başlığı altında tam da böyle bir uluslararası kampanya başlattı.

23 Ya da sözde bilimsel terimlerle ifade etmek gerekirse, maksimin stratejisinden (minimum kişisel kazanç için kişisel fedakarlığı maksimize etmek) minimaks stratejisine (maksimum kişisel kazanç için kişisel fedakarlığı minimize etmek) geçmek.

Ek 1. Teknofeodalizmin Ekonomi Politiği

1 Ekonomi gibi tartışmalı bir alana kısa (ve çok teknik olmayan) bir giriş için okuyucu 1998 tarihli *Ekonominin Temelleri* adlı kitabıma başvurabilir*: A beginner's companion* (Routledge) başlıklı kitabıma başvurabilir. Daha mazoşist bir eğilime sahip okuyucular, Joseph Halevi ve Nicholas Theocarakis ile birlikte yazdığım *Modern Political Economics* başlıklı daha ağır ve daha teknik bir kitabın tadını çıkarabilirler*: Making sense of the post-2008 world* (Routledge, 2011).

2 Geleneksel olarak, politik ekonomi çevrelerinde, deneyimsel değer kullanım değeri olarak bilinirdi; kafa karıştırıcı bir

Çünkü bilge insanlar kendi başlarına amaç olan, başka bir deyişle hiçbir faydası veya yararı olmayan şeylere, örneğin büyük sanat ve güzellik, kendi iyiliği için bilgi, sırf orada olduğu için bir dağa tırmanmanın verdiği heyecan gibi şeylere büyük bir öznel değer atayabilirler - aslında atamalıdırlar da. Dolayısıyla, benim 'deneyimsel değer' terimim - yani kişinin yararlı olsun ya da olmasın, herhangi bir olumlu, sağlıklı, zevkli, tatmin edici deneyimden elde ettiği değer. (Not: Neoklasik iktisatçılar Jeremy Bentham'ın izinden giderek deneyimsel değeri fayda olarak adlandırmaktadır).

3 Klasik politik iktisatta (örneğin Adam Smith, David Ricardo, Karl Marx), benim *deneyimsel emek* dediğim şeye basitçe *emek* denir. Deneyimsel sıfatını, onu (deneyimsel bir faaliyet olarak emeği) meta olarak emekten ayırmak için ekliyorum. Klasik iktisatçıların *emek gücü* olarak adlandırdığı *meta emeğine* bakınız. Kısacası, klasik politik iktisatçılar *emek* ve *emek gücü* arasında ayrım yaparken, ben emeğin iki doğasını *deneyimsel emek* ve *meta* emeği olarak tanımlamayı daha az kafa karıştırıcı (ve daha aydınlatıcı) buluyorum.

4 Artı değer derken, *artı değişim değerini* kastediyoruz, çünkü deneyimsel değer tamamen öznel ve kişiseldir ve bu nedenle herhangi bir şeyin fazlası olamaz.

5 Biraz daha açık olmak gerekirse, buna monopson rantı dememiz gerekir (çünkü işveren bir monopsonist olarak meta emeği satın almaktadır).

6 Satıcılar, piyasayı 'köşeye sıkıştırma' (ya da tüketiciyi 'kazıklama') güçleriyle orantılı olarak fiyat artışı (yani tekel rantı) uygulamaktan kurtulurlar. Rekabetin yüksek olduğu piyasalarda tekel rantı sıfır olma eğilimindedir. Başka bir deyişle, bir metanın piyasası ne kadar tekelleşmişse, fiyatı da üretiminde harcanan toplam deneyimsel emeğin değer eşdeğerini o kadar aşar - çünkü herhangi bir metanın değişim değeri (1.1.2) üretiminde harcanan toplam deneyimsel emeğe (1.2.1) eşittir.

7 Kâr, ancak kapitalizm feodalizmi yıktıktan sonra ana ekonomik itici güç olarak ortaya çıkmıştır. Feodalizm altında, toplumun ekonomik itici gücü olarak işlev gören toprak rantıydı. Kâr elbette her zaman mevcuttu ve her zaman hoş karşılanırdı, ancak sermaye ana güç kaynağı olarak toprağın yerini alana kadar toplumun ana itici gücü haline gelmedi. Daha fazlası için *Kızımla Konuşmak* kitabının 4. Bölümüne bakınız.

8 Bankacılar ve diğer ilgili finansörler, gelecekteki değerlerin cüretkâr bir şekilde bugüne aktarılmasıyla havadan kredi yaratırlar; bu krediler, faiziyle birlikte ... geleceği geri ödemeye yetecek kadar değer üretmesi umulan kapitalist girişimlere yatırılır!

9 Üretim modelini takip eden feodalizmin aksine

➔dağıtım➔finansallaşma (yani köylüler tahıl üretir, toprak ağaları paylarını toplar ve ancak o zaman, kapitalizm bu zamansal sıralamayı tersine çevirdi: borç (yani finansallaşma) önce gelir (iş dünyasının önce finansman sağlaması gerektiği anlamında), dağıtım bunu takip eder (örneğin kapitalist ücret, kira ve finansal sözleşmeler imzalar) ve ancak ondan sonra üretim başlar. Daha fazlası için *Talking to My Daughter* kitabının 3. Bölümüne bakınız.

10 John Maynard Keynes'in, kolektif yatırım harcamaları genel talep düzeyini belirleyen kapitalistlerin kolektif ruh halini (veya kitle psikolojisini) yakalamak için kullandığı ifade.

11 Karl Marx, diğer her şey eşit olduğunda, sermaye birikiminin uzun vadede kar oranının düşmesine neden olduğunu, çünkü üretim daha sermaye yoğun hale geldikçe, her bir çıktı biriminin içinde daha az insani deneyimsel emek içerdiğini savunmuştur. Sonuç olarak, her bir birim çıktının değişim değeri seküler bir düşüş yolu izler. Kaçınılmaz olarak, kar oranı da bunu takip etmelidir - aşağıya doğru!

12 Hyman Mynski, John Maynard Keynes'in çalışmalarını temel alarak, finansal istikrarsızlığın nasıl finansal istikrar dönemlerinden kaynaklanabileceğini göstermiştir (bir süre sonra,

şimdiye kadar riskten kaçınan finansörleri aptalca riskler almaya teşvik eder).

13 Gerçekten de bulut çalışanlarına faydalı işler için ödemenin isteğe bağlı bir ekstra olarak kabul edildiği gri bir bölgeye düşen bir çalışan kategorisi var. Bunun kökenleri, birçok dijital platforma ya da bulut tımarına yayılmadan önce yarı ödeme sistemlerinin geliştirildiği çok oyunculu kitlesel video oyunlarında bulunabilir. Başlangıçta, oyuncuların kendi davranışları, oyun ortamlarındaki görece az bulunan belirli dijital eserlere (örneğin belirli bir kılıç veya kask) kendiliğinden değişim değeri kazandırdı. Kısa süre sonra, oyunun arkasındaki şirket tarafından imrenilen dijital öğelerle ödüllendirildiler - 2020'de oyun topluluklarının dışında tüm öfke haline gelen NFT'lerin ilk işaretleri. Daha sonra şirketler, bulut sermayelerine katkıda bulunan işleri 'oyunlaştırmanın' yollarını buldular. Amazon'un çalışanlarına 'ortaklar' demeyi tercih etmesi gibi, bu çalışanlar da işçi olarak değil, 'oyuncular', 'kullanıcılar', 'görevliler' vb. olarak adlandırılıyor. Bulut sermayesi (örneğin 2020'de işçilerin saatte 2 dolardan az kazandığı ve görevlerin yüzde 90'ının görev başına 0,10 dolardan az ödendiği Amazon'un bulut atölyesi Mechanical Turk), işçiler arasında neredeyse Stakhanovvari düzeyde rekabeti motive etmek için çok sayıda parasal olmayan, token tabanlı ödeme ve en önemlisi ekran üstü sıralamalar kullanıyor.

Dizin

Bu dizindeki sayfa referansları, bu e-kitabın oluşturulduğu basılı baskıya karşılık gelir ve üzerlerine tıklamak sizi e-kitapta eşdeğer basılı sayfanın başlayacağı konuma götürecektir. Dizinde belirli bir kelimeyi veya ifadeyi bulmak için lütfen e-kitap okuyucunuzun arama özelliğini kullanın.

Achaea, antik, 4, 5
reklamcılık, 25, 26-9, 33-5, 38, 48, 56, 64, 79, 90, 228-9, 230
  markalaşma, 123, 177, 221
Aegina, Yunanistan, 92, 107
tarım, 135
Airbnb, 94, 152
Alexa, 63-6, 77, 78, 83, 130
algoritmalar, 65, 71, 72, 75-9, 81, 82, 178-9, 230
  davranış ve, 65, 77, 78, 85, 87, 89, 130, 176, 197, 230, 231
  komuta ve, 80, 83, 89-90
  demokratikleşmesi, 192, 195, 197, 203, 204-5
  türevler ve, 71, 77
  tımarlar, 85-8, 216-17
  ruh sağlığı ve, 178
  yeniden üretim ve, 79, 83, 178-9, 230
  sendikalar ve, 82
Alibaba, 88, 127, 132, 151, 232
yabancılaşma, 103, 213
alt-sağ, 183-4
alüminyum, 154
Amazon, 85-8, 152
  Alexa, 63-6, 77, 78, 83, 130
  Covid-19 pandemisi (2020-23), 94

tımar olarak, 85-8, 96, 118, 126-8, 232
Büyük Enflasyon (2022-), 142
Endonezya operasyonları, 128
yatırım, 132
emek, 80-81, 208, 209
Mekanik Türk, 81 Yeni
Soğuk Savaş ve, 172
kârlar, 108
yorumlar, 84
devlet parası ve, 106
vergilendirme ve, 108
sendika kırma, 132, 208, 209
AMC, 142
American Airlines, 111
anarko-sendikalizm, 68
Android, 125, 145
Hayvan Çiftliği (Orwell),
120 hayvan ruhları, 225,
226
Another Now (Varoufakis), 190-206, 209
antibiyotikler, 82
Apple, 72, 111, 122, 123, 124, 131, 132, 145, 169, 172
Arap Baharı (2011), 208
aristokrasi, 20, 62
Aristoteles, 8, 185, 213
sanat, 26, 99, 103, 135, 175
yapay zeka (AI), x, 68, 75-9, 81, 108, 172, 230
varlık sıyırma, 109-10
Atina, Yunanistan, 1, 23, 92, 127, 193
dikkat ekonomisi, 27, 33-5, 55, 56, 64, 78, 130
kemer sıkma, 17, 98-9, 101, 103, 135, 151, 180
Avustralya, 60-61, 79, 175-6, 219
otonom araçlar, 152

Babil, 59
Baidu, 151
Bank of America, 111, 112
İngiltere Merkez Bankası, 93, 144

bankacılık
Bretton Woods sistemi ve, 41-2, 47
deregülasyon, 41, 51, 71, 237
elektromanyetizma ve, 29-30
Büyük Finansal Kriz (2008), bkz. Büyük Finansal Kriz finansal araçlar, 41-3, 51-4, 71, 77, 149, 158, 167, 237-9
para yaratımı, 41
ödemeler sistemi, 52-3
ayrıca bkz. merkez bankaları Bayer-Monsanto, 170
Bear Stearns, 239
Beeple, 189 davranış değişikliği
kapitalizm, 25, 26-9, 33, 34-5, 38, 48, 56, 64, 79, 90, 228-9, 230, 235
teknofeodalizm, 65, 77, 78, 85, 87, 89, 130, 176, 197, 230, 231, 235
Kuşak ve Yol Girişimi, 151, 152
Bessemer, Henry, 6
Bezos, Jeffrey, 80, 86, 106, 107, 118, 128, 130, 197
Biden, Joseph, 145, 148, 161-3
Büyük İşletme, 30, 31, 33, 94, 95, 100, 130
Büyük Veri, 73-5, 77, 78, 79, 131, 133, 134, 230
davranış değişikliği, 65, 77, 78, 85, 87, 89, 130, 176, 197, 230, 231
Büyük Finans, 30, 31, 56, 73, 95, 96
Big Pharma, 148
Big Tech, 56, 70, 73-4, 118, 148
Çin'de, 151, 157, 161
kripto para birimleri ve, 189-90
enflasyon ve, 142
Avrupa'da, 139, 166
emek ve, 84
Üç Büyükler, 111-12
Dijital Haklar Yasası, 198
Birmingham, West Midlands, 117
Bitcoin, 18, 103, 142, 185-90

Kara Ölüm (1346-53), 131 siyah
kurtuluş örgütleri, 20 Black Lives
Matter, 208 Blackberry, 124, 125,
126
BlackRock, 111-12
Blake, William, 117
blok zinciri, 18, 103, 142, 185-90
Boeing, 39, 148
Borg, 26
markalaşma, 123, 177, 221
Brezilya, 168
Bretton Woods sistemi (1944-71), 36-50, 56, 69, 71, 95, 105, 146,
180, 237
Brin, Sergey, 68, 130
Bronz Çağı, 4-6
Bronz, 2, 3, 4
kabarcıklar, 143, 165, 170, 200-201, 227, 236
Buffet, Warren, 41
Bukalapak, 127-8
Bundesbank, 160-61

Kaliforniya, Amerika Birleşik Devletleri, 85, 143, 158, 167
Kamboçya, 21
Campanella, Tommaso, 185
Kapital (Marx), 81-2
sermaye, 59, 91, 211, 223-5
sermaye kontrolleri, 36, 37-8
kapitalizm, ix-x, xii, 10-23, 117-44
Aşil topuğu, 23, 24, 54, 90-91
dikkat ekonomisi, 27, 33-5, 55, 56, 64, 78, 130, 229
davranışsal modifikasyon sektörleri, 25, 26-9, 33-5, 38, 48, 56, 64,
79, 90, 228-9, 230
Bretton Woods sistemi, 36-50, 56, 69, 71, 95, 105, 146, 180
sermaye birikimi, 223-5, 235
dolaşım süreci, 221-3 bulut
sermayesi, *bkz.* bulut
sermayesi
komuta ve, 14, 59-65, 79, 83, 89, 90, 114, 126, 227-9

emtialar ve, *bkz.* emtia krizleri, 225-6, 236
dağıtım, 233
sonu, 22-3, 24, 54, 90-91, 119-20, 170
değişim değeri, *bkz.* değişim değeri
deneyimsel değer ve, 11-14, 26-8, 33, 34, 48 83, 217
çıkarıcı güç, 171, 183, 218, 219, 223, 227-9, 235 feodalist sınıf ve, 117
özgürlük ve, 19-22
Kapitalizmin Altın Çağı (1945-71), 28, 38
Küresel Minotor, 43-57, 62, 69, 71, 93, 105, 146-7, 148-50, 164-5
Büyük Mali Kriz (2008), bkz. Büyük Mali Kriz emperyalizm ve, 164
gelirler, 223
internet ve, 68-75, 89, 90-91, 113-14
emek, *bkz.* emek
liberal birey ve, 176-9 piyasalar, *bkz.* piyasalar
metamorfozlar, 24, 32, 36, 54, 56, 57
para, ikiliği, 15-18 neoliberalizm, 51, 54, 56, 71, 113
karlar ve, xi, 103-8, 118, 119, 120, 121-3, 126, 170, 221, 225
proletarya, 119
kiralar ve, x, 110-12, 118-44, 170, 220-21
yeniden canlanması, 141-4
teknoyapı, *bkz.* teknoyapı kartelleri, 110, 132, 181
Carvana, 142
merkez bankaları
bulut sermayesi ve, 92-108, 112, 114, 115, 126, 135, 136, 143
müsadere ve, 158
kripto para birimleri ve, 188
demokratikleşmesi, 198-202
dijital para birimleri, 159-64
Büyük Finansal Kriz (2008), 56, 98, 102, 103, 110-11, 112, 135, 136

Büyük Enflasyon (2022-), 140-41, 143-4
devlet parası, *bkz.* devlet parası
Chalyvourgiki çelik fabrikası, 61-2
Chaplin, Charles, 80
Charles Schwab, 152
ChatGPT, 130
Çin, 145-74
Kuşak ve Yol Girişimi (2013-), 151, 152
Büyük Beşli, 151
Bronz Çağı, 5
kapitalizm, 113, 159, 162, 171, 173-4
bulut sermayesi, 85, 88, 145-74
bulut finansmanı, 153, 156, 157-64, 167
Karanlık Anlaşma, 148-51, 154-6, 157, 159, 161-2, 170-71, 173
dijital yuan, 159-64
FIRE sektörü, 151
Küresel Minotaur ve, 44, 47, 148-51, 153
küreselleşme ve, 148-50, 169-70, 172-3
Büyük Mali Kriz (2008), 146, 150-51 Endonezya,
Endonezya ile ilişkiler, 128
internet girişi, x
imalat sektörü, 162, 169-70, 172
Maoist dönem (1949-76), 21
Nixon'ın ziyareti (1972),
149 devlet hakimiyeti,
137
ABD ile ilişkiler, xi, 142, 145-51
DTÖ'ye katılım (2001), 146
yuan, 152, 153, 157, 159-64, 167, 171
Çin Komünist Partisi, 154, 163, 173-4
Christie's, 189
Citigroup, 111
yurttaş meclisleri, 206
Londra Şehri, 93, 180, 239
City of the Sun, *The* (Campanella), 185
sivil haklar hareketi (1954-68), 25, 48
sınıf, *bkz.* sosyal sınıf
iklim değişikliği, x, 56, 164, 167-9, 204

bulut sermayesi, x, 62-5, 67, 68, 75-91, 92-115, 116-44, 229-36
algoritmalar, 75-9, 81, 82, 83, 85-8, 89-90
davranış değişikliği, 65, 77, 78, 85, 87, 89, 130, 176, 197
komuta ve, 80, 83, 89-90, 114, 126, 230, 231
Covid-19 pandemisi ve, 92-5
dijital kimlik ve 72-5, 78-9, 96, 176-9, 198
tımarlar, 85-8, 96, 118, 125-9, 131, 134, 181, 216, 231, 232
emperyalizm ve, 167
yatırım ve, 129-30 Yeni
Soğuk Savaş ve, 145-74
proletarya, 80-82, 84, 96, 126, 181, 184, 213, 230, 231
kiralar ve, x, 110-12, 118-44
yeniden üretim, 78-9, 83-5, 96, 97, 114, 118, 126, 171, 181, 198, 230-33
serflik ve, *bkz.* serflik
devlet parası ve, 92-108, 112, 114, 115, 126, 135, 136, 143
vasallar, 88, 90, 114, 118, 124-9, 130, 181, 213, 233, 236
bulut finansmanı, 153, 156, 157-64, 167, 169
bulut mobilizasyonu, 209-11
Clyde Nehri, 117
Coca-Cola, 111
Soğuk Savaş (1947-91), 68
komuta
kapitalizm, 59-65, 79, 83, 89, 90, 114, 126, 227-9
teknofeodalizm, 80, 83, 89-90, 114, 126, 230, 231
emtialar, 12, 13, 14, 27-8, 96, 122, 129-32, 216-19
dikkat ekonomisi, 27, 33-5, 55, 56, 64, 78
deneyimsel değer, 11-14, 26-8, 33, 34, 48, 83, 217
emek olarak, 11-14, 27, 217-18
arazi olarak, 19-20, 61-2, 67, 122
para olarak, 17-18, 102-3
üretilen üretim araçları, 218 müşterekler, 202-6
internet, 68-70, 89, 113-14, 202-4
arazi, 19-20, 61-2, 67, 70, 204-6
komünizm, 21, 51, 89, 182, 191, 212-13
Komünist Manifesto (Engels ve Marx), 10, 20, 67, 117

bilgisayarlar, 23, 51
finansal araçlar ve, 51-4 internet,
bkz. internet
Coney Adası, New York, 33 bakır,
4
Mısır Yasaları, 117
kurumlar vergisi, 108
hayat pahalılığı krizi (2022-), 135 karşı kültür
hareketi (1960'lar-70'ler), 47-9 İlçe Birliği, 204-6
Covid-19 pandemisi (2019-23), ix, x, 57, 92-5, 116
bulut sermayesi ve, 92-5, 107
değişim değeri ve, 101
enflasyon ve, 114, 136-8
devlet parası ve, 92-5, 136
Girit, antik, 5, 43, 56
Kırım Savaşı (1853-6), 158
krizler, 225-6, 236
kripto para birimleri, xii, 18, 103, 135, 142, 185-90 para
birimleri
dijital para birimleri, 159-64
döviz kurları, 36-50
rezerv para birimleri, 153, 165
ayrıca bkz. dolar; yuan
sibernetik, 212
cypherpunks, 188

Daphnis ve Chloe (Longus), 116
Karanlık Anlaşma
Çin, 148-51, 154-6, 157, 159, 161-2, 170-71, 173
Avrupa, 165-6
'karanlık şeytani değirmenler', 117, 140
veri ambarları, 79, 108
sanayisizleşme, 38, 138, 183
deflasyon, 18
Delta Havayolları, 111
demokrasi, 19, 21, 24, 56

Başka Bir Şimdi, 190-206
Çin ve, 173
internet ve, 57
sosyal demokrasi, xii, 21, 119, 179-85, 190
Democritus, 8
demolar, 169, 174, 206, 207
Deng Xiaoping, 149
deregülasyon, 41, 51, 71, 237
türevler, 41-3, 51-4, 71, 77, 149, 158, 167, 237-9
dijital para birimleri, 159-64
dijital kimlik, 72-5, 78-9, 96, 176-9 dijital ticaret platformları, xi
Disney, 131, 152
temettü yeniden sermayelendirmesi, 109-10 DNA (deoksiribonükleik asit), 122
Dogecoin, 142
dolar, 36-50, 146-50, 151, 153-67, 171, 172
Don't Look Up (2021 filmi), 56
Donohoe, Paschal, 191-2
DoorDash, 127
Dorsey, Jack, 188-9
dot.com balonu (1995-2001), 143, 165
ikilikler, 11
kapitalizm, 218-19, 223
emek, 11-14, 15, 26-7, 217, 223
para, 15-18
değer, 26, 34, 217

eBay, 127
Edison, 122
Edison, Thomas, 29, 33, 96, 122, 129, 130, 131, 132, 133
eşitlikçilik, 21
Mısır, antik, 4, 5, 67
Einstein, Albert, 8-9, 15-17, 102
elektrikli araçlar, 88, 108, 133, 138
elektrik, 29-30, 33, 123, 168
elektromanyetizma, 29-30, 33

Eleusis, Yunanistan, 1, 176
çitlemeler, 19-20, 61-2, 67, 72-5, 122
tarihin sonu, 183
enerji endüstrisi, 139-40
  fosil yakıt endüstrisi, 118, 121, 123, 139-40
  enflasyon (2022-), 114, 118, 137, 139-40, 166, 168
  yenilenebilir enerji kaynakları, xi, 140, 168
Engels, Friedrich, 117
salgın hastalıklar, 135
Espinoza, Juan, 80
Euclid, 17
eudaimonia, 213
Avrupa Merkez Bankası, 143, 160-61
Avrupa Birliği (AB), 38, 95, 139, 165, 168, 172
Eurovision Şarkı Yarışması, 195
avro bölgesi, 143, 154, 158, 165
her şey uygulamaları, 134
her şey ralli, 107, 109, 110
döviz kurları, 36-50
değişim değeri, 26-8, 29, 217-18, 221
  bulut sermayesi ve, 75, 233
  enflasyon ve, 100, 101
  emek ve, 11-14, 218, 219-20, 223
  para ve, 100, 101, 137
  kira ve, 220, 221
  televizyon ve, 34
deneyimsel değer, 11-14, 26-8, 33, 34, 48, 83, 217, 228
sömürü, 21, 57, 121, 149-50, 182, 203, 207, 226, 233, 236
çıkarıcı güç, 171, 183, 218, 219, 223, 227-9, 235
ExxonMobil, 84, 111

Facebook, 72, 84, 128, 130, 131, 132, 151, 175
yüz tanıma, 152
faşizm, 11, 116, 178
Federal Rezerv, 39, 112, 157
feminizm, 19, 182, 193
feodalizm, ix, 19-20, 55-6, 59, 84, 132, 227

kapitalizm ve, 117
muhafazalar ve, 20, 55-6, 62, 122
tımarlar, 87, 131
Sanayi Devrimi ve, 95 yatırım
ve, 129-30
Napolyon Savaşları ve, 117, 118, 139
sosyal sınıflar, 227
kiralar, 90, 110, 121
vasallar, 87-8
tımarlar, 85-8, 96, 118, 125-9, 131, 134, 181, 216, 231, 232
Yeni Soğuk Savaş ve, 150, 153, 164, 167, 168, 171, 172
5G teknolojisi, 145
finansal kriz (2008), *bkz:* Büyük Finansal Kriz
finansal araçlar, 41-3, 51-4, 71, 77, 149, 158, 167, 237-9
finansallaşma, 50, 71, 102, 106, 110, 128, 146, 196
YANGIN, 149, 151, 226
gıda kuponları, 25
futbol kulüpleri, 103
Ford, 29, 96, 111, 122, 123, 130, 131, 132, 228, 232
Ford, Henry, 129, 130, 131, 132
fosil yakıt endüstrisi, 118, 121, 123, 138, 163, 168
Frankenstein (Shelley), 65, 119
serbest piyasa ekonomisi, 49, 54, 104
Fransız Devrimi (1789-99), 103-4

G7 Zirvesi (2009), 98
Galbraith, John Kenneth, 31, 32, 216
GameStop, 142
gaz endüstrisi, 139
General Electric, 39, 84, 94, 111, 113, 122, 148
General Motors, 84, 111, 113, 122, 239
İstihdam, *Faiz ve Paranın Genel Teorisi,* (Keynes), 17
Genel Görelilik Teorisi (Einstein), 16, 17, 102
kuşak farkı, 48 Almanya
Bretton Woods sistemi ve, 39, 47

otomobil endüstrisi, 138-9
Çin, ticaret, 160, 163 dolar
varlıkları, 158-9
AB ve, 139
Küresel Minotaur ve, 46, 153
Nazi dönemi (1933-45), 20, 36-7
imalat sektörü, 40, 44, 46
tekno-yapı, 38, 40 esnaf
birlikleri, 120
yaldızlı çağlar, 99, 239
Küresel Minotor, 43-57, 62, 69, 71, 93, 105, 146-7, 148-50, 164-5
Küresel Plan, 36-50, 56, 69, 71, 95, 105, 146, 180, 237
Küresel Güney
bulut sermayesi, 88, 127-8
demokratikleşme ve, 200
Küresel Minotaur, 149 Büyük
Enflasyon (2022-), 166
küreselleşme, 50, 148-50, 169-70, 172
Gmail, 125
altın, 2-3, 37, 45, 146
Kapitalizmin Altın Çağı (1945-71), 28, 38
Goldman Sachs, 107, 190, 239
Google, 68, 72, 131, 151, 175
Android, 125, 145
Asistan, 63
Sürücü, 125
Haritalar, 84, 125
Yeni Soğuk Savaş ve,
172 Oyun, 125
Gosplan, 68
GPS (Küresel Konumlandırma Sistemi), 74
yerçekimi, 16
Büyük Buhran (1929-39), 17, 30, 36, 37-8, 41, 95, 98, 105, 135
Büyük Finansal Kriz (2008), x, 36, 41-2, 51-4, 55, 56-7, 62, 93,
95, 165, 212
kemer sıkma politikaları ve, 98-9, 101, 103, 135, 151, 180
kurtarma paketleri ve, 56, 98, 102, 103, 110-11, 112, 135, 180, 199

Çin ve, 146, 150-51
bulut sermayesi ve, 97-108, 114, 115, 126
Büyük Enflasyon (2022-), 135-44, 164, 166
Büyük İstifa (2021-), 60
Büyük Toplum (1964-5), 39-40, 44
Büyük Dönüşüm (1800'ler), 67, 89, 132 Çin Seddi, 59
Yunanistan
İç Savaş (1946-9), 72, 120
drahmi, 37, 39
ada alımları, 103 Cunta dönemi (1967-74), 103
neo-Nazizm, 99
parlamento seçimleri (1981), 211
açgözlülük, 43, 57, 72
yeşil enerji, xi, 140
Grubhub, 127

Hephaistos, 66
Hershey, 25, 28
Hesiod, xii, 7, 10, 54, 65-6, 89, 115
tarihsel materyalizm, 6
Holokost (1941-5), 20
Homeros, 5, 180
Hong Kong, 190
Hoover, Herbert, 98
Huawei, 145, 148, 156, 157
hiper-kapitalizm, 115, 116, 118, 129

I Love Lucy (TV dizisi), 34 IBM, 124
kimlik kartları, 72
kimlik politikaları, 183
dengesizlik vergisi, 200
Göçmenlik, 142
emperyalizm, 164, 167
Hindistan, 5, 166, 168, 169

indignados, 193
Endonezya, 127-8
Sanayi Devrimi
  Birinci (1760 *civarı* - 1840 *civarı*), 6, 9, 10, 20, 67, 79, 89, 95, 116-17
  İkinci (1870 *civarı* - 1914 *civarı)*, 95
eşitsizlik, 10, 21, 38, 48, 56, 99, 106
enflasyon, 18, 100-101, 114, 135-44
yenilik, 31
Instacart, 127
Instagram, 84, 130, 151, 230
faiz, 17, 100-103, 105-6, 141, 165, 220
Uluslararası Para Fonu (IMF), 117, 150, 166
internet, 23, 54-5, 68-75, 113-14, 143
  kapitalizm ve, 68-75, 89, 90-91, 113-14, 170
  müşterekler, 68-70, 89, 113-14
  demokrasi ve, 57, 208
  muhafazalar, x, 72-5, 89, 114, 118
Internet One, 68-70, 89, 113-14, 175
İnternet İki, 75, 143
yatırım, 17, 57, 94, 98-9, 129-30
iPad, 172
iPhone, 122, 124, 131, 169, 172
iPod, 122
İrlanda, 191
Demir Çağı, 4-8, 10, 75, 89, 115
demir, 1-10, 89, 127
sulanan verimli topraklar,
58-9 İtalya, 143

Jameson, Fredric, 22
Japonya
  Bretton Woods sistemi ve, 39, 47
  Merkez Bankası, 143-4
  Covid-19 pandemisi (2020-23), 93
  Küresel Minotor ve, 44, 46, 149, 153
  Büyük Finansal Kriz (2008), 102
  internet, 69

imalat sektörü, 40, 44, 46
Plaza Anlaşması (1985), 156-7
tekno-yapı, 36, 37, 38, 39-40 Caz Çağı (1930'lar-40'lar), 30
JD, 151
Yahudi halkı, 20
Jobs, Steven, 122, 124, 130
Johnson, Lyndon, 39, 48
JPMorgan Chase, 111, 189-90
Adalet Birliği (2017 filmi), 58

Keynes, John Maynard, 15-18, 216
Kosmos, 200-201, 202

emek, 11-14, 61, 79-82
bulut sermayesi ve, 79-82, 84, 96, 126
komuta ve, 60-62, 83-4, 126, 230, 231
ikiliği, 11-14, 15, 26-7, 217, 223, 228
küreselleşme ve, 148-50, 169-70, 172-3
enflasyon ve, 136, 137
seferberliği, 208-11
sosyal demokrasi ve, 180, 181
esnaf birlikleri, 46, 50, 82, 114, 120, 132, 136, 180, 181, 208-9
ücretli emek, 11, 61, 79-80, 84, 120
Lang, Fritz, 80-81, 82
Lübnan, 166
Lehman Brothers, 239
Midilli, Yunanistan, 116
LGBT+ bireyler, 21
liberal birey, 176-9, 184
liberalizm, 68, 174, 179, 183, 185
liberteryanizm, 19, 188
ışık, 8, 15 Londra, İngiltere
G7 Zirvesi (2009), 98
Menkul Kıymetler Borsası, 92-3, 107
Longus, 116

lotus yiyiciler, 180
Luna Park, Coney Island, 33
Luxemburg, Rosa, 121
Lyft, 74-5, 127, 203

Ma, Jack, 173
makroekonomi, 17
Mad Men (TV dizisi), 25, 26-9, 33, 34-5, 38, 48, 56, 64, 79
Manchester, İngiltere, 117
Manhattan Projesi (1942-6), 31
köşkler, 135
üretim, 80-81
pazarlar, xi, 67, 85, 118, 120, 130, 216, 223, 232
  dikkat, 27, 33-5, 55, 56, 64, 78, 130, 229
  bulut sermayesi ve, 85-8, 130-31, 231, 232, 235
  demokratikleşmesi, 196
  emperyalizm ve, 164
  profesyonelleşmiş etkileyiciler, 229
Marx, Karl, 9, 11, 12-13, 14, 18, 19, 23, 51, 191, 207, 216
  yabancılaşma, 103, 213
  Capital (1867), 81-2
  Komünist Manifesto (1848), 10, 20, 67, 117
  Peel'de, 60
Marksizm, 182, 184-5
Massachusetts Teknoloji Enstitüsü (MIT), 113
Mastercard, 190
Mastodon, 182
maddi mallar, 59
Matrix, *The* (1999 filmi), 65, 213
Maxwell, James Clerk, 6, 8, 29
Mayıs 1968 ayaklanmaları, 48
Mechanical Turk, 81
Medicare, 25
meme stokları, 142
Mercedes-Benz, 123
Mezopotamya, antik, 4, 5
Meta, x, 142

metalurji, 1-10, 63
Metropolis (1927 filmi), 80-81, 82
Michelangelo, 75
Microsoft, 111, 124, 190, 238
Minotaur, *bkz* Küresel Minotaur
Minsky, Hyman, 216
Modern Zamanlar (1936 filmi), 80, 82
Parasal Denetim Jürisi, 199, 202
para, 15-18, 221-3
  meta olarak, 17-18, 102-3
  yaratılması, 41, 223
  demokratikleşmesi, 198-202
  döviz kurları, 36-50
  değişim değeri, 100-101, 137, 141
  ayrıca bkz. devlet parası
tekelleri, 86, 168
tekel rantı, 132, 221
Monsanto, 170
More, Thomas, 185
ipotekler, 53, 204
Moss, Kate, 188
Movatar, 175-6, 212
Murdoch, Rupert, 134
Musk, Elon, xi, 88, 106, 107, 132-4, 197
Mycenae, antik, 5

Nakamoto, Satoshi, 185, 189
Napolyon Savaşları (1803-15), 117, 118, 139
Ulusal Sağlık Hizmeti (NHS), 198 navigasyon, 19, 55
Nazi Almanyası (1933-45), 20, 36-7
negatif fiyatlar, 101, 102, 140
neo-Nazizm, 99
neoliberalizm, 51, 54, 56, 71, 113
Netflix, 131, 152, 198
sinir ağları, 76, 81
Yeni Soğuk Savaş, xi, 142, 144, 145-74

dijital yuan ve, 159-64
dolar ve, 146-50, 151, 153-67, 171, 172
Huawei yasağı (2019), 145, 148, 156
mikroçip yasağı (2022), 145, 148, 161-3
TikTok kısıtlamaları (2020), 156
Ukrayna Savaşı ve, 157-8, 161
Yeni Anlaşma (1933-9), 30, 32, 36, 37-8, 49, 71, 94, 105, 237
New York Menkul Kıymetler Borsası, 111-12
New York Times, 73, 145
Newton, Isaac, 8
NFT'ler (değiştirilemeyen belirteçler), 103, 142, 189
Bin Dokuz Yüz Seksen Dört (Orwell), 120, 173
Nixon şoku (1971), 36, 40, 43, 45-50, 56, 146-7, 149, 164, 180, 239
Nixon, Richard, 40, 46, 47, 146, 149, 164
Nobel Ödülü, 215
Nokia, 124, 125, 126
Karlı Olmayan Teknoloji Endeksi, 107
nostalji, 25, 64
nükleer silahlar, 69__

Wall Street'i İşgal Et, 188, 193
Odysseia, *The* (Homeros), 5
petrol endüstrisi, 123, 139, 163, 165
seçenekler, 41, 51-4, 237-9
Orbitz, 152
Orwell, George, 120, 173

Pakistan, 166
Palantir, 128
Paleo Phaliro, Atina, 1, 23, 92, 127
Pandora, 65-6, 78
Paris Club, 118
PayPal, 128, 152
Pearl Harbor saldırısı (1941), 30
Peel, Thomas, 60-61, 79, 219
Peleton, 142

Penny For Your Thought, 198
emeklilik fonları, 210
Çin Halk Bankası, 159-64
Permanent Auction Subletting Scheme (PASS), 205
Pettis, Michael, 153-4
parça başı iş, 81-2
Ping An, 151
platform kapitalizmi, 115, 118
Plaza Anlaşması (1985), 156-7
zehirli siyaset, 99
polï krïz, 170
Polyani, Karl, 67
Polyphemus, 3, 5
Poniewozik, James, 25
Saadet zincirleri, 41
havuz, 16
sahiplenici bireycilik, 178
pound, 163
güç sermayesi, 14
Prada, 124
gizlilik kuralları, 131
özel borç, 223
özel sermaye, 108-12, 118, 126, 196
karlar, xi, 103-8, 118, 119, 120, 121-3, 126, 132, 170, 221, 225
proletarya, 80-82, 96, 119, 126, 181, 184, 191, 207, 213, 230
Prometheus, 7, 66, 115
proteinler, 82
Putin, Vladimir, 157, 158

radyo, 33-4
demiryolları, 143
Reagan, Ronald, 46, 156-7
durgunluklar, 226
Kızıl Haç, 94
görecelilik, 182-3, 184
yenilenebilir enerji, xi, 140
kira, x, 110-12, 118-44, 170, 220-21

rantçı kapitalizm, 118, 129
Ricardo, David, 216
sağ kanat, 103-4, 182-3
Kükreyen Yirmiler, 30 *Robinson Crusoe* (Defoe), 59 Rockefeller, John, 181
Rolls-Royces, 124
Roosevelt, Franklin, 30-31, 94
Roosevelt, Theodore, 181
Rusya, xi, 114, 118, 142, 146, 157-8, 161, 168

Saronik Denizi, 93
Suudi Arabistan, 154
bilimsel araştırma, 31
arama motorları, 68
İkinci Sanayi Devrimi (1870-1914), 95
yarı iletkenler, 145
serflik, 19-20, 78, 80, 82-5, 118, 126, 171, 174, 181, 184
  demokratikleşme ve, 198
  dijital kimlik ve 72-5, 78-9, 84, 96, 176-9, 198
  tımarlar ve, 131, 134
  karşı isyan, 181, 207-11
  üreme ve, 78-9, 83-5, 96, 97, 114, 118, 126, 171, 181, 198, 230-33
 sunucu çiftlikleri, 79, 108
Şangay, Çin, 85
hisseler; hissedarlar, 29, 109, 194 Üç
  Büyükler ve, 111-12
  geri alımlar, 94, 99, 106
  demokratikleşmesi, 194-8, 201-2
  temettünün yeniden sermayelendirilmesi, 109
  her şey ralli, 107, 109, 110
  finansal araçlar, 41-3, 51-4, 71, 77, 149, 158, 167, 237-9 Büyük Enflasyon ve, 141-2
  sosyalizm ve, 119-20
  devlet parası ve, 93-4, 99, 103, 106-8
koyun yetiştiriciliği, 19-20

Shelley, Mary, 65, 119
gemi yapımı, 19, 55
tekillikler, 66-8, 75
Siri, 130
Skype, 152
kölelik, 20, 96, 177, 212
Smith, Adam, 104, 110, 112, 216
Snapchat, 152
Sosyal Sorumluluk Yasası, 197-8
sosyal sınıf, 226-7, 235
sosyal demokrasi, xii, 21, 119, 179-85, 190, 211
sosyalizm, 15, 19-23, 71, 87, 113, 119-20, 174, 207
  bankacılar için, 98, 102, 103, 110-11, 112, 135, 180
  sosyal demokrasi, xii, 21, 119, 179-85, 190, 211
  totaliter eşitlikçilik, 21, 173-4
Sony, 122, 123, 124, 125, 126
Sofokles, 5
Güney Afrika, 168
Güney Çin Denizi, 145
Güney Kore, 149, 153, 201
Sovyetler Birliği (1922-91), 191
  Çin, ile ilişkiler, 149 Soğuk
  Savaş (1947-91), 68-9
  çöküş (1991), 21, 47, 113, 170, 183, 211
  nükleer silahlar, 69
  planlı ekonomi, ix, 30-31, 35, 49, 68, 211
  totalitarizm, 21, 182, 212
SpaceX, 133
SPAC'ler (özel amaçlı satın alma şirketleri), 142
İspanya, 193
Özel Görelilik Teorisi (Einstein), 16
spekülasyon, 30, 41
Spotify, 73, 152
Sri Lanka, 166
Standart Petrol, 181
Star Trek, 26, 213
devlet parası

bulut sermayesi ve, 92-108, 112, 114, 115, 126, 135, 136, 143
Büyük Finansal Kriz (2008), 56, 98, 102, 103, 110-11, 112, 135, 136, 199
Büyük Enflasyon (2022-), 140-41, 143-4
State Street, 111-12
buhar makineleri, 10, 67, 79, 89, 95, 116-17
buharlı gemiler, 6
Stelarc, 175-6, 212
borsalar, 41, 92-3, 111-12, 142
Stone, Oliver, 238
Stuart Restorasyonu (1660), 141
atomaltı parçacıklar, 16
Süfrajetler, 20
süper böcekler, 82
tedarik zincirleri, 136
Dalgalanma vergisi, 201
artı değer, 219, 223, 225, 228, 231, 233
Sidney, Yeni Güney Galler, 175
Syntagma Meydanı, Atina, 193

Tayvan, 145, 169
Kızımla Konuşurken (Varoufakis), ix, xii, 67, 191
vergilendirme, 108, 137, 200
Taylor, Fred, 228
teknofeodalizm, x, 24, 115, 116, 118, 128-9, 132, 229-36 iklim değişikliği ve, 167-9
dijital kimlik ve, 72-5, 78-9, 96, 176-9, 198 Büyük Enflasyon ve, 135-44
Yeni Soğuk Savaş ve, xi, 142, 144, 145-74
karşı isyan, 207
kiralar ve, x, 110-12, 118-44
tekno-yapı, 32-3, 35, 47, 62, 95, 105, 110, 123
dikkat ekonomisi, 33-5, 55 davranış değiştirme sektörleri, 228-9 karşı kültür hareketi ve, 47-9
Avrupa'da, 36, 37, 38, 39-40
serbest piyasacılar ve, 49

Japonya'da, 36, 37, 38, 39-40
televizyon, 33-4, 73
Tencent, 128, 132, 151, 152
Terminatör, *The* (1984 filmi), 65
Tesla, 88, 108, 133, 142, 172
Tayland, 201
Thatcher, Margaret, 1, 46, 168
Theseus, 56
Thiel, Peter, 128
3D baskı, 113, 172, 230
ThyssenKrupp, 122
TikTok, 84, 129, 130, 131, 151, 154, 156, 159, 230
Time dergisi, 25
teneke, 2
Tooze, Adam, 170
Topsy (fil), 33
totalitarizm, 21, 173-4, 182
Toyota, 122
ticaret açığı
Avrupa, 172
Küresel Güney 150, 200
Amerika Birleşik Devletleri, 39, 44-6, 56, 146, 154, 156, 159, 162
esnaf birlikleri, 46, 50, 82, 114, 120, 132, 136, 180, 181, 208
Hazine Bonoları, 158
Trump, Donald, 99, 134, 145, 148, 156-7
Twitter, xi, 72, 84, 130, 133-4, 151, 182, 208

Uber, 74-5, 94, 127, 128, 152, 203
Ukrayna, xi, 114, 118, 142, 146, 157-8, 161, 168, 171
United Continental, 111
Birleşik Krallık
Londra Şehri, 93, 180, 239
Covid-19 pandemisi (2020-22), 92-3, 107
Kırım Savaşı (1853-6), 158
enerji sektörü, 168
pound, 163
Thatcher hükümeti (1979-90), 1, 46, 168

esnaf birlikleri, 46, 120 Amerika Birleşik Devletleri
Biden yönetimi (2021-), 145, 148, 157-8, 161-3
Bretton Woods sistemi (1944-71), 36-50, 56, 69, 71, 95, 105, 146, 180, 237
Çin ile ilişkiler, xi, 142, 145-74
sivil haklar hareketi (1954-68), 25, 48
Soğuk Savaş (1947-91), 68-9
karşı kültür hareketi (1960'lar-70'ler), 47-9
Karanlık Anlaşma, 148-51, 154, 155-6, 157, 159, 161, 162-3, 170
dolar, 36-50, 146-50, 151, 153-67, 171, 172
dot.com balonu (1995-2001), 143, 165
Küresel Plan, 36-50, 56, 69, 71, 95, 105, 146, 180
Küresel Minotor, 43-57, 69, 71, 93, 105, 146-7, 148-50, 164-5
küreselleşme ve, 148-50, 172
Büyük Buhran (1929-39), 17, 30, 36, 37-8, 41, 95, 98, 105
Büyük Finansal Kriz (2008), *bkz.* Büyük Finansal Kriz Büyük Toplum (1964-5), 39-40, 44
İnternet, x, 68-75
Caz Çağı (1930'lar-40'lar), 30
Manhattan Projesi (1942-6), 31
Yeni Anlaşma (1933-9), 30, 32, 36, 37-8, 71, 94, 105, 237
Nixon şoku (1971), 36, 40, 43, 45-50, 56, 146-7, 164, 180, 239
nükleer silahlar, 69
Pentagon, 74
Reagan yönetimi (1981-9), 156-7
durgunluk (1981-82), 165
durgunluk (1990-91), 165
Sovyet tarzı planlama ve, 30-31, 35, 49
Standard Oil'in dağılması (1911), 181
ticaret açığı, 39, 44, 45-6, 56, 146, 154, 156, 159, 162
esnaf birlikleri, 46, 50
Hazine Bonoları, 158
Trump yönetimi (2017-21), 99, 134, 145, 148, 156-7
Ukrayna Savaşı (2022-), 157-8, 161, 171
Vietnam Savaşı (1955-75), 25, 39, 44, 48, 182
Savaş Ekonomisi, 30-32, 35, 36, 68, 95, 105, 123

işçi sınıfı, 39-40, 46, 50
Dünya Savaşı (1939-45), 30-32, 35, 36
evrensel sömürü, 233, 236
genel oy hakkı, 212
Teksas Üniversitesi, 87
Ütopya (More), 185

Valar Ventures, 128
değer tabanı, 171, 172, 236
katma değer vergisi (KDV),
137 Vanguard, 111-12
vasal kapitalistler, 88, 90, 118, 124-9, 130, 181, 213, 233, 236
Viber, 152
Viktorya dönemi (1837-1901), 30
Vietnam, 21, 25, 39, 44, 48, 182
Visa, 190
Volcker, Paul, 49-50, 165
Volkswagen, 94, 122

ücretler; ücretli emek, 11, 61, 79-80, 120, 219-20
Walkman, 122
Wall Street, 51, 111, 167
Çin ve, 151, 152, 162
deregülasyon, 41, 51, 71, 237
Avrupa ve, 166
finansal araçlar, 53, 148, 149, 237-9
Küresel Minotor, 43, 44, 46, 47, 56-7, 147, 150, 151, 180
Büyük Finansal Kriz (2008), 56-7
Wall Street (1987 yapımı film), 238
Walmart, 131, 149
Savaş Ekonomisi, 30-32, 35, 36, 68, 95, 105, 123
warunglar, 127-8
su şirketleri, 123
Watt, James, 9, 67
Ulusların Zenginliği, *The* (Smith), 103
WeChat, 152
Weil, Simone, 116, 144

refah devleti, 25, 30, 180
Wells Fargo, 111
Westinghouse, 29, 33, 96, 130, 131, 132
Westinghouse, George, 129, 130, 131, 132
WhatsApp, 130, 152
Wikileaks, 210
Wikipedia, 70
Winkelmann, Michael, 189
Woodstock festivali (1969), 48
yün endüstrisi, 19-20
işçi sınıfı, 183
İşler ve Günler (Hesiod), 7 Dünya
Bankası, 117-18, 190
Dünya Ticaret Örgütü (WTO), 118, 146
Dünya Savaşı (1939-45), 30-32, 35

Xi Jinping, 173-4

yatlar, 103, 135
yen, 156-7
YouTube, 84, 125, 130
yuan, 152, 153, 157, 159-64, 167, 171

sıfır-saat sözleşmeleri, 210
Zeus, 7, 66
Zhengzhou, Henan, 169
Zoom, 142
ZTE, 156, 157
Zuckerberg, Mark, x, 129, 130, 132, 175, 197

Cesurca Okuyun. Farklı Düşün.

Konuşmaya devam edin:

Twitter: @vintagebooks
Instagram: @vintagebooks
TikTok: @vintageukbooks
Facebook: @vintagebooks

Vintage kitapları hakkında daha fazla bilgi almak için Vintage Bültenine kaydolun.

www.vintage-books.co.uk

Dünya standartlarında yazı. Güzel tasarım. Önemli fikirler.

VINTAGE

İngiltere | ABD | Kanada | İrlanda |
Avustralya Yeni Zelanda | Hindistan |
Güney Afrika

Vintage, adreslerini global.penguinrandomhouse.com adresinde bulabileceğiniz Penguin Random House şirketler grubunun bir parçasıdır.

İlk olarak The Bodley Head tarafından 2023

yılında yayımlanmıştır Telif Hakkı © Yanis

Varoufakis, 2023

Yazarın manevi hakkı ileri sürülmüştür ISBN: 978-1-

529-19450-0

Bu e-kitap telif hakkı materyalidir ve yayıncılar tarafından yazılı olarak özellikle izin verilmedikçe, satın alındığı hüküm ve koşullar altında izin verilmedikçe veya yürürlükteki telif hakkı yasasının kesinlikle izin verdiği durumlar dışında hiçbir şekilde kopyalanamaz, çoğaltılamaz, aktarılamaz, dağıtılamaz, kiralanamaz, lisanslanamaz veya halka açık olarak icra edilemez veya kullanılamaz. Bu metnin izinsiz dağıtımı veya kullanımı, yazarın ve yayıncının haklarının doğrudan ihlali anlamına gelebilir ve sorumlular yasalar karşısında sorumlu tutulabilir.